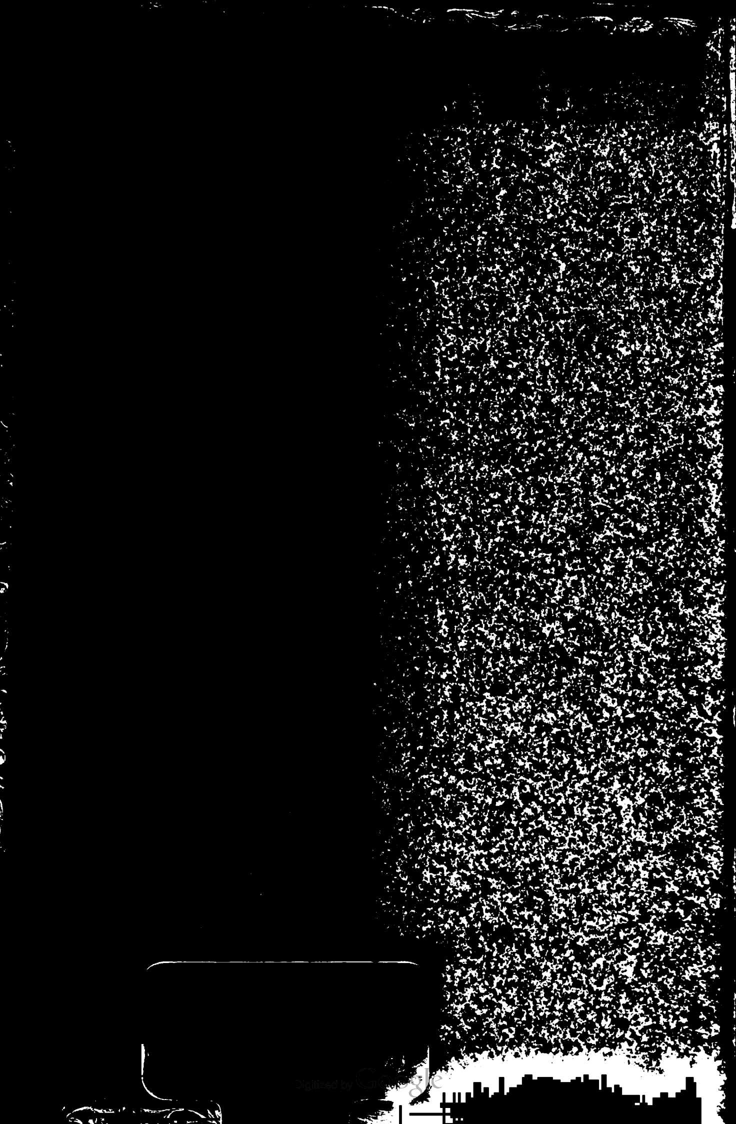

Dares et Homerus
carmine latino.
Basil. 1541. 8°. Saill.
Nuremberg. 1774.
n°. 1694. 30 Kr.

Id. Ib. 1573. 8°.
p. Neaulme.
1765. n°. 5210.
1 flor. 10 s.

Jos. Iscani de bello
Trojano libri sex,
Corn. Nepotis nom-
ine aliquoties editi,
nunc auctori rest-
ituti et notis expli
cati à Samuele
Dresemio. Francof.
1620. 4°. Emtinck.
1753. n°. 677. 1 flor.

L'Abregé de l'Iliade
en vers lat. par Pind-
arus Thebanus paraît

2.

Belli Troj. Scriptores pr. Crispin. Basil. 1573. 8°. Heinsius. 1682. p. 338. 2 fl. 10.

Id. Antv. 1608. 8°. Bayer. 1779. Liber rarus.

Id. Ib. 1608. 8°. Salthen. 1751. n°. 1943. Liber rarus.

2.

Iid. Scriptores belli Trojani. Basil. 1573. 8°. Heinsius. 1682. p. 338. 2 fl. 10.

Pindarus de bello Trojano. Fani. 1515. 8°. p. Burman 1779. n°. 1039. 7 fl.

Dares

DARETIS

PHRYGII POETARVM ET Historicorum omnium primi, de bello Troiano, in quo ipse militauit, Libri (quibus multis seculis caruimus) sex, à CORNELIO NEPOTE Latino carmine Heroico donati, & CRISPO SALLVSTIO dedicati, nunc primùm in lucē æditi.

Item,

PINDARI THEBANI HOMERicæ Iliados Epitome, suauissimis numeris exarata.

Ad hæc,

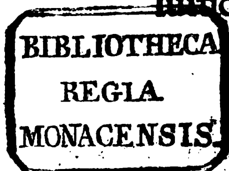
HOMERI POETARVM PRINcipis Ilias, quatenus à Nicolao Valla, & V. Obsopœo carmine reddita.

BASILEAE

1541.

VITA DARETIS PHRYGII
ex Anthropologia Raphaëlis Volaterrani.

DARES Phrygius historicus scripsit bellum Troianũ Grę cę, in quo ipse militauit, ut ait Isidorus, primus ferè historicorum: qui tandem capto Ilio cum Antenoris factione remansit, ut scribit Cornelius Nepos, qui opus eius in sex libros è Græco conuertit, dicauitq; Crispo Sallustio.

ILLVSTRISSIMO

PRINCIPI AC DOMINO D. CAROLO Marchioni Badẽsi et Hochburgensi, Landgrauio Susenburgensi, D. in Rötelen & Badenwiler, &c. Principi ac domino suo clementissimo

ALBANVS TORINVS

S. P. D.

PTIME *mihi de rebus humanis mereri comprimis uidentur, qui bonos quosq; autores à situ & obliuionis caligine uindicant, cãdideq; ac fideliter ad posteritatẽ trãsmittere student, Carole Princeps illustrißime. Cæterùm optimos ferè esse autores semper existimaui, qui essent omnium uetustißimi. Indulsisse etenim mihi ingenio suo Pindarus creditur, quum cecinit:*

Ἄριστον μὲν ὕδωρ. ὁ δὲ
χρυσὸς, αἰθόμενον πῦρ
ἅτε διαπρέπει νυ-
κτὶ, μεγάνορος ἔξοχα πλούτου.

† 2 Hoc

Hoc est, Optima est aqua, sed aurũ, ut ignis lucidius noctu micans, fastuosis opibus eximiè præualet. Ipse multo melius sentire censeo, qui de libris rectius dici asserunt, quàm de aureis: ueteres esse omnium probißimos, è quibus Sapientia, qua nihil homini ab immortalibus dijs dari præstãtius, excepta pietate, potuit, tanquam ex fontibus hauritur, ciuitates moderantur, religionesq́; persistunt, teterrimus ille mortalium hostis Inscitia abigitur. Certè seculo hoc nostro, ueluti in literatorum bello intestino, grassatur populariter contagiosus & incurabilis scribẽdi prurritus, & indies ingrauescit uis ægrimoniæ. Quare, ut sunt πολλὰ πολίμαχ κινὰ, nugacißimorum & perniciosorum uoluminum uberrimus est prouentus, adeò ut nũquam uerius fuerit sapientis Hebræorum illud:

עֲשׂוֹת סְפָרִים הַרְבֵּה אֵין קֵץ

Hoc est, Faciendi plures libros nullus est finis. Vnde tot inutiles libelli, tot ridiculæ uersificationes, tot criminationes pariter & recriminationes, cum tanta chartarũ iactura cottidie prodeunt. Malim ego plerosq; maiorem in ueteribus, quos piaculum est perire, codicibus castigandis & edendis operam impendere, q̃ per omne genus autorum, sæpe citra iudiciũ, circũuolitare, plerosq; ceu canis è Nilo degustare, et ex retextis aliorũ sertis nouas subinde corollas cõcinnare: ut sileã interim friuolos nescio quorũ codicu-

culos. Cōsuluerim proinde Typographis, ut sumptus in ijs potius facerent, qui aurū & argentū, non stipulas, disciplinis & optimis artibus superstruxisse uidētur, è quibus licet præter loquendi rationem, etiā rerum scientiam delibare, mores item ac uitam emendare, qui sunt à nobis sanè comprimis legēdi & adseruandi. Hoc nobis cōsilij fuit in DARETE hoc Phrygio, uate & Historico omnium antiquißimo, in lucem edendo, tot seculis ab omnibus ferè desiderato: quo nemo facilè mihi neq; uetustiorem, neq; ueriorem proferret ullum, utpote qui rebus ipsis ad Troiam gestis præsens præsentibus adfuerit, & historiā oculis, non auribus solum usurpatam persecutus sit: quem ante, nescio qui uel Poëtæ, uel Historici extiterint. Oculis porrò, iuxta prouerbium, quis nescit maiorem esse fidem habendam, quàm auribus? Rectè igitur Flaccus inquit:

Nec retinent patulæ commissa fidelius aures,
Quàm quæ sunt oculis subiecta.

Eoq; historia, quæ est rerum gestarum descriptio, παρὰ τὸ ἱστορεῖν, quod est, à uidendo, nomen obtinet. Et paucis admodum probantur historiarum scriptores Mythici. Noster Mæonidæ Græco, Latioq; Maroni, eruditißimo hoc opere, lucis nōnihil suppeditabit, aliosq; Poetas & Historicos aliquot illustrabit, heroicorum facinorum commemoratione ad uirtu-

tes inuitabit, uitam sententijs, quibus abundat, philosophicis emendabit. De quo (ut semel dicam) quid in totum sentiam, non habeo necesse nunc ferre sententiam, nisi quòd de autore minus quàm de interprete ambigam. Sunt quæ Britannum hunc fuisse arguunt. Cæterùm summi & excellentißimi ingenij uirum et poetã nõ adeò infelicè fuisse, opus uniuersum facilè testabitur. Fidei profectò nomine, quæ in historia unicè requiritur, imprimis uenit cõmẽdãdus. Veritati quippe paßim seruire uidetur, quoniã sententias autoris, quẽ trãsferendũ instituit, oẽs pari omnino ordine scitißimè expreßit: citra tamẽ fastidium. Breuitatẽ uerò ne in eo quidẽ autore uspiã desideres: nusq̃ enim (quod ineptiores Poëtæ factitare consueuerũt) lõgius euagatur à proposito, nec oculos à scopo suo deflectit uspiã. Neq; interim tamẽ nullam lectoribus iucunditatẽ adfert: ita enim ingeniosus est et factus ad discutiendũ tædiũ, ut nemo magis. Vbiq; lectio amœna citra laßitudinẽ. Quis enim (quæso) in epiphonematibus, paronomasijs, hypotyposibus, cæterisq; huiusmodi colorib. felicior? Ingenio aũt haud stupido fuisse fatebitur, q̃squis accuratiusculè et paulo enucleatius (ut cætera prætereã) triũ dearũ cõtentionẽ perlegerit: quã tãta cũ gratia tractat, ut addubitari iure poßit, oratoris ne munus an Poëtæ dexterius præstiterit, aut sanè utriusq; pulchrè absoluerit.

uerit. Characteris seu λέξεως præstantia, ut minimè aspera, ita grauis, pressa, & bellicosa. Vt enim semper de heroibus, principibus, uictoribus, & dijs interdum carmen heroicū pangit: sic nihil nisi bellicū personat, grauibus uerbis, antiquis crebrisq; sententijs refertus. Neq; eas tamen ubicūq; assuere ceu unū & alterum pannum qui latè splendeat, ut ait Horatius, assolet, sed ubiq; in loco ac tēpore, ubi prætermittere, flagitiū penè uideri poterat. Quòd aūt priscis & insolētiorib. quibusdā uerbis gaudet, pauloq; audacior uidetur, æqui boniq; pectora cādidiora cōsulēt. Rarius enim id facit, idq; semper ferè cū gratia. Nulla uspiā in toto hoc autore est obscœnitas, nulla impietas, nil turpe, nil fœdū, nihil planè quod nō à piențißimo queat Theologo ambabus ulnis amplecti. Cupiā Grāmaticos, qui tenellos adulescentiū animos cùm literis tū moribus instituēdos suscipiūt, nō lasciua carmina & uanæ gētiliū superstitionis plena, obscœnis & ad impietatē prouocātibus uerbis, haud sine magna plurimorū pnicie, in lubrico adulescētiæ cōstitutis interpretari: sed ijs potius rudia adhuc ingenia imbuere, quæ altius impreßa, ad uirtutē flagrātius amplexādā incitāt. Quæ, etsi religionis inchoamentū nō sint, à pietate tamē neminē seuocāt. Cuius sanè claßis Dares hic est Phrygius, multorū uotis expetitus, quē prodigiosè deprauatū, squallore obsitū,

& conspurcatum, uix multis tandem sudoribus & cura è tenebris eruimus. Fuit autem ad hoc unicum nobis & mendosissimum exemplar: uetustatis, & eius maxima ex parte uitio qui id descripserat, quẽ parum admodum, ne dicam nil, intellexisse autumo, adeò erant omnia characteribus insolentibus confusa, absq; ullis punctis aut distinctionibus, & pluribus hinc inde lacunis. Quid, quòd subinde Hemistichia & metra tantũ non integra sæpe erant erasa? forsan à nebulone quodam, qui dolo malo illitas membranis notas expunxit, ubi solis fuit coniecturis et diuinationibus agendũ, quarum difficiliores asterisco notauimus. Quòd si lector nosset quàm improbis laboribus, quãtisq; uigilijs constiterit mihi hæc qualiscunq; & castigatio & restitutio, fateretur se mihi nonnihil debere. Neq; enim quia nunc bonam partem citra offensionem legit, idcirco exemplar planum erat: imò nihil erat non corruptum, ubiq; hærendum, ubiq; ariolandum. Hunc tam insignem Poëtam & Historicum meis non æstimandis sudoribus syncerum, meos item in eo eruendo, castigando, & illustrando (omnem enim uam ferè, aliena culpa, æstimationis dignitatem amiserat) labores exantlatos, ob dignitatem autoris & excellentiam, tibi potissimum elegantioribus studijs consecrato inscribere uolui, Marchio splendidissime, ut equo

sponte

sponte ad studia iam felicißime cœpta, egregias uirtutes, & præclara Heroum, ducumq; clarißimorum gesta currenti, adderem calcar, quò curras alacrius; in ea nempe ætate, qua non continget felicior ad imbibenda literarum ac pietatis elementa. Vnde talis nimirum euades, ut olim non solùm tuæ celsitudini quæq; grauißima scriptorum opera, quæ te & seculum fortasse tuum illustrent, nuncupari debeant: sed ipse etiam facinora principe digna, uirtute, & industria, animiq; magnitudine designes, quæ glorias immortales & perennem famæ diuturnitatē merentur, & ueram deniq; homini laudem comparant. Addidimus autem DARETI propter argumenti affinitatem, Pindari Thebani eruditißimum poëma, quo uates ille pulcherrima et absolutißima Epitome uniuersæ Iliados Homericæ summam complexus est. Adiecimus item Homeri poëtarum omnium principis Iliada, hoc est, de rebus ad Troiam gestis descriptionem, quatenus à doctißimo Nicolao Valla elegantißimè Latino carmine, entheo furore tonante, reddita est. Quod opus à Theodoro Gaza uiro Græcæ & Latinæ linguæ peritißimo ad cœlum usq; elatum est, quòd non imago tantùm quædam Homeri esset, sed ipse Homerus Latino eloquio res Troianas referre uideretur, eadem copia, grauitate, suauitate, & elegantia, qua Græcè retulerat. Viuet certè Ho-

merus studio Nicolai omnibus seculis, nec Nicolaus unquam extingui poterit Homero, quem interpretatus est, extante. Acceßit & Obsopœi, quorundam librorum Iliados minimè indocta traductio: omnia multo accuratius & emendatius typis quàm hactenus excusa. Quibus singulis cum DARETE nostro diligenter cõparatis, euidens patebit inter Historicũ & Poetã dißidiũ. Collibuit aũt nobis DARETEM istiusmodi asseclis comitatum è tenebris in lucẽ prodire, & T. C. dedicatum iri, pluribus præter superiora illa nominibus, præcipuè tamen quò studiũ & animum adeò meum non ingratum tibi amplißimæ spei adulescentulo comprimis illustri, & florentißimo principi parenti tuo testarer. Ingrati quippe animi atq; impudentis esset, uestræ Celsitudinis meritorum erga me obliuisci. Nec sinunt id cottidiana, quibus obruor, munera, præter solẽne quo fruor stipendiũ. Nequeã igitur uestro unq̃ desiderio nõ tangi, quoties tãtus simul cõmoditatũ aceruus in mentẽ uenit: speciatim uerò, quoties succurrit illustrißimi, multoq; oĩm principũ benignißimi patris tui mirum quoddã erga nos studiũ, propẽsißimus nõ modò fauor, uerũ benignitas etiã haudquaq̃ (ut dixi) uulgaris, quodq; de Albano optimè nõ sentit solũ, sed etiã loquitur: id quod partim ipsius ad me literis, partim multorũ prædicatione exploratißimũ habeo. Gestio

itaq;

itaq; hac dedicatione, animi mei et maximæ dilectionis meæ erga C. V. testimoniũ et symbolũ qualecũq; proferre. Cupio itidẽ tibi ansam ministrari literarum nũq̃ relinquẽdarũ, quarũ quãtus sit in rebus mortaliũ usus, habes domi exẽplũ clarissimũ, genitorẽ, cui quãtum usui sint ad Christianam pietatẽ literæ, uel cæco perspicuum. Quid enim est uspiam in sacris biblijs, quid in cæteris hagiographis, quod nõ mẽte & memoria melius q̃ superciliosus quispiã Theologus teneat, & omni uita exprimat? Cuius rei uberẽ fructũ fert, clemẽtiã illã insignẽ, et animi trãquillitatẽ in omnibus quæ mortalib. cõtingere assolẽt: animũ nẽpe in aduersis rebus inuictum, insuperabilẽ, nullis fortunæ procellis subditũ, soliq; subiectũ Deo: unde heros ille breuiter ceu murus ahæneus, tãta animi cõstãtia, tamq; inuicto tenore sæuientẽ fortunã perfert, et blãdientẽ regit & magistrat. Sustines profectò maximã expectationẽ, ut serenissimo patri, cuius amplissima spes in te sita est, respõdeas. Quã rem pulcherrimè adiuuabit C. T. præceptor Iacobus Ciglerius, uir nõ solũ linguarũ scientia præstãs, & in omni disciplinarum genere exercitatissimus, sed & morũ uitæq; integritate nulli secũdus, qui tibi à crepũdijs statim in aula paterna nõ solũ bonas literas, cãdidos mores, sed in Deũ ac homines pietatẽ magno studio instillauit. Plurimũ q̃ppe refert, sic, an nõ sic, à teneris assuescamus.

Do-

Dominus IESVS *tueatur istud adulescentiæ lubricum ab omnibus inquinamentis purum, ne uel cadas aut titubes, aut turbine ullo uitiorum iacteris, né uecillecibiles deliciæ transuersum trudant à cultura literarum, sine quibus omnis cultus habetur incultus, et uita uix (ut* Ennij *utar uerbo) uitalis.* Idē, *diuina sua benignitate, corpus & animum, sanctaq; consilia splendidißimi herois, tui parētis, magis magisq; prospera uelit esse, & istam ætatem tuam semper ad meliora prouehere, precor.* V*ale felix, unicum* G*ermanæ decus adulescentiæ,* M*archio comprimis illustris* Ç*arole, & munus hoc nostrum qualecunq; æqui boniq; consule.* B*asileæ, sexto* I*dus* M*art.* A*n.* M. D. XLI.

IN SINGVLOS DARETIS Phrygij libros Argumenta, per Albanum Torinum cōgesta.

Argumentum libri primi.

Primus continet expeditionem Argonautarum in Colchidem ad rapiendum uellus aureum. Mox Iasone cum rapto uellere reuerso, Basilicum conuiuium. Inde, primum excidium Troiæ sub rege Laomedōte. Post hæc sequitur Troianæ urbis pulchra descriptio.

Argumentum libri secundi.

In secundo, legatio mittitur à Priamo ad proceres Græcorum pro repetenda Hesiona sorore. Deinde iudicium Paridis de pulchritudine trium dearum.

Argumentum libri tertij.

In tertio, continentur uaticinia de futura euersione Troiæ, profectio Paridis ad rapiendam Helenã in ultionem Hesiones, quam Hercules captiuam è Troia prius abduxerat, abnegatæ. Item conspiratio Græcorum ad bellum Troianis inferendum. Castor inde & Pollux dira tempestate submerguntur.

Argumentum libri quarti.

In quarto, descriptio principum Troianorũ atque Græcorum primò, deinde oracula de expugnatione Troiæ, cōflictus præterea Græcorũ cũ Barbaris, postremò Teuthrãtis interitus & sepultura cōtinetur.

Ar-

Argumentum libri quinti.

Libro quinto, comprehenditur exordiū belli sub Agamemnone & Priamo gesti, interfectio item Protesilai, Patrocli, Merionis, monomachiaq; Paridis et Menelai. Hinc sequitur Hectoris interitus.

Argumentum libri sexti.

In sexto, describuntur aliquot prælia ac cædes ducum quorundam, uidelicet Deiphobi, Sarpedonis, Palamedis, Troili, Memnonis, Achillis, Paridis, &c. expugnatio Troiæ, Priami regis interfectio, Hecubæ lamentatio, reditus Græcorum in patriam.

C. CRISPO SALLVSTIO PRINcipi Historico Cornelius Nepos S.

QVVM multa Athenis curiose agerē, inueni historiam Daretis Phrygij ipsius manu scriptā, ut titulus indicat, qui de Græcis & Troianis memoriæ cōmendauit. Quā ego summo amore cōplexus, cōtinuò trāstuli. Cui nihil adijciendū uel diminuendū rei formidādę causa putaui, alioquin meam esse posset dubitari. Optimū ergo duxi ita ut fuit uerè & simpliciter perscripta, sic eā ad uerbū in latinitatē trāsuerterē, ut legentes cognoscere possint quomodo res gestę essent, quas Dares Phrygius memorię cōmēdauit, qui per id tēpus uixit et militauit, quo Græci Troianos oppugnarēt. Minimè Homero credendū, qui post multos annos natus est: de quo Athenis iudiciū fuit, cū pro insano Homerus haberetur, qui deos cū hominib. belligerasse descripserit. Sed hactenus ista. Nūc ad pollicitū reuertamur.

HYPOTHESIS LIBRI PRIMI Daretis Phrygij.

Protinus in Colchos primus liber expedit arma
Argonautarum, rapiunt qui uelleris aurum.
Et parat Aesonidi redeunti prandia lauta.
Excidium Troiae sub Laomedonte uidebis,
Inde statum & formam graphicè depingier urbis.

DARETIS

PHRYGII POETARVM ET Hystoricorum omnium primi, de Bello Troiano liber primus, Latio iure à CORNELIO NEPOTE carmine festiuo donatus.

LIADVM lachrymas, concessaq; Pergama fatis,
Prælia bina ducũ, bis ada ctam cladibus urbem
In cineres, querimur: flemusq; quæ Herculis ira,
Hesiones raptus, Helenæ fuga fregerit arcem,
Impulerit Phrygios, Danaas exciuerit urbes.

Vt quid ab antiquo uatum proscripta tumultu
Veri sacra fides longum sylvescis in æuum?
An quia spreta lates? mundoq; infensa priori
Nos etiam noscenda fugis? mecũ inclyta, mecũ
Exorere, & uultum ruga leuiore resumens
Phœbeam dignare tubam, sterilisq; uetustas
Erubeat, dum culta uenis, dum libera frontem
Exeris. en aureis blandas, en pectus amicum
Mulces, uulgarem leuius passura cachinnum.
Si nostris nil dulce nouum, nil utile uisum
Quod teneri pariunt anni, si secula tantum
Aurea Saturni memorant, & nulla recentis
Gratia uirtutis: aude tamen ardua, pubes.
Mento canescant alij, nos mente: capillo,
Nos animo: facie, nos pectore. Tempora certè
Virtutem non prima negant, non ultima donãt.
Quũq; duplex ætas uarios contendat in usus,
Hæc uiget, illa iacet: hæc pullulat, illa fatiscit.
Mira quidem dictu, sed uera (aduertite) pandã.
Nam uati Phrygio Martem certissimus index
Explicuit præsens oculus, quem fabula nescit.
Hunc ubi combiberit auidæ spes ardua mentis,
Quos

Quos superos in uota uocē? mens *cōscia ueri — aemula
Proscripsit longè ludentem ficta poëtam.
Quin te Cecropij mentita licentia pagi
Et lædant figmenta pater, quo præside floret
*Tantia, & in priscas respirat libera leges. — Pontia
Felices quos nō trahit ambitus. ardua nactus
Non in se descendit honos, non cæca potestas
Quid poßit fortuna uidet: non perfida sentit
Prosperitas, fleuisse humilem, qui ridet in altis.
Parcite sacrilega superos incessere præda,
Parcite. uenales quisquis uenatur honores,
Vnde ruat tabulata struit. Premit ultio noxas
Tūc grauior, cū tarda uenit: tūc plena timoris,
Quum terrore caret: blanda nil sæuius ira,
Quum floret miseri felix iniuria uoti.
At tu dißimilis longè, cui fronte serena
Sanguinis egregij lucrum, pacemq; litata
Emptā anima pater ille pius, summūq; cacumē
In curam uenisse uelit, cui cederet ipse
Prorsus, uel proprias lætus sociaret habenas.
Hactenus hæc, tuq; (oro) tuo da maxime uati
Ire iter inceptum, Troiamq; aperire iacentem.

Te sacræ assument acies, diuinaq; bella.
Tunc dignum maiore tuba, tunc pectore toto
Nitar, & immensum mecũ spargêre per orbẽ.
Luserat omnificæ quondam solertia curæ,
Ignotas molitæ rates, auriq; cupido
Audendi transgressa modũ, trans æquora misit
Qui caperẽt thalamos, spoliarẽt tẽpla metallis.
Siccine mortalis finem metitur hiatus?
Egestæ sic Ditis opes, quas ambitus audax,
Quas prædo pallẽs Stygijs extorquet ab antris
Sufficiũt? cui iam satis est ꝙ regna, quòd urbes,
Ipsaq; quòd pateant rapiendis tartara gazis?
Itur in ignotos fluctus, ultroq; procellis
Insultare iuuat, & soli uiuere fato.
Aesonides primus undas assumpsit in usus,
Phrixeam rapturus ouem: cui laudis alumnus
Alcides socias indulsit in ardua uires.
His Peleus, Thelamõq; duces, his cætera pubes
Emathiæ, casus pelagi coniurat in omnes.
*Pars *inuita ratem, pars famæ prona petendæ,*
Pars mundum uisura nouum, gentesq; remotas.
Ergo sequi docilis quas nõdum nouerat undas,
The-

Argonautarũ ad Colchos profectio.

*munita

Thetyos in gremium migrat. prærepta Dianæ
Pinus, & è ramis remos habet: inq; profundum
Ornatu contenta rudi, plus robore, cultu
Fisa minus, paucis exul peregrinat in armis.
Nondum sæua deos ponto obiectare natantes
Religio, non fluxa sinu tumuere * secundo recuruo
Carbasa: delicias dat fastiditior usus,
Exornatq; suum nouitas operosa periclum.
Prima inopem pinus cultũ, quo stabat in Hemo,
Detulit in fures. autor ratis Argus, & Argo
Nauis erat, sed uterq; rudis: nil illa superbè,
Non auro superos læsit, non rupibus aurum.
Stat dubius nouus hospes aqua, reditũq; fu-
Ludẽtis pelagi miratur, & æquora uisu (gãq;
Metitur, patriæq; pium consultat amorem,
Virtuti nutu facili cessurus, & undis.
Sed rapit aura ratẽ. quò nã, quò naufraga tẽdis?
Quò populos in fata trahis? te'ne angue uel ar-
Patrandum fastidit opus? scio tædia tollis, (mis
Delitias lethi quæris. nunc utere saxo
Terra potens, atq; iniectæ Symplegadis ictu.
Nulla prius * cõsumpta refer. ferat ipsa cruẽtũ cecidisse

 Quod

Quod peperit fatum, primaq; superbiat ira.
Fata obstāt, hominū prædatrix Atropos arcet.
Plus superi q̄ fata queunt: trabs Thessala diuos
Præsentes quos fecit habet. contēptus in antris
Hippotades, in aquis Triton, in carcere Corus.
Hac rate prærepta summos senuisset in annos:
Quippe deū genitore metu mens cæca creauit
Ditem umbris, cœlo superos, & numina pōto.
Vix pelagi sensere minas, iamq; Aeole clamant,
Aeole, tuq; dato mulces qui cœrula sceptro
Vndarum Neptune potens, date numen ituris.
Si reduces, meritis nomen sacrabitur aris.
uocari Mox ierant in uota dei, gaudentq; *uocati.
Hic faciles proclinat aquas, hic euocat antro
Qui uela imprægnet Zephyrū, qui purget aba
Nube diē. cursu tandē producta sereno (Eta
Labitur in portus Phrygios ratis. impba pubes
Emicat, & uetita certant tellure potiri.
Fama nocens subitum Sygea in regna tumultū
Spargit, & insidias populo regiq; minatur,
Dardana si coëant peregrinæ ad littora classes.
Plebs excita furit, nec abest qui Laomedontem
In-

Intentet Danais, ultro ni littore cedant.
O superis inuisa manus, sic pignora cœli
Crescentesq; deos in syrtes cogis? an unam
Extimeas gens tãta ratẽ? sed cæca quid horres?
Huc hospes, non hostis adest, cui mõstra potẽti
Debentur frangẽda manu. reuerere tonãtem,
Vel saltẽ cognosce hominẽ. Si pẽdimus æquũ,
Si rerum iustis metimur partibus usum,
Omne homini cõmune solum. sed iura perosus
Publica sacrilegis naturam barbarus ausis
Contrahit, & proprios Phrygiam pharisçat in usus.
O Asiæ pollẽtis opes, ò Pergama nulli
Tranquillo cessura deo. nil dura sororum
Licia, nil superi peccant, gens incola fatum
Ipsa facit, cœlo Phrygius parcente meretur
Exilium, gladios, incendia. Pellitur Argo,
Armatumq; Iouem medijs exorat in undis,
Ac Danai flagrant animis poscentibus arma
Quò rapit ira sequi, gladioq; ultore pudendam
Excusare fugam. contrà, prudentia turbæ
Rara comes, raro Phrygiam cũ milite pendit.
Excipit ancipites docti tuba Nestoris aureis,

Suspensosq; regit, irataq; pectora mulcet.
Nestor socijs O qui magnanimo domuistis remige fluctus,
Qui freta, qui uentos primi libastis, & astra
Iratum didicistis iter non nota sequuti,
Discite dura pati. sola est quæ conterit hostem,
Virtutesq; regit Patientia, sola triumphis
Militat innocuis, & honestæ consulit iræ.
Est tẽpus quãdo, locus est ubi. lædimur omnes,
Lædimur immeriti, patimurq; indigna priores,
Vt caussa meliore frui superisq; secundis
Marte dato liceat. non hic iniuria nobis,
Sed Danais facta est. ueniet qui probra suorũ
Ense pio redimat. Sic fatur, & accipit omnes
Delinita Thetys, gremiumq; exponit ituris.
Iam fluctus emensa uagos, in Phasidis undas
Declinat Pegasæa ratis: pelagoq; relicto,
Pauperiore sinu, sed liberiore potita,
Multa prius metuenda tulit, dum littore in alto
Discordes agerent undarum prælia motus.
Improbus audaci suspendit gurgite pontum
Phasis, & obnitens castigat in arua ruentem,
Cessuram miseratus humum. furit ille, feroxq;
Po-

Potandas incestat aquas, bilemq; refundit
In uada blanda suam, dedignaturq; teneri.
Ipsa etiam clausisq; notis, cœloq; sereno,
Continuas hyemes portus angustia uoluit.
Nec spacio laxum languet mare. crescit arena
Consumptura rates, tellusq; occulta uadosas
In cumulũ suspendit aquas, mentita profundũ.
Fluctuat ambiguus Tiphys, prope littora spe-
Suspectã formidat humũ, discitq; timere (ctat:
Quo tutum sperabat iter. timor elicit artem
Cõsultura uadũ medias minor alnus in undas,
Pellitur, & conto metitur iudice pontum.
Littoris insidiæ postquam patuere, coacto
Inter utrunq; solum decurrens limite puppis
Arua petita premit, fractasq; offendit arenas.
Quid memorẽ Aesonidæ duras incũbere le moror
Oetæ imperio? qd semina iacta? qd hostes (ges
Terrigenas, Martisq; boues, sæuiq; draconis
Excubias? ignis uirtuti cedit & ensis.
Eripiturq; emptum summo discrimine uellus.
Neptunum sensisse putes, fugientibus æquor
Altius intumuit, fractiq; in littore fluctus

Intonuere ſimul: Procul ò procul ite prophani,
Nō licet in ſanctum cum præda tendere pontū.
Has notus haud paſſus cauſſas inſtare timoris,
Præripuit uoces, nec iter conceßit in aures.

Reditus Iaſoniscum aureo uellere.

Nauigat auricomo ſpoliatis uellere Colchis
Prædo potēs: culpē ne ratē quæ prima p undas
Ad facinus molita uias, atq; Atropon auxit?
An cauſſa potiore probem? ſine remigis uſu
Non noßet Memphis Romā, nō Indus Hiberū,
Nō Scytha Cecropidē, nō noſtra Britānia Gal
Primus ab excubijs mōtes proreta pelaſgos (lū.
Anticipat ſaluere iubens: at cætera pubes
Remorum aſſurgit ſtudio, uictrixq; carina
Theſſalicis reddit quos in freta duxerat aruis.
Quis uarios memoret plauſus, quis gaudia uul.
Si parcus meminiße uelim, uel nolle fateri, (gi?
Vel ſeriem non noſſe putent: ſi prodigus, auris
Faſtidita neget faciles ad ſingula nutus.
Pelea miratur reducem Lariſſa, Pyloñq;
Neſtor habet, Telamone ſuo Salamina ſupbit,
Leda Ceruneis & fratribus Orithyia
Hyſmarijs, laudatq; ſuum Calydonia mater

Oeni-

Oeniden, nōdū tantū soror, Orphea Thraces,
Archades Admetū, Talaūq; & Thesea & Idā
Anthæumq; urbes uariæ, sua mœnia quenq;,
At Peloponēsum cum præda diuite Iason
Occupat, insigni lasciuit regia cultu,
Victoriq; suo gratas plebs obuia uoces
Elicit, & uero dispensant gaudia uultu.
Solus inexplicita Pelias sub fronte serena
Inuidia ægrescit, sese causatur, in omnes
Vota deos consumpta gemit, Martemq; lacessit
Qui gratis domitos tulerit deferuere tauros.
Eluctata diu rapidis * impulsibus ira
In uerbum singultat atrox, quæstusq; superbos.

* singultib.

Querela Peliæ de reditu Iasonis.

O superi, quò thura meant? ò fata, quis error
Imperat? ò hominum casus, paucos'ne reseruat
Vt multos fortuna premat? iam sentio, traxi
Inuito mea regna deo. cape maxime tandem
Quorum fastidit usus regnare negantem,
Quæ longo emisti uoto: tumeasq; relictis,
Non raptis. tenui certè non sponte deorum.
Hisq; uelim regnis emptum uicisse tonantem.
Me mage (si qua fides) uotorum offensa lacessit,

Quàm

q; Quàm sceptri iactura mei. uolui. ne sub Arcto
Proscripsisse uirum? regnat. fregisse? superbit.
Extinxisse? uiget. titulos minuisse? triumphat.
Ergo deos dico ingratos. da thura tonanti:
Quum dederis, sperata neget, donisq; retentis
Rideat elusum. melius fortuna pianda est,
Quæ pacẽ, quæ fulmen habet, quæ prima tyrã (nis
Imperium partita tribus cõcessit, abegit.
Mutato lusit cœlo, rursusq; iubebit
Quos fecit reges mecum migrare sub umbras,
Et Ioue proscripto Saturni leniat iras.
Sic fatur, diroq; animam depascitur æstu.
Has tamen has cordis rugas, hæc prælia mẽtis
Frontis oliua domat, faciesq; dolosa sophistam
Mendicat uultũ, & blandos peregrinat in usus.
Conuiuium. Gaudia prima ducum, solenni mẽsa tumultu
Excipit. At cœli prædo terræq; marisq;
Ambitus acceptas uenatur regibus escas.
Iuno lyram uolucrũ languescere sentit, alũnos
Aequoris emungi Thetys dolet: aspera Phœbe
Indignata sui numerum rarescere ciuis,
Excubat, ultoremq; humeris accõmodat arcũ,
Ve-

Venantes uenata uiros, prædamq; petentes
In prædam petit, & lucos uigilantius ambit.
Ergo thoros conuiua premit, donumq; dearum
Interpres blandus hilarat deus, humida siccis
Mirè concilians. comptos discreta clientes
Cura agit, hi cererē cumulāt, hi fercula mutāt.
Illi hilares iterant calices. at rege superbo
Emeritum libante merum mensalibus hærent,
Summissiq; haustum Bacchi regalis adorant.
Has mensæ genialis opes, hæc ocia curæ
Dapsilis, hoc grati certatum dulce laboris
Incolumi uirtus delibat sobria gustu.
Non ignaua graui peperere obliuia menti
Deliciæ, non in somnos elanguit ira
Amphitrioniadæ. Troiam bis terq; resumens
Se uultu referat, animumq; his asperat ægrum.
Ergo Iouem meritus cunali Marte parentem
Cœlestes docui mecum uagire dracones,
Præueniq; minas? pudet heu. uir, uictor, adultus
Barbaricis cessi, non uiso milite, iussus.
Ergo minis frāgendus eram? proh fata pudēda,
Proh crimen superum. fato * Iunonior omni q; imma-
nior

Ne

Nescio quis famæ meritum scidit: arma tenebã
Nec deerant hostes. i nunc, & prisca reuoluẽs
Priuignum mirare tuum, Iouis inclyta coniux.
Vicisti, fateor, fugi, uictoria summa
Alciden fugisse fuit. rursus' ne seuerum
Dignere artificem nostris Eurystea pœnis?
Si Lernam edomui, si Cerberus ore trifauci
In scopulos Dodona tuos aconita refudit:
Si grauis Anthæus, gratam suspensus arenam
Dedidicit mirante Rhea: si cætera mundi
Monstra triumphali potui consumere dextra,
In Phrygios dicam' ne uiros? humanaq; bella
Depotuisse pudet. sed cur clarè acta reuoluo?
Degeneri grauius accedit gloria facto.
Quin potius feris gladius quid conferat ausis
Mõstrorum domitor reminiscere, Pergama pœ-
Rendãt, & meritis periuros perde ruinis. (nas
Sic Phœbo liquidoq; Ioui ducture triumphum,
Sic tibi, sic Danais, docilesq; instare Pelasgos,
Non fugisse sciant, qui quum potuere minari,
Et potuere pati. Tacitis sic questibus iram
Exacuens, summos animum procudit in ausus.

Haud

Haud secus exilium gratæ dequestus arenæ.
Armenti princeps lunatum robur in ornos
Asperat obiectas, & se præmensus in hostem
Otia dura gerit, & prælia pulchra figurat,
Frōte furens, pulsasq; pudet nō frangere syluas.
Inde thoro meliore redit, ueteremq; repulsam
Excusans, uictor regnat, lauroq; superbit.

Apparatus Herculis ad bellum.

Vix primos belli motus librauerat heros,
Et iam fama loquax rapiens ex aure potentum
Quod ferat in uulgus, pauidas quod spargat in (urbes
Prælia mota canit. illā'ne nocētis auerni
Progeniem, cœli ne rear? quæ murmura rerum
Occulta extenebrat, redditq; latentia luci.
Immò quis è supera contendat pace creatam
Turbatricē hominū? quæ sancta silentia regū
In mundi perfert aures, & plebis in ora
Dissipat, arcanum curæ furata silentis.
Haud mora, non iussi lituis, non ære uocati
Conspirant ad bella uiri, sed & arma tumultu
Plebs rapit, & uibrans quos non bene nouerat
Ingenue irasci discit, multūq; minatur, (enses,
Sed factura parum. terit hic in frena iugales,

Non longũ mansurus eques, rapta ille superbit
Caßide & impatiens captos decrescere uisus.
Hi suras riguisse stupent, hi pondere uicti
In clypeos nutant, pars barbara regna laceßit
Litigijs audax & citra prælia fortis,
Obiecto secura freto. gemit anxia matrum
Turba, nec infaustis solatia mœsta querelis
Ire negãt lachrymæ, lachrymis certatur, & o-
Exceßisse putat flendi parcißima luctũ. (mnem
Hæc inter medios enses timet, illa Charybdim
Incurrit, pietas nunquam secura quiescit.
Mens ò prona uirûm, non hæc suspiria uirtus
Infracta admittit, non dant complexibus artus,
Oscula non iterant, ne uel sic bella morentur.
Vix memores dixisse uale, mulcetur alumnus
Fatorum Alcides, & spe meliore superbis
Aßidet inceptis, fremitu naualia feruent,
Aegæosq; sinus ter quino remige frangit
Lecta cohors, totidẽq; mouet, per cærula pinus.
At notus incumbens humeris, puppiq; sequaci
Ducit inoffensam Simountis in hostia claßem.

Bellũ Herculis & Troianorum.

Puppibus emigrat primus Thelamone secũdo

La

Larissæ pollentis honos, cui cœrula nupsit
Nereis, amplexus non aspernata minores,
Mortalemq́ue thorum, quo principe gloria spirat
Myrmidonum, quem tota suis obnoxia fatis
Dorica castra *canũt. danais hic debet Achillẽ, tonant
Aiacem Thelamon, æquale in *prælia fulmen. Pergama
Diuidit ergo acies æqui libraminis instar
Alcides, pars in Phrygios armata penates
Iam dictos sortita duces, pars cura relictæ
Classis disponit cum Nestore, parsq́ue sequuta
Amphitrioniaden, socijs partitur utrisque
Excubias hinc inde suas. sic agmine trino
Consulitur bello, patriumq́ue armauerat orbem
Principis edictum Phrygij. ruit omnis in arma
Barbaries: flammisq́ue rates consumere fisus,
Et Danaos sparsurus aquis, ad littora Martem
Dux migrare iubet. paretur, & ocyus omnes
Fluctibus insiliunt. solitæ nil tale timere
Nereides uisa arma stupẽt, horrentq́ue tumultũ.
Hi telis instant, alij face: pectora telum,
Fax puppes iniecta petit, cunabula Mauors
Cypridis infestat armis, & Lemnius igne.

b Tunc

Tunc primũ bellis rubuit mare. ſanguinis illas
Murex hauſit opes, quas nõdũ oblitus in annos
Præſentes meminit, regũq; expendit in uſum.
Scyllæos noua præda canes ad funera mœſti
Gurgitis inuitat, coëunt latrantibus undis
Monſtra ſinus Siculi, dehinc hauſto nectare di
In freta ſparguntur ſimilem uenantia potũ. (ro
At fremitu accepto Nereus excuſſus ab antris,
Mutatis horreſcit aquis: fontiq; relapſus
Naſcentem explorat lunam, uiſoq; meatu
Quem genitrix natura dedit, ſecurior exit.
Immò agitè, immiſſo bellum conſumite põto,
Dij ſi qui undarum: raptæq; Athlante repulſo
Euoluantur aquæ. fatis iniuria prima
Excuſanda fuit, an & hos impunè furores
Ferre iuuat? miſero completus ſanguine pontus
Spumat et incẽſum fumat mare, ſcylla charybdĩ
Excitat, & noſtris pingueſcũt mõſtra ruinis.
Si neutros ſupereſſe ratum, ſi iudice pœna
Elicitis pœnas, Phrygios periuria mergent,
Exẽplũ ſceleris Danaos quæ iam mora ſegnes.
Pronius in facinus tardis ultoribus itur.

Ar-

Ardua iam trepidis murorum septa cateruis
Iliacæ traxere manus, stat Dardana pubes
Pro iugulis armata suis: nec enim inuida regni
Ambitio ludit pugnas, sed & ira, minæq;
Et non extorti per uulnera cruda furores
Bella cient, hinc inde odijs flammata superbis.
Primus in aduersos uibrata cuspide muros
Torquet equũ Peleus, fractaq; accẽditur hasta.
Hac (ait) hospitijs aditus, & inhospita tecta
Pulsanti referanda manu. nos urbe fruamur,
Portu alij, dixit. cunctiq; instare Pelasgi
Ceu belli tunc caussa recens, nec tẽpore longo
Ira minor, minus accẽdant in prælia mentes
Iussa, tubæ, promißa, preces: asperrima cernas
Bella geri. non præcipites telluris hiatus,
Non undas timuere uiri: sibi quisq; uideri
Dux alijs, milesq; sibi. pars cratibus instat
Continuas molita uias, uallemq; profundam
Molibus iniectis uincunt: pars aspera cliui
Impatiens hæsisse subit: iam copia muri,
Iam silices laxare licet. sed desuper urgent
Dardanidæ, incußasq; trabes & saxea uoluunt
Fragmina: pars iaculis audax, pars aspera flãmis

immergit Flagrātes * inuergit aquas. ſeptū arbore Dymus
Affectabat iter, fixoq; in mœnia uultu
Hæſerat: hunc latices decaluauere profuſi,
Flumineiq; imbres, nudum ſpoliatur utroq;
Crine caput, penetratq; fluēs in uiſcera uuln⁹.
At teſtudineo Telamon defenſus amictu
Occultum furatur iter, ſilicumq; tenorem
Aere domat, iamq; in præceps pendente ruina
Cedit, & effracta tandem prior urbe potitur.
Interea flammis populari uela parantem
Percellit uox dira ducem: Cui ſtrenue ductor
Dardanidûm, cui bella geris? ciues'ne peroſus
Monſtripari pacem pelagi ſancire laboras?
An pauidis pfugisq; inſtas? et ne qua ſuperſtes
Sit fuga, conſumis claſſes? propioribus auſis
Intendere manus hoſtes, huc lumina flecte,
Atq; urbem miſerare tuam. uix credulus hæret
Laomedon, cernitq; tamē iam Pergama rumpi,
Stare hoſtes, nutare Phryges: rapit ocyus agmē
Attonitum, belliq; rudis non colligit alas,
Sed ſparſis properat ſignis. quē præpete gaudēs
Excipit occurſu Tirynthius: hisq;, ait, olim
Quum

Quū premerent portus optataq; littora fessi,
Exilem telluris opem tenuemq; negasti
Sæue moram, spreta pacis cū fronde Mineruæ.
Sume uices, redijt hostis, qui uenerat hospes.
Sic fatur, strictoq; ducem transuerberat ense:
Thoracisq; moras, clypeiq; umbramina raptim
Dissipat, atq; animam tot defensoribus usam
Elicit, & Stygios iubet irrupisse penates.
Fit fuga Dardanidū mactato principe. at hostis
Ciuiles prædatur opes, pars cædibus iras
Innumeris explere sitit. uox regia tandem
Castigat rapidos Danao grassante tumultus.
Parcite uictores Danai, compescite dextras.
Labe pari peccat, pariter crudelis uterq;,
Qui cunctis parcit, & nulli. nobilis iræ est
Citra iram punire reos. iam copia regni,
Vrbs cecidit, cessit hostis. cæsoq; tyranno
Vt miseris faciles Graiorum exempla secuti
Esse Phryges discāt, damus ultro rura colono,
Castra uiris, pontum nautis, & ciuibus urbem.
At pereat dira si quis de stirpe superstes,
Hanc quoniam delere iuuat. Sic fatur, & ecce

Laomedōtis cædes.

Amphit⁹, Hysiphil⁹, Volcontus, & inclyta uul
Hesione, sæuis uincti post terga catenis (tu
Tradūtur ducib⁹. hi dira in funera rapti, (ctor,
Hæc Telamō tibi præda datur, quòd Pergama ui
Quòd prior effractis facilem das hostib. urbē.
Ilicet, Argolici præda Hesioneq́; potiti
Incumbunt pelago, laurumq́; insigne triumphi
Puppib. exponūt, penetrantq́; ad sidera plausu.
His aberat Priamus, aliam seruatus in iram
Fatorum, casusq́; alios: cui Marte secundo
Eoos populata Phryges uictoria læta
Fauerat, & reduci comites plausere triumphi.
Dura hominū Lachesis, sors perfida, luditur an
Imperiū, Priam⁹ natales ampliat agros, (ceps
Troia ruit: sceptroq́; nouus dū quæritur orbis,
Sceptri nutat honos. faustos in regna meatus
Fata dabant reduci: sed dira, sed aspera donis
Inuidit fortuna suis, quæ quum ardua donet,
Gustatos grauiore fauos ulciscitur ira.
Iamq́; urbis trepido conspectum pectore ductor
Hauserat, occurrit luctus, uisumq́; salutat
E muris manuū plausus lachrymabilis, horror
Ag

Aggreditur, turbatq; ducem, totamq; pererrat
Infelix planctus aciem, stant undiq; ciues,
Solanturq; suam Priamo spirante ruinam.
Ille autem licet interno complura dolore
Corda gemāt, uultu lachrymas castigat adul-
Vt saltem speret ducis ad solatia uulgus. (tas,
Nā summè miser est, cui nec sperare relictū est.
Nec mora, diffusam spacijs maioribus urbē Troiæ descriptio.
Integrat, ac potior constructio barbara Græcā
Excludit Nemesim. medicati uulnera muri
Respirant meliore manu, contemptaq; moles
In seuum patuisse aditum: & quà saxa recedūt,
Continuant ualuæ duplices. hæc cardine laxo
Alternos pandit aditus, hæc robur acernum
Pectine ferrato tacitos suspendit in usus.
Iamq; arces cecidisse iuuat, iā machina maior:
Et lucro iactura fuit. muralia primas
Propulsura manus, pinnarum culmine denso
Conspicuos tollunt apices, nec mœnia munit
Rarior excubias turris factura secundas.
Celsior in superas contendens uertice nubes
Ilios, æquaret gemini discrimina mundi,

Si spacio contenta suo, minus improba cœlo
Parceret, atq; alium iam nō præsumeret orbem.
Si Phlegram conferre uelis, si uirginis arces
Assyriæ, feret hæc potius discrimina linguæ,
Tela Iouis. nulli spaciosior æthere tractus
Cōtigit, aut tantum patiens indulsit Olympus.
Pene pares totam turres sparguntur in urbem,
Cyclopum fassæ studium, ciuisq; superbus
Celsa petens, fastidit humum: surgentia paßim
Exhalant piceas incensa pyralia flammas.
Ingenti Vcalegon consumēs aëra tecto
Arduus alta petit, Anthenor mœnibus æquis
Certat: at incōstās, nec maior, nec minor, ægris
Anchises parcit pedibus, gressumq; perosus
E speculis uidet urbis opes, plaususq; uiarum.
Haud procul incūbens urbi mediantib⁹ aruis
Idæus consurgit apex, uetus incola montis
Sylua uiret, uernat abies procera, cupressus
Flebilis, interpres laurus, uaga pinus, oliua
Concilians, cornus uenatrix, fraxinus audax.
Stat comitis patiens ulmus, nunq̄q; senescens
Cantatrix buxus: paulo procliuius aruum
Ebria

Ebria uitis habet, & dedignata latere
* Canicolam poscit Phœbum, uicinus aristas Canocolã
Prægnantes fœcũdat ager, nec plura Phalernus
Vina bibit, non tot pascit Campania messes.
Proxima rura rigans, alio peregrinat ab orbe
Visurus Troiam Simois, longoq; meatu
Emeruisse uelit, ut per tot regna, tot urbes,
Exeat æquoreas tandem Troianus in undas.
Dumq; indefesso miratur Pergama uisu
Lapsurum suspendit iter, fluuiumq; moratur
Tardior, & totam complecti destinat urbem.
Suspensis infensus aquis uiolentior instat
Nereus, atq; amnem cogens procul ire minorẽ
Proximus accedit urbi, contendere credas,
Quis propior: sic alternis concurritur undis,
Sic crebras iterant uoces, sic iurgia miscent:
Vndiq; siderei maiestas conflua mundi
Iliacum dignata solum, iuga, mœnia, pontum
Vestit, & astrifero dat respiramina collo.
Idæos Cybele colles colit, ipsa superbis
Regnatura iugis, reliquos tibi Delia saltus
Donat, & Idæis pensant uenatibus orbem.

Pampineum te Bacche nemus, te ſpicea cingit
Sylua Ceres, Neptunus aquas, naualia Phœb⁹.
Arces Pallas habet, & habetur Pallade fatum.
Eſt ſacer urbe locus media, modicūq; laborat
In cumulū Pygmæus apex, quē ſurgere plenè,
Quem planè reſidere neges. hic celſa ſuperbi
Fulgurat ara Iouis, nō ſceptro & fulmine nudi,
Non qualē Tyrius, nō qualem prædicat Ind⁹.

DARETIS PHRYGII LIBRI PRIMI FINIS.

HYPOTHESIS LIBRI SEcundi Daretis Phrygij.

Mittitur à Priamo legatio ſancta Secundo
Ad proceres Danaûm, repetant qui pace ſororē
Heſionam, magna ui nuper ab Hercule raptam.
Iudicium Paridis ſequitur, quo iudice diſces,
An Venus, an Iuno, uicit'ue decore Mineruа.

DARETIS PHRYGII POETARVM ET Historicorum omnium primi, de Bello Troiano liber Secũdus, Latio iure à CORNELIO NEPOTE carmine festiuo donatus.

AM floret Priamus populoso pignore felix,
Felix coniugio, felix natalibus *aruis, armis
Si superi, si fata sinant, si stare beatis
Permissum. uidet Alecto quas fregerat arces
Fortuna meliore frui: uidet, ardet, & hydris
Irascens circumq; genas & tempora crebris,
Mé ne, inquit, reginam Herebi, mũdiq; potentẽ,
Atq; utinam cœli, regnum mortale lacesset
Aeternum? pudet heu. lasciuit terra superstes
Post Danaos quibus usa fui, nostris ne triũphis

Con-

Contendit, uinciq; negat. ruat ocyus ergo
A cunis concessa mihi. Sic quæsta, quietem
Inuidet exiguam Priamo, raptumq; sororis,
Seruileq; colũ, & lachrymas obiectat inultas.
O hominũ superũq; pater. si numina curas,
Cur hominẽ plectis? miseræ'ne ꝑ incola terræ
Despicitur? certè lachrymis noctiq; dedisti
Proscriptas à luce animas. pater optime tandem
Flectere, redde polo reduces, uel funera saltem
Exilij tutare tui. quur impia sæuit
Alecto in miseros? cur Pergama dia fatigat
Tot superis confisa suis? tolle inclyta, tolle
Virgo moras, nec passa premi quas incolis arces
Gorgone prætẽta Stygias perstringe Medusas.
sibi En aras, en thura × tibi communia poscunt
Nutrices scelerum Furiæ: noctisq; tyrannos
Exorare iubent, cœlum inter mœnia clausum,
Conciues habuisse deos. hem linquet inultum
Tisiphone: regiq; suo cultore negato (fundis
Quam dedit inuidiam Phrygius luet. Ecce pro-
Curarũ furijs, uigiliq; impulsa dolore (scit
Mens Priamũ in diuersa trahit, nec Marte repo
He-

Hesionen, nunc bella timet: sententia tandem
Fortior, inniti precibus, tentare Pelasgos
Blandicijs. uoce hac legatum Anthenora demũ
Instruit, & paruo claudit mandata libello.

Priami epistola ad Graecos

Hactenus inuicti gens imperiosa Pelasgi,
Libertas Asiae nullis concussa uigebat
Casibus: inuidit solitum fortuna fauorem,
Et rerum decreuit apex. uerùm Hercule uinci
Turpe minus, tantoq; leues autore ruinae.
Nunc quia conciliat humiles fauor, exuo regẽ,
In miseras descendo preces. sic India Bacchũ,
Sic Cyrũ Croesus, Thamirĩ sic Cyre rogabas.
At si Parca prior quâ coeperat ire mearet,
Ipse orãdus eram, geminũq; impensus in usum,
Aut pacem regerem iudex, aut praelia princeps.
Proh superi, quae dira orbem deludit Erynnis?
Exieram miles, tractabam praelia ductor,
Victor eram: sed quid eoo blanda triumpho,
Si moestos laeto reditus fortuna parabas?
Haeccine post tantos mihi debita põpa labores?
Sic metui tibi Troia dari, quae laeta parabas
Quũ redij? saeua illa dies semperq; gemenda,

Qua

Qua reduci primùm patriæ mœstißima clades
Visa audita simul: melius quem fecimus hostis,
Aut cui factus eram, uitā hanc tot tristia passam
Rupisset gladio. sceptro'ne & culmine regni
Dulce frui? sic sic fratrum patrisq́; perempti,
Sic raptæ memor Hesiones? miserescite magni
Myrmidonū proceres. cæsum lugere parentē,
Exhaustam uidisse domum lapsosq́; penates,
Sit satis: Hesionen lachrymis solatia tantis
Reddite. parua quidē posco, sed muneris instar
Maioris, uitæ pariter, pariterq́; saluti
Exanimem dabitis. Sic postq̄ questus, & ipsi,
Et cui charta datur, tepidus fluit humor in ora.

Anthenor Zephyris blādū spondētib. æquor
Haurit iter: rapiensq́; ducis mandata, per undas
Magnesij fines, Sparten præteruolat altam,
Fatidicamq́; Pylon, paucis ubi tracta diebus
Ocia dequestus cedit: non Pelea magnum,
Tyndaridas geminos, Pyliam flexere senectā
Verba ducis. læti tandem Telamonis ad urbem
Flectit iter. Lachesisq́; fugam uestigat in omnes.

Hesiones & Telamonis nuptiæ. Regia celsa nitet, complutaq́; murice multo

Pur

Purpura Sydonios dispergit in atria luxus,
Solennem confessa diem, qua iungit herilem
Iuno thorum. læto cuncti connubia plausu
Concelebrant, populoq; suo certamina prima
Ventripotens ponit genius. cœnare decorum,
Et mensas uariare iuuat: nec pocula desunt
Fœcundam factura sitim. repetisse uoluptas,
Et uires conferre libet, ciuiliter ipsi
Indulgent proceres cyathis, bibuliq; clientes
Heus Hymenææ sonant, & in aurea pocula fusi
Inuitant sese pateris. plebs mixta Britanni
Certatura siti, longiq; potentior haustus
Plebeios gaudet calices & sobria uina
Regali mutasse mero, redimitq; uoluptas
Rara moras, nec ceßat hiãs, dum pectore uicto
Lingua fluat, crescant lychni, uestigia nutent.
Cætera multiplici lasciuit curia plausu,
Pars syrtis, pars grata lyris, pars ore canoro
Natiuas ostentat opes, contentaq; neruis
Arteriæ non artis opem, non carmina nerui
Ad uocis mendicat opus: se quælibet ornat
Musa libens, quæ uoce placet, quæ dote superbit.

Nõ

Non tamen indulgent studijs cõmunib. omnes.
Aetatum parium similis concordia: narrat
Cum sene canicies, ludit cum pube iuuẽtus,
At moduli alternat libamina prima choraules
Præuius, & dociles hoc explicat ore choreas:
  Plaudite conciues, Salaminæ ditis alumni
Plaudite: uictori nubit Priameia nostro
Hesione. clamant unà feliciter omnes,
Congeminãtq; iterum feliciter. Ille canoros
Concilians in plectra modos, his exit in aures:
Herculis laus Quid gentis Danaæ proauos, quid prisca stu
Prælia? miremur poti⁹ quẽ protulit ætas (pem
Qua fruimur, rerũ patrẽ, mundiq; patronum
Amphitrioniaden, axis quem laudat uterq;,
Cuius opem sæuos debellatura Gigantes
Astra petunt, geminoq; armari fulmine poscũt.
Hunc non Iuno ferox, non accusator iniquus,
Non labor exhausit. redolent cunabula primũ
Vix ortæ uirtutis opus. Nemeæus adultos
Expauit terror humeros. Erymanthus abacto
Respirauit apro: uictricis uictima clauæ
Absoluit Creten taurus. dux flebat Hiberus
C i   De-

Damnatis quas Caccus opes abſcōderat antris.
Nō angues Lernæ reduces, nō Cerberus ingēs,
Non Lapithæ domuere uirum. uigilata draconi
Poma tulit. peſtem Libycam librauit in auras,
Edocuitq; hoſtem nocituris artibus aſtra,
Qui quōdā geometer erat, Achelous in armis,
Neſſus in effugio nimis effugiſſe queruntur.
Othriſios mactauit equos, reuocauit ab armis
Hippolyten, domuitq; fero Stymphalidas arcu.
Nec ſolùm tibi ſe tellus, ſed ſidera debent.
Vector eras, & uector eris. da maxime felix
Auſpicium, lætum tribuas nubentibus omen,
Et proſit ceciniſſe tibi. ſi iuſſeris, ibunt
Monſtra procul, ridebit Hymē, uinoq; fauebit.
Iam tua ſic Hebe pariat Saturnia cœlo,
Et noſtro noua nupta duci. Plaudentia rurſus
Tecta ſonant, feſtoq; fauet plebs læta tumultu.
Sola tamen * duro turbat conuiuia * uultu — triſti * luctu
Heſione, ſpernit plauſus, oditq; fauentes,
Nil titulis permota ſuis, non dote ſuperba,
Non cultus mirata nouos, ſibi capta uideri, (mē
Mœſta queri, & quotiens ſibi plaudit regia, no

Reginæ captiua pauet, nec libera fidit,
Sed iussa in thalamos timidè uentura coactos.
Cumq; alijs modulentur aues, quæ cõiuga fata
Exhilarãt *Expirant meliore lyra, sibi credula fingit
Noctiuagas ululasse striges, bubone sinistro
Tecta premi, Stygioq; satas Acheronte sorores
Funestas gessisse faces. heu cæca futuri,
Quàm sæuum patris paritura nepotibus hostẽ.
Quinetiam oblatos calices, oblata recusat
Cymbia: nunc tacito perfundit pocula luctu,
Et lachrymas bibit ipsa suas, segniq; morantes
Crescentesq; cibos gustu ieiuna fatigat.
Tristior interea Phrygius delabitur hospes
In portus Salamina tuos, ramoq; uerendus
Palladio, celsas subit arces. cætera nosse
Curia cunctatur, conciuem sola Phrygemq;
Agnoscit noua nupta uirum, pudibũdaq; uultũ
Flectit, & orantem miratur talibus illum:
Antenoris oratio. *Inclyta sceptrigeri proles Iouis, & min⁹ uno*
In natum perducte gradu, reuerende Pelasgis
Iustitia, belloq; potens, tibi supplicat omnis
Cũ duce Troia suo Telamon. miserescite ciues,
Tuq;

Tuq; prior: non tot terraq; mariq; labores
Incassum fluxisse sinas, post aspera multa
Huc tandem huc ueni. cerno quā quærere iuss°
Hesionen, cerno: non hæc commercia certè
Iuno probat: uictore suo captiua fruetur,
Flēs hilari, famulās domino, uel barbara græco.
Redde magis. tot uestra nurus Europa supbas,
Tot celebres habet illa faces: melioribus ortam
Quære aliam fatis: hæc edita sidere diro
In raptus damnata fuit, facilisq; uel omni
Præda uenit, semperq; suis rapiēda minatur.
Nouerat Argolicas Alcides, nouerat alter
Cum Polluce error, nouit cū Nestore Peleus,
Quum leuis ascensu facili tibi præda daretur
Hesione, meq; haud fines trusisset in istos
Infelix Priamus, si quid de gente superstes
Cognata, patriæ pensaret damna ruinæ,
Hanc tibi, non superis, animam debere fatetur
Quam sibi seruatā gaudet, * sibi, sed Telamoni non
Dic potius subicit Telamon, inuitaq; flentis
Oscula prædatur, & in hos ait ire lacertos
Emerui gladio. Sic interfatur, & illud

Dircæum memorat, Teneo longumq; tenebo.
Pulsus abit Phrygi⁹, relegēsq; quod hauserat
In patrios delat⁹ agros, iter explicat oē (æquor
Ciuibus, Hesiones thalamos, & nulla Pelasgos
Iura sequi, bellumq; hortatur. At æger iniqua
Suspicione Paris, Ne credite, ludimur (inquit)
Dardanidæ, miror hilarem. sibi commodus uni
Non sperata refert, non quod cōmune decorū,
Molitus speciale bonum. malè publica curat
Qui sua pluris habet: gelidoq; haud utitur ense
Saucia proximitas. mihi classem ac uela parate,
Ibo, ibo. non me pauidus quas obijcit Hector
Terruerint Syrtes, nō arma aduersa uel hostes.
Non aditus in regna graues: mihi numē ab alto
Indulget, dictatq; uias, spemq; addit ituro.
Mira quidem, sed uera (duces aduertite) pandã.
Desertura uirum flebat Pallantias ortum
Processisse diem, sed iam maturior æstus
Soluerat algētes lachrymas. me dulce trahebat
Certamen nemorum, populari lustra, fugaces
Indagare feras, faciliq; instare molosso.
Ocyus exciti qui casse, uel ore, uel aure,

Frau-

Fraude, sono, sensu, ludentes prælia casse
Fallunt, ore cient, uestigant aure, simulq́;
Inuadunt saltus. me nutu numinis error
Deuius in spacium seductius, in nemus altum
Egit, uenariq́; dedit secreta dearum.
Idæi regina sinus dignissima Phœbo
Laurus inoffenso frondosum uertice crinem
Explicat, & nemoris proscripta plebe minoris
Sola uiret, nulliq́; suas communicat umbras.
Cætera Cyrrheam ueneratur sylua iuuentam
Celsum submittens apicem, longeq́; reducta
Maiorem temere poscentes aëra frondes
Castigat, metuitq́; sacris occurrere ramis.
Huc deus aut casus, certe gratissimus error,
Pertulit ereptum socijs. hac lætus in umbra
Mirabar laurum uiuacis lege iuuentæ
Nil Ioue mutato passam. mirabar & Eurum
Murmure adulantem folijs, & frondibus auræ
Secretum spirare suum, quum languida sensim
Fur oculi somnus inuitans ocia, blandum
Pectoris elusit studium, curasq́; fefellit.
Sic caput herboso proiectum cespite fultus,

Delicias hausi superûm: nec friuola suetus
In plebem lusisse sopor, sed somnia regum
Certamen dearum de praeiudicio formae. Dignatus subijt. magni mox nupta tonantis,
Et Venus, & Pallas, sese languentibus ultro
Ingessere oculis: quarum quae maxima, fando
Vix bene maturam uisa est soluisse quietem.

Oratio Iunonis. Venimus in saltus Phrygios ô Dardane, ueni
Magni nupta Iouis, uenit Mauortia Pallas,
Venit blanda Venus. gratare, en noster alũnus
Quod dare Parca neget, timeat pmittere uotũ.
Sidereae libram formae dedit ipsa tonantis
Vnica, quae trini dispenso foedera regni,
Cui parent undae Neptuni, tartara Ditis,
Astra Iouis. non si laudor censore caduco,
Indignor, non grata minus reditura tonanti
Si nostro dubius haesit mortalis in ore.
Quod longũ est mirãtis erit. neu fortè putetur
Mendax, quem debet famulatrix fama fauorẽ,
Quod rarum superis, nudos en aspice uultus:
Talis in amplexus uenio Iouis. ergo quis ausus
Pallada Gorgoneam bellatricemq; Medusam
His conferre genis? nõ sic pudor exulat omnis,

Vt

Vt populi terror, uulgi fuga, baiula lethi.
Quòd terret, placuisse uelit. uis dira doceri,
Diua tamen dictura fui. non hic opus ense,
Angues tolle tuos, armatos exue uultus,
Da facilem uisu faciem, frontem exere, cedat.
Caßis, & inclusum sine respirare cerasten:
Detege quod galea horrendũ, quod parma pu-
Occulit, atq; aude præconia uera mereri. (dẽdũ
Hic'ne nitor calybis, hic aurum hostile, decoris
Extorquebit opem? nescis sæuißima, nescis.
In calybe horror inest, in caßide fulgurat aurũ,
In capulo crudescit ebur. sic docta minaces
Delicias adfert, & uult placuisse Minerua.
Tu'ne Iouem mentita patrem? qua pellice nostra
In luctus audente suos? Sed matre carere
Creditur. ò superûm pudor, hæc'ne animosa su-
Solius meminisse uiri? diciq; uirago (perbit
Emeruit? certè superos inuisa fatigat,
Mortales consumit. At est Mauortia, dicunt.
Ergo mares uorat. At Pallas. sit: sed quia pallet,
Vel quia Pallanti iugulũ scidit: hinc color, inde
Dextra nocens nomen alterno iure meretur.

Tuq; sed o facinus, tu'ne, inq̃, prodiga sexus
Fœmina plus q̃ iura sinant, & mollior æquo,
Tu'ne ergo Ven9 ausa uenis in præmia formæ?
An nescis cui iura petis cõmunia? sed quis
Credet? tot Iuno similes habet. unica quondam
Et nullis æquanda fui. quum prouida mundum
Digereret natura suum, sine coniuge coniunx
Stabat, & in florem uultu crescente seuerum
Stabat adhuc, cũ sic mater Natura, quid hæres
Cœli hæres? qđ poscis habes. hæc sanguine iũ-
Iũctior amplexu: soror est, cõiũx erit, una (cta,
E numero selecta tibi, una, sed unica, cuius
Nec similẽ memoret tellus, nec sidera norint.
Absq; pari parit illa tibi. sic fata negantem
In fratris cupidi dedit oscula. conscius ille
Optati sceptrum tribuit commune sorori.
Ergo eat, & uultus nostros Erycina lacessat.
Nuptum iui selecta Ioui: sed fallitur, isset
Diua Paphi potius: quoniã ortus nacta serenos
Concreuit spumante freto, cæsisq; pudendis.
Hæc patrem factura Iouem, tibi bellice Mauors
Et populo pareret: hac anceps ætheris hæres

Au-

Aurea degeneri uiolaret regna metallo.
Quiq; nec indicio Phœbi, nec uindice textu
Securam potuit noctemq; fidemq; mereri
Lemnius, ultum iret alieni probra pudoris
Lemnius, & proprios non suspiraret amores.
Vt Phrygium sileam, quis uulgatissima nescit
Furta deæ? sed blãda, sed alma, sed aurea, nectit
Blanda dolos, alit alma malũ, petit aurea donũ.
Olim (nam memini) certandi sola potestas
Cũ Ioue nostra fuit. ubi tũc Venus? illa ne uenit
Tertia? ubi Pallas? an quarta ut iussa ueniret?
Tiresia certè steterat sub iudice Iuno.
Sed taceo: tu Phryx potior, tu disce mereri
Iunonẽ, quæ sceptra ferat, quæ cõmodet aurũ.
Tot mundus miratur opes, tot regna cometæ
Dispẽsant: quæ sceptra uelis, quas elige terras.
Quidquid agas, quacunq; fluat sententia, nosti
Iunonem placuisse Ioui. * Iunonie iudex iustissime
Censorem ne sperne Iouem. Sic alta profando,
Reginæ multum meminit, uultumq; superbum
Vocibus ingessit, contempta fronte precantis.
Prodit in aspectum Pallas, fandiq; secundas

Nacta uices, propriæ fidens & cõscia caussæ,
Irriguo sacras haurit de pectore uoces. (tonãtis

Oratio Palladis.

Magna parẽs superũ, nec enim nego: magna
Nupta, nec ĩuideo: meritũ Phryx ĩclyte nostrũ
Si quod erat, carpit. testor freta, testor olympũ,
Testor humum, non armatas in prælia linguæ
Credideram uenisse deas: hac parte loquacem
Erubeo sexum, minus hic quã fœmina possum.
Martem alium didici. uictoria fœda, ubi uictus
Plus laudis uictore feret. nostrisq; triumphis
Hic haud notus honos. sed quo regina decoro
Effatu tendit? dea sit cedo, immò dearum
Maxima: non dextræ sortiri sceptra potentis,
Partiri'ue Iouem certatim uenimus: illa,
Illa habeat quæ se ostentat, nos gloria saltem,
Quũ titulis opus est, ornat minor. & qa cogor
In laudes ire, haud omni sine dote Minerua,
Si gena, si generis autor, si deniq; mores
Quærẽdi, ĩ curis regnat pudor, à Ioue sanguis,
Censori facies oculo patet. hæccine forma,
Hoc genus, hic mentis cultus? si coniuga diuæ
Gaudia, nuptarum dotes, & pignora iactant:
Vir-

Virginitas me sola iuuat, nil passa pudẽdum,
Non læsura thoros, non deprensura maritos.
Macte Paris, mea bella uiri, mea pensa puellæ,
Et mea laurigeri meditantur carmina uates:
Sic populis utrisq; fruor, sic grata per omnes.
Sed qd ego hæc? qd ad hæc subnectere plura la
Morib. indignũ, fateor, studijsq; pudicis, (borẽ?
Ostentare suum: propriæ nam uenditor artis
Detitulat titulos quos ingerit. at quia præsens
Viribus & uitijs armatur caussa, Mineruam
Accipe plus tacitè meritam, q̃ uoce sequutam.

Quũ uetus efflueret in regnũ mobile mũd9,
Terrarumq; notas ultrix detergeret unda,
Emersit cum sole fides. mox cætera dudum
Nacta fugam uirtus terris offensa prophanis,
Iam mundo meliore redit, prudentia nunq̃
Velox, indulgens pietas, patientia uictrix,
Strenua simplicitas, hilaris pudor, ardor agendi
Sobrius, & nullo nutans constantia casu,
Non uaga pax aderat, rerum concordia custos,
Iustitiæ rectiq; tenor, sine iudice stabant
Visuræ populos & Deucaliona sorores,

Po-

Poſcebantq́ ducem:nec enim ſecura meandi
Copia,nec prorſus furijs in tartara pulſis
Ceſſauere metus.tandem genitura Mineruam
Contremuit frons celſa Iouis, totusq́ rotatu
Intonuit maiore polus,nec gratior unquam
Lux ſuperis.hoc patre fluens,hoc edita partu
Diuum pandit iter,diras & monſtra relegat
Virtutum cuſtos,uirtutũ præuia Pallas. (nis,
Hæc illa eſt quã Iuno notat,quã Dardane cer-
Marte Minerua potẽs,hæc cui⁹ dextra minacẽ
Exhauſit Phlegram.uidi,dicam'ne?ſed omnes
Nouimus,Enceladi cõſumpſit flãma cyclopes.
Cẽtimanus pharetras centũ, Niobesq́ ſagittas
Spreuit,anhelanti iam maior Marte Typhoeus
Cœlum poſcebat. ubi tunc Mauortia Iuno
Iuuiſſet numero ſaltem,propiorq́ ſtetiſſet
Pro ſceptris armata ſuis? iam penè ſupernos
Perſephone thalamos,Ditem cõplexa tenebat:
Quum tandẽ exiliens trepidis Saturnia ſtratis,
Exclamat Pallas,Pallas,proh fata,moraris?
Pellimur.acceſsi,ſenſit ualuiſſe Meduſam
Gorgoneamq́ deã,ſenſit quod fulgurat aurum

Plus

Plus splendore potēs, cū cœlū, sceptra, penates
Reddidimus trepidæ. sit nunc ingrata, sit hostis:
Nostrū est quod regnat, nostrū quod cū Ioue so
Securo fruitur. at curā imbellis Olympi (mno
Quū subij, tunc diua fui, tunc dicta uirago.
Vos superi testor, quantis sudauerit ausis
Hoc caput, hoc pectus nostrū (ac ostēdit utrūq;
Cœlum suspiciēs) pudor hic, hic caßidis horror
Et parmæ quā Iuno notat. genuit'ne cerastas
Iuppiter? aduertat cuius conuitia tractat
Diua memor, parcatq́; suis. parit illa potentem
Vulcanū, pariatq́; uelim. non quòd pede molli
Militat inuideo, nectit'ue quòd arte catenas.
Sic fatur, Veneremq́; obliquo figit ocello,
Atq; iterat. Res ò uatum digniβima risu,
En generat uoces, euoluit nomina, nugas
Pieridū, & nostras dignatur noscere frondes.
Sed malè uel didicit, meminit uel mollius æquo:
Vera uoce fluit à Polleo, Pallas, & alti
Splendorem meriti uix gloria nominis æquat.
Macte Paris, quid enim numerādis im pba ueris
Effluo, & in titulos suspiro prodiga? læsi
For-

Fortè deos, exempla sequor, ueniãq; coactus
Error habet, nosti Iunonem indigna locutã.
Sed taceo, prompsi (fateor doleoq;) superba,
Vera tamen, sed molle decus formæq; triũphũ
Non hac mente peto, uiles ut soluat in usus
Vulgaresq; iocos. hac fronte, hoc oris honore
Venatrix hominũ uernet Venus. ò fuga morũ,
Dijs utinã librãda forem. Nunc Cypris in oẽs
Bella ciet, uictrixq; placet, mundũq; superbit
Imperijs cessisse suis. heu rara securis
Aurea, rarus amor morum, quippe ardua frãgit
Virus dulce, piæ syrtes, amentia supplex,
Molle malũ; morbus hilaris. sic uendicat orbẽ
Exitium uenale Venus, sic exit in omnes
Teligerum complexa suum: exẽplumq; datura,
Vulcano Martiq; parit. moderantior olim
Mortali contenta iugo non astra coëgit
numerum In * numen laqueũq; suũ, non fulmine blando
Fulminis autorem fregit, non Cynthius ignes
Maiores miratus erat, non cura tridentis
In medijs feruebat aquis, sed nominẽ uero
Bacchus liber erat. pudet, Aegæonis alumna,

Se,

Sera ultrix superos uexat, cœlumq́; reposcit
Cùm patrio proiecta gelu, cumq́; exule mentu
Erubeo ulteriora loqui. me strenua certè
Omnipotēsq́; Venus tentabat flectere, cessit,
Sensi etenim, mecūq́; utinam deprenderet orbis
Quàm fallax & blanda uenit. nil hoste polito
Sæuius. omnifico uultu mentita fauorem
Amplexum in luctus soluit, defœderat urbes,
Arces frangit, & in subitū rapit omnia Martē.
Quū uentū in cædes, cedit: quū prælia feruēt,
Frigescit: tunc arma iuuant, tūc Pallas in usu,
Et Venus in probris. cōmercia turpia, molles
Exacuit, duros emasculat, & rapit orbem
In prædam cui præda uenit. sic mutuus error
Inuenit alterni solatia digna pudoris.
Nō cogo in certos numerosum Prothea uult⁹,
Non Venerem semper uariā moresq́; pererro
Implicitos, satis est aliquo si cognita casu
Non trahat incautū prorsus. sed uoce monētis,
Exemplum cui mūdus erit, quis dicat egere?
Maxime Priamidûm, nostra est si gloria qcquid
Mars audet, qđ Clio docet, qđ certat Arachne

Si

Si tibi mixta manus & partitura Mineruam,
Si tutoris egent arces, & in arce triumphat
Palladium, formæ titulum si uirgo meretur,
Annue, & Iliacum iudex ne despice fatum.
Desierat, uultuq; animum uoceq; sequuto
In girum flectens aciem, sedet. emicat axe
Idalio prouecta Venus, tandemq; profatur
Mœsta parũ, sed blanda oculis, & frõte serena.

Oratio Veneris.

Heu quib⁹ exiliũ populis positura relinquar,
Libera Saturni proles? cui grata uel æqua,
Si superis inuisa uagor, si transfuga cœli
Fata sequor? uos ò spirat quibus orbe secundo
Indefessa fides, quos non liuescere certum est,
Si pia, si facilis, si nulli dura Dione,
Pẽdite quis caussã casus premat, unde tumult⁹,
Vnde minæ, cũ prima meos lux extulit ortus,
Foui hominem, duros tenerè solata labores,
Et casus miserata graues: sic publica grati
Templa mihi struxere uiri, sic thura merebar.
Hinc iræ, hinc odij caussæ. miserescite saltem
Vos quibus exul agor, cœli rea deprecor orbẽ
Quem colui, uestram populi defendite ciuem.

Flos

Flos iuuenũ, spes nostra Paris, nõ uexo locutas,
Non incuso deas: quis enim uel carpere possit,
Vel sacros æquare modos? at si qua fatendi
Libertas ueri, nosti puer inclyte, nosti
Quæ rerum series, steterit quo cardine caussa,
Quam bene rem sermo digesserit. indice uultu,
Eloquio frontis, oculo censore secanda
Lis erat. unde igitur armata licentia fandi
Infremuit, si dura minus reuerensq; pudoris,
Et Ioue progenita, & uirgo Tritonia credi
Posset? At emeruit Musarum maxima dici,
Nõ nego, fingit enim, nulliq; hac parte secũda
Falsigraphos cõmenta docet, docet auribus uti
Mollibus, & cæcos per friuola ducere sensus.
Cumq; per ambages nugis pomposa uenustis
Phillidas, Hysiphilas, & prælia nostra retra(ctet.
Lucratur sacrã uenalis fabula laurũ.
At si militiam fingendi fœda facultas
Hanc habitura fuit, saltem discrimen habendi
In quam, quid, quare. nec enim sinata cerebro
Nostri plena Iouis, gelidæ nil improba fando
Virginis elidit titulum doctissima uirgo.

Illa uirum titulos raptis mendicet ab armis,
Sit sese contenta Venus: tumidè illa minetur,
Nos humiles facilesq; pati: rorantia tabo
Signa ferat uictrix, nostri sine cæde triumphi,
An quia naturæ non obluctata, fatigor?
Anchisæ si blanda fui, sexum'ne refelli?
Si peperi, cui facta nocens? meus astra Cupido,
Aeneas Phrygiam uester colit. hæccine culpa?
Hoc Venus exitiũ superis molitur & orbi?
His homines, his dono deos. ergo innuba Pallas
Sic meritæ mores Veneris notet. illa'ne grata,
Grata uiris, quos marte uorat placãda puellis,
Quarum fastidit sexum? dijs digna serenis,
Quos resides timidosq; uocat? sic exit in oẽs,
Sic telis placitura suis, sic omnibus æqua.
At uirgo est: negat Aglauros, negat anguis opt
Attacep. At facie pollet: consulta reclamat
Vnda, tumorq; genæ. gladijs at strenua sumptis:
Nõ propriũ quod fingat habet. mentita potestas
Læta breui, probrosa diu: post pauca serena,
Spuria perpetuo sordescit gloria luctu.
Quondam certa fides, bella imperiosa deorum
Non

Non una confecta manu, laurusq́; per omnes
Dicta dari. at uictrix Perseæ Gorgonis umbra
Extorsit titulos, palmamq́; imbellis Olympi.
Sic de se meminit Pallas, sic credere oportet.
Crede Paris, res digna fide, tradendaq́; fastis.
Plꝰ Ioue, plꝰ Phœbo potuit, plꝰ fœmina Marte,
Marte utrinq́; meo: nec enim tibi Iuno nepotes
Inuideo, si digna tamē: nec turpe Mineruam
Vt socium numerare genus. tot freta Dione
Vindicibus potuit saltem, si fata tulissent,
Serpentum non esse parens, miseriq́; per urbem
Exulis explicito raperet uestigia giro.
Hermione Martis, uidi uidi ipsa nephande
Cæsum quem peperit populū. Sic fata, madētē
Inclinat uultum, rursusq́; accensa profatur:
De fatis nil læsa queror, metuenda deorum
Inuidia est. blando Semele conceperat astro,
Plena deo, paritura deum, denusq́; tumebat
Mensis, quū Iuno uultum mentita seuerum
Accedit, persuadet, abit: quid credula, simplex,
Inscia, iurato premitur Ioue? sic tua longis
Cadme fides perfecta uijs, sic anxius error

Emeruit, cũ rapta soror, uiduamq; parares
Iunonem sancire Ioui, te luctibus ecce
Munerat, inq; tuos flammis armatur alumnos.
Gaudeat, en quali deitas rugosa triumpho
Molitur titulos, tremula dum militat hasta
Altricis mentita fidem: nam cætera nullus
Confinxisse labor, faciles ad tempora cani,
Ad faciem rugæ ueniunt: fallenda senectus,
Non fingenda fuit. ò si ad certamina formæ
Illa potens Beroe staret socianda Dionæ,
Incuteret celebrem simulatrix simia risum.
Stulte qd Europẽ genero Ioue quæris Agenor?
Illa rapi meruit, raptorem excusat egestas,
Et thalami potioris amor. sibi maxima debet,
Quod totiens uidua est cõiũx Iouis: alite fausto
Nupsisset stabiliq; thoro, si prima tulissent
Fœdera plus formæ, linguæ minꝰ. improba, tur
Garrula, legitimi mores incestat amãtis. (pis,
At soror est coniunxq; Iouis: bene cessit, in uno
Cõiugis offensam redimit soror. ardua regnat:
At patris in solio: fruiturq; iugalibus astris,
Stirpis non thalami merito. fuit aureus olim
Ille

Ille senex, quo nata feror, fuit unicus hæres:
Nec dum sortilegam mundus nutabat in urnã.
Cũ pia Saturni proles, æquanda Mineruæ,
Vel saltem non exul erat. regnoq; tyrannis
Concedente tribus, triplicem processit in orbẽ
Cõmunis regina Venus. quod cũ Ioue Iuno,
Cũ Ioue, cũ Tritone fuit, cũ Dite Dione.
Non mea sideribus famulis contenta potestas,
Tartara solatur, mulcet freta: uos pia ponti
Turba dei, uestræ scelus excusate sororis,
Si scelus hinc traxisse genꝰ: tuq; optima uindex
Imperiosa Thetys cœlum Iunone fugata
Posce tuum, raptasq; faces. iam pellice pulsa,
Iam non sollicito uenies paritura tonanti.
Fatis nulla fides, precium Saturnia formæ
Perdet opes, perdet. non hunc emptura decorẽ
Venisset, si pulchra domi. malè Dardane mores
Consuluit dare prõpta tuos. nõ flectitur auro
Qui titulũ paritatis habet. uictricibus olim
Armentis impensa fides, librantis habenæ
Non uendit nutum, ueteris nõ ĩmemor æqui.
Illa ne blande Paris uultu uictore fruetur,

Cui gemit Hesione, sanguis cui fluxit auitus,
Alcide quae tela sui librauit in arces
Bellica uirgo tuas? ubi tunc quae praelia iactas?
Fatum ubi? plus actum est rapto Phryge, pocula
Eripuit, thalamúq; deae. sic molliter ultus (natae
Aspera miscet adhuc superis dotatus Olympo
Flos Asiae, ueneranda deûm regumq; propago.
Non meus instabilis labor est, aut gloria uersus
Texere, non trepidas pensis urgere puellas.
Non mecum Phoebus, mecũ certauit Arachne:
Hos Pallas tibi pacta pedes, haec stamina nectat
Plurima dij (fateor) faciles & summa pacisci
Et dare: sed qd opes, quid regna, qd arma potẽti
Adijciunt? cuius sceptrum pars amplior orbis,
Cuius opes Phrygiae, cuius gẽs Dardana uires.
At si solanda est thalami regalis egestas,
Si uires, si sceptra nihil sine coniugis usu,
Mun⁹ habe Veneris; mun⁹ quo Sparta supbit,
Munus quod dici Iuno uelit, esse Minerua.
Quid moror? internam propius rimare Dionẽ.
Res agitur tractanda palàm: iam pectora nuda
Pandimus. hac facie Phoebo duce metior astra,

Hoc

Hoc uultu produco diem. formose merenti
Gratare, & similem iudex ne despice uultum.
Sic effata, genas rapto depromit amictu,
Nuda humeros, exerta sinus, totoq; diescit
Ore. pudet diuas Veneri cessisse triumphum.
Cõsulite ultores Phrygij, Ven⁹ excitat ægros.
Hac cõstant mihi uisa fide: uel somnia certè
Pondus habent, hic fata sequor parete Dionæ,
Quæ ciui lachrymas, risus quæ terminet hosti.

LIBRI SECVNDI FINIS.

PERIOCHA LIBRI
Tertij.

Tertius extremum Troiæ diuinat, & inde
Adraptus Helenæ Paridem transmittit ad Argos,
Qui prius Hesionen captiuam reddere nollent.
Agmina Græcorum conspirant illico ad arma,
Et duo nymboso merguntur in æquore fratres
Tyndaridæ, tumido extendunt in gurgite palmas.

DARETIS PHRYGII POETARUM ET Historicorum omnium primi, de Bello Troiano liber Tertius, Latio iure à CORNELIO NEPOTE carmine festiuo donatus.

OLVUNTUR *uario consulta silentia plausu:*
Idalium Pæana canunt, plebs, aula, senatus.
Hic fatis uouet, ille deis, una omnibus una
Voce dióq; frequens plaudit Venus, altus ubiq;
Sanguis obit, sacris ultro cessantia cedunt
Arua, coronato luget spoliata marito
Inachis, & raptos gemebunda reposcit alũnos.
Illustres superis epulas molita potestas,
Sacrificis bibulos lictoribus instruit ignes,
Totaq; thuricremis Panchaïa spirat in aris

Ve-

Vendes emptura deos. at pauper acerra
Principe digna deo, nostro placitura tonanti,
Mente litat pura, uotis exorat honestis.
Celsior explicitus rapturus in ardua flammas
Regius extruitur comestis floribus ignis,
Perstringitq; aciem. procul his expirat ab aris
Hostia dira cruor, Veneri quod dulce propinat
Ductor, Aristæos latices, Melibœa fluenta,
Icarios haustus, fracti phœnicis odores.
Fronde comas nexæ, sanctoq; astare parenti,
Iliades iussæ, spumantia lacte serenis
Cymbia deuoluunt flammis. rex ipse ministris
Idaliam delibat auem, sic ante precatus:
Diua potēs hominū, diuū īperiosa uoluptas,
Vera deûm soboles, nostri Tritonis alumna
Alma Venus, seu te cōuiuam Thetyos urna
Poscit, seu nectar superûm, seu fortè papauer
Elisium, flecte hæc teneros ad dona iugales,
Hos dignare fauos: nec enim mactante securi
Grata minus pia sacra tibi. si digna litamus,
Exorata ueni, partemq; haustura recumbe.
Celsa licet caleant centeno thure Cithæra,

Idalium modulos nectat nemus, ardua Cypri
In flores crescant uarios: incensa Cithaera,
Idalias uolucres, Cypri thyma, Pergama uicet.
His mentis, his (si qua tamen) ueneranda Dione
Adde fidem uisis, sponsi memor adde fauorem,
Solatam solare domum. non improbus oro,
Vt tuus Inachias prædo prædetur alumnas:
Hesione contentus eat, Tritonia certè
Non neget, hosq; uelit melior Saturnia raptus.
Olim Asiæ (sed quid uulgata ac flēda reuoluo?)
Claruit imperium, formidandusq; Pelasgis
Phryx erat: inuersa est uet⁹ alea. respice Diua,
Aeneadas miserare tuos. Sic fatus in ignes
Hyblæas inclinat opes, ieiunaq; spirans
Nidor odorifero solatur sidera fumo.
Iam uotis sacrisq; modus, iam fessa reclinat
Vaticinium Heleni. Flāma apices: alios Helenus pror ūpit in æstus,
Bacchantēq; deū flagranti pectore nactus,
Vocales tripodum furias augustat in usus,
Orsus ita: Heu Phrygij, gēs nō præmēsa futuri,
Quò noster spoliator abit? quæ nam illa carinā,
Quæ Troiā mensura uenit? iam littora tangit.
Ite

Ite duces contra. sic interrupta profatus,
Plus dubios urit, pleno tamen arguit ore
Deiphobum, cui summa fides & sola medendi
Copia, iussa sequi Veneris, raptum ire Lacaenas,
Autores sperare deos. Quae'nā ista nephanda
Spes? inquit. superum'ne fides, coeliq; potestas
Incestum dispensat iter? praedantibus adsit?
Macte Paris sceleris, alios molite ministros,
Et somnū tibi finge nouū. non fallere norunt
Qui falli nequeūt. orantem haud sustinet ultrà
Troilus, utq; animo praeceps, belliq; sititor
Et gladio consultor erat: Timidissime fratrum
Vade (ait) ò tenebris antri damnate loquacis:
Vade, inq̄, & quotiens uisum tibi fallere plebē,
Finge deum: nobis alius iam constat Apollo.
Ibit Alexander non si Cumana senectus
Aut aries Libycus, aut Chaonis obstrepat ales,
Iussum flectet iter: ibit, miseramq; reducet
(Quod nolles tamen) Hesionē. cōclamat herilē
Praeceps ad nutum plebes, excire tumultus
Quos nequeat sopire potens, nec mēsa futurū,
Audet, cū praesens metuat nihil. omnibus arma

Ar-

Arma animis, mentiq; frequens illabitur Argos
Laomedonq; iacens, & inultæ dedecus urbis.
Cõclamantq; iterũ: Quo nã usq; ò libera pubes
Dardanio cognata Ioui, patiemur inultum
Tot iugulos rubuisse senum? tot colla parentũ
Argea nutasse manu? non impia sanxit
Atropos, hoc etiam nostris incumbere fatis
Vltorem non posse dari. si numinis iram
Troia merens sensit, pœnã quoq; iudice Phœbo
Dira Mycenææ debent conuiuia mensæ.
Ite duces, Ven⁹ hæc, hæc certior augur Apollo
Bella iubet, fratrumq; exhausta funditus urbe
Poscit inoffensos Phrygio ductore meatus.
Vnde metus, metus unde uiri? cõcessit in ignes
Indutus Nessum Tirynthius, ecce timoris
Caussa prior cessit. spirat par Herculis Hector:
Ecce animos gẽs nostra dabit. si prima Pelasgis
Laurea, fas Phrygibus palmã sperare secundã:
Et nostros rediisse deos. uos inclyta saltem
Pignora, cæsorum iugulos lugete parentum.
Vos quibus uberior lachrymas iniuria nectit,
Vos pietas armata uocat. Sic uoce precantur,

In-

Intendũtq; manus: ægras quũ Panthus in aures
Priscos fatorum monitus serit, & quod ab ipsis
Extorsit genitor adytis Euphorbius index,
In medium pandit proles: Lapsura sub* armis
Pergama, si phrygias Helene cõscẽdat in urbes.
His iam facta fides ducibus, uulgiq; tumultus
Flectitur. ò quanto priscis noua mollius urgent.
Plus superi constant Pantho memorãte futura,
Quã dicẽte Heleno. Priami tamẽ ægra lacessit
Cõcilia Hesione, superos premit: audit et audet
Dux falli: fatisq; fauet, quum fata recuset.
Atq; ita, dic (inquit) alio dic ordine fata
Antenor, memora iam facta. necesse peractum
Constat: uenturũ, mutabile transit. habemus
Iam cunctis grauiora minis, perfusa cruore
Pergama, nuptarũ lachrymas, plãctusq; parẽtũ.
Tu quoq; uisa refer Phrygiæ repetitor alũnæ:
Atq; ita quæ passus, obiter tot cladibus adde,
His saltem cedat bacchantis fabula fani,
Et moneat potiora fides. prius esse negabit
Vnda fluens, ignis urens, spirabilis aër,
Quàm dictet facienda furor. sic fatur. At ille,
Er-

Vaticinium Panthi.

* Argis

Ergo (ait) ò ciues, rerum testanda priorum
Historia? an lapsa est nõdũ uetus? indice questu
Nõ opus est, ubi regna dolos et bella loquũtur.
Vidimus emeritis fœcundam ciuibus urbem,
Atq; alium regnare ducem: nondũ Ilios Argis
Cesserat. has ne uices uelox obliuio transit
Immemor, & longi præcidit tædia luctus
Impatiens languere diu? quin inclyta pubes,
Si iuuat inuiso mentes absoluere questu,
Armata de curru diu. fortuna sequenda est,
Dũ præclarũ aliquid dolor indecoctꝰ anhelat.
Nil grande & longũ: segnẽ timor obruit iram
fana Hæretis, quia *fata uetant. hæc scilicet angit
Cura deos, æui tacitos uexare recessus,
Et rerum librare uices. stant fata tenore
Fixa suo. certam miseris si parca ruinam
Indixit Phrygibus, moriendum Marte: triũphũ
Si pepigit, meritum minuit uictoria segnis.
O falli facilis, si phas depromere uerum,
Deprendi insidias superûm. Lernæus Apollo
Nostras uexat aues: & quæ metuenda minatur,
Dardanidis timet ipse suis. Sic ficta loquutus

Ac-

Accinctos ad bella Phryges præuertere tẽtat.
Vos contra cunctis potiora euenta futuris
Pendite. donatos Tirynthius induit ignes,
Aeacidæ senuere duo, nulliq; timendus
Aut puer aut uirgo quẽ fata minãtur Achilles.
Ipse uiri, uidi ipse uiros & mœnia, uidi
Vrbes. sed gelidos nil excitat. ite potentes,
Et iugulos aptate iugo, spretoq; triumpho
Reddite fatidicis uictores ensibus enses.
His uirtus accensa uiris, procul omnis abacta
Religio, cedit Helenus, uittasq; minaces
Abijcit, & lachrymis incusat fata sequutis.
Dux cœpti legitur pastor Paris, aduena quõdã
Regni, nunc regis hæres: nec proficit urbi
Fatalem damnare facem, quum læderet ardens
Prægnantem somnus Cisseida. pullulat altè
Flãma uetus, reuehuntq; fidem præsagia plena.
It fati imperio Danaûm rapturus alumnam
Dardanus, & blandè debellaturus Achiuos
Præuelat fraudes. cæsas non induit alnos,
Pinnarum suspecta strues. numerosa uagatur
Tranquillo classis cultu: regalis oliuam

Paridis ad rapiendam Helenam profectio.

 Præ-

Prætendit pinus, tandemq; erepta furori
Semimaris galli, non aduersante Cybele,
Miratur similes bacchari ad littora uoces.
Hanc decor insignit, qualem progreßior usus
Post longum lucratur opus, tabulata superbis
Præradiant inscripta notis, uestitur herili
Prora Tyro, puppisq; Tago, nitor erigit Indus
Antemnã, spargitq; in trãstra cupressus odorẽ
Vela regens: certant uenti quis lintea tendat.
Purpureos discincta sinus at lene fluentes
Arceßit zephyros puppi præscripta Dione.
Instabat iam dicta dies, qua claßis in altas
Propulsum poscebat aquas, cũ lecta iuuentus
Priamiden sortita ducem per littora ferri
Discursu rapido, qualisq; abeuntibus ardor,
Certatim fremere, & uarios miscere tumultus.
Haud mora, succĩctos nabathæos agmine ducẽs
Hector in arma Phryges, comites per cœrula
Ire iubet, certãtq; rates stipare secuti (fratri
Pæonidæ duce Deiphobo. quin ipse Diones
Spes Anchisiades cum Polydamante secundo
Iungit opes iamq; effractas rapiebat arenas
In

In pelagus classis, humerosq́; manusq́; secuta,
Cū tandē exclamans adytis Cassandra relictis
Fata aperit, turbatq́; Phryges. at saeua morātes
Impellit Lachesis pinus, uncosq́; tenaces
Rumpit, & intento percellit flamine uela.
Vltimus in socias fatalis praedo carinas
Prouehitur. multum Priamo frustráq́; rogatus
Ne quicq̄ temere: uictori supplicet hosti,
Hesione contentus eat. sin reddere raptam
Velle negent, bellum intentet. sic format iturū,
Vēturosq́; Phryges accepto interprete spōdet.
Vix in conspectu Paridi patuere Cythaera,
Cū patrias permensus aquas, ad Nestora casu
Atrides molitus iter, Simountide pinu
Aspecta, secum uoluit cur, quò, unde: stupentq́;
Alternis reges figentes lumina uelis.
En quā fata fide rerum discrimina nectant.
Hostis adest, Menelaus abest, geminosq́; Lacones
Hermione sibi nacta duces Agamēnonis urbē
Visum ierat, matrem cupidè uisura secundam.
Plebs quoq́; Iunoni celebrē confluxerat Argos
Ludificum ductura diem, pontusq́; uacabat

e Et

Et tellus exuta uiris. sic omnia casus
Expediit uentura potens, uictrixq; Dione.
Prodit in abruptum prætentis insula saxis
Myrtigeræ sacrata deæ, pars una recessu
Abditiore latens refugos falcatur in artus
Deprensos furata sinus. huc littore blando
Freta Phrygũ pubes, puppes agit. ipse ꝓpinquas
Sanguine sacrifico Latoidos irrigat aras
Princeps, & larga cumulat promissa securi.
Ergo Cytheriacas præceps it fama per urbes
Priamidẽ uenisse Parim, plebs undiq; portus
Decursu complet: ac pollens ore Lacæna
Ignotos uisura uiros ad littora gressus
Dirigit, accliuemq; freto defertur Helæam.
Postq̃ Helenes Paridi patuit præsentia, clas
Deserit: ac formæ fidens, & cõscius oris, (sem
Huc illuc gressum librans, qua Tyndaris ibat,
Indefessa uagis inceßibus ocia texit,
Certantesq; offert uultus, incendia nutrit
Mutua, captatumq; breui lucratur amorem.
Quippe nec ad cursum præceps, nec segnior
Librato gestu formã iuuat, act⁹ in armos, (æquo

In

In caput erectus, tenero delibat arenam
Incessu, figitq; oculo mirante Lacænam.
Oblitosq; gradus sistit: suspectus haberi
Mox metuens, trāsfert celeres ad cætera uisus,
Ceu stupeat quicquid spectat. moderātius illa
Obliquos uultus & non ridentia plenè
Ora gerit, totasq; uelit cum pectore nudo
Ostentare genas: sed castigator adultos
Cōprimit excessus animi pudor, ægraq; mixta
Pulsat corda met⁹. sentit Paris, ardet et audet:
Promissorq; ingens, facilis præsagia prædæ
Ducit amor, dū signa iuuant, dū nutus oberrat
Interpres, cordisq; uagi præsentior index
Leno oculus taciti garrit præludia uoti.
Vt uerò explicitas peregrini Tyndaris auri
Blanditias hausit, complutaq; murice uela
Conspexit, quid agat hæret, præbere rogatas
Prōpta manus cogiq; uolens: ac turba precādi
Stipatrix, iuueni fas inuidet. inclyte prædo
Ne ꝑpera, dabit illa manus, man⁹ aurea uincet:
Plus opibus, min⁹ ore potes. Cicerone secūdo
Nō opus est, ubi fantur opes. quin ipsa rapinis

Blanditur fortuna tuis, urbs, aura, Lacæna
Nuda, fauens, facilis, cœptũ iuuat, urbis Helæa
Nomen, in hanc pelagus undis decliuibus actũ
Proxima littoreis delambit tecta procellis,
Et medias impingit aquas. clauditq; profundo.
Hic Latonigenis cognatas struxerat aras
Prisca fides. iubet hic noctẽ regina propinquã
Excubijs hilarare sacris, templũ ipsa superbum
Prima petit, solitoq; deos implorat honore.
Res cupido perlata Phrygi, temeraria sancit
Consilia, indulgetq; aditus in uota secundos
Pollicito maiore Venus: rapere haud mora nu
Victor, & ĩbelles populari destinat aras. (ptam
Tantaq; præcipitem pulsat lasciuia mentem,
Vix noctem expectat, suspenso uespere credẽs
Zelotypum Titana suis liuere secundis.

Helenæ raptus.

Fregerat Hesperias radijs languẽtibus undas
Phœbus, & astrorum medio poscebat in alto
Nauta diem: tellus, aër, mare, celsa remenso
Consopita deo, strepitu defuncta silebant
Vndiq;, & in teneros nutabant ocia somnos.
At Paris obsequio noctis præsentius audet
Im-

Impatiens differre, deos Veneremq́; secutus.
Primus ad imbelles thyasos, & debile uulgus
Armatum maturat iter, ludentia turbat (cra,
Phana ferox, nõ hospes Hymen, nõ cõiuga sa
Hospitij non obstat honos, non ultor iniqui
Asperior tutela deus. temerè omnia præceps
Aspernata Venus, nil respectura decorum,
In facinus uotumq́; ruit. rapit ergo Lacænam
Tendentemq́; manus, & læta fronte uocantem
Dardanus: aut rapitur potius. gratare trophæis
Prædo tuis, agnosce deos. post aspera multa
Excidium luctatus abis, reuehisq́; parenti
Quas nollet peperisse faces. heu perdite nescis
Quas tecum clades, quantos fugiente tumultus
Classe refers. tuq́; Herculea corruptior unda,
Bellerophontæo flagrantior igne, sereno
Certa minus, thalamos linquis Ledæa iugales:
Et spreto totiens iterum quærenda marito,
Nunq̃ rapta fugis. nunc ô Lilybæa uorago,
Latratus Syculi, Libycus tenor, & quod ĩ omni
Sæuit triste mari, mixtis huc confluat undis,
Has infestet aquas, primosq́; ultrice procella

 Am.

Amplexus mediũ soluat mare. multa nocentes
Mutat, si uetitis uelox occurrerit ausis.
Postq̃ exẽpta quies, & mœsto pulsa fragore
Inscia turbatas hausere silentia uoces,
Aure prius mẽsi fremitus, ubi & unde tumult⁹,
Armati cognata petunt oracula ciues.
Hic tritas stridere lyras, hic pocula cernũt
Effuso calcata deo, funalia lucem
Ponere, & effracto lachrymari lampada uitro.
Mirati qua clade noua iocunda sileret
Relligio, quæ caussa pios inopina tumultus
uoces Flexerit, aduertunt alias ad littora * lites
Et toto sonuisse mari: Quò perfide leno
Hospitij temerator abis? sic digna rependis
Regales prædate thoros? his nobile uulgus
Excitũ, arma fremit, raptaq; superstite turba
Inuadunt Phrygios. illi nec pandere uela
Moliriq; fugam cessant, nec iũgere bello
Dignantur dextras: contenta paupere pugna
Sola tamen tumidos pertentat gloria, captis
Iniectare manus, propriũ quũ quisq; trophæum
Ostentare paret, aut ciue aut uirgine rapta.

Ecce

Ecce redit Paphiæ meritus uirgulta coronæ
Victrices uinctura comas, Tenedoq; potitus
Iam minus audentem solatur prædo Lacænam
Iam tandẽ patriæ memorem, sed gnarus adulter
Pollicitis fluxis mœchæ sancire fauorem
Et fictos lenire metus, ebur aggerat Indum,
Thura Sabæa, Midæ fluuios, & uellera Serũ,
Ac mundi maioris opes, quodq; educat aër
Iocundum, pontus clarum, uel fertile tellus.
Hæc faciles emêre thoros, domuere rebelles
Amplexus, pepigere fidem. nõ iã oscula reddit,
Non reddenda negat Helene, sed pectore toto
Incumbens, gremium soluit, premit ore, latentẽ
Furatur Venerem: iamq; expirante Dione,
Conscia secretos testatur purpura rores.
Proh scelus, an tantis potuisti pessima uotis
Indulsisse moras? expectabatq; uoluptas
Emptorem? ò teneri miranda potentia sexus,
Præcipitem in lucrum suspendit fœmina luxũ,
Nec nisi conducto dignatur gaudia risu.

Reditus Paridis.

Res hilarat uulgata Phryges, Priamoq; fere
Clarescunt uultus, rugas rarescere sentit. (ni

Infelix animi morbus, dolor. improba paulum
Cedit hyems mentis, uoto dux angere sperat
Reddēdā Hesionen, Helenā si reddat Achiuis.
Nondū Sygæas portu digressus arenas
Dardanus attigerat, meritos mentita triūphos
turba Obuia * pompa subit, pars curru uecta superbo
Aërium suspendit iter, pars cætera casum
Haud metuens, gressu uestigia paupere rexit
Obseqo cōtenta pedum: & quæ cura nouorū,
Inachiam uisura nurū plebs currit anhela
Contēptrix operæ nutricis, & immemor artis,
Nec lucri meminit, prædā dū spectat amœnā.
At cui sublimes humeros proceraq; colla
Inuidit natura breuis, uel desuper altis
Incumbit tectis, uel recto calce fatigat
Articulos, humilesq; gradus suspendit in altum.
Hoc populo dederat uulgati fama decoris
Certamen mirandi Helenam. subit illa pudicè
Ora gerens, oculis nusquam uaga, uoce fauenti
Spectantum pudibunda parū, mixtoq; nitore
Sidereas * neutrata genas. At regia uates
Vt uenisse Parim certo Cassandra relatu

Au-

Audit, & adductam monstrũ fatale Lacænam,
Ad tripodas questura fugit, ramosq; loquaces
Ore premit, poscensq; deum non irrita lõgum
Fatis plena redit: claret interprete uultu
Extorti uindicta dei, furiosa potestas
Imbelles uexat artus, ceruice rotata, (ignẽ,
Crine umbrante humeros, oculis spargẽtibus
Et *facula prodente fidẽ, nũc liuida uitrum, facie
Nunc flammata facẽ superat, nũc pallida buxũ.
Tali se medijs procerum tot millibus infert.
Ore ferens, tremulosq; gradus uix ebria figit,
Atq; ita Tyndaridem cernens, Tu ne illa iuuẽca Vaticinium Cassandræ.
Quæ saltus ingressa nouos, præsepe paternum
Incesta liquisse fuga taurumq; iugalem
Diceris, & nostros petis importuna penates?
Ite uiri, deus ire iubet, pontoq; uel igne
Maternas abolete faces, ne dura sequatur
Quam cecini clades. sic paucis questa quiescit.
Expediuntq; deum suspiria longa relictum.
His hilares hærent animi, totusq; fauentũ
Sopitur strepitus. fauissent agmina uatis
Imperio, motas reuerentia principis iras

Obruit, indignisq; datur Cassandra catenis.
Rex Helenam lenit, inopinaq; probra gementis
Solatur blandus: suspiria uatis, anhelas
Excusat furias, celeresq; ad iurgia uoces,
Et uitio capitis solitos sæuire tumultus.
Nec mora, lasciuit solenni regia cultu
Imperijs ornata ducis, tædasq; pudendas
Tollit adulter Hymen. melius caligo profunda
Pollutum mersisset opus. quid nomine sacro
Incestum phalerare iuuat? prætendit operta
Bracteolam caries, agnum lupus, ulcera byssũ.
Sed famam fraus nulla latet. non una duorum
Esse potest: nam prima fidẽ dum fœdera seruãt,
Alterius non uxor erit, sed præda cubilis.

Apparatus Græcorum ad bellum.

Interea Graiũ præceps perlabitur orbem
Luctus, & Europæ dotatas nomine terras
Armato rumore quatit. læduntur in uno
Vnà omnes, seu quòd populos iniuria regum
Acrius incendit, seu regnis prælia Liuor
Inducit, seu quisq; suas præsumit in iras
Quod fieri sibi triste potest: quod flere peractũ
Quodq; pati potuere, gemũt: hinc omnibus idẽ,

Idem

Idem animus, similes scelerum praecidere mot⁹,
Et thalamos sancire metu. ruit ocyus ergo,
Non iussa expectat populus, belli ardor inerti
Nascitur, augetur forti. sic praelia uulgus
Praecipit. at uiduos it solatura penates
Clara ducum series, Maleae quos erigit umbo,
Quos Larissa fouet, quos graecia caetera nutrit.
Enumerem? facilesq; fide dictante meatus
Victrices Danaûm certo sequar ordine uires?
Quae loca, q reges, pelagus quod quisq; fatiget
Classibus? ac celebres hac noui parte camoenas
Fraudari titulis, auresq; offendere molles.
Pauca tamen studio non aegrescente fauentum
Succinctè dixisse uelim, numeriq; sigillo
Iuratas signasse rates. fert bella bis una
Bis centum & decies centũ, quas undiq; raptas
Cecropij uocat unda sin⁹, & Apollinis aequor,
Huc acies, huc arma meant. hinc bellica classis
Ordiri disponit iter, sic culmen herile
Imperij iussit, statuit consulta potestas. (nes
Ast ubi gesta Phrygũ geminos uulgata Laco-
Cõcussere, fremũt ambo, dolor excitat ambos, — Vt Castor & Pollux tempestate submersi sint.

Am

Ambos ira quatit. non sic orbata leones
Lustra indignati lugent, non fulminis ales
Sic gemit elinguis inopina silentia nidi.
Haud mora, cõscendũt classem, Lesboq; relicta
Dum præceps animus, & nil decoctius audet
Ira recens, nullos expectatura sequentes
Haurit iter fluidũ pietas memor. alta tenebat
Castor, et Iliacas iamiam poscebat arenas
Excidium latura ratis, nox obuiat atra
Defensura Phryges, armatiq; aëris ira
Instrepit, & geminis expugnat uela procellis.
O pietas, qua nulla deũ præsentior ambit
Virtus: ò mitis fraterni candor amoris.
Sola hæc in geminos cessit discordia fratres,
Discordes habuisse metus: hic illius, ille
Huius fata timet: quotiensq; illabitur æquor,
Inuergitq; latus puppis subitura profundum,
Aequoris occursum certatim uertice prono
Anticipare parant: & sic proclamat uterq;,
In me dira Thetys, in me sæuissime Triton
Has intende minas, tantos molire tumultus,
Hũc serues, huic parce precor: tãdẽ acri⁹ acto
Incumbente Noto, nil iam sperante carina,
Le-

Ledæi iuuenes nexis per colla lacertis,
Nata simul simili deponunt corpora fato.
Desine Cecropij funesta licentia pagi
Incestos generare deos: non fabula cœlum,
Sed uirtus non ficta dabit. quos cæcus ab alto
Mersit in ima furor, in summos erigis axes,
Et similes Iouis esse iubes: quos ignis in auras,
In scopulos sparsit fluctus, mentiris adeptos
Sidera, gentilisq; preces deludis acerræ.
Tyndaridis quos hausit hyēs, dans Attica cœlū
Fabula, Castoreos casus Pollucis in ortum
Fingit, & alterni redimit dispendia fati.
Ac neutrum testata deum, feralis utriq;
Atropos iniecit laqueū, quo fortibus ægros,
Quo sontes placidis, inopes quo regib. æquat.
Sola tamen fatis Ledæum Lesbos amorem
Cōcessisse negat, captosq; secuta Lacones (ūdis,
Quos nec apud Phrygios, medijs nec repperit
Credidit esse deos: sterilisq; reuersa fauore,
Dijs urbes auxit, thure aras, marmore templa.
Sic Britonum ridenda fides & credulus error
Arturum expectat, expectabitq; perenne.

TERTII LIBRI FINIS.

HYPOTHESIS LIBRI Quarti.

Argolicos Phrygiosq́; duces locat ordine Quartus.
Dira canunt iri destructum oracula Troiam.
Barbarica cum gente manus mox Græcia pugnax
Conserit, & Teuthras expirat uulnere tactus,
Mandat ad Elisios campos quem pompa celebris.

DARETIS PHRYGII POETARVM ET Historicorum omnium primi, de Bello Troiano liber Quartus, Latio iure à CORNELIO NEPOTE carmine festiuo donatus.

OSTQVAM Mygdonias bellatrix fama per urbes
Armorum uulgauit opus, concussa minaci
Barbaries motu, trepidis cōiurat in arma
Viribus, & totos Priamo Mars excitat ortus.
Primus opes Phrygibus Zelia tradēte sequaces
Cōmodat Amphion, socium cui Pādarus arcū,
Cōsortem Adrastrus gladiū rapit. hospes iturū
Instruit Amphimachū Colophonia. ducit alūnā
In bellum Lyciā socio Sarpedone Glaucus.
Marticolæ Thraces Xāthippū, Mēnona Mauri,
Paeonidæ Phorcū, sequitur Zizonia Remum.

Ephe-

Ephemus & Capesus, & quorũ nomina lõgũ
Aequato sermone sequi, stipare cohortes
Certant, & sese numero uel robore uincunt.
Dat Ganges Arabem, Syriũ largitur Orontes,
Dat Scythicos Tanais: geminoq; obnoxia mũdo
Ripa duplex, bellis populum partitur utrumq;
Nacta ducẽ geminũ, migratq; in prælia quicqd
Prima dies, orbis oriens, cunabula Phœbi,
Gentis alunt, quicquid Asiæ dispendia, quicqd
Herm⁹ aquis, Taurusq; iugis includit, & omnis
Iliacos legio tendit munire penates.
Hos inter fremitus, certantumq; ardua regum
Robora, pugnaces iactantius armat alumnos
Troia potens: nulloq; locum sperante priorem,
Indigenæ uires cognataq; celsius arma
Consurgũt. toto sed Troilus agmine princeps,
Fulmineusq; Hector, par bellis impetus, æqua
Vulgi tempestas titulis præcellere certant,
Et dubia alterno contendit fama fauore.
Cætera fraterni Martis numerosa potestas,
Ductu quemq; suo discretis fulminat ausis.
Vt quot Priamidas, tot iurent Hectoras esse:

Quot

Quot Troes, tot Marte pares tibi Troile dicãt.
Nũc utinã, quo quisq; animo, quo fulserit ore
Quis mẽbris inscript⁹ honos, qs pectora mot⁹
Extulerit, meminisse queam, uultusq; perẽptos
Suscitet eloquij uirtus, oculisq; sepulti
Pectoribus uiuant scripto praecone tyranni.
Sic olim positos populis mirantibus offert
Elinguis pictura uiros, sic culta profatur
Charta duces: oculis haec blãdior, auribus illa.
Celsa duci Priamo latè surgentibus armis — Priami descriptio.
Effulsit roseum ceruix caput, ardua scribunt
Membra uirũ, blandoq; genas terrore minaces
Regius ornat honos: placidae uox nũcia mentis
Nil tumidũ, nil triste sonat, propiorq; precãti
Mollibus imperijs famulantes instruit aures.
Hector magnanimũ librato culmine pectus — Hector.
Erigit, intorto candet coma crispa capillo,
Succinctum complexa caput: blandeq; recisos
Furatur uox * blanda sonos, pernicia membra, — blesa
Mens placida in ciues, faciem lanugo serenam
Induit, ac uisus acies obliqua cadentes
In geminas spargit partes, semperq; supinã

f Oc-

Occiduo stabilem contristat lumine uultum.
uultúq; Ore pares, patremq; genis * matrēq; secuti
Deiphobus & Helenus. Priamidæ gemini studio certante Mineruam
Partiti, colit hic artes, hic arma fatigat:
Deiphobū Mauors, Helenū demulcet Apollo.
Troilus. Troilus in spaciū surgentes explicat artus,
Mente Gygas, ætate puer, nulliq; secundus
Audendo uirtutis opus, mixtoq; uigore
Gratior illustres insignit gloria uultus.
Paris. Imperij cupidus, habiles prolatus in armos,
Siderea uernat acie Paris, ore serenus,
Eloquio lenis, pede præceps, strenuus armis,
Vertice flauescens, frontemq; auctura superbā
Præreserat tonsura genas, in summa recurrēs
Tempora: ne'ue uagans formæ furetur honorē
Cæsaries, utranq; comam sua detinet auris.
Aeneas. Crine minax, uultu placidus, sermone serenus,
Affatu facilis, oculo nigrante uenustus,
Consilijsq; pius, stabiles libratur in artus
Aeneas, fusis humeris, & lumine grandis.
Antenor. Antenor tenui productus corpore, sura
Succincta, motu facili, quo nemo suorum

In-

Insidias uel nosse prior, uel nectere maior.
Regius incendit Hecubã decor, ardua pingit Hecuba.
Gloria, nec partu species effœta frequenti
Marcida uectoris uteri dispendia sentit.
Mens uictrix nil molle monet, nil debile dictat,
Sonti difficilis, at miti blanda rigorem
Exuit, afflictis clemens, & ciuibus æqua. (nãt
Forma, mod⁹, pietas, sensus, pudor, aucti⁹ or Andromache
Andromachen erectã humeris, uisuq; serenã.
Non mẽbris egressa modũ, nõ cæca futuri, Cassandra.
Fulta gena tereti, suspecto crine cruorem
Mentitur, flagratq; acie Cassandra micanti.
Iliadũ populo uictore Polyxena uultu Polyxena.
Præradiat, soliq; decus speciale meretur
Lactea membrorum series, ridentis ocelli
Blandiciæ, pede fulta breui, procera uenustas
Poplitis, erecto librans uestigia gressu.
Articulos non æquat ebur, non lilia colli
Ardua, non rutilum pauonis fimbria crinem.
Ipsa humilis, simplex, facilis, nil turget herile,
Nil uarium fingens, nunquã frustrata petentes.
Marti⁹ ornat honos Agamẽnona, fusa uigorẽ Agamemnon

Celsáq; mēbra fouēt, uultu præcone potestas.
Enitet, & regem species armata profatur.
Mixta uirū phalerant cirrho candente, decora
Virtus, nobilitas diues, facundia prudens.

Menelaus. Gratior æquato Menelaū forma uenustat
Fulta statu, uirusq; comæ geniale rubentis
Mens domat: ipse actu mentitos iudice crines
Arguit, acceptus noto, gratusq; merenti.

Achilles. Audax, magnific⁹, hilaris, pi⁹ æquat Achilles
Vultu Phœbū, animo Gradiuū, Pelea mēbris:
In pectus laterū laxatur culmē, in arctos (mos
Crispatur cirrhos coma myrthea, crinis in ar-
Deprimitur, poplesq; gradus cōsurgit in altos.

Patroclus. Actorides acie grādi, uernansq; decoris
Artubus, eloquio leni, cui cura iuuare
Muneribus, constare sibi, disponere cunctis.

Aiax Oileus Vox teneris discincta iocis, mēs ardua, fusi
Artus, Locrensis titulos Aiacis opimant.

Aiax Telamonius. Aiacē Telamone satū coma pulla uenustat
In torquem collecta leuē, modulata serenis (lis.
Lingua sonis, mēs fraudis hebes, sed strenua bel

Vlysses. Ore hilaris, modiceq; humiles collect⁹ i armos

Dux

Dux Ithacus, prudens consultũ pẽdere, gnarus
Obliquare dolos, doctus captare loquendo.
Voce ferox, aĩo præceps, feruẽte cerebro, Diómedes.
Audentiq; ira, ualidos quadratur in artus
Tydides, plenisq; meretur Tydea factis,
Sic animo, sic ore fero, sic fulminat armis.
Nestora magnificat morũ prudẽtia, custos Nestor.
Consilij librata fides, & sobria dandi
Gloria: porrectoq; humeris, senioq; nitenti
Nasi grata minus breuitas incurua sedentis.
Phyllacides uernante gena, candẽte capillo, Prothesilaus.
Alite mobilior, Scythica torrentior aura,
Ardua nulla timens, animũ nõ uiribus æquãs,
Nil graue, nil durũ censet, nil linquit inausum.
Ore uirũ fassus, indignariq; minaces Pyrrhus.
Suspendens ceruice genas, liuore superbo
Obliquat socios Pyrrhus, scribuntq; ferocem
Ardua membra, teres oculus, proiectior aluus,
Texendis uox ægra sonis, teneroq; laborans
Eloquio lingua blesos frustratur hiatus.
Naupliaden tenui progressum corpore, lenẽ, Palamedes.
Magnanimũ, prudẽs animi moderatur honestas.

Polydarius. Arduus in fastũ, pingues demẽsus in artus,
Crispanti uestit humeros Polydarius umbra.
Machaon. Cæsaries ceu ruffa iacens, patiẽtia supplex,
Vis temerè ausa nihil, pietas Machaona pingũt.
Merion. Impia præcipitẽ natura Meriona mergit
Inuidiæ cinctum stimulis, curæq; tenacis
Defessum excubijs, teretes cumulatur in art⁹
Carnea massa tumens, animiq; ebullit Erinnys,
In caput, in corpus reliquũ. liuescit inustum
Sãguineis pect⁹ maculis, gena disputat hydris,
Indicio peiore uirens: & mẽtis anhelas,
Incusant *Accusant furias flammati incendia crinis.
Briseis. In mediũ librata statum Briseis heriles
Promit in affectũ uultus, nodatur in æquos
Planicies crinita sinus sinus, umbræq; minoris
Delicias oculus iunctos suspendit in artus:
Diuitijs formæ certant insignia morum,
Sobria simplicitas, comis pudor, arida nunq̃
Poscenti pietas, & fandi gratia lenis. (ambos
Castor & Pollux. Tyndaridis geminis geminũ nihil, unicus
Oris honos ambit, similis flauescit utriq;
Crinis, par hilares augescit risus in orbes:

Aequus

Aequus mēbra modus, cōcordes pectora motus
Conciliant, spirantq; unū gena, lumina, mores.
Sola pares uarijs praesumunt nomina formas
Distinxiße notis, at uictor uindice uultu
Eludit dubios error, uocumq; repugnans
Dißidio, alterno confundit nomine nomen.
Inclyta cognatos aequat Spartana Lacones Helena.
Vultu, crine, genis: sociae cunabula stirpis
Par oris testatur honos; at plenius haurit
Sidereum Ledea Iouem, totosq; per artus
Lactea materni spirant mendacia cygni.
Natiuum frons fundit ebur, caput exerit aurū
Aequatis crinale comis, gena candida byßum
Aequat, dextra niuē, dens lilia, colla ligūstrū.
Auris inexpleto crispata uolumine, uisus
Excubitor, nasusq; uagi uenator odoris,
Poscunt alternum titulo certante triumphum.
Productūm modicè mentum candescit, & alta
Lenius ut preßis insidant basia labris,
Parcius in roseum consurgunt ora tumorem.
Fūdit apex humeros, pressū tegit ubera pectus,
Ilia succingit leuitas, tractusq; lacertos:

Pes breuis incessu terram libante supino
Lasciuum suspendit iter, crurumq; decora
Mobilitas compto libramine ponderat artus.
Sola superciliis labes interflua raris,
Audaci macula tenues discriminat artus.
At nimis insignes latebras secretius ornat,
Vitalesq; colit thalamos, & digerit urbem
Interior natura suam. cor principe motu
Libratum disponit opus, modulamina linguæ
Limat pulmo loquax, modico dispensat hiatu
Splen risum, facili fel castigatius ira
Vritur, ac teneri scintillat mollius æquo
Pruritus iecoris, meritæq; insignia famæ
Mergens, natiui titulos incestat amoris.
Hoc monstrum nō ales edax, non labile saxū,
Non axis torquens, nō mendax uicerit unda.
Cū bene fracta tepet, moriturq; sepulta libido,
Respirant plenis incendia pristina fibris.
Sic Helenen totam pars unica mergit, & ipsum
Excitat in cladem regnis certātibus orbem.
Iam Pandionios collato robore portus
Argiuæ tenuere rates, spaciumq; negabat

Ter-

Terra uiris, uelis aër, & puppibus aequor,
Quũ tandem licitos poscebant bella meatus,
Et iussas libare uias, ac Delphica missum
Fata explorabant, refugasq; euoluere Parcas
Actoride socio Phœbum prælibat Achilles.
Mira fides, quos præcipites in prælia traxit
Impetus, atq; omnis nocuit mora, spõte quietis
Pigrescunt uotis, placideq; oracula poscunt.
Aegra dolor differt suspiria, gloria palmam,
Ira minas, hærent suspensis agmina bellis.
Expectat antri ueniam Mars ipse loquacis.
O uarijs delusa modis gens credula curæ
Gẽtilis. risu, an lachrymis, an flente cachinno
Aegypti potentia querar? Memphitica sulcos
Relligio uestit, in cortice marcet, in hortis
Crescit, nunc terra serpens, nũc aëra sulcãs.
Plus errant responsa tamen, plus spiritus ille
Quem miseræ poscũt aïæ, quẽ nomine pulchro
Præsumũt cẽsere deũ. At non mugit in antro,
Quẽ suus autorẽ mundus sonat. ista priorum
Noxia simplicitas in nostros defluit annos,
Incestatq; fidem. nã ceu Balearicus augur

Gentiles distinguit aues, uel uoce, uel alis,
Vel gestu uario uenturis omina ducens,
Ridentem sic odit anus præsaga soporem,
Sic oris uacui casum timet: augure plausu
Pieriæ uolucris, aut indice nunciat aure,
Hospitibus numerum discessuris'ue recessum.
Multa quidem captata diu fortuna secuta
Expedit, insidiansq; hosti malè credula fallit
Pectora, ut in fatuum declinẽt pronius usum.
At melius, ne labe leui mens casta labaret,
Augurium nescisse fuit, ueterumq; sepulti
Cessassent ritus: quorum decreta secuti
Graiugenæ summis oracula Delphica uotis
Implorant. prior Aeacides lictoribus aras
*Ambit, & has donis tandẽ solennibus emptas
Inachidis uoces pandit uenalis Apollo.

Imbuit, & donis

Vincitis ultores Danai, graue Marte bilustri
Hæret opus, decimum sequitur uictoria bellũ.
Talibus Aeacides fatis excitus, in omnes
Secretum tripodum socios partitur: & ecce
Testorides Calchas medijs cõgressus in antris,
Concordesq; deos & consona fata reuoluit.

Oraculum Phœbi de uictoria habenda.

Calchas.

Hic

Hic patriæ & proprijs scitatũ oracula regnis
Venerat, hosq; adytis monitus effudit eisdem
Numen idem: Non ô superis gratißime uates
Vana petis, dabitur patrijs clementior aër
Sulcis, ieiuni populator Syrius anni
Occidet, & plenis pinguescent meßibus agri.
Tolle moras, te bella uocãt, pete Cecropis ur(bẽ.
Vltrices dispone acies: tibi bellica cædet
Turba manu, Mopsus oculis et pectore Nestor.
Sera quidem, sæuisq; uirum mercanda ruinis
Inachidas lustro ditabit palma secundo.
Ergo hilares socias iungunt in fœdera dextras
Aeacides Calchasq; pares. quippe altus utriq;
Gẽtis honos, regni æquꝰ apex: at maior Achilli
Spirat amor belli, Calchas tranquillior extis
Euoluisse deos & cœli nosse meatus.
Treis unit iurata fides, consortia prima
Tertius auget amor, nec iam partitus amicum
Inuidet Actorides, sed pontum * lenior haurit lætior
Et reducem torquet socio Calchante carinam.
Vt tripodũ uulgata fides ꝑ castra, per urbem,
Per puppes, certo iam claruit indice, cunctos
Bel-

Bella iuuant, cunctis iã pulchrũ uincere, tardũ
Marte frui: munit eques armis, nauta ceruchis,
Ciuis messe rates. pauci quos debile pectus,
Mens plebeia, iacens animus, nescire triũphos
Iussit, & abiecti mersit caligine fati,
Aut acies metuunt, aut lẽtè uincere dãnant.
Longa decennalis mensi dispendia belli,
Quũ casus cedãt uarij, cũ prælia nulli,
Sanguine cũ multo paucorũ gloria uincat.
Hos tamen hos etiam regum reuerẽtia flectit,
Et passura pares consors uicinia motus.
Ergo animos hebetes mẽdax audacia frõtis
Dissimulat, clamorq́; minax despumat in ausus.
Haud mora, corripiunt classes, his pẽdula pãdit
Dextra sinus, ceruix alios defixa fatigat
In fluctus latura rates, hi robore textas
Aedificãt in trãstra uias, mordacis habenæ
Nexibus indulgent alij, laxantq́; carinas:
Quũ subitò egressos inopino turbine turbat
Nĩborũ pincerna Notus: noxq́; imbrib. hmustis
Ebria tela, uiros, puppes, humẽtibus umbris
Inuoluit, cogitq́; ipsos dubitare magistros.

Er-

Errat cæca freti claßis, ſolitosq́; procella
Egreſſus obiecta negat, fluitantia pinum
Percellunt mediam repetito uerbere uela.
Primus ut à prora ſurgentes cōſpicit imbres
Teſtorides, fruſtraq́; duces contendere, diuos
Præſago iubet ore ſequi nolentibus auſtris
Cedere, & armatos ordiri ex Aulide curſus.
Parent Aeolios nutus uatemq́; ſecuti
Graiugenæ, & flexis repetentes Aulida * uelis proris
Montiuagæ Phœbes pacem implorantib. aris
Conciliant, largoq́; exorant thure meatum.
Ilicet irato bibulæ Tamanthidos arcu
Cœruleum * mirante iubar, uentoq́; ſereno, mutante
In riſum redeunte polo, deterſa meretur
Iuno Iouem, atq; hilari ſolatur flentia uultu
Nubila, proſcriptoq́; Noto, leniq́; ſuſurro
Dante uias, maiora petit ſuſpiria claßis.
Ergo deûm nutu libratis flatidus uſa
Euboicas numeroſa ratis deſcendit in undas.
Conſumptura fretū, totū ſub puppibus æquor
Ire ſtupet, certat perplexis nauta remis
Quis prior, & iunctis confligūt ictibus æra.

Sic

Sic geminas miratus Athos Xerseius umbras
Ignotum uelis texit mare, sic tua syluæ
Voce potēs Orpheu modulātia plectra secutæ
Bistonios longis clausere amplexibus agros.
Dum medijs spaciantur aquis, securaq; fandi
Ocia sopitus pelagi non inuidet æstus,
Iasonium relegens Philoctetes præuius æquor,
Has, inqt, passi Syrtes, his hæsimus undis,
Hos Cyanes tulimus scopulos, Phrixæa secuti
Vellera, Lemniacis dom⁹ hæc, Tracensib⁹ illa,
Hæc Paros, hæc Naxos. sic cūcta rogātib⁹ he-
Explicat, agnoscens ueteris uestigia cursus) ros
Aesoniasq; uias: sic quæ subeunda, magistrat:
Quæ uitanda, docet: quū tandē hostilis arenæ
Allapsi gremio, sæuis clangoribus urunt
Aëra, & iratis impingunt littora contis.
Protinus effuso per castra, per arma tumultu,
Littoreas populantur opes, & proxima ponto
Mœnia Dardanij titulo malè tuta tyranni.
Tandem comestis spolijs & diuite præda,
Consumunt inopes flamma uictrice penates,
Ac classes repetunt: & quas fecere fauillas
Illabi

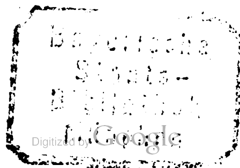
Illabi medijs gaudent per cœrula uelis.
Prima tulit Tenedos grauiores militis iras,
Non solas dequesta faces, non rapta metalli
Pondera, sed prorsus gladij consumpta furore
Expirasse gemit, iugulum puer ensibus affert
Imberbem, tremulūq; senex, & tyro comantē.
Hic ducibus strepitu sedet expectare sepulto
Iliaci responsa ducis. Calydonius heros
Decreto procerum socio legatus Vlysse
Deligitur, qui dicta ferat, qui pace sequestra
Res Danaûm, Spartæ spoliū, raptamq; reposcat.
Interea Aeaciden stimulantibus excitat ausis
Impatiens languere animus, furor intima pulsat
Martius, & residem mens arguit effera dextrā.
Consorti studio similis præconia famæ
Telephus affectans, it iuncto robore Mœsos
Prædaturus agros. uenientia bella Caycus
Horret, & in uoces cantu stridente remissas
Plangit alūnus olor: peregrinū Naiades hostē
Non ausæ uidisse timent, tutasq; sub undis
Venantur lachrymas. pecudum lasciuia cessat,
Et studiosa min⁹ & floris, & amnis, & umbræ.

Quip-

Quippe ferox urbes, fluuios, & pabula turbat
Aeacides: rapitur quicquid uel dulce, uel usu
Egregium, uel Marte iuuãs, uel pace decorũ.
Cultores iuga questa boues, fugiente colono
Decisum mirantur opus, mirantur abactum
Septa gregẽ: quacunq; uagũ fert impet⁹ hostẽ,
Castra, casæ, sulci, syluæ testantur Achillem.
At Teuthras postq̃ bella increbrescere sentit,
Ciuiles miseratus opes, & numina ruris
In prædam cessisse nouam, parat arma, cohortes
Excitat, & totis occurrit uiribus hosti.
Aeacides oblata nouæ præconia palmæ
Lætatus, uarijs intentas raptibus alas
Colligit, hostilẽq; addens in uerba cachinnũ,
Sistite, ait, defensor adest. nec plura, feroxq;
Fertur in obiectum nimbis torrentior hostem,
Ense metens medios, prostratãq; impete primo
Calcat equo uictore aciem. res plena stupore,
Turba fugit, solusq; fugat. sic igne trisulco
Tota pauet percussa domus, pars ætheris iram
Sentit, at in cunctos spargit sua fulmina terror.
Haud aliter diræ furijs exterrita dextræ

Bar

Barbaries, dat terga uiro. fugientia primus
Indice deprendit curru uestigia regis
Aeacides, quippe aeris apex radiantis inertes
Accusat latebras. ò noxia gloria rerum:
Tuta inopes fatis adimit fuga, notus in auro
Dux timet, & uitae discrimina ditia gestans,
Cũ uellet latuisse, perit. iam saeua cruores
Hasta alias hausura fluit, primusq; tepebat
Mucro, cum parma repetitum Telephus ictum
Depulit obiecta, dextramq; elusit inanem.
Mißilis innocui mixta pudor asperat ira
Aeaciden, frendit, atq; ignescentia torquens
Lumina, Tu'ne meos (ait) ausus fallere nisus,
Et steriles quassare minas? sic fatus, in ipsum
Vibrasset iaculum, timido cũ Telephus ore,
Heu parce, exclamat: pcul haec fortißime gẽtis
Myrmidonũ, auertãt superi probra. tu'ne bis ul
Percuties hostẽ? qsquis uel sensit Achillẽ, (lis
Sufficiat cecidisse semel: tua fulmina passus,
Alterius non mortis eget. cur torua minaris?
Non tegimus, meruitq; tamen. scis ipse tumultu
Et Diomedaei furias gregis. atra nefandi

Septa ducis, longis hominum satiata ruinis,
Herculea cecidere manu: stratoq; tyranno
Tutior in patriam reducē Teuthranta regress⁹
Post crebras acies & equorū bella recepit.
Ipse triumphanti satus Hercule, Mœsa subisse
Regna, ducisq; hospes blandos coluisse penates
Gratulor, ac memini gratus: sed dicere longum
Quæ mecū gessit, patris memor. hinc mihi la
Erigere, & gladios tutari cura timētem, (psum
Et tardum uenisse pudet. quin Martia magnum
Si manus Aeaciden ut non sensura fatiget
Mēbra trahit, faciliq; animo noua suadet Erinys
Vltra uelle nihil, nil citra posse, ferendum est,
credimus Cedim⁹, hosq; art⁹ gelidos, hæc*reddim⁹ extā
Vltrici calcanda rotæ. sic fatus, in altum
Sublato clypeo, pauidè tamen, ultima questum
Fata ducem monstrat, friget cruor, oraq; pallēt
Eluctante anima. tandē miseratur Achilles,
Agnoscitq; manum. sic multa sera furorem
Temperat, & pœnis tandem satiata supremis
Illaudata feros differt clementia motus.
At Teuthras ubi dura ægris insidere fibris
Alti⁹,

Altius, & certam minitantia uulnera mortem
Sentit, Habe Mœsos, inquit, te Telephe noster
Poscit honos, qs enim ꝓpior, qs dignior hæres?
Me tuus Alcides Thracensi urgente tyranno
Edomitis absoluit equis, sceptriq; quietem
Sanxit, & armatos in pacem reddidit annos.
His meritis tibi regna damus, quæ perfida fati
Ira negat prædata mihi. te lenius astrum
In senium serosq; dies & summa reseruet
Tēpora, regno hilarē. uix hæc, & frigida fessis
Atropos inserpit labris, turbata rigescunt
Lumina, hebent sensus, uiuoq; exuta calore
Membra gelu lethale subit: mens libera tandem
Euolat, & socios redit inspectura Triones.
Telephus ut uacuos spiranti sanguine uult⁹
Conspicit, effuso miseranda in uulnera fletu
Funus herile struit. quicquid uel mulcet odore,
Vel uirtute ligat neruos, artusq; fluentes
Continet, aggeritur busto. cōpescit hiantem
Dextra premēs ictū, fluxū domat arcta cruorē
Fascia, & obstrusos frustra negat ire meatus.
Regia conspicuis moles inscripta figuris, Descriptio tumuli Teuthrantis.

Exceptura ducem, senis effulta columnis
Tollitur, electro uernat basis, arduus auro
Ardet apex, radioq; stylus candescit eburno.
His excepta silex artus clausura uerendos
Iaspide uestitur. gemmæ quas littoris Indi
Diues arena gerit, aurũ quod parturit Hermus,
In uarias uiuunt species, ditiq; decorum
Materiæ contendit opus. quod nobile ductor,
Quod clarum gessit, ars explicat, ardua pãdit
Moles, & totum reserat sculptura tyrannum.
Prima ducis facies nascenti uagit in ære
Sidonijs uariata togis, cunalis in altum
Surgit honos, trepidæ circũ nutrixq; parẽsq;
Alterno teneros demulcent ubere fletus.
Proxima lasciuis inhians discursibus ætas
Nunc labente pila, nunc se uoluente fatigat
Buxo, nunc arcu credas curuata coire
Cornua, & excussam neruo stridere sagittam.
Tertia magnanimi loquitur primordia regis
Accingens pictura uirum. regale uerendas
Accendit diadema comas, sublime sedentem
Fulcit ebur, sceptroq; manus radiante superbit.

Ipse noua uultum pictus lanugine, regni
Maturum dispensat opus, belloq; togaq;
Alternus, rerum uario poscente meatu,
Cōmodat aut fremitus armis, aut ocia paci.
In serum perducta senem pars ultima canos
Colligit, & raris sulcantur tempora rugis
Progressos testata dies: procul exitus æui,
Mors longè, & Lachesi stamen uitale ministrat
Nondum fessa soror. at fato maior Erinnys
Præcipitat festina ducem. tres ære propinquo
Hærent, irata Pelides fronte, precanti
Telephus, exanimi Teuthras. pallere uideres
Ora, genas, aurumq; mori, cruor altus in auras
Exilit, & minio rorant tabulata fluenti.
Hæc super exiguo breuiter collecta sigillo
Fata uiri, q̃s regis honos, q̃s funeris autor, (pto:
Quod fatū, quæ caussa, patētq; hoc singula scri
Dux Teuthras Mœsis, dec⁹ aruis, pass⁹ Achillē
Ense necem sensit, sceptri defensor auiti.
Postq̃ busta ducis nigro deplanxit honore
Fida manus, mœstaq; ululatum uoce quieuit
Supremo iam fine uale, redeuntia ducit

 Agmi-

Agmina Pelides, urbes inuitus amicas
Telephus & socios recturus linquitur agros:
Ipse quidem plus pace acies, minus ocia bellis
Poscat, & armatæ malit discrimina uitæ,
Spe palmæ. at populi dilecto principe nudi
Mœrentes uicere preces, ut regis iniret
Excubias, molemq; datam: monet ipse futuri
Prouidus Aeacides cultis insidere regnis,
In sulcos laxare solum, producere fruges,
Et missa socias solari messe cohortes.
Sic paribus uincet titulis, cũ ad prælia donet
Ille dies, ipsiq; manus. hæc fatus Achilles
Ad Danaos maturat iter, sed uenerat antè
Dux Ithacus bellum referens, pacẽq; negatam
Nunciat, ægrescunt indignanturq; Pelasgi,
Bella petunt, hæsisse dolent, & frondib⁹ hostes
Palladijs tentasse pudet, iam libera maior
Laxat frena furor, stimulat Bellona uolentes,
Mars cogit dubios, lugens per castra furentis
Interpres animi clamor tonat, arma capessunt,
Arma fremunt, augent lituiq; tubæq; tumultũ,
Et responsuris inuitant uocibus Echo.

Isset

Iſſet in Iliacos claßis Pelopeia portus.
Non expectata uenia ducis: at nocituras
Nox nectit uicina moras, humilemq; ſoporat
Decrepit⁹ Titana dies, & anhela ſub undas
Admittunt radios Athlantia littora feſſos.

LIBRI QVARTI FINIS.

HYPOTHESIS LIBRI Quinti.

Prælia ſub Priamo, ſub rege Agamemnone Quintus
Conuocat, & primò cadit audax Protheſilaus,
Patroclusq; armis mendax, & Merion acer.
Tum Paris aggreditur, Spartæ cum rege duellum,
Et latus Hectoreum Pelides perforat haſta.

DARETIS PHRYGII POETARVM ET Historicorum omnium primi, de Bello Troiano liber Quintus, Latio iure à CORNELIO NEPOTE carmine festiuo donatus.

RDVA iam medium pulsans Latonia cœlum
Noctiuagos librabat equos, somnoq; profundo
Exarmata quies facilem spondebat ituris
Portum, suadebatq; dolos dux ipse Pelasgis,
Nocturnum disponit iter. non uerbere pontus
Erigitur, non uoce sonat, iussosq; silere
Sulcat inoffensos tacito sub remige fluctus
Incessum furata ratis. sic cæde suorum
Exigua, innocuum lucrari fortè triumphum
Graiugenis fortuna dabas: at Martia Naupli
Proles erubuit fraudes, & furta negauit.

VI.

Vltimus hic Danaûm ter dena classe secutus
Signa ducũ, longaq; exustus febre, moratas
Inachidis excusat opes, seq; obice morbi
Tentum, q̃ primùm licuit uenisse fatetur.
Hanc ipsa ad uocem facies facit, aspera passo
Coniurat pallor, & uultu teste merentur
Verba fidem: at sospes animus, nulloq; dolore
Fractior, imbelles artus, neruosq; negantes
Exigit, & Martem manifestũ suadet Achiuis.
Ocyus audentem uirtus animatur in iram,
Iamq; dolis uicisse negant. sua quælibet angit
Gloria, qui iaculis longè, qui cominus ense,
Qui pede, qui curru fidit, ut classe mereri
Promptior, agnosci petit, expectatq; uidentem
Percussura manus, & si quid nobile possit,
In tenebris sepelire pudet. sic Martia pubes
Mutatis hæret animis, longiq; saporis
Impatiens noctem uigiles expendit in usus,
In somnum non fracta leuem, seseq; uicissim
Excitat: hi tensos librant in bella lacertos,
Intenduntq; gradus, pugiles pars plurima uult
Exertat, partem uestis furatur ahena

In summos perducta pedes, ac deniq; iussi
Armantur pariter galea caput, ægide pectus,
Ense lat⁹, pharetris humeros, et stipite dextras.
His instructa fremit in lucem turba, morantem
Vix passura diem. noctis dispendia damnant,
Et uenerem Tithone tuã, cũ præuia Phœbi
Amplexu gelido & sterili tardetur amore.
Vota uirûm ualuisse putes, intensior orbem
Spiritus astriferum torquet, semperq; negatis
Elidens modulis stupidas nouus impet⁹ aures
Phœbeum maturat iter. sensere Pelasgi,
Sensit & ipse ducũ princeps Argæus Atrides
Aduentare diem. mox nectens ordine puppes,
In medijs alnosq; breues & uela minora
Claudit aquis: at turrigeras pelagiq; potẽtes
Et bellare auidas primos disponit in ictus.
Cumq; metu prædone animi perculsa labarẽt
Agmina, & horrorem præsens instãtia Martis
Incuteret, dux orsa mouet, quis integrat iras,
Spem sancit, firmat animos, & roborat ausus.

Agamemnonis oratio.

Vltores Danai, non nectere uerba necesse
Et longas cumulare preces: sese excitat ultro

Vir

Virtus. at quisquis pavid⁹, timor obstruit aures,
Et precib. mēs tarda negat. quin aspera rerum
Ni longū meminisse foret, sibi publica bellum
Caussa daret: patimur cūcti, nec sola maritos
Vrit hyems. taceo ueniales hospitis ausus,
Et castum prædonis opus, nec numina læsa
Conqueror: at solus in nostras sufficit iras
Laomedonteæ pacis rigor. hæccine regum
Et pietas, & clara fides? ò barbara uerè
Sæuitia, exemploq; carens, & cognita nulli
Asperitas. quisnam nudæ clausisset arenæ
Hospitiū miseris, quos obuia Scylla, secuta
Tellus, & socio fregit Thetys hospita fluctu?
At Peleus Telamonq; illic, genit⁹q; tonante
Amphitryoniades, & quos habuisse superstes
Græcia gaudet auos: min⁹ haud tamē ausa, ppha
Barbaries, spreuitq; deos, generosq; deorū. (na
Dij melius, nec se lenta Tirynthius ira
Et superos ultus, paucis in bella secutis
Accessit, uicit, redijt: bellum Hercule nullo
Nūc erit, & nullū sensit prior hostis Achillē.
Quòd si gentiles animos cognoscere certum
Cer-

Certantesq́ ausus, dignetur nemo priorem,
Erubeat sibi quisq; parem. quare inclyta pubes
Tende per imbellem gladijs ultoribus hostem,
Tẽde agè. iuro deos, facilẽ sine Marte triũphũ,
Ignauumq́; queror: quid uirtus alta, quid arma
Bellica? terga dabũt omnes, & pectora nullꝰ.
Periurum'ne uiri pœnas soluisse tyrannum
Sufficiat? cecidit non exorabilis hostis,
Infestus superest hospes: uiolentior ille,
Hic peior. gladios igitur nec tela recondat
Debita, terrarum quisquis cõmercia, qsquis
Integrare thoros × castasq́; impune sorores
Iungere securus curat. quid plura? uoluntas
Omnis in effectum caussas habet. ite uolẽtes,
Ite duces, arces nullæ, nulla arma morentur:
Et quos ter quina fregit Tirynthius alno,
Innumera calcate manu. sic fatur, & ortum
Nox aperit proscripta diem, periuraq́; labi
Pergama uisuros uigiles properantior axes
Sol rapit, ipsi etiam lentas causantur habenas
Quadrijugi, uoluiq́; rogant intensius orbem.
Mira fides, ortus uelox, & uespera nulla,

castosq́; impune sopores

Lu-

Luciferiq; sui Solis rota præuenit ignes.
Vtq; hilaris grato lux omine firmet Achiuos,
Non oriens Titana rubor, non pallor Eous
Inficit: at puro, qualiq; in luce superbit,
Cũ sine nube dies & se confractior umbra
Colligit in conum, tali pater ore serenos
Orditur cursus. miratur Achæa iuuentus,
Duxq; iterũ: Superis ne manus & tela negemus
Inachidæ? uocat ecce deus, Sol lætus anhelis
Instat equis, Neptunus aquas ac peruia mollit
Cœrula. credo equidem, uires à gentibus istis,
Laomedonteo poscunt ex hoste triumphum.
Sed moror, exclamant Danai, totoq; resultat
Vox animosa freto. non sic insibilat Auster
Frondibus hybernis, non tanto uerna fragore
Flumina præcipitãt mõtes, nõ flumina cautes.
Senserat Iliacæ custos Tritonidis Astur
Aduentare rates, celeriq; incerta per urbem
Discursu rapiens uestigia, nunciat arma,
Arma iterat. Quo nã usq; uiri torpebitis? ingens
Ecce hostes, uidi ratibus tectũ mare, iamq;
Litus habẽt. querulas tollit plebs credula uoces,

Ac

Ac pueri lachrymis matres & uoce secuti
Cōtendunt, gemitusq; æquāt, acuūtq; tumultū.
Hector ut Europam totis adnare carinis
Audijt, extimuit paulum: mox mente reducta
Colligit in uires animum, seseq;, quòd ardens
Ausa fugam uirtus, peregrino pulsa timore
Cesserit, incusat: rapit ilicet arma, nec agmen
Expectat, solusq; effracto cardine, solus
Euolat: exiliunt pariter, longeq; secuti
Stipantur Phrygij, sæuos diffibulat urbem
Murus in egressus. aut uix iter unda meantum
Expedit angustum. tot millibus arua secundis
Troilus anticipat spacijs, hos tertius acer
Aequat Alexander, reliquos fert impetus idem,
Sed minor aut pedibus uirt9, aut currib. ardor.

Exordium conflictus.

Prim9 ut Argolicos tonsis certantib9 Hector
Densius allabi cernit, Quo'nā impet9? inquit.
Sistite Tantalidæ, medijs concurrimus undis,
Tutores habet unda suos. Sic fatus, anhelos
In fluctus admittit equos, propiusq; minantem
Phillacidæ puppim torta transuerberat hasta,
Affigitq; Lycum clauo, paucisq; cachinnum

Aspe-

Asperat, I pelago tutus, non te æquor & Eur⁹
Excutient, stabili pinum moderabere dextra,
Phasiacas dum quæris opes. turbantur Achiui,
Intendunt animos Phrygij, ferit astra tumult⁹
Dissonus: ast Echo dedignans barbara Græcũ,
Frangit inexpletas iterato murmure uoces.
Ocyus Hysiphides uacuas rectoris habenas
Intuitus, subit ipse, & toto robore pinum
Præcipitat: uolat illa, & sese infringit arenis
Iratæ similis, ac sicco naufraga portu
Explicat Hemonidas. mox cũ periura teneret
Littora, & inuisas primus calcaret arenas,
Prothesilaus, ait, Iter hac, hac ibimus (inquit)
O socij, non tota Phrygum quã poscim⁹ Ide,
Cõmunes partimur agros. hæc fatus, in enses
Irruit, & qua acies instat densissima, durum
Extorquet uiolentus iter: treis littoris Indi,
Quinq; Arabes, septẽ Nabathææ gẽtis alũnos
Consumit uictrice manu. dabat obuia Phorbas
Pectora, & intenta ueniebat turbidus hasta.
At ferus Hysiphides præciso stipite ferrum
Decutit, ac maculis ruptis & casside fracta,

Pecto-

Pectore diuiduo perducit in ilia telum.
Stabat in occursu pelagi Chaldæus Orõtes,
Dumq; rates inhibere parat suspẽsus in ictũ,
Fallit arena pedes, & inanes excipit ausus (bes
Præcipitẽ mersura Thetys. premit Inacha pu
Desuper, ille pauens in gyros brachia spargit,
In medijs se librat aquis, nunc exerit ultro,
Nunc caput immergit pelago, uarioq; timore
Aut longos haustus aut tela premẽtia uitat.
Tandẽ dum fluctus grauior rimatur opacos,
Incidit in puppes, frontẽq; infigitur uncis.
Acrius incũbunt Phrygij, contrà ira furentes
Et pudor Argolicos armat, nũc littora perdũt,
Nũc dubiã lucrãtur humũ, bibit unda cruorẽ
Alternũ: at Phrygio Græcus sociare superbit,
Protheſilai cædes. Emicat immodic⁹ animi, metuensq; priorem
Solus in extremũ iãiam proruperat agmen
Turbid⁹ Hysiphides: populũ uaga turba secutũ,
Nõ unam sæuire manũ creditq; pauetq;,
Ceu Mars ipse premat. acies præuect⁹ utrasq;
Liquerat, ardebatq; arces calcare, relicti
Contẽptor belli. sed anhelo feruidus Hector

Ob-

Obijcitur: Quo'nã usq;? hic termin⁹, inqt, et en
Nudat atrox, conũq; nihil tutante pyropo (sem
In pectus consedit ebur: mox intonat orsis,
Quisquis es, i felix, reliquisq; supbior umbris
Hectorea mactate manu. ruit unicus ille
Laodomia tuus, fidæq; oblitus amantis
Non timidas in bella preces, non mollia iussa
Pertulerat: primos teneri respectus amoris
Cessit ad armorum fremitus. at nescia fati
Hemonis absentem suspirat mœsta maritum,
Et non sensuros uultus premit, oscula figens
Cerea, difficilesq; deos in uota fatigat
Nequicq̃. iacet ille quidem, lapsusq; iugales
Impedit, & curru non agnoscente fatiscit.
Hũc ubi præcipitẽ uolui uidere Pelasgi,
Pennificat formido gradus, stimulatq; uolucres
Ire pedes: cunctis iter est ad littora longum,
Et tardum repetisse rates. At fulminis instar
Prosilit Aeacides, & formidabile frendens,
Proh pudor Inachidæ, uixdũ præsensim⁹ ho
Et iã terga dam⁹, inqt: syluæq; trabalis (stes,
Robur, in obliquas quæ carbasa porrigit auras,

Corripit, atq; iterat, Nũc ò nũc nemo sequatur,
Solus eam, uincã solus. fugit ilicet omnis
Turba Phrygũ: nõ arua modò, nõ littora nudãt,
Sed quicquid põtũ Phrygiasq; interiacet arces.
Accessu uacuo Danais patet. ultimus Hector
Tanq̃ instans cedit, indignatusq; moranti
Arua legit gressu. cogit moderantius ipse
Aeacides flectitq; gradũ, & qa neuter in armis
Dissimilem sperat, hærent, audẽtq;, pauentq;,
Alternoq; truces obliquant lumine uultus.
Ilicet in patulos acies diffunditur agros
Argolica, & quo castra situ, quo milite tuta,
Qui teneãt portus, belli moderator Atrides
Digerit. ille iterum raptis ad classica turmis
Orditur pugnas, iamq; æmula prodit in arua
Bellatura cohors: contrà (sic impetus urget)
Nõ defensuri pperãt Phryges, atq; ope spreta
Quã turres muriq; dabant, sese hostibus ultro
Dardanidûm pubes æquat, bellumq; lacessit
Ipsa prior, nulli iam responsura uocanti.
Vt sibi distitijs acies uicina propinquis
Et campo propiore stetit, nõ ignibus Aethna

Ruptis, non geminis Isthmos lacerata procellis,
Nō sic Hippotades an tris fremit. oībus ausus
Auget, & accendit irā fragor: improba nullum
Frustratur belli uirtus. auriga iugales,
Seq; pedes stimulat. iam dextras undiq; miscēt,
Et quærit sibi quisq; parem: sæpe impare pugna
Aut uni plures, aut pluribus obuiat unus.
Aspera iam cūctis calet ira, bipēnibus enses
Cōtendunt, hastæ iaculis, glandesq; sagittis.
Ecce Meneciades Chironis cura secunda,
Alter amor, similēq; animis indutus Achillē,
Prosilit in medios. stabant tres pectore iūcto,
Aptabātq; manus in uulnera. præuenit ausus
Impactis Patroclus equis, umbone Diarcem,
Hysiphilum curru proturbans, Hyphitō ense.
Hector in obliquas reuocato lumine turmas,
Indignās cecidisse Phryges, ruit impiger hastā
Fulmineam quatiens, iuuenemq; * *
Vectori collidit equo, consuta regenti
Membra refert sonipes. at festinantior instat
Priamides, prensoq; iugo uiolentus in auras
Cōtorquet plenum galea caput. ipsa supremis

Patrocli cædes.

Vox nondum defuncta sonis, exile susurrat,
Vltor ubi Aeacide? tandẽ super agmina lõgè
Labitur in Dorylam caßis, reliquoq́; potit⁹
Corpore Priamides, spolijs auroq́; superb⁹
Meriotis cædes. Isset: at audentẽ contrà ire Meriona præceps
Persequitur. tuq́; & uita spoliabere & armis,
Quisquis es, exclamat: cũq; post uulnera multa
Incubuisset ouãs raptur⁹ opima, Menestes
Aduolat, & socias animo indignãte ruinas
Hectoreũ ferit ense femur. fremit insci⁹ ille,
Nec dolor ĩ sensum uires habet: ac iuga spectãs
Crurũ tincta notis, dubi⁹ tamẽ unde, suus'ne
Fluxerit, an cædis Danaæ cruor, emicat axe
Infensus, poscitq́; faces, atq; hoste repulso
Igne rates populante premit. subit obui⁹ Aiax
Iam tandẽ erumpẽs, & apertis Hectora cãpis
Irato mucrone petit. trux ridet Erinnys,
Cognatũ lucrata nephas: at cõcita cæcos
Errores aperit pietas, nec passa furentes
Cõmunes declarat auos. illi arma facesq́;
Sponte relicturi, galeas ad mutua laxant
Oscula, mutatisq́; petunt tentoria parmis.

In-

Interea stragis sociæ cōcessa sepulchris
Pax erat. Aeacides cæsum lugere sodalem,
Hemonij Hysiphidē, te Creta paterna Meriō,
Quisq; suos. iamq; in geminos ꝓcesserat annos
Fœdus: at in tāta populus quā sanxit uterq;
Pace, alia Inachios turbat discordia reges,
Et regni dubiū culmē quatit. altera semper
Iura premens Liuor, & nil insigne cupido
In socios cessisse ferēs, coguntq; premuntq;
Naupliadam. ille queri, cæcis q nutet habenis
Imperium, quòd non tantis inscitia curis
Plisthinia accedat, quòd bellis segnior usus,
Quodq; alio miles egeat duce. singula texens
Obliquat propriū meriti decus, arma, paratus,
Excubias, cōsulta, fidē: sic anxius ambit
Imperiū, cæcus nimiū, cui sola iubendi
Gloria, & innumeræ ueniāt cū prīcipe pestes.
Dissensu uario certat fauor, his noua semper
Grata magis, ueterisq; iugi fastigia tolli
Clamāt: ast alijs notos mutasse molestum,
Et longum didicisse nouos. sententia nondum
Certa ducum, redeunt enses, & pace sepulta

Arma iterum rapiunt: coniectis undiq; signis
Collidit Bellona uiros. hinc Troilus audax,
Fulmineusq; Hector, & formidãdus in armis
Aeneas: proles contrà suspecta tonanti
Aeacides, gemini Atridæ, Calydonis alũnus,
Certãtes acuũt iras. sic auster in Arcton
Irruit, in Zephyros Eur9, sic Aeolus armat
Hybernas acies, Aethnæaq; fulmina uincit.
Hector continuò treis fundit Marte, Boëten
Saxis, Archilochũ gladio, Prothenora telo.
Indignata ducũ uirtus coit omnis in unum,
Vnũ oẽs contisq; premunt, gladijsq; lacessunt,
Et quicquid cupidis Mars usu, Mulciber arte
Ingeßit fatis, cumulant, tortoris Iberi
Iactus, insidias Parthi, libramina Daci.
Ille, uelut Siculis insurgens umbo procellis,
Instãtesq; premit, atq; iras ridet inanes.

Pugna Paridis & Menelai.

Parte alia Paridẽ Phrygios in bella uocãtem
Infestat Menelaus agens, paucisq; profatus
Increpat: Agnoscis ne hospes? reminiscere tãdẽ
Spartanos coluisse lares: ad mutua ueni (tecũ
Hospitia, heus agè redde uices, duc Pergama

Si

Si qua domi rapiēda tibi. quo'nā usq; moraris?
Iūge manus. nū terga paras? Ille arte Cydonum
Fretus, Icirea delibat cuspide frontem
Principis: atq; addit, I nunc, accedo petitis:
Sic Helenā uisure, ueni. crudescit in iram
Plistinides. nō sic frendūt rapta ubera tigres
Hyrcanæ, Scythiciq; sues, Mauriq; leones.
Astiterat socias Aiax Locrēsis in iras,
Hortaturq́; ducem. Iouis igne citatius ambo
Obiectam rumpūt turbam, mediosq; per enses spargunt
Accelerant. prior alipedes Menelaus ituros
Anticipat, prensisq́; iubis, Simul ibimus, inqt,
Sed iam Troia procul. dixitq́;, & stare negātes
Infrenos impingit equos. pallere uideres
Priamiden, cū iā celeres moderatus habenas
Hector adest, parmāq; comes Cythereius heros
Obijcit, ereptumq́; hosti Troiāq; reductum
Restituit thalamis, & bellis mollibus aptat.
Macte Paris, sic terga paras? sic prælia linqs
Atq; hostes ignaue tuos? at Martius Hector
Fraternas acies & bella uicaria tractans,
Vulnerat, interimit, fugat, indefessaq́; mutat.

Spicula, ubiq; potens & ad omnes integer ict9.
Labitur Horcomenes iaculo, sude Schedi9, ense
Helpenor, Dorius cõto, Polyxenus arcu,
socium His addens * saxo Palamenẽ, Opistriphon axe
Protritum, septem mortes manus explicat una.
Hausisset Phimachus Phegiæ latus, at ferienti
Successisse timens, uictor dat terga. fugacem
Aeneas oculis, & arundinis arte secutus
Traijcit, & fixæ (Moriere) immurmurat auri.
Haud minus Aeacides dextra stomachãte Sileũ
Hippolytumq; metit, fatis Eusenius hisdem
Asteriusq; ruunt, teq; ò Xanthippe metenti
Tydides socium letho dedit. atq; ita cedes
Alternant hinc inde pares, & funera librant.
Rarior Argolicas ferro populante cateruas
Agmina laxabat miles, sociosq; superstes
Quærebat iam turba suos: cũ tempore rapto
Imperiale tonans, acies Agamemno labãtes
Increpat, hortatur, iubet, instruit, atq; obit oẽs
Oebalio sublimis equo, citiusq; futuras
Spõdet opes: nec enim Mœsas armare cohortes
Telephus, et plenas Danais dare differet alnos.
Haud

Haud mora, præcipitē faciles repetisse tumultū
Ictibus indulgēt omnes: iam quærere longum
Quæ feriant, tardūq; dari: man⁹ oīs in hostem
Fulminat, & nulli furit irrita. gaudia Martis
Horrida, deliciasq; truces, efferuere passim
Aspiceres. fluit huic in uultus pulchra genarū
Rapta dies, mento hic linguáq; & nare recisa
Informes aperit rictus, his auris adempta,
His man⁹, his nutat humer⁹, pars uiscera lapsa
Labitur, ac manibus nitens sese eripit hosti.
Hinc capitū largus stagnat cruor, inde relicti
In cumulū surgunt trunci, currusq; retardant.
Ipse nec hybernis niuibus, nec grādine uerna,
Nec riguo pastus Symois Thaumātidos arcu
Maiores miratur aquas, & sanguine rapto
Dissimilis redit in pelagus: ueniētia Triton
Funera, & expallēs horret Thetys, oīa lustrat,
Omnibus incūbit, centenáq; millia uoluit,
Et non inuentū totiens lucratur Achillem.
Presserat occiduū Phœb⁹ iubar, astra uicissim
Aëre deterso, lucēq; stupentibus umbris
Sidereum pepigere diē: consulta uocati

Argolidæ tenuere duces, iamq; ibat Vlysses
Tydide sociante gradus, Priamoq; ferebat
Vota ducũ, uulgiq; preces. uidet Inacha longè
Arma Dolon, creditq; dolos: mox acer ab ipsis
Desilit excubijs, & Quò pperabitis? inquit.
State uiri contrà. pacem'ne huc fertis an arma?
Illi Palladia legatos arbore pandunt,
Exorantq; aditus: iam regis copia, iam res
Edita, iã redeũt, treis suspẽduntur in annos
Dextris bella datis. at fœdera Martius Hector
Incusat, pacisq; moras, fractisq; nouandas
Inachidis tanto coniectat tempore uires.
Incutiunt alias cunctis belli ocia curas,
Hi muris, illi castris, utriq; sepulchris
Inuigilant. uix flore solũ laxauerat æstas
Tertia, desueti rabida in discrimina campi
Prosiliũt hinc inde duces. rotat efferus ensem
Hector, & ingẽtes animos fortuna ministrat
Supremos speculata dies, obitusq; decoros
Factis illustrat insignibus. Antiphus antè,
Pòst Philibus clausere uirum: libratur utriq;
Fraxinus, & mediũ suspẽdunt Hectora. at ille

Ob

Obliquam reuocans hastã, sic excipit ambos,
Lugeat ut prim⁹ oculos, cerebrumq́; secundus.
Euphorbũ premit Aeacides, dũq́; ille recedẽs
Hastile incussum dextra obnitẽte retardat,
In turbã offendit, sociũq́; Lycaona præceps
Obruit: insequitur uictor, prolapsáq; transit
Pectora, consortes mittens ad tartara manes.
Troilus Ideã rapiẽs per prælia clauam,
Myrmidonas septem solo cõsumit in ictu,
Atq; alios septem, si septem fortè fuissent,
Proturbasset agens, ipsumq́; ardebat Achillem
Ferre manus contra: sed tot centena cadentum
Millia, tam uarios gemitus, tam dissona fata
Indoluit Phœbus, celeresq́; immersit habenas
Mœstior, & subitis conterruit agmina bellis.
Nox erat, & lõgo defessum Marte iacebat
Andromache cõplexa uirũ, cumq́; aspera belli
Quæsisset, gens utra prior, quæ nomina regũ,
Qui uultus, quid Dardanidæ, q̃d gesserit ipse
Egregium, passus'ne metus: sopita marito
Incubat, & primi nebula cessante soporis
In ueras matura quies purgata figuras

Di-

Dira monet. Stabat thalamis iũctißima laurus,
Secretos amplexa lares: inimica securis
Hanc à stirpe metit, rorantes sanguine rami
In stratũ geniale cadunt. plura ingerit horrẽs
Monstra sopor: iacet interdũ sine cõiuge, toto
Fusa thoro, nudos rursus uidet oris hiatus
Sanguineos fœdare sinus. Tandẽ ægra soporẽ
Rumpit, & horrẽdis iterat clamorib⁹, Hector,
Hector ubi? timidaq́; manu scrutata cubile,
Ingeminat Meus hic'ne meus? lenire pauores
Ille, & adhuc segnes paulatim demere somnos
Cœperat. illa fidem uisis nunc credula donat,
Nũc negat, amissumq́; putãs cõplexa maritũ,
Omnia certa timet, & nil tamẽ ausa fateri
Armatum prohibere parat: muliebribus ille
Nil monitis motus, timidi præsagia sexus
Spernit, & impatiẽs bellantibus acer abesse
Poscit equos. tũc uerò amẽs, tũc anxia uocem
Tollit, & occursus oẽs rogat, exit & intrat
Incerta, ac paruũ matris lamenta stupentem
Astyanacta trahẽs, calcãdum in limine patri
Obijcit, induerat galeam, currũq́; sedebat

Cel

Celsior: andromache priamo prænũcia clamat,
Heu morimur, succurre pater. uix prĩcipe iuss⁹
Tandẽ hæret patiturq; moras, moderãte caterꝰ
Mẽnone. sed nusq̃ Phrygia sub caßide uiso (uas
Hectore, mens Danais maior, fiducia maior,
Maior in arma manus, maiorq; licẽtia campi
Audaces proferre gradus: iam Pergama iuxta
Effugiunt Phryges, exclamãt matresq; senesq;
Quis pulchrũ uel triste fuit de mœnib. arma
Cõspicere, & miseris quatiũt ululatibus urbẽ.
Hector ĩ Andromachẽ oculorũ fulmĩa torquẽs
Ergo iterũ prohibebis? ait: stimulisq; iugales
Præcipitat. non sic Ossæa per ardua Mauors
Armigero terrore ruit, mucrone Gelonos
Fractur⁹, uel falce Getas, uel cuspide Thraces.
Illum ubi fraxineũ rapientẽ in prælia telum
Agnouere duces, dant illico terga, retroq;
Suadet iter custos animæ timor: at fer⁹ Hector
Anticipat celeri fugientia pectora cursu,
In terga irasci spernens, teloq; trabali
Hydomenea petit, cui strage Leõtius æqua
Cõcidit. at Stelenus fugiens, atq; Hysid⁹ instãs,
Spi-

Spiranti certam referunt in uulnere mortem.
Vltimus Hectoreū Polybetes senserat ensem
Altius impressum iugulo, non defuit augens
Supremā fortuna manū, trāsegerat armos
Armaq;, et in geminos discreto corpore trūcos.
Solus inoffensus clypeus restabat, & illum
Dum uictor mutare parat, læuamq; superbus
Argolica Iunone onerat, fremit aerius illa
Marte suo, facibusq; Iouis: sic pronus in iram
Sexus, sic priscus suadet dolor. excitat ergo
Aeaciden. non ille quidem certamine, tanto
Tentasset conferre uiro, sed Iuno negantem
Sollicitat, stimulat Pallas, pariterq; precantes
Præbēt hæc animos, hæc iras, utraq; uires.
Postq̄ peruentū propius, fisusq; dearum
Robore, fulmineum præceps nudauerat ensem
Aeacides, trepidi coëunt hinc inde manipli,
Ipsaq; sponte hærent retro data prælia regum
In campi maioris opus: mox sæuus utrinq;
Clamor, utrinq; metus. cupiunt uidisse furētes,
Et uidisse timent: facibus confligere iactis
Fulmina bina putes. prior occupat Hector Achil (lē,

Fra

Fraxineamq́; trabem uibrat: uolat illa, femurq́;
Heus humili nimis acta manu, nimis iuida cœptis
Lethiferis, hostile ferit. pudor aggerat iram,
Frustratæq́; manus. at stricto dedecus hastæ
Purgasset gladio, quum uulneris acrior ira
Aeacides ensem librat, diuumq́; suaq́;
Proturbat uirtute uirum: uix Martia tandem
Indignante anima, gelidos mens deserit artus. Hectoris cædes.
Extemplo turbata Phrygum laxatur inerti
Turba fuga: trepidis uiolentior instat Achilles,
Ac dextra maiore furit. mactantur in ipsis
Millia bellantum portis. Tithonius heros
Obliquum pectus & respectantia terga
Obijcit Aeacidæ. læditq́; ac læditur ipse,
Seraq́; uix tenebris dirimit nex bella secutis.
Heu heu quàm tenui nutant mortalia filo,
Nil homini fixum. Fortunæ munera blandæ,
Insidias non dona reor: semperq́; timebis
Sirenum turbæ simileis, sub sole sereno
Nubem, sub risu lachrymas, sub melle uenenũ.
Si tibi res, fallit casus: si forma, senectus:
Si uires, morbus: si nomen grande, litura

Po-

Postera: & in nullis fati constantia donis.
Ipse etiam has inter tenui uirtute procellas
Fretus homo, aut lãguet moriẽs, aut mortuꝰ aret.
Horũ si neutrum, certè mortalis, & imos
Fraudatura dies medios metit Atropos annos.
Occidit heu spes una Phrygũ, Mauortiꝰ Hector
Occidit, æternos cui si natura dedisset
Artus, ipse suos iaculandos Iuppiter ignes
Ocia tracturus ultro mandasset. at illum
Imperijs sensere suis obsistere Parcæ,
Sensere, & uiridis crescentia fila iuuentæ
Collata rapuere manu, tutore perempto
Facturæ Phrygiam licito maiore ruinam.

LIBRI QVINTI FINIS.

HYPOTHESIS LIB. VI.

Anxia Sextus habet dubio certamina Marte,
Cæduntúrq; duces, Sarpedon, Deiphobúsq;,
Troilus & sequitur Palameden, Mennona Achilles,
Et Paris. urbs capitur, Priamus rex mittitur ũbris.
Fletq; Hecuba, ac Danaûm reditũ cõplectitur idem.

DARETIS PHRYGII POETARVM ET Historicorum omnium primi, de Bello Troiano liber Sextus, Latio iure à CORNELIO NEPOTE carmine festiuo donatus.

EGNIOR *explicitis mœrentia signa cateruis*
Troia mouet, rorant clypei, cristæq; grauantur
Luctibus, angustum crebris singultibus aurum
Rumpitur, arma nocēt, toto nihil agmine lætū,
Dulce nihil: signa ipsa minus pugnantia uento
Mentitas laxant animas, morituraq; tardis
Flatibus inclinant faciles lãguere Dracones.
At sonipes, animi non argumenta superbi
Iratas iterat uoces, non puluere capto
Multiplicat suspensa leui uestigia gyro.
Non fremit incertū, sed tota immergitur aruis

Vngula, submittitq; equitē, aurigamq; perosus
Auertit collo uenientia frena reflexo.
Stridentē litui gemitum, stridentia reddunt
Iussa tubæ, nulliq; sonāt non triste tumultus.
Talis in aduersas trahitur duce Mēnone turmas
Mœsta Phrygū pubes, poscūt remeare, negātq;:
Venturusq; Hector semper post terga uidetur.
Qualiter Hyblæi mellita pericula reges
Si signis iniere datis, labente tyranno
Alterutro, uiduos dant agmina stridula questus,
Et subitū nix nacta ducē metuentia uibrant
Spicula, & imbelli remeāt in prælia rostro.
Iāq; Argiua phalāx, lætis iactātior armis
Prodierat, tollitq; animos, celerēq; triumphum
Hectore deiecto sperat, dux digerit arma
Naupliades uoti compos, curasq; timendas
Induit, & duro fruitur miserādus honore.
Atrides regis insignia ponit, & ultro
Exuit imperium: nec enim uenisse fatetur
Iure ducis, fieriq; satis, si principe quouis (ctrix.
Freta cohors, redeat post diruta Pergama ui-
Nil refert, quis, ubi, quādo, sed qualiter, & qd

Fa-

Factum: durabunt actus, & transiet autor.
His addit, se iure frui potiore Mycenis,
Et stabilem regnare domi: nec signa priora
Sic ambire cupit, ut fesso pectore malit
Et uigiles Lunas, & duros ducere Soles.
Martius Aeacides mutatas solus habenas
Arguit, at rapto Palamedes Marte superbus
Vincere contendit titulis, regemq; mereri.
Ergo iterũ coëunt acies, properatur utrinq;
Et medius decrescit ager, rapit agmina iuncta
Sarpedõ Lyciosq; enses, & turbine primo
Hostib⁹ inuehitur: qualis uexilla Gigantum
Cẽtiman⁹ Briare⁹ Phlegræo in uertice tollẽs,
Imbelles risit Iouis ignes, tela Dianæ, (gues.
Martis equos, Phœbi pharetras, & Palladis an
Haud minor insurgẽs heros Ioue patre supbus,
Iunonẽ Argolicã cõgressaq; signa deorum
Spernit atrox: quacũq; uagos raptatur ĩ hostes,
Millia multa manu proturbat, millia multa
Axe superiecto, fulmen sæuire paternum
Credas, & tonitr⁹ curru stridente minores.
Occidit infelix Gobius, nec lætior illo

Triptolemus, suetusq; feras incessere telis
Mœnalius Cormas, quartus tot funera Perses
Vltus obit. læuos misso Sarpedonis armos
Transierat iaculo, sed uix tamen ille coactus
Tandem uertit iter, uultuq; in terga reiecto
Ad cunctos hæret gressus, semperq; redire
Ardet, non posse indignans, pulsatq; uetantes.
At iam caligat acies, sparsoq; cruore
Deficiunt quamuis uicturo uulnere uires.
Interea Mœsas properat laturus aristas
Demophoon, Garamas, & te Thesida uolētē
Tertia cura uocat. Danaas hebetauerat iras
Belligeræ messis uiniq; audacis egestas,
Et uires depasta fames. pax arma soporat
Inq; annum iurata fides: utriq; cohorti
Vtraq; castra patent, fas ciui Graia uidere
Carbasa, fas hosti Phrygios lustrare penates.
Dum sic alternos aditus, alterna pererrant
Mœnia, natarum sacra comitante caterua
Hectoreos manes Tymbreæ in limine portæ
Placat uterq; parēs: cinis annuꝰ, umbra laborās
Solantes epulas lamentaq; festa reposcit

Et

Et tumuli lugubre decus: stant crine soluto
Iliades; hæc quæsta uirum, natū altera, fratrē
Multæ, nūc pariter lugent, nūc singula plāgūt,
Cūq; alijs in pallorem candore sepulto
Febricitent uultus, sola ore Polyxena floret
Sospite, & in faciē nil audent nubila mentis.
Hanc uidet, hāc optat, & acuto Cypridis arcu
Saucius Aeacides subitos suspirat amores.
Vtq; usu maiore Venus producta, tenellos
Spondæo stabilit animos pede: sic noua uoti
Caussa, pares stimulos similesq; immobilis ignes
Haurit, & ī thalamos periturū emollit Achillē.
Ergo nec armorū meminit, nec prælia curat,
Iamq; redire uelit patriosq; reducere cœtus,
Et totam turbare aciem, si regia detur
Virgo sibi, consorsq; thori, preciumq; recessus.
Instruit his Phryga Sergestū, cui proxima in oē
Arcanum regale fides, pacemq; futuram
Asserit, & totum cogendum in fœdera Martē,
Si reduces sua Myrmidones præcepta sequātur.
Audierat Priamus, remeat Sergestus Achilli.
Pacta placent, sed bella nocent, faciliq; repulsa

Crescit amor. lex hæc: Virgo, si publica cesset
Arma, uiro patrias nuptũ tradetur in oras. (strã
Haud mora, cõmunes redit⁹ monet, et graue frũ
Discrimẽ passos queritur, nec iudicat æquũ
Vnius in thalamũ & muliebria prælia tãtos
Cõiurasse duces, Spartanaq; damna medendo
Et populum & reges lõgis cõsumere bellis.
Grata quies uulgo, Martisq; remissius ardens
Dignatur consulta furor: sibi crastina quisq;
Vela parat, sed mox accepto tempore, partæ
Maturãt cum messe rates, quas donat Achiuis
Teleph⁹, infensusq; tamẽ q; signa sequantur
Altera ductoresq; nouos, Agamẽnone pulso.
Vixdũ contigerãt portus, mutata tumultu
Agmina crudescũt alio, gladiosq; reposcunt.
Torserat astriuagũ pacta in uestigia Phœbi
Annua mobilitas bissenos passa labores,
Et iam mixtæ acies: sol⁹ nõ prodit in arma
Aeacides, solus non militat, obice belli
Vota hærere dolens. alios in prælia cogit
Deiphobi caedes. Naupliades, faustũq; suis comitãtibus omen
Impete Deiphobũ primo petit, utraq; iacta
Tē-

Tēpora trāſadigit iaculo, funusq́; ſecundum
Dat Phrygio lugere duci. rotat obuia tela
Sarpedon, quātaq́; cruor uirtute relictus
Sufficit in uulnus, uires expendit in ictus
Prodigus inſtādi, nec iuncta potentia fati
Prorſus abeſt, clypeū trāſit, læuūq́; cruētat
Obliquo mucrone latus. felicior enſis
Naupliadæ, caſuq́; manū meliore ſecutus
Iratis flendū ſuperis Sarpedona fundit.
His hilaris, multoq́; alijs iactātior, Ecce
Ecce, iterat, quantos dextra uictrice negātes
Enſe palàm ſterno. qd plus teſtabitur auſum
Phlegra Iouē? Libyc9 Alcidē? Theſea Minos?
Talis erat Danaū princeps. uix iſta, nec iſta
Fas plenis iactaſſe ſonis, uenit ecce ſagitta
In iugulū ſtridēs. Paris hāc excuſſit in auras
Aſſyrijs melior, æquaturusq́; Gelonos.
Dux ruit; & tenues iactatrix gloria fructus
Cum luctu lucrata perit: cunctiq́; iacentem
Mixtis confodiunt haſtis. at rege perempto
Nō ſe turba regit: cæſo duce tota ſequentum
Debilis ægreſcit uirtus, arma ipſa uidentur

Sarpedonis cædes.

Palamedis cædes.

Posse minus. sic si ruptis moderator habenis
Deciderit, turbantur equi, leuiora stupentes
Imperia, & subita iam libertate potiti,
Ceu timeant, incerta uago uestigia cursu
Præcipitãt. lege hac fugiũt, hoc ordine fusi
Graiugenæ: iam castra procul, iam littora lõge,
Seq; terunt uicibus, & qui prior, esse supremus
Atq; hosti propior metuit: mox pectore nudo
Terga tegunt, armãtq; fugã: sed nulla tueri
Tela queunt, classes nullæ, munimina nulla:
Incendunt, sternũt, perimũt, face carbasa, cõtis
Arces, ense uiros. strages uulgatur, Achilles
Dißimulat: sed tot tedas, tot tela secundus
Sustinet Aeacides, & defensore laborat
Iam fessus clypeo. tandem miseratur anhelum
Altius attollens pontum Thetys, & uenienti
Occurrit Phœbo, radios mersura morantes.
Postera uix umbras lux soluerat, undiq; ĩ iras
Surgunt, armatoq; acclinia tela cubili
Corripiunt. pars in clypeos ceruice recepta,
Nõ madidũ mucronis ebur, non caßidis umbrã
Soluerat, ast ipsis audax sopor incidit armis.

It

It tuba præceptrix Phrygijs, it tibia Graijs,
Et litis litui testes. at prompta uocantes,
Anticipat uirtus modulos, crudescit utrinq;
Pugna ferox: instāt, cedūt, minitātur, et horrēt.
Alternāsq; uices fortuna ferensq; triumphos
Exiguasq; fugas populis permutat utrisq;.
Vrget eques pedites, ille inclinatur in ictum
Arduus, hi tollunt humiles in uulnera dextras.
Ibat Abas, cumq; aurigā turbare Melampum
Sublato mucrone parat, sensisse putares
Cornipedes, suspēsa truces in pectora surgūt,
Implicitūq; terūt pedibus, stratisq; relinquunt.
Lætior euētu, fisusq; Melampus equorum
Auxilio, per & arma uirū, perq; ora superbo
Feruidus axe uelat, calcandaq; corpora quærēs
Nō uacuā dignatur humū. tandē Anxuris hasta
Dictæi ruit incuruus, proprijsq; fatiscit
Interceptus equis: clamātemq; ore supino
Parcite, nil miserans surdi rota præterit axis.
Anceps pugna ducū, palmæq; incerta fluebāt
Bella diu, donec medios prorūpit in hostes
Troilus, horrificisq; comes uictoria signis.

Qualis Pellæus, qualis Calydonius exul
Fulmineas habuere manus. prior ille, secutus
Alter: at hic superat utroq; potentior ambos,
Vtq; oēs claudā titulos breuis, Hectore maior.
Mirati cedunt Danai, grauiore procella
Corda pauent, secura prius: pluresq; renasci
Hectoras attoniti cēsent, sic Troilus ardens
Fraternas renouat cædes: insignia dextræ
Victricis sensisse dolor, spectasse uoluptas.
Eminus Alcestē Nisæum, cōminus Idam,
Hunc iaculis, hūc ense metit, tātoq; sub hoste
Nulli turpe mori. pars tanq̄ occūbere certet,
Inflictis gaudet iaculis, & morte superbit.
Exierāt Ithac9, Tydides, Nestor, Achillem
Flectere: is in tantis unus te Troile dignus.
Sed steriles rediere preces, stat linquere fixum
Bella duci, ualidaq; ipsos ratione rogantes
Arguit: ac bellū pēdit, quòd caussa pudori,
Cōgressus dānis, & cōmoda nulla triūphis.
Facta fides ducibus, hortātur fœdus, at obstat
Cui thalami ꝑpior spirat dolor, obstat Erīnys,
Obstat Parca tenax, fatoq; potentior omni

Bel

Bella refert Danais scrutat⁹ numina Calchas.
Haud mora, prosiliūt ductore Agamēnone læti
Oebalidæ. cōtrà non segnius æquor anhelis
Priamides transmittit equis, uectore superbus
Magnanimo sulcos suspēdit in aëre currus,
Et rarò defigit agros, ut tardior anguis
Triptolemi, Veneris ales, Panthera Lyæi.
Puluere crescit ager, putriq; in nube sepultam
Prætexit caligo diem, nec ciuibus hostes
Internosse datum, donec reuocante serenum
Cuspide sanguineos campus cōsedit in imbres.
Strauerat Alcidamas Teucrū Leocōta, trabalem
Emin⁹ intorquēs hastā, missāq; secutus
Extrahere ardebat, ut teli laude madentis
Aut fomidandus Phrygijs, aut gratus Achiuis
Iret ouans. at glandiflua præuentus habena
Occidit, & iuncto solatur funere Teucrum.
Trāsigit Eurypylum iaculabilis hasta Menalcæ
Occiduas ingressa comas, læuūq; per orbem
Exit, & excussum defert in cuspide lumen.
Lernæa Lycidā trāsfigit arūdine Glaucus,
Quà ceruix cōnexa humeris; iugulo illa patēti

Insi

Insidians, galeæ clypeiq; interuenit oras
Herculeis imbuta uadis: dupliciq; fatigat
Morte aīam, furit hinc uirus, cruor inde secut⁹
Mißile, & inciso tandem de stamine certant.
Tersilochū Cromius, Xerses Creteona, Nisus
Fundit Alym: iacet hic iaculo, iacet ille bipēni,
Tertius intento districtus palpitat arcu.
Rethea Rhesus agit, Lybidā pturbat Acōteus,
Stemona sternit Ion, Tessandrū uulnerat Arg⁹,
Mactat Achōta Phol⁹, Pholō Ebal⁹, Ebalō A-
Actora Thyodamas, & Thyodamāta Ly(ctor,
Eminet asperior dextra maiore laceßēs (cæ⁹.
Troilus Argolicos, & quāq Antenoris ensem,
Aeneæ iaculum, prædonis tela tremiscant,
Hic tamē hic uincit, & lautos obruit omnes,
Omniaq; in proprios lucratur facta triūphos.
Miratur Bellona uirum, stimulatq; furentem
Parcius, & docilē gaudet uicisse magistrum.
Ipse alias discit iras maioraq; Mauors
Prælia, & exemplum diuus mortale secutus,
ausus. Dum Scythicis instat, uisos reminiscitur * act⁹.
Ibat fulmineo Phrygios mucrone fatigans

Fer

Feruid⁹ Vmbrasides, hinc nudo Troilus ense
Disputat, & mortē, menti quà cella secunda,
Attonito concludit atrox: frustra ille laborat
Soluere, cū nequeat fatale necesse refelli.
Mox premit Ascalaphū, ruit ille ĩ terga, nec ha
Expectat, fallitq́; manū, sed fraxinus ictū (stam
Sicca redire negans reperit, figitq́; iugalem
Implicitū domino: trahitur retinentibus ille
Scansilibus, potoq́; perit in sanguine mersus.
Contētus cecidisse uirū, premit agmina uictor
Cætera Priamides, & terna tricuspide claua
Funera cōtinuat. fossos gemit Astilus armos,
Pectus Itys, uacuāq́; excussis ilibus aluum
Antiphates: sed sæua licet, tamen inguine nūq̃
Inferius grassata manus, tumidusq́; superbit
Poplitibus cæsis humilem infamare triūphum.
Iam magis ardentē tenues cōsumere pugnas
In populum tædet, uulgari tela cruore
Immensus uiolare pudor, nec paupere fraudat
Plebē anima. furit in iugulos regūq́; ducumq́;
Acrior, & quà acies stipat gēmata cohortes,
Irruit, Atridasq́; ambos, sed dispare telo
Sau

Sauciat, hūc iaculis, illū sude: tertius ensem
Vulnificū passus plāgit Calydonis alūnus.
Hos quoq; fudisset, sic nunq̄ debilis ira,
Sic præsens semp uirtus: at turba profundo
Interiecta grauē frustratur uulnere dextrā.
Ipsa etiā ceu nulla deis, sic rara tyrannis
Atropos, inq; aīas inopes audacia maior.
Nutabāt Danai, iāq; his spes nulla triūphi,
Nulla fugæ: fati fraudes, cōmenta deorum,
Et falsum Calchāta dolēt, reditusq; susurrant,
Si nulli post terga metus. mox Nestor & ipse
Peliden Agamēno rogāt: negat ille, suosq;
Myrmidonas in bella tamē concedit agendos.
Hos ubi conspexit rapido pdire tumultu (bes?
Troil9, Huc tēdamus, ait, quæ nā hæc noua pu-
Quis nou9 hic puluis? an et hos huc destinat Ar
Nūc primū, et totas pperat cōsumere ui (gos
At superi meli9, deerāt quos pdere possē (res?
Et Stygio mandare Ioui, gladiusq; timebat
Ocia. saxo igitur post fulmina Dardana discāt
Vtilius latuisse domi. Sic fatus Hypartum
Ductorem cunei, quā flāmeus umbo coruscat,
Ro-

Robore fraxineo figit, teloq; moranti
Præcipitem perturbat equo: celer ille receptis
Greßibus, abiectaq; hasta, clypeoq; relicto,
Acrius instantem fugit hostē: in castra recedēs
Argolica, illic ante ipsum mactatus Achillem
Concidit, & fuso tentoria sanguine signat.
Frēdit atrox, quātumq; ingēs dabat ira, lacertū
Erigit Aeacides, ac toto robore nisus
Iam responsuros parat ictus. uenerat antè
Lancea Priamidæ, læuosq; inuaserat armos
Hostis: at innocuum fallit Tritonia telum.
Sentit, & aduersos incusat Palladis astus
Troilus. at iaculo melior fortuna secundo:
Lædit enim libatq; humeros, & morte petita
Inuenit indignans uulnus sine funere cuspis.
Tertia maiorem cornus potura cruorem,
Rapta manu. uenit ecce abies, & stridula cer-
Molitur ictus. celsos præsagus in armos (tos
Erigitur sonipes: dubium, defendere tentet,
An timeat, gaudetq; tamen perculsus herilem
Anticipare necem. flexo tunc poplite fusum
Inuitus proculcat herum, fatumq; ruentis
Heu

Heu iuuat, ille quidē nolit, sed dū grauis urget,
Occupat Aeacides, & iam surgentia ferro
Colla metit: lōgeq; licet decurrere iussa

Troili cædes

Cæsa uiri ceruix, truncus manet, ipsaq; nondū
Exarmata manus bellū factura mouetur. (uos?
Quos casus, quæ fata querar? quos Troile di
Troile, cuius opē gemit Ilios orba sepultam:
Troile, cui meritæ spirant præconia famæ:
Troile, quem solū dignatur laudibus Argos,
Macte iaces: qq; antè Phrygi spes publica uitæ,
Vix unum obsessæ tutorē Memnona mortis
Stratus habes. funus lacerū spoliare parabat
Aeacides, prohibet Memnon, miseræq; parēti
Pignoris egregij lugendos destinat artus:
Ipse alijs lachrymas, sibi bella: alijsq; tumultus
Fœmineos, sibi tela mouet, raptaq; superbum
Cuspide uictorē uindex premit: inguina telo,
Pectora libarat gladio. respexit Achilles,
Atq; indignatus furialibus intonat orsis:
Et te fata uocant, Stygia prior hospes in alno
Expectat, Stygias pariter transnabitis undas.

Memnonis cædes

Dixit, & Eoo iamdudum uiscera regi

Fra

Fraxineo perfossa stylo. niger emicat altè
Sanguis, & exutos mulcet styx frigida manes.
Fit fuga Persarũ fuso duce. sæuior instat
Myrmidonũ princeps, sic mẽs acceptaq; suadẽt
Vulnera: iam trepidos lõgum quæsisse tyrãnos,
In uulgi iugulũ uiolẽs furit, impetus iram
Mutat, & ultricẽ cogit plebescere dextram.
Ergo fugat pauidos, audẽtes fundit, inertes
Proculcat, redimitq; breui longa ocia bello.
Viderat Iliacos fremere in certamina cãpos
Iuppiter, & quanq̃ tardari puluere uisus,
Arma tamẽ cernit Vulcania, sæuit in hostes
Sæuire Aeaciden, gaudet cũ talia spectet
Nupturã pepulisse Thetim: pallore minori
Phlegræos mõtes, Phlegræaq; bella timeret.
Ipsa uirũ strages numerat, natoq; superbit
Immemor heu fati, mater: sic gloria uincit,
Charaq; suspendit mirantẽ prælia fluctus.
Quippe uidere iuuat, & fas sperare triũphũ,
Cũ manus una fuget, fugiatq; exercitus omnis.
Haud aliter, cũ canet ager, cũ meßis adulta,
Cedunt æstino fugientia iugera uento.

Vltimus effracti tardatus uulnere currus
Cardine iam clauso socios poscebat Iolas
Ingressum, periere preces, en Pelias hasta
Transactũ affigit foribus, portæq; maritat.
Tandẽ, castra licet lõgè, paucíq; sequantur,
Vrbs iuxtà, cedit uix exorante Minerua.
Crastina luctificos mœsto Thernone iugales
Vix aurora mouet: nunq̃ tam prodiga roris,
Tam largè satiauit agros, stupet ebria tellus
Hos imbres non passa prius, sic ubere fletu
Natũ questa parẽs. huic adgemit axis uterq;,
Lux pallens, laceræ nubes, & saucia cœli
Forma, nec Idalio spirat decor integer astro.
Titonũ superesse piget, poscénsq; sepulchrum
Odit uicturam per secula longa cicadam.
Legerat in tumulos Nabathææ meßis odores
Ambitiosa parẽs, natóq; suprema parabat
Funera: mox uolucrum famulãtibus astitit alis
Exequias factura phalanx, auis unica phœnix,
Et Progne non una uenit, cauat Ardea rostro
Marmoreũ fossore solum, Luscinia planat,
Psittacus inscribit apices, Philomena precatur,
Plan

Plangit Olor, Turtur tinnit. Iunonius ales
Lustrales sparsurus aquas, pperabat: at omni
Dura Phrygi, reuocat motas Saturnia pœnas.
Forte Ioui referēs Telchinū tela, redibat
Rex auiū: ac uiso cūctatur funere, fulmen
Deponens, aliasq; faces incensaq; thura
Corripit, & sacris solatur odoribus aras.
Iam flāmæ sopita fames, iam plena soluto
Vrna uiro, redeūt uolucres, mulcētq; parentē,
Annua Memnonio pactæ solennia busto.
Parte alia natis flendos instaurat honores
Infelix Hecuba, heu quantos enixa dolores.
Iam tumulos numerare licet, iam tertia plāgit
Funera: sic Niobæ geminis orbata pharetris,
Quē peperit populū fleuit, nec parcior ira
Iunonis: grauis huic Saturnia, Delius illi.
Aruerant lachrymæ, deploratusq; sepulchri
Iam tacitus, iā siccus honos. at solus in altas
Maternus crescit curas dolor, excitat ægrum
Anxietas animū, fraudesq; in uota ministras
Vltor habet gemitus. stabāt radiātia Phœbo
Templa suburbano, nomenq; auctura tegebat

Lanugo Thymbræa deũ, circumq́ꝫ ſupráq́ꝫ
Vmbrabat dominas folijs ornantibus aras.
Insidiæ in Achillẽ cõparatæ. Huc Hecuba in facinus audax, inuitat Achillẽ,
Coniugij factura fidẽ. uenit ille, ſed arma,
Sed comites nulli, ſolum ſibi Neſtore natum
Iungit, uix gladio cingi memor: omnia linquit,
Dum miſer optatos properat uiſurus amores.
Quin uetat inſidias credi fraudesq́ꝫ timeri
Ipſe locus templiq́ꝫ fides. at matris, adulter
Dardanus imperio, poſt læſa cubilia ſæuum
Nil reputãs, pacẽq́ꝫ deûm delubráq́ꝫ turbans,
Occulit armatas poſt ipſa altaria turmas.
Vix fallunt animi præſagia, uenerat heros
Martius, inq́ꝫ ipſo trepidus ter limine greſſus,
Fixit, ter redijt, atq́ꝫ alternante pauore
Erectæ ſedere comæ: ter præſcia fati
Effigies lachrymata dei, ſtupet ipſe tumorẽ,
Ter timuiße negat. ruit ecce inuiſa iuuẽtus
Voce minax, dextráq́ꝫ ferox, mediũq́ꝫ coronãt
Armata ſtatione uirũ. prior occupat acer
Priamides, Ne flecte gradũ. ſponſǽne petitæ
Amplex⁹ habiturus abis? uenit ecce, ſed illam

Or

Ornatu studiosa parens, iußisq; moratur
Mollib⁹, & trepidā primæ docet oscula noctis.
Dixerat, & gladiū uibrās, & uulnera præceps
Prima petēs, Nunc nūc addit, nūc si qua iacētū
Gratia, si quis amor lapsis, hoc sanguine, ciues,
Expectant Phrygij suprema piacula manes.
Ille qd? unde animi? uel quò fuga? turpe precari,
Et ueniæ spes nulla: tamen mox ueste lacertum
Multiplici munit, ac rapta cuspide, quantum
Nuda potest uirtus & uis obsessa, repugnat,
Et populum manus una metit, nec segnior ira
Antilochi premit, instat, agit, laudisq; supremæ
Ambitus, & præceps dat desperatio uires.
Sic quercus geminas certat pagana bipennis
Centena truncare manu, uix uulnere multo
Exhaustæ tandē nutant, lapsasq; sequuntur
Immensæ pariter nemorumq; uirūq; ruinæ.
Haud secus heroes perstāt, nec uincere pronū
Teucris, mille licet mortes hinc inde fatigent,
Nec iam uulnerib⁹ pateat locus, improba donec
Ipsa uirū uirtus fractos consumpserat enses.
Mox Phryges incūbūt propi⁹, prolapsaq; nōdū — Achillis & Antilochi mors.

 Con-

Congestis clypeis casura cadauera, fisi
Quos nequeũt armis, armorũ põdere uincunt.
Vidit, & ultorem Phœbus curuauerat arcum,
Tela dabat Pallas, uetuit pater igne, sagittis
Obuius intentis, & pacem fulmine sanxit.
Gaudet Alexãder, faueãt ceu numina factis
Et placeat fraus olla deis: auibusq; ferisq;,
Proh scelus, extorres artus & funera nuda
Proiecisset atrox. melior ni iusta moneret
Frater, & infandas Helenus cõpesceret iras.
Heu quas lugẽdi facies, quos undiq; uultus
Cõmunis Danaũ dolor induit, inde querelæ,
Hinc lachrymæ, cũ bina ducũ ceruice redirẽt
Funera, mortaliq; rogo duo numina belli
Relligio permissa daret: nec separe luctu
Myrmidones Pylij'ue dolẽt, certamine pulchro
Fletur, & æquãti iamiã latet agmine Nestor.
Sic si destituat superûm pater, orba querãtur
Sidera, & ignoto contendãt funera fletu.
Vincẽdi iam nulla fides: nec fata, nec ipsi
Spem præstant superi. perstãt tamẽ ire, deosq;
Consultare libet, redeant'ne, an prælia firmẽt.
Sed

Sed redeant potius, nec enim fiducia bellis
Aeacide fuso. Calchas it, quærit, & audit,
Audit Achillea uincendum prole Pelasgis.
Pyrrhus erat quē fata dabāt, hūc Scyri⁹ hospes Pyrrhus.
Seruat, fœminei quondam nutritor Achillis.
Nec mora, decreto procerū, Menelaus ituras
Disponit classes. nouiq; & dicere pronum
Quas remo lassauit aquas, quos legerit olim
Portus, quæ freta, quas urbes, Calydonia uirt
Dulichijs adiuta dolis: cū puppe propinqua
Te Delos, te celsa Samos, te Bacchica Naxos
Raderet. at residem rursus Bellona fatigat,
Armato modulanda stylo. produxerat ardens
Mygdonios in bella Paris, iāq; agmine toto
Maximus innumeris fratres æquare triūphis
Destinat, augescunt animi, maiorq; uidetur
Ipse sibi. laxat arcus, & tela superbit
Spargere morte alia, maioribus utitur armis:
Nūc gladij pugiles, lōgo nunc fraxinus ictu
Fulminat, hi propius audēt, hic eminus urget.
Hac nō arte citat cōtum Scytha, gesa Sycāber,
Pila Ligur, iaculū Medus, Persesq; sarissas.

Ense Thoanta, Lamũ telo, sude Dorcea fundit.
Ora Thoas plãgit, Lamꝰ ĩguina, pectora Dorceꝰ
Hũc Pylos, hũc Pleuron, illũ misere Celenæ.
Parte furens alia cognatos impiger hostes
Turbabat Telamone satus, septena coruscãs
Terga boũ. hasta uiro quercus iaculabilis uni,
Vnã passa manum, nõ ferrea suta superbum
Velauere latus, siue has bellare proterua
Non tulit ira moras, seu lato pectoris orbe
Se totum latuisse ratus. sic sæuit inermis,
Sic premit armatos: maturat fata cadentum
Terror, & ignauis mors est uidisse furentem.
HũcParis intuitꝰ paulũ hæret an ense sequatur,
An iaculo: tandẽ Cortinia tela resumens,
Hic quia certa manus, & nunq̃ surda uolenti,
Corython uiduat arcu, pharetrãq; sagittis,
Arcum læua premit, intẽdit dextera neruum,
Vtraq; suspendit telum, insidensq; sagittæ
Ductor in angustum uisus coit. ibat arundo
Hinc pẽnis pectus tangens, hinc cuspide læuã.
Iamq; emensa fugã lateri insidiata sinistro,
Ipsa morte madet, sed iuncti frigora lethi

Aiacis Telamonij cædes.

Ira ardens nescit, donec fuso hoste furentis
Vltrix tempestas animi satiata quiescit. Interitus Paridis.
Sic dextros in uota deos, alternaq; fata
Felices habuere manus, felicior illa
Quæ cædis scelerũq; faces, belliq; tyrannum
Abstulit, et mœchos dedit ire in tartara manes.
Vade nocẽs, quò noxa trahit: te sexta meretur
Tenariæ spelunca domus, si quart⁹ amores
Tractus habet, quintusq; uiros. at adultera uitãt
Funera, & incesto congressos Marte tyrãnos.
Te plaga sulphureas Titanũ amplexa catenas
Demerso clausura sinu, nox ultima, et ima (res,
Poscit humus: tibi Styx odiũ, Phlegethõq; uapo
Cocytus lachrymas, Acherõ lamẽta ꝑpinat.
Te portu procul ire Charon, & limine cogat
Cerberus: at tãdem cũ iam trãsmissus abibis,
Occurrant Herebi pestes, mors omnis in unũ
Acceleret iurata caput: tibi Tantalus undas,
Ixion radios, saxum remeabile reddat
Sisyph⁹, ac Tityus uolucres: hæc gaudia sumas,
Dum mare sorbet aquas, imbres dũ nũciat Iris.
Postq̃ Helenẽ trepidas exurẽs nũcius aures

Perculit, ingenti longum suspensa dolore
Vox pariter lachrymæq; hæret, fugitiuaq; fallit
Mens, subitã mentita necẽ, uix rore medenti
Frigidus in sensum remeat dolor. ilicet ori
Et laceris irata comis, circumspicit enses,
Et caussas iam mortis habet, taciteq; uolutat
Cuius furetur gladiũ, quem tela precetur
Ipsa sua moritura manu. sensere furentem
Iliades, nimiumq; ausos lenire dolores
Aggressæ uicibus: dux blãdior ipse furenti,
Quòd spretis nunq̃ Phrygijs optasset Achiuos.
Finis erat lachrymis, pariterq; exhausta latebat
In noctem progressa dies. at feruidus ira
Tydides, quãuis fractos & in ipsa fugatos,
Mœnia turbat Adis hostes, clausosq; lacessit
Nocturna statione Phryges. nõ tessera sortem
Elicit excubijs, ultro uigilantibus instant
Ignibus, & nullo pulsantur pectora uento.
Vix emensa dies, redit armis impetus, urbem
Inuadunt, tormẽta rotãt, dat uinea uireis,
Et silices balista uomens, testudo uiatrix
Subdola, fossoremq; aries suspensus in ictum.
At

At Phryges ĩstãtes prohibẽt, nũc grãdine saxi,
Nũc ferri nimbo, nunc sparsæ fulmine massæ.
Nulla tamen pauidis nudo fiducia Marte
Cãpestres iterare manus, seq; urbe tuentur,
Virgineas donec Priamo peltata bipennes
Pẽthesilea mouet, hæc integrat arma, cohortes — Penthesilea.
Firmat, bellatrixq; uiris dat fœmina uires.
Pãduntur portæ, refugosq; in castra Pelasgos
Pellit agens, iugulis gladios, incendia uelis
Destinat. excutiens Tytides unus utrunq;,
Clarius in nullis expreßit Tydea bellis.
Ecce Neoptolemus dena subit hostia pinu
Aegæas permensus aquas. quis prælia fatis
Fortunã miscere neget? dant fata pelasgis (suas.
Pyrrhũ, dat Scythicas Phrygijs fortuna cater
Prodierãt in bella pares, stetit inde Pelasgûm
In cuneos collecta acies, hinc uirgine mixta
Troia frequẽs, utrinq; dei. sua quisq; coruscat
Numina, Palladiæ pacẽ mentitur oliuæ
Cecropidûm clypeus, gentili Marte minatur
Bistonidũ caßis: Mars undiq;, & undiq; Iuno
Plurima, fraxineo nunc uerberat aëra peplo,
Nunc

Nūc ſedet in parmis, capitū nūc ſurgit in arces.
At Phryx Idæa Cybele, Idaliaq́; ſuperbit
Cypride, fulminei Tyrias pars alitis alas
Inceſtat Ganimede ſuo. ſic ire decorum
Certantes, ſic dulce uiris confligere diuos.
Eminet horrificas rapiēs poſt terga ſecures
Virginei regina chori, nō prouida cultus
Cura trahit, nō forma iuuat, frōs aſpera, ueſtis
Diſcolor, inſertumq́; armis iraſcitur aurum.
Si riſum, ſi uerba notes, ſi lumina pendas,
Nil leue, nil fractū, latet omni fœmina facto.
Obuius ultrices accēdit in arma cohortes,
Myrmidonasq́; ſuos curru præuectus anhelo
Pyrrh9, nō ducibus miles, nō ultor Atridis,
Sed ſibi bella gerit, meritosq́; offenſus in hoſtes
Arma patris, patris ultor habet, ſed tāta recu
Pōdera creſcētes humeri, maioraq́; caſſis (ſant
Colla petit, breuiorq́; man9 uix colligit haſtā.
Prima Mycenæū dextra flagrāte Menetum
Pentheſilea petit. dabat hic conuitia cūctis
Ore leo, ſed corde lep9, frendēsq́; ſtupebat,
Cū pauidæ & nullis uſæ Pelopeides armis,

Fœ-

Fœmineas audire tubas. at frigore nescit
Natiuo geminũ crudescere uulgus, & axem
Sarmaticũ generare animis gentilibus iram.
Tũc sic increpitãs, Pudeat Mars inclyte, dixit:
En tua signa gerit, & nostra effœminat arma
Staminibus uix apta manus. nũc stabitis hercle
Periuræ turres. calathos & pensa puellæ
Plena rotant, spargũtq; colos: hoc milite Troia,
His fidit telis. at non patiemur Achiui:
Et si turpe uiris timidas calcare puellas,
Ibo tamen contrà. sic ille, at uirgo loquacem
Tarda sequi sexum, uelox ad prælia, solo
Respondet iaculo. fatum miserabile, lapsum
Hasta solo figit. pendent uestigia, præceps
Ire laborat equus, cuspis uetat, atq; ita carptim
Infelix diro lacerant certamine corpus.
Haud minus Adrastũ Pyrrh⁹ premit, ille deorũ
Proles, mortali uitã sed reddidit hosti.
Mox alias utrinq; man⁹, dextrasq; minores
Accendunt exempla ducũ. quis singula pãdat?
Si fluctus Siculos, Libycæ si meßis aristas,
Hyblæas si secter apes, tot uulnera, tantas

Haud

Haud tamẽ expediã cædes. nunq̃ antè Machaõ,
Pluribus, aut tãtis eguit Polydarius herbis.
Iamq́; humiles populata man⁹ cõcurrere binos
Molitur fortuna duces, nec longa morati
Arma parant, parẽtq́; alacres. audentibus olim
Accessum nunc turba dabat. nunc largior usus
Cãporũ numer⁹q́; minor. prior im̃pba Pyrrhũ
Penthesilea premit, Mars hũc, hãc implet Enyo
Ad sexũ non tarda suum. Tritonia neutri,
Neutri Iuno fauet, Pyrrhũ nec uincere malint.
In spaciũ iam crescit ager, porrectus uterq́;
Contus, uterq́; ensis, admissos calce fatigant
Cornipedes, primas perdit sed fraxinus iras,
Pars clypeis immẽsa sedet, pars spargitur aruis.
Partẽ dextra tenet, mox certior ense ppinquo
Crudescit ferri rabies. prima erigit ictum
Virgo, sed raptis obliquo uulnere cristis
In clypeum descẽdit ebur, medioq́; retentum
Vix perfert umbone moras: dumq́; elicit ensem
Altius impressum, læuã mucrone papillam
Transadigit Pyrrhus. sic imperiosa uirago (Penthesileæ cædes.)
Degladiata ruit. tãta est reuerentia sexus,

Si-

Sidonias in crura togas, sinuosaq; texta
Colligit, & multum fatis irata fatiscit.
Fit fuga Dardanidũ, turbãtur Amazones, æger
Ad sexum facilis rediit timor: undiq; terror
Palantumq; metus, discors ignauia pugnat
Præceptura fugam: nulli succurrere lapsis
Fratribus, aut notos mens respexisse uocãtes.
Pars iã nacta urbẽ, Danao pars præda sequenti
Linquitur: at pauci cũ certa pericula cernãt,
In portus redeunt, & fata decora merentur.
Venerat extremi reuoluto stamine pensi
Fatorum promissa dies, decimusq; rotabat
Speratum Titana labor. præsagia mille,
Mille mali micuere minæ, metuenda cometæ
Sanguineis cecinere comis, ac Phœbus uterq;
Nũc duplex, nũc nullus erat: nõ crebrior unq̃
Ira Iouis, non plura nouis portenta figuris
Visa prius, silicum lachrymis, sudore deorum,
Latrantum gemitu, partuq; in monstra soluto
Venturi iam clara fides. accendit Achiuos
Testorides, panditq; deos. illi undiq; muris
Insultant, quà terra patet: pars nectere classes

De-

Destinat, & cunctos urbis tentare recessus.
At Phrygij reditus Ledæos pace pacisci,
Et tandem longis hortantur fœdera bellis.
Suadet idem Antenor, suadet facundior illo
Polydamas, suadet leni mitißimus ore
Dux Anchisiades. reges cecidiße querũtur
Et raras superesse manus: nec sola gemiscit
Ilios aut Phrygij fines, at quicquid Idaspem
Gẽmiferũ, Scythiciq; interiacet æquoris algas,
Belli damna dolet. nec par fortuna Pelasgis.
Pugnat Achilleides, consultat Nestor, Vlyßes
Fallit, & Atridas ultrix exasperat ira.
Haud tulit Amphimac9, pacẽ negat, arma repo
Edicit laxare fores, Phrygibusq; triũphũ (scit,
Destinat, aut pulchro uicturã funere famam:
Ipse æquaturus fratres, uerùm Hectore maior,
Si cedat puer, & pugiles uir surgat in annos.
Quin Priamo licet in seniũ deiectior ætas,
Algentesq; negent onerari caßide cani,
In sene nõ marcet princeps, in principe uernat
Miles, & imbelles audent certamina rugæ.
At ducis offendunt ausus, coguntq; timere,

Mo

Mobilitas suspecta Phrygũ, bellũ autor agendũ
Iusserat Antenor, nunc suadet fœdera: Sparten
Aeneas populatum ierat, nunc reddere prædam
Censet, & hostilẽ cupiat meruisse fauorem.
Ergo dolis cessare dolos, & tollere fraudem
Fraude parat, formatq; artes hoc ordine ductor.
Fingere sacra nouet, festæq; ad fœdera mẽsæ
Inuitare duces, dumq; unà pocula tractant,
Irruat Amphimachus, armatis acer inermes
Occupet insidijs: sic tuti libera Martis
Copia, & hærebit nullis uictoria caussis.
Interea questiq; diu, bellumq; perosi
In fœdus coiere Phryges. iuratur in usum
Perfidiæ periura fides, Antenore dirum
Parturiente nefas. huius consulta secuti
Vcalegon, atq; Amphimadas, nec iustior ipso
Polydamãte Dolon, patriæq; in dãna ruẽtis
Impius, & tãtis Aeneas cõsonus ausis.

Prodito Troiæ.

Nuncius Argolicis prodẽdas indicat arces
Polydamas, paceq; in pactũ fraudis habendã
Iuratis poscit, tacitumq; in mœnia furto
Poscit iter Danais. Nestor timet, hæret Vlysses,

Furta negat Pyrrhus: illos incerta morantur
Pollicita, & falli metuunt: hic uincere certus,
Nocturnis refugit bellis fœdasse triumphum.
Res turbat suspecta duces, Phrygioq; retento
Traditur Inachio legati cura Sinoni.
audenda Promissis * addenda fides. petit ille penates
Iliacos, dubiosq; Anchisa teste timores
Soluit, & acceptas iurante Antenore uoces.
Ergo fidē ducibus testati numina pangunt
Inachidæ, lætiq; iubent, sua, seq;, suosq;,
In nullos nutare metus: dona insuper addūt,
Et firmāt promissa datis. nec Pergama tantū,
Innumeras Asiæ spōdent cū ciuibus urbes. (bē.
His hilaris Phryx certus abit, qđq; hostis in ur-
Captet iter, quando ueniat, quæ signa mouēdi
Militis, & cauto dispēsat singula nutu.
Porta latens, tacitosq; dolis furata meatus
Inscriptum Pegasi tollit caput: hac iter Argis,
Huc iussi uenere duces. Sol merserat axem,
Venturis hoc tempus erat: fax igne sereno
Visa uiris, hæc signa dabat. sic milite iuncto
Securi dubijq; meant. Phryx indice flamma
Pan-

Pandit iter, laxatq́ꝫ fores. ò dira nocentum
Consilia, ò cunctis incognita crimina fastis.
Florebant Asiæ fines, florebat opimis
Troia suis, & rege potens, & milite tuta.
Nec superos, nec fata timens. uictoria Graiũ
Mentito Calchante breui cessisset. at hostis
Indigena, & (quo nil grauius) priuata nocẽdi
Copia Testoriden uatẽ facit. inuidet ipse,
Ipse urbẽ ciuis aperit. non cardo susurrat,
Non clypei, nõ tela sonãt, scit turba silere.
Omnia clàm, clarũq́ꝫ nihil. prior urbe potitus
Impatiens sæuire dolis & uincere furto,
Exclamat Pyrrhus, Nũc obuia tela parate,
Ite Phryges cõtrà. quo'nã usqꝫ ĩ somnia torpor?
Nil tuti superest, postes laxamus, & ecce
Irruimus Danai. si quos concurrere mecum
Ira trahit, non egregium damnabitur umbris
Martis opus, facient ignes spectacula uestri.
Fatur, & incendit rapta face Pergama primus,
Ipse sibi patuisse uolens. pars cætera ferro
Certatim, flammaq́ꝫ furit: populator oberrat
Ignis, & in medios gladij uenere sopores.

Nox fera, nox uerè, nox noxia, turbida, tristis,
Insidiosa, ferox, Tragicis ululāda cothurnis,
Aut Satyra rodēda graui, tu sola triumphas,
Tātorum nisus steriles lucrata dierum.
Si mihi Carpathias linguis æquare figuras
Detur, & innumero crescāt mihi pectora Phœbo,
Nō tamē expediā cædes, incēdia, luctus,
Quos Phrygijs nox una parit. pars ignib. enses
Pars gladijs uitāt ignes, casuq; gemendo
Incurrit fatum, fati fuga: sola timetur,
Quæ prior in sensum mors germinat: utraq; passis
Funera, fas multis geminos conferre dolores.
Dira mali facies, æuoq; ignota priori.
Hinc somnus uigil, inde odium: nulloq; rebelles
Obiectāte manus, ferienti copia dextræ
Delegisse necem, iugulum'ne, an pectus, an ora
Occupet, aut cunctos in uulnera cōputet art⁹.
At quibus in mēsas noctis productior usus,
Aut uerbis uigilata quies, uulgāte tumultu
Vrbe frui Danaos, aut uisis ignibus, arma
Defensura parāt, sed flāmis undiq; septi
Præreptum mirātur iter, frustraq; parātes
In-

Incensos exire lares, asperrima questi
Funera, cōsumptis pariter moriūtur in armis.
Expediā cædes? & singula fata reuoluā?
Sed tenebris latuere manus, sed nocte perēpti,
Sed premit umbratā nocturna inscitia Musam.
Fugerat amplexus aras & templa tonantis
Infelix Priamus, nec enim fiducia dextræ: Priami cædes
Cesserat ira metu. magno tamen arduus ore,
Nō prece, nō lachrymis, nō uultu supplice regē
Dedecorat. cui Pyrrhꝰ atrox, reddisne pelasgis
Spartanas, reddis'ne nurꝰ? an prælia mauis?
Et nōdū bellare times? cur stringis eburnos
Dijs inuise deos? læsisti numina sponte,
Cogor in exēplū: cecidit pater hostia Phœbo,
Tuq; Ioui. dixit, indignatusq; iacentis
Cæde frui, trepidū prensis à uertice canis
Erigit in uulnus, gladiumq; in uiscera condit
Nō longū cunctata manus. leuis ire sub umbras
Vita hebes: ipse tamen membrorū pōdere ferrū
Permissus cecidisse iuuat, tādemq; dierum
Plenus obit, felix senio, lætusq; iuuenta,
Si stabili fortuna fide, si fixa maneret.

Post zephyros plus lædit hyēs, post gaudia lu
Vnde nihil melius q̄ nil habuisse secundū. (Et⁹:
Postq̄ Hecubæ iam certa mali uulgata recētis
Fama, rapit gressus, & nil cunctata per enses
Audet iter, lacerisq; comis & pectore cæso
It quærēs & questa uirū. Quis nā, inqt, Achiui
Lugendos miserè secat artus? reddet? an illum
Prædā auibus, prædāq; feris sparsistis, adēptū
Quærendūq; mihi? cedunt turbata furenti
Agmina, dantq; uiam. regi illa instrata reperto,
Heu me⁹, ingeminat, lōgo pòst tempore muta:
Heu iterat repetitq; meus. sic sæpe diuq;
In uoces dissuta breues, uix deniq; questus
Continuos nectit, & sic exorsa, profatur.
Lamentatio Hecubæ. Quos gemit⁹, quæ digna satis lamēta repēdes
In lachrymas simulate dolor? nō arguo luctus.
Defecere genæ, fletuq; exhausta profundo
Lumina caligant, acies hebet, insita dudum
Plaga, sed elingues siluere huc usq; dolores.
O' cœlum, ò superi, quibus irritata peperci
Fœmineis nil ausa modis, quo crimine tantis
In

In pœnas dãnata malis? si digna necari,
Cur uixi? heu, miseris longo nil tristius æuo.
Nũ thalamos, part⁹ne querar? sæuißima nupsi,
Infelix peperi. potuit ditione serena
Iste frui, mecum Parcæ nupsere nocentes,
Et pariter stetit ira deũ. quin pignore multo
In partus fœcunda fui, fatoq; sinistro
Et cõiunx & mater erã: nũc orba creatis,
Nuda uiro, gemino didici cõtendere planctu,
Claudendis lassata genis, & funere multo.
At te chare Hector, te tuta superstite dudũ
Troile Troia fuit: nec enim pars impia nostri
Fax uteri memorãdus erit. sic fatur, & ignes
Quos Phaëtõteæ nequeãt æquare fauillæ, (dit,
Quosq; neget tibi Roma Nero, miratur, et ad
Has'ne faces peperi? peperi'ne, & fulmĩa ceßãt?
Hæc uteri fœtura mei, nec soluit hiatum
Terra uorax? peste hac timui, parcũtq; minaces
Deucalionis aquæ? uos ô, quos impia læsi,
Vos potius quibus hæc peperi lamẽta, nocẽtem
Certatim laniate Phryges. sed serior ira:
Tunc tẽpus, cũ somnus erat, tuq; inclyte cõiũx,

Tu thalami tumuliq; comes, tecũ ibo ſub ũbras.
Me miſeram deerit'ne hoſtis? ubi bella furentũ?
Pyrrhus ubi? date tela uiri, date tela, ſeniles
Sufficient in fata manus. diſcam'ne uereri
Argolicas captiua nurus? ſic fatur, & omnes
In luctum Danaos pietas extorta reſoluit.
Et iam rorificas noctis nudauerat umbras
Sed nondum deterſa dies. ultro ipſe latebat
Phœbus, & euerſis, quæ ſtruxit mœnibꝰ, hoſtẽ
Ingemuiſſe putes. præda omnis ĩ arce Mineruæ
Congeritur, noctisq; lucrum: Troiæq; iacentis
Metiri iam fata licet, tot ditia ſpectes
Arma, deos, cultus, gẽmas, ebur, æra, nec unq̃
Pluribus intumuit uictrix fortuna trophæis.
Poſtquã iuſta ducum ſuffecit copia, uulgo
Speſq; auidas tribuẽs uicit manus, undiq; lætos
Conclamant reditus: tandẽq;, ſed exule bello,
In ſeſe natura redit. dat tempora uates,
Dat lucẽ qua uela parent, ſuntq; ocia Graijs
Interea, luſtrare uago fumantia greſſu
Pergama. pars odijs nondũ furijsq; peractis,
Rheteos ſpoliat colles, latura cupreſſum

Fu-

Funeribus, laurum sacris, & puppibus alnum.
Iā uotis tumulisq; modus, claßisq; nouata
Aequoreū sulcabat iter: rotat obui⁹ ecce (ībres
Auster aquas, geminasq; hyemes & flamina &
Tēpestas inopina mouet. monet augur ituros
Nōdum placatis iterare piacula diuis.
Iussa duces obeūt, memoriq; Polyxena Pyrrhō
Non inuenta subit: frendit, Phrygiosq; laceßit
Efferus. hāc thalamis, Hecuba tradēte, paternis
Dux Anchisiades abscōderat. ò scelus ingēs,
Redditur inuisis infelix præda Pelasgis.
At, licet haud æquas, seruata uirgine pœnas,
Exul agi iussus Aeneas pendit, & usus
Puppe bis undena, quas prædo duxerat alnos
Dardanus, exilij comites habet. urbe potitur
Antenor, regniq; decus rex lectus adauget,
Astrictus socijs in fœdera læta Gabinis.
Hunc tamen extorto cupiens euertere sceptro,
Menalias mendicat opes, Dircæa pererrat
Oppida, digreßis audax bellare Pelasgis
Aeneas: sed cassa noui molimina belli
Questus, in Hadriacas exul delabitur undas.
Hic

Hic urbi Corcyra nouæ, quã struxerat ipse,
Nomen, & exiguo regnat contentus agello,
Romanis olim permissus mœnibus autor.
At regina gemẽs, & nunq̃ credita Teucris,
Cernusiũ Cassandra petit, comitemq́; secutus
Andromachen Helenus. sic Ilios unica damno
Vbere regna, urbes populis & gentibus implet.
Iamq́; Phoronæi post diruta Pergama reges
Aegæum tenuere fretum, spolijsq́; superbi
Iliacis, nulla cursus turbante procella,
Concordes secuere uias, quũ carcere fracto
Effreni fremuere Noti, cœliq́; tumultus
Dispulit aut pelago puppes, aut fluctib⁹ hausit.
At uaga Locrorũ classis, dum turbine fertur,
In scopulos proiecta perit: quin fulmine quassa
Regia, qua uectus Aiax, ratis. ipse profundis
Corporis obsequio frustra libratur in undis.
Mox ubi uictores audit remeare Pelasgos
Aiax Naupliades, titulos Palamede perempto
Fraternos obijsse dolens, liuore maligno
Saucius, Argolicas ad bella nephanda puellas
Prouocat, & sceleris caussas molitus iniqui,

Heu

Heu miseræ qd sacra (inquit) qd uota tot annis
Deplorata iuuant, seruataq́ꝫ iura maritis
Et nunq̃ temerata fides? rediere, sed ecce,
Fama nurꝰ Phrygias simul aduẽtare, premetq́ꝫ
Barbara seruitio thalamos captiua priores.
Immo agè, Lẽniadum memores audete Pelasgæ
Par factum caußis paribus. trepidatis inertes:
Imperat indignis pellex regina puellis.
Vix hæc, & subitos uulgauit fama tumultus
Argolicos uenisse duces. ò rara deorum
In finem producta fides. sis tempore longo
Faustus, sis quouis maior, quid stulte superbis?
Vltima felices ætas facit. en habet Argos
Nil bellis quæstus, nil æquore passus Atrides:
Victorẽ iugulum coniunx secat, audet adulter
Insidijs mactare ducem. tristisq́ꝫ reuerso
Egiale Diomede suo, non oscula, risus,
Blanditias, sed bella mouet, similesq́ꝫ tumultus
Molitæ Argolides aliæ, uel fraude maritos
Excipiunt, uel marte negant uenientibus urbes.
Ergo ubi Graiugenæ pulsi ciuilibus armis
Cessere exilijs, & deuenere Corinthum,
Sin-

Singula collatis ultum conuitia bellis
Ire parant. prohibet Nestor, paceq; suorum
Consultu potiore petit: prece flectere ciues,
Nõ armis tentare monet, ne publica damna
Et regno pariat lis intestina ruinam.
Sic damnis bellum nullis ciuile soporat
Maiestas dignata preces, & Marte sepulto
Fœmineas non passa tubas, pietasq; fidesq;
In dominos antiqua redit, sua cuilibet ultro
Regna patet, patriaq; Samon delatus Vlysses
Syrenũ modulos, Siculũ mare, Monycha pass
Hospitia, Antiphatis mẽsas, & pocula Circes,
Dulichios tandem fines tenet, inq; pudicas
Penelopes post multa redit cõnubia tedas.
At fati præsaga quies horrendaq; uisa,
Telegoni gladios cognataq; tela minantur.
Sic Circes despector obit, sic uictima nati:
Sed senio ualidus, Asiæ sed uictor opimæ.
Postq̃ Tyndaridẽ patrias remeasse Mycenas
Claruit, occurrit densis Europa cateruis
Plistiniã mirata nurum, flagrantq; uidere
Euersorem Asiæ uultum. quin ipsa superbit

Ac-

Accendisse duces, lacerasse in prælia mũdum,
Infamem famæ titulũ lucrata pudendæ.
Hactenus Iliacæ questus lamenta ruinæ
Confusa explicui ueteris compendia ueri.
Viue liber, liberq́; uige: sed si qua nocebunt,
Disce libens liuore nihil sublimius esse.
Cũ tibi mordaces obliquent læua cachinnos
Murmura, cũ cupiãt linguis lacerare ꝓphanis,
Sis utinam inuidia dignus, quæ summa lacessit,
Quã pascit præsens, extremaq́; terminat ætas.

DARETIS PHRYGII DE BEL-
LO TROIANO LIBRI SEXTI
& ultimi finis.

PERIOCHA SEX LIBRORVM DARETIS Phrygij per CORNELIVM Nepotem interpretem.

ELIAS rex in Pelopõneso Aesonem fratrem habuit. Aesonis filius erat Iason, uirtute praestans, & qui sub ipsius regno erãt omnes eos hospites habebat, & ab his ualidißime amabatur. Pelias autẽ rex ut uidit Iasonem acceptũ esse omni populo, ueritus est ne sibi iniurias faceret, & se regno eijceret. Dicit Iasoni Colchis pellẽ inauratã arietis eße, dignã ei⁹ uirtute ut eã inde auferret, omnia se ei daturũ pollicetur. Iason ubi audiuit,

ut

ut erat animo fortissimus, & qa loca omnia nosse uolebat, atq; clariorē se existimabat futurū, si pellem inauratam Colchis abstulisset, dicit Peliæ regi se uelle eò ire, si uires socijq; non deessent. Pelias rex Argū architectū uocari iussit, & ei imperat ut nauem ædificaret q̄pulcherrimam ad uoluntatem Iasonis. Per totam Græciā rumor cucurrit nauem ædificari, in qua Colchos eat Iason pellem auream petiturus. Amici & hospites ad Iasonem uenerunt, & pollicentur se unà ituros. Iason illis gratias egit, & rogauit ut parati essent. Quum tempus superuenisset, Iason literas ad eos mittit, qui erant polliciti sese unà ituros, & illico cōuenerūt ad nauē, cui nomē erat Argo. Pelias rex qb⁹ op⁹ fuerat naui imponi iussit, & hortat⁹ est Iasonē, & qui cū eo ibāt, animo forti ad perficiēdū irēt quæ conati essent. Ea res claritatē græcis et ipsis factura uidebatur. demōstrare eos q cū Iasone pfecti sunt, nō uidetur nostrū eße. Sed q uolūt eos cognoscere, Argonautas legāt. Iason ut ad Phrygiā uenit, nauē admouit ad portū Simoētis. deinde oīs exercitus de naui ad terrā descēdit. Laomedōti regi nūciatū est, mirandā nauim in portū Simoentis intras-

trasse, & in ea multos iuuenes de Graecia aduectos esse. Vbi audiuit Laomedon rex, commotus est, & considerauit commune periculum esse si consuescerent Graeci ad sua littora nauibus aduentare. Mittit itaq; ad portũ, qui dicãt ut Graeci de finibus eius discedant: sin edicto suo nõ audientes essent, sese armis eos electurum de suis finibus. Iason & qui cum eo erant, grauiter tulerunt crudelitatem Laomedontis sic se ab eo tractari, quum nulla ab eis iniuria facta eßet: simul timebant multitudinem Barbarorum, si contrà imperium conarentur permanere, ne opprimerentur. quum ipsi non essent parati ad praeliandum, nauim conscenderunt. À terra discessere, Colchos profecti sunt, pellem abstulere, domũ reuersi sunt. Hercules grauiter tulit à rege Laomedonte contumeliose se tractatum, & eos qui unà profecti erãt Colchos cum Iasone. statim Spartam ad Castorem & Pollucem uenit. Agit cum his ut suas iniurias defendant, ne Laomedõ impunè ferat, quòd illos à terra & portu prohibuisset. Multos adiutores fuisse futuros, si se accommodassent. Castor & Pollux omnia promiserunt se facturos quae Hercules uellet. Ab his

Sa-

Salaminam profectus ad Telamonem uenit, rogatq; eum ut secum ad Troiā eat, & ut suas suorumq; iniurias defendat. Telamon promisit se in omnibus rebus paratum esse quae Hercules uellet facere. Inde Pythiam profectus est ad Peleum, rogatq; eum ut secum eat ad Troiam, pollicitusq; est ei Peleus se iturum. Inde ad Nestorem profectus est, rogatq; eum Nestor quid ueniret. Hercules dicit, quòd dolore commotus sit uelle exercitum ducere in Phrygiam. Nestor Herculem collaudauit, operamq; suam pollicitus est. Hercules ubi omnium uoluntates intellexit, naues XV. parauit, milites elegit. Vbi tempus datum est proficiscendi, literas ad eos quos rogauerat misit, ut cum suis omnibus uenirent. Quum ergo omnes unanimiter conuenissent, in Phrygiam profecti sunt, & ad Sigaeum noctu accesserunt. Inde Hercules, Telamon, & Peleus exercitum eduxerunt. Et nauibus qui praesidio essent, Castorem, Pollucem, & Nestorem reliquerunt. Laomedonti regi nunciatū est classem Graecorum ad Sigaeum accessisse, & ipse statim cum equestri copia ad mare uenit, coe

m pitq;

pitq; præliari. Hercules ad Ilium ierat, & impru
dentes qui erant in oppido, urgere cœpit. Quod
ubi Laomedōti nunciatum est, urgeri ab hosti-
bus Ilium, illico reuertitur, & in itinere obuius
Græcis factus, ab Hercule occiditur. Telamon
primus oppidum Ilium introijt. Cui Hercules
uirtutis causa Hesionam Laomedontis regis filiā
dono dedit. Cæteri uerò filij qui cum Laomedō-
te erant, occiduntur. Priamus in Phrygia erat,
ubi eum Laomedon pater eius exercitui præfe-
cerat. Hercules & qui cum eo uenerant, præ-
dam magnam fecerunt, & ad naues deportant.
Inde domum proficisci decreuerunt. Telamon
Hesionam secum conuexit. Hoc ubi Priamo nū
ciatum est, patrem occisum, ciues ereptos, præ-
dam euectam, Hesionam sororem dono datam,
grauiter tulit Phrygiam tam contumeliose tra-
ctatam esse à Graijs. Ilium petit cum uxore He-
cuba, & liberis Hectore, Alexandro, Deipho-
bo, Heleno, Troilo, Andromacha, Caßandra,
Polyxena. Nam erāt ei etiam alij filij ex concu
binis nati, quos nemo ex regio genere dixit eße,
nisi eos qui essent ex legitimis uxoribus. Priam-

us

ut Ilium uenit, ampliora mœnia extruxit, & ciuitatem munitissimam reddidit. Et multitudinem militum ibi esse fecit, ne per ignorantiam opprimeretur, ita ut Laomedon pater eius oppressus est. Regiam quoq; ædificauit, & ibi Iouis aram statuamq; consecrauit, tunc quando Ilio portas fecit, quarum nomina sunt hæc, Antenoride, Dardanie, Ilia, Scæa, Catumbria, Troiana. Et postquã Ilium stabilitum uidit, tempus expectauit. Vt uisum est ei iniurias patris ulcisci, Antenorem uocari iubet, dicitq; ei se uelle legatum Græciam mittere, ut conqueratur graues sibi iniurias ab his qui cum exercitu uenerant, factas. Idem in Laomedõtis patris nece, & in abductione sororis Hesionæ, regniq; prædatione pertulisse: quæ omnia æquo se animo passurum, si tamen Hesiona ei reddatur. Antenor, ut Priamus imperauit, nauim conscendit, & profectus uenit Magnesiam ad Peleum. Quẽ Peleus hospitio recepit triduo, die quarto interrogat eũ ad quid uenerit. Antenor dicit quæ à Priamo mandata erant, ut Graios postularet, ut Hesiona tãtũ redderetur. Hæc ubi Peleus audiuit, gra-

m 2 uiter

uiter tulit, eò quòd ad eum pertinere uidebatur: iubet eum de finibus suis discedere. Antenor nihil moratus nauim ascendit, sed in Boetiã iter fecit. Salaminam aduectus est ad Telamonem, rogare cœpit eum ut Priamo sororem redderet, dicens non esse dignum in seruitute habere regis filiam. Cui Telamon respondit, nihil à se Priamo factum: quod uirtutis causa donatum sit, se nemini daturum. ob hoc Antenorem de insula discedere iubet. Tunc nauim conscendit, & in Achaiam peruenit. Inde ad Castorem & Pollucem delatus, cœpit ab eis postulare ut Priamo satisfacerent, & Hesionam sororem redderent. Castor & Pollux negauerunt iniuriam ab eis Priamo factam esse, & Laomedontem eos priorem læsisse. Antenorem discedere iubent. Inde Pylum ad Nestorem uenit, dixitq; ei qua de causa ueniret. Qui ut audiuit, cœpit Antenorẽ obiurgare cur auderet in Græciam uenire, quum à Phrygibus prius Græci læsi essent. Vbi Antenor audiuit nil se impetrasse, & contumeliose Priamum tractari, nauim conscendit, domum reuertitur. Priamo regi demonstrat quomodo ab

uno-

unoquoq; illorum tractatus sit, simulq́; hortatus est regem ut eos bello prosequatur. Continuò Priamus filios uocari iubet, & omnes amicos suos, Antenorem, Anchisen, Aenean, Vcalegōta, Lamum, Lampotem, Panthum, & omnes filios qui ex concubinis nati erant. Qui ut conuenerunt, dixit se Antenorem legatum in Græciam misisse, ut hi qui patrem suum necauere, in hoc sibi satisfacerent, Hesionam remittendo: illos autem contumeliose tractasse Antenorem, & nihil ab eis impetrasse. Verùm quoniam suam uoluntatem facere noluisset, uideri sibi exercitum in Græciam mitti, qui pœnas reciperet ab eis, ne Barbaros Græci haberent in risu. Hortatusq́; est Priamus liberos suos, ut huius rei principes forent, maximè Hectorem, erat enim maior natu. qui cœpit se dicere uoluntatē patris executurum, & Laomedontis aui sui necem, & quascunq; iniurias Græci Troianis fecissent uindicaturum, ne id impunitum Graijs foret. Sed uereri quòd non perficere possent quod conarentur, multos adiutores Græciæ futuros, Europam bellicosos homines habere.

Asiam semper in desidia uitam exercuisse, & ob id classem non habere. Alexander cœpit cohortari ut classis præpararetur, & in Græciam mitteretur. se rei principem futurum, si pater uellet: in deorum benignitate se confidere, uictis hostibus laude adepta, de Græcia domum rediturum esse. Nam sibi in Ida sylua, quum uenatũ abisset, in somnis Mercurium adduxisse Iunonem, Venerem, & Mineruam, ut inter eas de specie iudicaret. Et tunc sibi Venerem pollicitam esse, si suam faciem speciosam iudicaret, daturam se ei uxorem quæ in Græcia speciosissima uideretur. Vnde sperare deberet Priamus, Venerem adiutricem Alexandro futuram. Deiphobus placere sibi dixit Alexandri consilium, & sperare Græcos Hesionam reddituros & satisfacturos, si ut dispositum esset, classis in Græciam mitteretur. Helenus uaticinari cœpit Graios uenturos Ilium, euersuros, parentes & fratres hostili manu interituros, si Alexander sibi uxorẽ de Græcia adduxisset. Troilus minimus natu, non minus fortis quàm Hector, bellum geri suadebat, & non debere terreri uerbis Heleni.

ni. quod omnibus placuit, classem cõparari, & in Græciã proficisci. Priamus Alexandrum & Deiphobũ in Pæoniã misit, ut milites eligerent, & populũ ad concionẽ uenire iuberent. Cõmonefacit filios ut maiores natu minoribus imperarent. Mõstrauit quas iniurias Græci Troianis fecissent, ob hoc Antenorẽ legatum im Græciam misisse, ut sibi Hesionam sororem redderent & satis Troianis facerent. Antenorẽ contumeliose ab eis tractatum, nec quicq̃ ab his impetrare potuisse, ob hoc placere sibi Alexandrũ mitti cũ classe in Græciam, qui aui sui mortem & Troianorum iniurias ulciscatur. Antenorem dicere iussit, quomodo in Græcia tractatus esset. Antenor hortatus est Troianos ne horrescerent ad debellandã Græciam, fortes & alacriores suos fecit. Paucis demonstrauit quæ in ipsa Græcia gesserat. Priamus dixit, si cui displiceret bellũ geri, suam uoluntatem ediceret. Tunc Panthus Priamo & propinquis prodit ea quæ à patre suo Euforbio audierat, dicens, Si Alexander uxorem de Græcia adduxisset, Troianis extremum exitium futurum. Sed pulchrius esse

in ocio uitam degere, quàm in tumultu libertatē amittere, & periculum inire. Populus Panthi autoritatem contempsit. Regem dicere iussere quid fieri uellet. Priamus dixit naues esse præparandas, ut eatur in Græciam. Vtensilia quoque populo non deesse ad eam rem faciendam, iußitq; ut ire parati essent. Populus conclamauit per se moram non esse quo minus règis præceptis pareatur. Priamus illis magnas gratias egit, cōcionemq; dimisit. At mox in Idam syluā misit qui materiem succiderent, naues ædificarent. Hectorem in superiorem Phrygiā misit, ut exercitum pararet, & ita profectus est. Cassandra postquam audiuit patris consilium, dicere cœpit quæ Troianis futura essent, si Priam⁹ perseueraßet classem in Græciam mittere. Interea tempus superuenit, naues ædificatæ sunt. Milites superuenerunt quos Alexander & Deiphobus in Pæonia elegerant. At ubi uisum est posse nauigare, Priamus exercitum suū alloquitur. Alexandrum exercitui imperatorem præfecit, mittit cum eo Deiphobum, Aenean, Polidamantem. Imperatq; Alexandro ut primum Spartam ac-

accedat, Castorem & Pollucem conueniat, & ab his petat ut Hesiona soror reddatur, & satis Troianis fiat. Quod si negassent, continuò ad se nuncium mitteret, ut exercitum posit in Græciam mittere. Post hæc Alexander in Græciã nauigauit, adducto secum duce eo qui cum Antenore iam prius nauigauerat non multos ante dies quibus Alexander in Græciam nauigauit. Et antequam in insulam Cithercam accederet, Menelaus ad Nestorem in Pylum proficiscens, Alexandro in itinere occurrit, & mirabatur regiam classem quò tenderet. Vtriq; occurrentes aspexere se inuicem, inscij quò quisq; iret. Castor & Pollux ad Clitemnestram ierant, secũ Hermionam neptem suam Helenæ filiam adducentes. Argis Iunonis dies festus erat his diebus quibus Alexander in insulam Cithercam uenit, ubi ad fanum Veneris & Dianæ sacrificauit. At hi qui in insula erant, mirabantur classẽ regiam, & interrogabant ab illis qui cum Alexandro uenerant, qui essent, uel ad quid uenissent. Respondere à Priamo rege Alexãdrum legatum missum ad Castorem & Pollucẽ, ut eos

conueniret. Helena uerò Menelai uxor, quum Alexander in insula esset Citherea, uoluit eum uidere. Qua de causa processit ad oppidũ quod est Helena, peruenitq; ad mare ubi Dianæ & Apollinis fanum est, ubi rem diuinam Helena facere disposuerat. Quod ubi Alexandro nunciatum est, Helenam ad mare uenisse, conscius formæ suæ, in conspectum eius ambulare cœpit, cupiens eam uidere. Helenæ nunciatum est Alexandrum Priami regis filium ad Helenam oppidum, ubi ipsa erat, uenisse, quem etiam illa uidere cupiebat. Et quum se utriq; respexissent, ambo forma sui incensi, tempus dedere ut gratias inuicem referrent. Alexander imperat ut omnes sint in nauibus parati. Nocte classẽ soluũt, de fano Helenam eripiunt, secum ducunt, & cũ ea aliquas mulieres rapiunt. Dum oppidani uidissent Helenam raptam, diu pugnauere cũ Alexandro, nec Helenam eripere ualuere. Quos Alexander fretus multitudine sociorum superauit, fanum expoliauit, homines secum inde quamplurimos captiuos duxit, naui imposuit, & statim classem soluit, domum reuerti disposuit.

ſuit. In portum Tenedon peruenit, ubi Helenam mœſtam alloquio mitigauit, patriq; rei geſtæ nũcium miſit. Menelao poſtquam in Pylo nunciatum eſt, cum Neſtore Spartam profectus eſt, ad Agamemnonem fratrem miſit Argos, rogãs ut ad ſe ueniat. Interea Alexander ad patrẽ ſuũ cum magna præda peruenit, & rei geſtæ ordinem refert. Priamus gauiſus eſt, ſperans Græcos ob hanc cauſam recuperationis Helenæ, ſororem Heſionam reddituros, & ea quæ à Troianis inde abſtulere. Helenam mœſtam conſolatus eſt, eamq; Alexandro uxorem dedit. Vt aſpexit Caſſandra Helenam, uaticinari cœpit, memorans ea quæ antè prædixerat. Quam Priamus abſtrahi, & includi iuſſit. Agamemnon poſtquam Spartam uenit, fratrem conſolatus eſt, & placuit ut per totam Græciam conqueſturi mitterentur ad conuocandos Græcos; & Troianis bellum indicerent. Conuenere autem hi, Achilles cum Patroclo, Tlepolemus & Diomedes. Poſtquam Spartam acceſſere, decreuere iniurias Troianorum perſequi cum exercitu. Agamemnonem Impera-

pera-

peratorem & ducem præficiunt. Tunc legatos mittunt per totam Græciam, ut armati ad Atheniensem portum cum nauibus uenirent, ut inde pariter ad Troiam proficiscantur ad defendendas suas iniurias. Castor & Pollux iere, postq̃ audierunt Helenam sororem suam raptam, nauim ascendêre, & secuti sunt. Quum in littore Lesbio nauim soluerent, maxima tẽpestate correpti, nunquam eos comparuisse creditum est, postea dictum est eos immortales factos. Itaq; Lesbios nauibus eos usq; ad Troiam quæsitum isse, neq; horum uestigia inuenta renunciasse.

Dares Phrygius qui hanc historiam scripsit, ait se militasse usq; dum Troia capta esset, hoc se uidisse quum induciæ essent, pariter prælio interfuisse: à Dardanis autem dixit se audiisse, cũ interrogaretur qua facie & natura fuissent Castor & Pollux. Fuere autem alter alteri similis, capillo flauo, oculis magnis, facie pura, bene figurati, corpore deducto. Helenam similem illis, formosam, animo simplici, blandã, cruribus optimis, notam inter duo supercilia habentem, ore pusillo. Priamum Troianorum regẽ uultu

tu pulchro, magnum, uoce suaui, aquilino corpore. Hectorē blesum, candidum, crispū, strabum, pernicibus membris, uultu uenerabili, barbatum, decentem, bellicosum, animo magnum, ciuibus clementem, dignum & amori aptum.

Deiphobum & Helenum similes patri, dißimiles natura: Deiphobum fortem, Helenum clementem, doctum uatem. Troilum magnum, fortißimum, pulcherrimum, ætate ualentē, fortem, cupidum uirtutis. Alexandrum candidū, longum, fortem, oculis pulcherrimis, capillo flauo & molli, ore uenusto, uoce suaui, uelocem, cupidum imperij. Aenean rufum, quadratū, facundum, affabilem, fortem in consilio, pium, uenustum, oculis hilaribus & nigris. Antenorem longum, gracilem, uelocibus membris, uersutum, cautum. Hecubam magnam, aquilino corpore, pulchram, mente uirili, iustam, piā.

Andromacham oculis claris, candidam, longam, formosam, modestam, sapientem, pudicam, blandam. Cassandram candidam, mediocri statura, ore rotundo, rufam, oculis micantibus, futurorum præsciam. Polyxenam candidam, altam,

tam, formosam, collo longo, oculis uenustis, capillis flauis & longis, compositam, membris dignis, digitis prolixis, cruribus rectis, pedibus optimis, quæ forma sua omnes superaret, animo simplici, largam, dapsilem. Agamemnonem albo corpore, magnum, membris ualentibus, facundum, prudentem, nobilem, diuitem. Menelaum mediocri statura, rufum, formosum, acceptum, gratum. Achillem pectorosum, ore uenusto, membris ualentibus, magna ui brachiorum, bene crispatum, clementem, in armis acerrimum, uultu hilari, largum, dapsilem, capillo mirteo. Patroclum pulchro corpore, oculis cæsijs, uiribus magnis, uerecundum, rectũ, prudentem, dapsilem. Aiacem Oileum, quadratum, ualentibus membris, aquilino corpore, iocundũ, fortẽ, sagacẽ. Aiacẽ Telamoniũ ualentem, uoce clara, capillis nigris, coma crispa, simplici animo, in hostem atrocem. Vlyssem firmum, dolosum, ore hilari, statura media, eloquẽtem, sapientem. Diomedem fortem, quadratum, corpore honesto, uultu austero, in bello acerrimum, clamosum, cerebro calidum, impatiẽtem,

tem, audacem. Nestorem magnum, naso longo, longũ, latũ, candidũ, consiliarium, prudentem. Protesilaũ corpore candido, uultu honesto, uelocem, confidentem, temerarium. Neoptolemum magnũ, uirosum, stomachosum, blesum, uultu bonum, aduncum, oculis rotundis, superciliosum. Palamedem gracilem, lõgum, sapientẽ, animo magno, blandũ. Podalirium crassum, ualentem, superbum, tristẽ. Machaonem magnũ, fortem, certũ, prudentem, patientem, misericordem. Merionem rufum, mediocri statura, corpore iocundo, uitiosum, pertinacem, crudelem, impatientem. Briseidem formosam, nec alta statura, candidam, capillo flauo & molli, superciliis iunctis, oculis uenustis, corpore æquali, blandam, uerecundam, animo simplici, & piam. Sic igitur classe, ornata Græci Athenas peruenerunt. Agamemnon ex Mycenis cum nauibus numero centum. Menelaus ex Sparta nauibus numero sexaginta. Archelaus & Protenor ex Boëtia nauibus numero quinquaginta. Ascalafus & Ialmen⁹ ex Orcomeno, nauibus numero tri-

triginta. Epistrofus & Schedius ex Phocide nauibus numero quadraginta. Aiax Telamonius ex Salamina adduxit secum Teucrum fratrem, Bublationem, Amphimachum, Dorium, Thesiū, Polisenū nauibus numero quadraginta. Nestor ex Pylo nauib. numero LXXX. Thoas ex Aetholia nauibus numero LX. Aiax Oileus ex Locris nauib. numero XXXVII. Anthippus, Phidippus, Thoas ex Alcedone nauibus numero XXX. Idomeneus & Meriones ex Creta nauibus numero LXXX. Vlysses ex Itacha nauibus numero XL. Emeleus ex Pirgis nauibus numero X. Protesilaus & Protarchus ex Philaca, nauibus numero XL. Podalirius & Machaon Aesculapij filij, Ectrici nauibus numero XLII. Achilles cum Patroclo & Myrmidonibus ex Pythia, nauibus numero L. Tlepolemus ex Rhodo nauibus numero IX. Eurypylus ex Orcomeno, nauibus numero LX. Xantippus & Amphimachus ex Clide, nauibus numero XII. Polibætes & Leontius ex Larissa, nauibus numero XL. Diomedes, Eurypylus, Steneleus ex Argis, nauibus nu-

nu-

numero LXXX. *Philoctetes ex Melibœa nauibus numero* VII. *Cuneus ex Cypro nauibus numero* XXI. *Protheus ex Magnesia nauibus numero* XL. *Agapenor ex Arcadia nauibus numero* XL. *Mnesteus ex Athenis nauibus numero* L. *Creneus ex Pilo, nauibus numero uiginti duabus. Hi fuere duces Græcorum numero sexaginta nouem, qui adduxere naues numero* MCXL. *Postquam Athenas uenere, Agamemnon duces in consilium uocat, collaudat, hortatur ut quãprimũ iniurias suas defendãt. Rogat si cui quid placeat, suadetq; ut antequam proficiscerentur, Delphos ad Apollinẽ consulendum de tota re mittat. cui omnes assentiuntur. Huic rei Achilles præficitur, & cũ Patroclo proficiscitur. Priamus ut audiuit quia hostes parati sunt, misit per totam Phrygiam qui finitimos adducant exercitus, domiq; milites comparat, qui magno animo se defendãt. Cũ Achilles Delphos uenißet, ad oraculum pergit, & ex adyto respondetur Græcos uicturos, decimoq; anno Troiam capturos. Achilles res diuinas sicut imperatum est, fecit, Et eo tempore uenerat*

n *Cal*

Calchas à Testore natus, & diuina dona pro frugibus à suo populo missus Apollini portabat. Simulq; consulit de regno rebusq; suis. Huic ex adyto respondetur, ut cum Argiuorum classe militum contra Troianos proficiscatur, eosq; sua intelligentia iuuet, ne uel inde prius discedant quàm Troia capta sit. Postquam in fanum uentum est, inter se Achilles & Calchas responsa contulere: gaudentesq; hospitio, amicitiam confirmant, Athenas unà proficiscentes perueniunt. Et Achilles eadem in concilio refert. Argiui gaudent, Calchantem secũ recipiunt, classem soluunt, quũ eas tempestates ibi retinerent. Calchas ex augurio respondit ut hinc reuertantur, & in Aulidem proficiscantur. Profecti perueniunt, Agamemnon Dianam placat, dicitq; socijs suis ut classem soluãt, ad Troiam iter faciant. Vtuntur duce Philoctecta, qui cum Argonautis ad Troiam fuerat. Deinde applicant classem ad oppidum quod sub imperio Priami regis erat, & id expugnant, prædaq; facta proficiscuntur. Pòst ueniunt Tenedõ, ibi omnes occidunt. Agamemnon prædã di-

diuidit, concilium uocauit. Inde legatos ad Priamum mittit, si uelit Helenam reddere, & prædam quam Alexander fecit restituere. Legati eliguntur Diomedes & Vlysses, ad Priamum ueniunt. Dum legati mandato parent, mittuntur Achilles & Telephus ad prædandam Mysiam. Ad Teuthrantem regem ueniunt, prædamq; faciunt. Teuthras cum exercitu suo superuenit, quem Achilles fugato exercitu uulnerat, quẽ iacentẽ Telephus clypeo protexit, ne ab Achille interficeretur. Eo tempore Telephus adhuc puer erat à patre Hercule progenitus, à Teuthrante rege hospitio susceptus est. Diomedem regem ferunt eo tempore uexatum cum equis potentibus & feris ab Hercule interfectum, Teuthrãtiq; regnũ tradidisse totũ, ob hoc eius filiũ Telephũ ei suppetias uenisse. Quod quum Teuthras intelligeret, tũc se eodẽ uulnere mortem effugere nõ posse, regnum suũ & Mysiam uiuus Telepho tradidit, & eum regem ordinauit. Mortuum Telephus magnificè sepeliuit. Achilles ut nouum regnũ conseruet suadet, & plus iusto exercitum adiuturum, si commeatus

frumēto quotannis ex eo regno aduehat, quàm si ad Troiam dimicaturus accedat. Itaq; Teleph⁹ remanet. Achilles cum magno prædæ commercio ad exercitum Tenedon reuertitur. Agamemnoni & socijs rem gestam narrat, illi collaudant industriam eius. Interea legati missi ad Priamum ueniunt, mandataq; Agamēnonis referūt, postulantes ut Helena & præda reddatur, satisq; regi fiat, ut pacificè discedāt. Priamus iniurias Argonautarum commemorat, patris interitum, Troiæ expugnationem, & Hesionæ sororis seruitutem. Deniq; Antenorem legatum, q̃ contumeliose ab eis tractatus sit. Pacem repudiat, bellum indicit, Græcorum legatos de finibus repelli iubet. Legati in castra Tenedon reuertuntur, renunciantes responsum, res consulto geritur. Aderāt uerò ad auxilium Priami aduersus ductores duces Græcorum hi cum exercitibus suis, quorum nomina & prouincias insinuandas esse duximus. È Celia, Pandarus, Amphidarastus. De Colophonia à suis Carijs Amphimachus, Mnesteus. De Lycia Sarpedon, Glaucus. De Larissa Hippotogus & Cu

pe-

pesus. De Cironia Remus. De Thracia Pirus & Alcamus. De Paeonia Paractemesus, Teropeus. De Phrygia Ascanius, Xantippus, Portius. De Fliconea Eusemius. De Boëtia Sanias, Asimaus, & Foricus. De Buctino Epistropolis, & Boccius. De Palaconia Philleminus. De Aethiopia Pirses, & Memnon. De Thracia Heseus & Archilochus. De Agrestia Adrasthus & Amphius. De Auzonio Epistrophus. His ductoribus & exercitibus qui cũcta parãda pararent, praefecit Priamus principem & ductorem Hectorem. Deinde Deiphobum, Alexandrum, Troilum, Aenean, Memnonem. Dũ Agamemnon consulit de tota re, & ex Cormo aduenit Nauplij filius Palamedes cum nauibus XXX. Ille se excusauit morbo affectum Athenas uenire non potuisse, qui uenerit quum primùm potuerit. illi gratias agunt, rogãtq; eum in consilio esse. Deinde quum Argiuis non constaret exeũdi ad Troiam, clàm noctu an interdiu facerent, Palamedes sic iam detractionem reddit, in lucem, in Troiam excesβionem fieri oportere, & manum hostium deduci. Itaq; omnes

ei assentiunt, consultè Agamemnonem exercitui præficiunt. Legatos ad Mysiam cæterosq; locos mittunt, ut exercitui commeatus supportandos curent, Hesiodum, Demorantem & Aniũ. Deinde exercitum ad concionem uocat, collaudat, imperat, hortatur, monet diligenter, ut dicto audientes essent. Signo dato, naues soluunt, tota claßis ad latitudinem accedit ad Troiam, Littora Troiani fortiter defendunt. Protesilaus in terram excursionem facit, fugat, cædit. Cui Hector obuiam uenit, & eum interfecit, cæteros proturbat: unde Hector recedebat, ibi Troiani fugabantur. Postquam magna cædes utrinque facta est, aduenit Achilles, totum exercitũ in fugam conuertit, redegitq; omnes in Troiam. Nox prælium dirimit. Agamemnon exercitum totum in terram ducit, castra facit. Postero die Hector exercitum ex urbe educit & instruit. Agamemnon contrà acri clamore occurrit, prælium acre atq; iracundum geritur: nam fortißimus quisq; in primis cadit. Hector Patroclũ occidit, & spoliatum ex acie accepit, Merionemq; persequitur & occidit. Quem quum similiter

spo

ſpoliare uellet, Mnestheus ſuperuenit, & Hectorem in femore uulnerauit. Qui ſaucius multa millia occid t, & feſtinauiſſet Argiuos in fugam uertere, niſi obuius illi Aiax Telamonius ſuperueniſſet. Aduerſus quem quum congrederetur, cognouit eum eſſe de ſanguine ſuo: erat enim de Heſiona ſorore Priami natus. Hoc pacto Hector à nauibus ignem reuocari iuſsit, & utrique ſe inuicem remunerauere, & amici diſceſſere. Poſtera die Græci inducias petunt. Agamemnon Proteſilaum magnifico funere effert, cæterosq́; ſepeliendos curat. Achilles Patroclum plangit, Argiui ſuos. Achilles Patroclo ludos funebres facit. Dum induciæ ſunt, Palamedes non ceſſat ſeditionem facere, & indignum aiebat Agamemnonem regem eſſe qui exercitui imperaret. Ipſe coram exercitu multa ſua oſtendit ſtudia, excurſionem facit, caſtrorũ munitionem, ſigni dationem, uigiliarum circuitionem, librarum põderumq́; dimenſionẽ, exercitusq́; inſtructionem. Hæc cũ à ſe orta eſſent, nõ æquũ eſſe, ut quum à paucis imperium datum Agamemnoni eſſet, eum omnibus qui poſtea

uenissent, imperare, quum præsertim omnes signum uirtutis expectassent in ducibus suis. Dũ Achiui de imperio inter se uicißim certant, prælĩu post bienniũ repetitũ est. Agamẽnon, Achilles, Diomedes, Menelaus exercitum educunt. Contrà Hector, Troilus, Aeneas occurrunt. Fit magna cædes, ex utraq; parte fortißimi cadunt. Hector Boëtem, Archilochum, Protenorem occîdit, nox prælium dirimit. Agamemnon duces omnes in concilium uocat, suadet, hortatur ut omnes in aciem prodeant, & maximè Hectorem persequantur, qui de his aliquos fortißimos duces occîdit. Mane autẽ facto Hector, Aeneas, Alexãder exercitum educũnt. Omnes duces Argiuorum prodeunt. Fit magna cædes. Multa millia ex utroq; exercitu mittuntur Orco. Menelaus & Aiax Alexandrum persequuntur. Quos respiciens Alexander, sagitta Menelai femur transfigit. Ille dolore commotus, pariter cũ Aiace Locro nõ cessauit eum persequi. Quos ut uidit Hector instãtes fratrem suũ persequi, suppetias laturus uenit cũ Aenea. Quem Aeneas clypeo protexit, & de prælio ad ciuitatem

tem abduxit. Nox prælium dirimit. Achilles cũ Diomede postera die exercitum eduxit. Contrà Hector & Aeneas aciem dirigunt. Fit magna cædes. Hector Orcomeneum, Oramenem, Palamonem, Epistrophum, Schedium, Delpenorem, Doriũ, Polyxenum duces occidit: Aeneas Amphimachum, & Nerium: Achilles Euphenium, Hippotem, Asterium: Diomedes Xantippum, Mestem. Agamemnon ut uidit duces fortißimos cecidiße, pugnam reuocauit. Troiani læti in castra reuertuntur. Agamemnon sollicitus duces in consilium uocauit, hortatur ut fortiter pugnarent, neq; desisterent, quoniã maior pars ex suis exuperata sit, sperare se exercitũ ex Mysia quotidie superuenturum. Postera die Agamemnon totum exercitum, & omnes duces in pugnam prodire coëgit. Contrà Troiani duce Hectore aciem direxerunt. Fit magna cædes, acriter ex utraq; parte pugnatur, multa millia hinc & inde cadũt: nec differebatur pugna, ita ut cõtinuis octuaginta diebus animose pugnatũ sit. Agamemnõ ut uidit multa millia quotidie occidi, nec sufficere mortuos sepelire, misit lega-

tos ad Priamum, ut inducias ad triennium peterent. Vlysses & Diomedes legati ad Priamū ueniunt, inducias sicut imperatum est postulāt, ut suos funerarent, uulneratos curarent, naues reficerent, exercitum cōpararent, cōmeatum conueherent. Vlysses & Diomedes noctu ad Priamum legati uadūt, occurrit illis ex Troianis Dolon. Qui quum interrogaret quid ita armati ad oppidum uenissent, dixere se ab Agamemnone legatos ad Priamū missos. Quos ut Priamus audiuit uenisse, & desiderium suum exposuisse, in consilium omnes duces conuocat. Quibus refert legatos uenisse ab Agamēnone, ut inducias ad triennium peterēt. Hectori suspectū uidetur quòd tam longum tempus postulassent. Priamus dicere imperat quid cuiq; uideatur, omnibus placitum est inducias ad trienniū dare. Interim Troiani mœnia renouant, suos saucios curant, & mortuos cum ingenti honore sepeliunt. Tempus pugnæ post triennium superuenit. Hector & Troilus exercitum educunt. Agamemnon, Menelaus, Diomedes etiam, ipsi exercitum educūt. Fit magna cædes. Hector in prima acie Phidip-

dippum, & Xantippum duces interficit. Achilles Lyconiũ, Euforbiũ occidit. Et cætera ex plebe multa milia ex utraq; parte cadũt, acriter pugnatur diebus continuis triginta. Priamus ut uidit multos de suo exercitu cecidisse, mittit legatos ad Agamemnonem ut inducias peterent mẽsibus sex. Et ex cõsilij sententia Agamẽnon cõcedit inducias. Vt autem prælij tempus aduenit, acriter per duodecim dies pugnatur. Multi duces fortissimi hinc & inde cadunt, plures uulnerantur, plurimi in ipsa curatione moriuntur. Agamemnon mittit ad Priamum legatos & triginta dierũ inducias postulauit, ut funerare mortuos suos posſit. Priamus consultè fecit, annuitq;. At ubi tẽpus pugnæ superuenit, Andromacha uxor Hectoris in somnis uidit Hectorem non debere eo die in pugnã procedere, & cũ ad eum uisum referret, hæc muliebria uerba abijcit. Andromacha mœsta misit ad Priamum ut illum prohibeat ne ea die pugnaret. Priamus Alexandrum, Helenum, Troilum, & Aenean in pugnam misit. Hector ut ista audiuit, multum increpans Andromacham, arma ut proferret

ret poposcit, nec retinere se ullo modo potuit. Dum plãctu fœmineo oppidum cõcitat, ad Priamum in regiã cucurrit, refert ea quæ in somnis uiderat, uelle Hectorem ueloci saltu in pugnam ire. Proiectáq; ad genua, astante filio suo Astyanacte, eum reuocare mandat. Priamus in pugnã omnes prodire iussit, Hectorem retinuit. Agamemnon, Achilles, Diomedes, Aiax, Locrus, ut uidere Hectorem in pugna non esse, acriter pugnauerunt, multosq; duces ex Troianorum numero occidêre. Hector ut audiuit tumultũ, Troianosq; in bello nimis laborare, prosilijt in pugnam. Statimq; Idumeũ obtruncauit, Hiphilum sauciauit, Leontheum occîdit, Stenelei iaculo femur figit. Achilles ut respexit multos duces eiꝰ dextera cecidisse, animum in eum dirigebat, ut illi obuius fieret. Considerabat enim Achilles nisi Hectorem occideret, plures de Græcorum numero eius dextera perituros. Prælium interea acre colliditur. Hector Polibætem ducem fortissimum occîdit, dumq; eum spoliare cœpit, Achilles superuenit. Fit pugna maior, & clamor ab oppido & à toto exercitu surgit. Hector

ctor Achillis femur sauciauit. Achilles dolore accepto magis eum persequi cœpit, nec destitit nisi occideret. Quo interempto Troianos in fugam uertit, & maxima cæde eos usq; ad portas sequitur. Cui tamen Memnon restitit, & inter se acriter pugnauerunt, læsi utriq; discessere. Nox prælium dirimit. Achilles saucius de bello redit. Noctu Troiani Hectorem lamentabantur. Postera die Mēnon Troianos educit cōtra Græcorum exercitum. Agamemnon exercitum consuluit, suadetq; inducias duorum mensium postulare, ut suos unusquisq; sepelire possit. Legati ad Priamum proficiscuntur, desideriū prosequuti sunt, duorum mensium inducias accipiunt. Priamus Hectorem suorum more ante portas sepeliuit, ludosq; funebres facit. Dū induciæ sunt Palamedes iterum nō cessat de imperio conqueri. Itaq; Agamemnon seditionem excitat, & dixit se de ea re libenter laturū, ut quē uellēt, imperaret. Postero die populū ad concionem uocat, negat se unquam cupidum imperij fuisse, animo æquo se accipere si cui uellent dare, sufficere sibi excidium Troiæ. Se tamen

Mycenis regnum habere, iubet dicere, si cui quid placeat. Palamedes prodijt, suum ingenium ostendit. Itaque Argiui imperium ei libenter tradunt. Palamedes Argiuis gratias agit, imperium accipit, administrat. Achilles uituperat imperij commutationem, induciæ exeunt. Palamedes ornatus exercitum instruit, hortatur. Contrà idem fecit Deiphobus, pugnatur acriter à Troianis. Sarpedon Lycius cum suis impressionem in Argiuos facit, cedit, prosternit. Obuius ei fit Tlepolemus Rhodius, sed instando pugnandoq; male uulneratus cadit. Secundo Perses Admestæ filius prælium restituit, diuq; cum Sarpedone comminus pugnando occiditur. Sarpedon quoque uulneratus de prælio recedit. Itaq; per aliquot dies prælia fiunt. Ex utraq; parte multi ductores occiduntur, sed plures à Priamo. Troiani legatos mittunt, inducias petunt, mortuos utrosque sepeliunt, saucios curant, fide data ultro citróque in oppidum & castra Argiuûm commeant. Palamedes Agamemnonem, & Demophoontem, Athamantem ad Thesidas mittit. Quos legatos Agamemno-

mnoni praefecerat, ut commeatus compararent, & frumentum de Mysia à Telepho acceptum supportent. Hi subueniunt seditioni, Palamedis proditionem narrant. Palamedes molestè fert. Agamemnon ait molestè non ferre, sua uoluntate esse factum. Naues onerandas curant. Palamedes castra munit, turribus circundat. Quaerunt Troiani quare exercitum exerceant, cur murum urbis diligenter instaurent, fossam & uallum addant, caeteraq; diligenter comparent. Postquam autem anni dies uenit quo Hector sepultus est, Priamus & Hecuba, Polyxena, caeteri'que Troiani ad Hectoris sepulchrum profecti sunt. Quibus obuius fit Achilles, Polyxenā cōtēplatur, figit animū, amare eā uehemētissimè coepit. Tūc ardore cōpulsus odiosam in amore uitam consumit, & ferebat aegrè ademptum imperiū Agamemnoni, sibiq; Palamedem praepositū cogentē. Igitur Phrygio fidelissimo seruo mandata dat ad Hecubā, & ab ea sibi uxorē Polyxenā poscit: si dederit, se cū suis Myrmidonibus domū rediturum. Quod quum ipse fecerit, caeteros idem facturos. Seruus pro-
fici-

ficiſcitur ad Hecubam, conuenit, mandata dixit. Hecuba reſpondit uelle, hoc pacto, ſi Priamo uiro ſuo placeat, dum ipſa cum Priamo agat. Seruum reuerti iubet. Agamemnon cum magno comitatu ad caſtra reuertitur. Hecuba cũ Priamo de conditione Achillis loquitur. Priamus reſpõdit fieri non poſſe, non quòd eũ indignum uel affinitate extremum æſtimet, ſed ſi ei dederit, & ipſe diſceſſerit, cæteros Graios nõ diſceſſuros, & iniquum eſſe filiam ſuam hoſti coniungere. Quapropter ſi id fieri uellet, pax perpetua fiat, exercitus diſcedat, fœderum iura ſanciantur. Si id factum ſit, ſibi illum libenter filiam daturum. Itaq; Achilles ut conſtitutum erat, ſeruum ad Hecubam mittit, ut ſciat quid cum Priamo egerit. Hecuba Priamo narrat omnia mandata. Seruus hæc Achilli refert. Achilles in uulgo queritur, in unius mulieris Helenæ cauſa totam Græciã Europamq; uaſtatam eſſe, tanto tempore tot millia hominũ periiſſe, libertatem mancipatã eſſe, unde oportere fieri pacem, & exercitum reducere. Annus circumactus eſt. Palamedes exercitum ducit, & inſtruit Deiphobus contrà

Achil-

Achilles iratus in prælium non prodit. Palamedes occasione ductus impreßionem in Deiphobum facit, eumq; obtruncat, præliũ acriter insurgit, ab utrisq; multa millia hominum cadũt. Palamedes in prima acie uersatur, hortaturq; prælium ut fortiter gerant. Contra eum Sarpedon currit, eumq; Palamedes interfecit. Eo facto lætus in acie uersatur. Cui glorianti Alexander Paris sagitta collum transfigit. Phryges animaduertunt, tela coniiciunt, atq; ita Palamedes occiditur. Rege occiso Argiui cedunt cuncti, impreßionem faciunt, in castra confugiunt. Troiani persequuntur, castra oppugnãt, naues incendunt. Achilli nunciatum est, dißimulat. Aiax Telamonius fortiter defendit, nox prælium dirimit. Argiui in castris Palamedis scientiam, æquitatem, clementiam, bonitatem lamentabantur. Troiani Sarpedonem & Deiphobum miserabiliter deflent. Nestor qui maior natu erat, nocte ductores in concilium uocat, suadet, hortatur ut imperatorẽ eligant, & si eis uidetur, eundem Agamemnonem minima cum discordia fieri posse. Item cõmemorat dum

fuerat imperator, quòd res prosperè gestæ sint, satis felicem fuisse exercitum, si cui quid aliud uideatur, dicere suadet. Omnes assentiunt, Agamemnonem summum imperatorem præficiũt.

Postero die Troiani alacres in aciẽ prodeũt, Agamemnon contrà exercitum educit, prælio commisso uterq; exercitus inter se fugantur. Postquam maior pars diei trãsijt, in primis prodijt Troilus, cædit, deuastat, Arginos in castra fugat. Postera die exercitum Troiani educunt contrà Agamẽnonem. Fit magna cædes, uterq; exercitus inter se pugnant, prælium acriter surgit. Multos duces Arginorum Troilus interfecit. Pugnatur continuis diebus septem. Agamemnon inducias petit in duos menses. Palamedẽ magnifico funere effert, cæterosq; duces ac milites sepeliendos curat. Interea Agamemnon dũ induciæ fiunt, mittit ad Achillem Vlyssem, Nestorem, & Diomedem, ut rogent eum in bellũ prodire. Achilles autem mœstus, qui iam destinauerat in bellum non prodire, ob id quod promiserat Hecubæ, aut certè minus pugnaturum, quoniã Polyxenã intẽtißimè amabat, cœpit male

lẽ eos accipere qui ad eum uenerant, dicit se debere perpetuam pacem expostulare, pugnā negat. Agamemnoni renunciatur quod ab Achille actum sit, illum pertinaciter negare. Agamemnon omnes duces in consilium uocat, exercitum quid fieri debeat consulit, imperat dicere quid cuiq; uideatur. Menelaus hortatur fratrē suum ut exercitum in pugnam produceret, nec debere terreri si Achilles se excusauerit, sed tamen persuasum ei ut in bellum prodeat, nec uereri si noluerit. Commemorare cœpit Troianos non habere alium uirum fortem sicut Hector fuit. Diomedes & Vlysses dicere cœperunt, Troilum non minus q̃ Hectorem uirum fortissimum esse. Diomedi & Vlyssi Menelaus resistens, bellum geri suadebat. Calchas ex augurio respondit debere pugnare, quòd superiores Troianis fient. Tempus pugnæ superuenit. Agamēnon, Menelaus, Diomedes, Aiax, exercitū ducūt cōtra Troianos, fit magna cædes, pugnatur acriter, uterq; exercitus inter se sæuiūt. Troilus Menelaū sauciat, multos interficit, cæteros paulatim persequitur, nox præliū dirimit.

O 2 Po-

Postera autem die Troilus cum Alexandro exercitum educit. Contrà omnes Argiui prodeunt, acriter pugnatur. Troilus Diomedem sauciat, in Agamemnonem impreßionem facit & ipsum sauciat, Argiuos cædit. Per aliquot dies pugnatur acriter, multa millia hominum ex utraq; parte trucidantur. Agamemnon ut uidit maiorem partem exercitus se quotidie amittere, neq; sufficere posse, petit inducias per sex menses. Priamus concilium cogit, indicat Argiuorum desideria. Troiani renuunt debere dari tam longo tempore inducias, sed potius impresfionem fieri, naues incendi. Priamus quid cuiq; uideatur dicere imperat. Omnibus placitũ est debere fieri quod Argiui postulãt. Priamus inducias dedit. Agamemnon honorificè suos sepeliendos curat, Diomedem, Menelaum sauciatos curat. Troiani suos æquè sepeliũt. Dum induciæ sunt, ex consilij sententia Agamemnon ad Achillem proficiscitur, ut eum ad pugnam persuaderet. Achilles tristis rogare cœpit se non proditurum, sed pacem peti oportere. Conqueri cœpit quod Agamemnoni nihil negare pos-

poßit, tamen quum tempus pugnæ superuenisset, se milites suos missurum, ipsum excusatum habere. Agamemnon ei gratias condignas egit. Tempus pugnæ superuenit. Troiani exercitum suum educunt. Contrà Argiui prodeũt. Achilles primò Myrmidones instruit, ad Agamemnonem paratos mittit, fit pugna maior, acerrimè sæuitur. Troilus enim in prima acie Argiuos cædit: Myrmidones uerò fugat, impreßionem usque ad castra Argiuorum facit. Multos hincinde occidit, plurimos acriter sauciat. Aiax Telamonius obsistit. Troiani uictores in oppidum reuertuntur. Postera die Agamemnon exercitũ educit, omnes duces & Myrmidones prodeunt. Contrà uerò Troilus in aciem lætus exiuit. Prælio commisso uterq; exercitus inter se dimicat, acriter pugnatur, multa millia hominum ex utraque parte cadunt. Troilus Myrmidones persequitur, sternit, fugat. Agamemnon ut uidit ex suis partibus multos occisos, inducias in dies triginta petit, ut suos funerare poßit. Priamus inducias dedit, suosq; sepeliendos curat. Tempus pugnæ superuenit. Troiani

exercitum educunt. Contrà Agamemnon omnes duces in pugnam coëgit, prælio commisso fit magna cædes, acriter pugnatur. Postquam primũ tempus diei transijt, prodit in primo Troilus, cædit, prosternit. Argiui fugam cum clamore fecerunt. Achilles ut animaduertit Troilum iracundè sæuire, & Argiuis insultare, simulq; sine intermißione Myrmidones prosternere, procedit in bellũ. Quem Troilus continuò excepit & sauciat. Achilles de prælio saucius redit, pugnatur continuis diebus sex. Die septimo dum uterq; exercitus prælio facto inter se fugantur, Achilles, qui aliquibus diebus uexatus in pugnam nõ prodierat, Myrmidones instruit. Hortatur, alloquitur ut fortiter impreßionem in Troilum faciant. Postquam pars diei transijt, prodijt Troilus ex equo lætus. Argiui maximũ clamorem faciunt, Myrmidones superuenere, impreßionem in Troilum faciunt, de quorum numero multi à Troilo occiduntur. Dum acriter pugnatur, equus Troili uulneratus corruit, Troilum implicitum excutit. Tum citò Achilles adueniens eum occidit, & de ipso prælio

eum

eum trahere cœpit, quod Achilles interuentu Memnonis complere non potuit. Adueniens enim Memnon, & Troili corpus eripuit, & Achillem uulnere sauciauit. Achilles de prælio saucius redit. Memnō insequi eum cœpit cū multis. Quem Achilles ut respexit, substitit, curato uulnere, & aliquandiu præliatus Memnonem multis plagis occîdit, & ipse uulneratus ab eo ex prælio recessit. Postquam ductor Persarum occisus est, reliqui in oppidum confugêre, prælium nox dirimit. Clausis portis postera die à Priamo legati ad Agamemnonē missi sunt, qui dierum uiginti inducias peterent, quod Agamemnon concessit. Priamus igitur Troilum Memnonemq; magnifico funere effert, cæterosq; milites utriq; sepeliendos curant. Hecuba mœsta quòd duo filij eius fortissimi Hector & Troilus ab Achille interfecti essent, consilium muliebre temerarium inijt ad ulciscendum dolorem. Alexandrum filium accersit, hortatur ut se & suos fratres uindicaret, insidias Achilli faceret, & eum nec opinantem occîdat, quoniā ad se miserit, et rogauerit ut sibi Polyxenam

daret in matrimonium, se ad eum missuram Priami uerbis, ut pacem fœdusq; inter se confirmarent. Constituunt in fano Apollinis Thymbræi quod est ante portam, eò Achilli uenienti, collocuturoq; insidias collocari, sibi satis uisum esse si eum occiderit. Quod tentaturum se Alexander promisit. Noctu eliguntur de exercitu fortißimi, & in fanum Apollinis collocantur, signum accipiunt. Hecuba ad Achillem, sicuti condixerat, nuncium mittit. Achilles lætus Polyxenam amans, postera die ad fanum se constituit uenturum. Interea Achilles consequenti die cum Antilocho filio Nestoris ad constitutum uenit, simulq; fanum Apollinis ingrediebatur. Vndiq; insidias fieri Paris hortatur, tela coniiciunt. Achilles cum Antilocho brachio sinistro chlamyde inuoluto, enses exerere. Exinde Achilles multos occidit. Alexander Antilochum interemit, ipsumq; Achillem multis plagis confodit. Ita animam ex insidiis nequicquam fortiter faciens, amisit, quem Alexander feris et uolucribus proiici iubet. Hæc ne faciat, Helenus rogat, & suis tradi. Quorũ cor

po-

pora acepta Argiui in castra tulere. Agamemnō eos occisos magnifico funere effert, Achilliq; sepulchrum ut fieri liceret, à Priamo inducias petit, ibiq; ludos funebres facit. Deinde cōcilio prouocat, Argiuos alloquitur, ut ea quae Achil lis essent, Aiaci propinquo eius cōmendarent. Tunc sic Aiax ait, cū filius Neoptolemus ei superstit, neminē aequius habere q̄ eum, oportere ad pugnam accersiri, eiq; uniuersa quae patris erant restitui. Concilio inde placuit, ut detur negocium Menelao. qui Scyrum proficiscitur ad Lycomedem auum eius. Imperat ut nepotem suum mittat. Quod Lycomedes Argiuis libenter cōcessit. Postq̄ induciae transactae sunt, Agamemnon exercitum eduxit, instruit, hortatur. Cōtrà Troiani ex urbe prodeunt, praelium cōmittitur. In prima acie Aiax nudus uersatur, clamore magno orto. Multi ex utraq; parte cadunt. Alexander arcum tetendit, multos interficit, Aiacis latus nudum transfixit. Aiax saucius Alexandrum persequitur, nec destitit nisi eum occideret. Aiax fessus uulnere in castra refertur. Sagitta exempta moritur. Alexandri cor-

pus ad urbē portatur. Diomedes uirili animo impressionē in hostes facit. Phryges fessi ad portas cōfugiunt, quos Diomedes usq; in urbem persequitur. Agamēnon exercitum circa oppidū duxit, & tota nocte circa murū sedit, alterna uice uigilias agit. Postera die Priamus Alexandrum magnifico funere effert, quē magno ululatu Helena prosecuta est, quoniā ab eo honorificè tractata sit. Quā Priamus & Hecuba ut filiā aspexere, & diligenter curauere, quòd nunq̃ Troiam despexisset, nec Argiuos desiderasset. ¶ Postera die Agamēnon exercitum cœpit ante portas instruere, & Dardanos ad prælium prouocare. Priamus contrà iussit urbē munire, & interim subsistere usq; dū Pēthesilea cū Amazonibus superueniret. Penthesilea postea superuenit, exercitum contra Agamemnonē eduxit, fit prælium ingens per aliquot dies, diu pugnatur. Argiui fugātur in castra, opprimūtur. Cui uix Diomedes obstitit, alioquin naues incendisset Argiuorū, & uniuersum prælium deuastasset. Prælio dirempto, Agamēnon in castris sese continuit. Pēthesilea uerò quotidie prodit, deuastat

Ar

Argiuos in bellū prouocans. Agamēnon ex cō silio castra muniuit, & in bellum non prodiuit usq; dū Menelaus ueniret. Menelaus à Scyro uenit, arma Achillis Neoptolemo filio eius tradit. Quæ cū accepisset, in Arguorū castris uehementer circa patris tumulū lamentatus est. Penthesilea ex more præliū instruxit, & usq; Argiuorū castra processit. Neoptolemus Myrmidonū princeps, contrà aciē duxit. Agamemnon exercitū instruit, pariter cōcurrunt. Neoptolemus stragem fecit. Occurrit Penthesilea, et fortiter in prælio uersatur. Vtriq; per aliquot dies acriter pugnauerunt, multos utriq; occiderunt. Penthesilea Neoptolemum sauciat. Ille dolore accepto, Amazonum ductricem Penthesileam obtruncat. Eo facto totum exercitum Troianorum in urbem fugere fecit. Statim Argiui cum omni exercitu murum circundant, ita ut foras Troiani exire non possent. Hoc postquam Troiani uidere, Antenor, Polydamas, Aeneas ad Priamum ueniunt. Agunt cū eo & consilium quærunt, ut deliberent quid de fortunis futurum sit. Priamus consiliū cōuocat,

quid

quid postularent iubet eos dicere, & quid desiderent. Antenor memorat principes defensoresq; Troiæ, cæterosq; natos eius cum aduenis ductoribus interfectos, Argiuorũ principes remanere fortißimos, Agamẽnonẽ, Menelaũ, Neoptolemum nõ minus fortißimũ quàm pater eius fuit, Diomedem, Aiacem Locrum, cæterosq; cõplures summæ prudentiæ, Nestorem, Vlyssem. Contrà Troianos clausos & obsessos, & penè contritos. Suadet potius esse ut Helena his reddatur, & ea quæ Alexãder cũ socijs attulerat, & pax fiat. Postquã multis uerbis de pace concilianda satis fecerunt, surgit Amphimachus filius Priami adolescens fortißimus, malis uerbis Antenorem adortus est, eosq; qui consenserãt, improperare eis facta eorũ, suadere potius educendum exercitum, & irruptionẽ in castra faciendam usq; dum uincant, aut uicti pro patria occumbant. Postquam finem fecit, exurgit Aeneas, lenibus mitibusq; uerbis Amphimacho repugnat, ab Argiuis pacem petendam magnopere persuadet. Postquam dicendi finis factus est, Priamus magno animo surrexit, ingerit multa ma-

mala Antenori & Aeneæ, eos belli appetēdi ductores fuisse ut legati in Græciā mitterētur, cū ipse quoq; Antenor legatus redierit, & renunciauerit se contumeliose tractatum esse, & ipse bellum suaserit. Deinde Aenean qui cum Alexandro Helenam, & prædam de Argiuis nō modicam extraxit, quapropter certum sibi esse pacem nō fieri. Statimq; imperauit ut hi omnes parati essent, ut quū signū daret, portis irruptionem facerent, aut uincere mori'ue sibi certum esse. Hæc postquam locutus est, conciliū dimisit. Amphimachum secū duxit, dixitq; ei, uereri se ab his qui pacem suadebant ne oppidum prodant, eosq; habere multos de plebe qui unà sentirent, opus esse eos interfici. Quòd si hoc factū fuerit, se esse patriam defensurum, Argiuosq; superaturum. Simulq; rogat ut sibi fidelis & audiens, paratusq; cum armatura esset, ut sine suspicione fieri posit. Simulq; suasit Amphimachus ad cœnam eos uocari, diuināq; rem facturum, & ita insidijs circumuenturū. Amphimachus ita se facturum promisit, & ab eo discessit. Eodem die conueniunt Antenor, Polydamas,

damas, Vcalegon, Amphidamas, Dolon, dicunt se mirari regis pertinaciã, quum patriam & comites perire malit quàm pacem facere. Antenor ait se inuenisse quod sibi & illis in commune prospiciat, si sibi fides seruaretur. Omnes fidem obstringunt. Antenor ut uidit se obstrictũ, mittit ad Aenean, dicens patriam esse prodendam, & sibi suisq; cauendum esse, ad Agamemnonem de his rebus aliquem esse mittendum, qui id sine suspicione curet maturandum esse. Animaduertisse Priamum iratum, quia ei pacem suaserit, de cõsilio surrexisse, & uereri ne quid noui cõsilij ineat. Itaq; omnes promittũt, statimq; Polydamantem, qui ex his minimè inuidiosus erat, ad Agamemnonem clàm mittunt. Polydamas in castra Argiuorum peruenit, Agamemnonẽ conuenit, dixitq; ea quæ suis placerẽt. Agamemnon clàm nocte omnes in concilium conuocat, & refert ea quæ audiuit, quid cuiq; uideatur dicere iubet. Inde omnibus placitum est, ut fides proditoribus seruaretur. Vlysses & Nestor uereri se dixere hãc rem subire. Neoptolemus hos refutat, inter se certant: placitũ est signum

gnum à Polydamante exigi. Et idipsum per Sinonem ad Aenean, & Anchisen, & Antenorē mittit. Sinō ad Troiā proficiscitur. Et quia nondum claues portæ Amphimachus custodibus tradiderat, signo dato Sinon uocem Aeneæ & Antenoris audiendo confirmatus, Agamēnoni renunciat. Tunc placitum est omnibus fidē dari, fœdere firmari, iureiurando stringi, eo pacto ut si oppidū proxima nocte tradidissent, Antenori, Aeneæ, Vcalegoni, Polydamanti, Doloni, necnon liberis, coniugibus, propinquis, amicis, suisq; omnib⁹ fides seruaretur, & sua causa omnia sibi liceat habere. Pacto confirmato, iureiurando adstricto, suadet Polydamas noctu exercitum ad portam Scæam adducant, ubi extrinsecus caput equi sculptū est, ibi præsidia habere, noctu Antenorē & Anchisen exercitui Argiuorum portam reseraturos, eisq; lumen prolaturos. Id signum eruptionis fore dicunt, qui ibi præsto forent qui ad regē eos ducant. Postq̄ pacta data sunt, Polydamas in oppidum rediit, rē peractā denūciat, dicit Antenori & Aeneæ, cæterisq; quibus placitū erat, ut suos omnes addu-

cāt,

cant, & noctu Scæam portam aperiant, lumen ostendant, exercitum inducant. Antenor, & Aeneas noctu ad portam præsto fuere, Neoptolemum susceperũt, exercitui portam reserauere, lumen ostendêre, fugam præsidio sibi suisq; omnibus præuidere. Neoptolemus præsidium dat. Antenor eum in regiã duxit, ubi Troianis positum præsidium erat. Priamum persequitur, quem ante aram Iouis Hercei obtruncat. Hecuba dũ fugit cũ Polyxena, Aeneas occurit. Polyxena ei se tradidit, quã Aeneas ad patrẽ Anchisen abscondit. Andomacha & Cassandra in ædem Mineruæ se eccultant, tota nocte non cessant Argiui deuastare, prædamq; facere. Post quàm dies illuxit, Agamemnon omnes duces in arcem conuocat, dijs gratias egit, exercitum collaudat, omnemq; prædam iubet in medio reponendam, quam omni exercitui æquè partitus est: simulq; exercitum consulit an placeat Antenori & Aeneæ, qui patriam prodiderint, fidem seruari. Exercitus omnis conclamat placere sibi, conuocatis que omnibus uniuersa quæ erant reddiderunt. Antenor rogat Agamemno-

no-

nonem ut sibi loqui liceret. Agamemnon *dicere iubet. Mox ut loqui cœpit, primò omnibus Graijs iuuenibus gratias egit, simulq́; commemorat* Helenum *&* Cassandram *pacem semper patri suasisse,* Achillemq́; *suasu* Heleni *sepulturæ cōditum fuisse.* Agamemnon *ex consilij sententia* Heleno *&* Cassandræ *libertatem reddidit.* Helenus Agamemnonem *pro* Hecuba *&* Andromacha *deprecatur, commemoratq́; semper ab his esse dilectum. etiam his ex consilij sententia libertas concessa est. Interea prædam omni exercitui diuisit, dijs gratias egit, hostias immolauit, & quinto die statuit iter pergere. Vt autem dies profectionis aduenit, tempestates magnæ exortæ sunt, & per aliquot dies remāsere.* Calchas *respondit inferis satisfactum nō esse.* Neoptolemo *in mentem uenit,* Polyxenā, *cuius causa pater eius perierat, in regia non esse inuentā.* Agamemnō *poscit, conqueritur, exercitum accusat,* Antenorem *accersiri iubet, imperat ut diligenter eam inquireret, inuentamq́; ad se adduceret. Mox* Antenor *ueniens ad* Aenean, *&* Polyxenam *ab eo absconsam suscipiens, ad* Aga-

memnonem eam duxit. Agamemnon Polyxenam Neoptolemo dedit, quam accipiens ad tumulum patris iugulauit. Tunc Agamemnon iratus Aeneæ, quòd Polyxenam absconderat, cum omnibus suis à patria protinus discedere iubet. Aeneas cum suis proficiscitur. Antenori terrã tradidit. Agamemnon profectus est de urbe, uictoria sibi cõcessa. Helena post aliquot dies mœsta magis quàm antè, domum reportatur cũ suo Menelao. Helenus cum Cassandra sorore, & Andromacha Hectoris fratris uxore, & Hecuba matre Cherronesum petit.

DARETIS PHRYGII DE EXCIDIO TROIAE FINIS.

EPITOME AC SVMMA VNIVERSAE ILIADOS HOMERI, PINDARO Thebano autore.

IRAM pande mihi Pelidæ diua superbi,
Tristia qui miseris iniecit funera Graijs,
Atq; animas fortes heroũ tradidit orco,
Latrantumq; dedit rostris uolucrũq; trahẽdos
Illorum exangues inhumatis ossibus artus.
Conficiebat enim summi sententia regis,

Ex quo contulerant discordi pectore pugnas
Sceptriger Atrides, & bello clarus Achilles.
Quis Deus hos fato tristi contendere iussit?
Latonæ & magni proles Iouis. iste Pelasgûm
Infestam regis pestem in præcordia misit,
Implicuitq; graui Danaorum corpora morbo.
Nam quondã Chryses solenni tempora uitta
Implicitus, raptæ fleuit solatia natæ,
Inuisosq; dies inuisaq; tempora noctis
Egit, & assiduis impleuit questibus auras.
Postq̃ nulla dies animum mœrore leuauit,
Nullaq; lenibant patrios solatia fletus,
Castra petit Danaûm, genib⁹q; affusus Atridæ
Per superos regniq; decus miserabilis orat
Vt sibi causa suæ reddatur nata salutis:
Dona simul profert. uincuntur fletibus eius
Myrmidones, reddiq; patri Chryseida cẽsent.
Sed negat Atrides, Chrysenq; excedere castris
Despecta pietate iubet. ferus ossibus imis
Hæsit amor, spreuitq; preces dãnosa libido.
Contemptus repetit Phœbeia templa sacerdos,
Squallidaq; infestis mœrẽs secat unguibus ora,

Dila-

Dilaceratq; comas, annosáq; tempora plangit.
Mox ubi depositi gemitus, lachrymǽq; quierũt,
Vatidicis sacras compellat uocibus aras:
Quid coluisse mihi tua numina Delphice pdest,
Aut castam uitam multos duxisse per annos?
Quid'ue iuuat sacros posuisse altaribus ignes,
Si tuus externo iam spernor ab hoste sacerdos?
En hæc defectæ redduntur dona senectæ.
Si gratus tibi sum, sim te sub iudice tutus.
Aut si quã ut luerẽ sub acerbo crimine pœnã
Inscius admisi, cur ò tua dextera cessat?
Posce sacros arcus, in me tua dirige tela:
Autor mortis eris certè Deus. ecce merentem
Fige patrem: cur nata luit peccata parentis,
Atq; hostis duri patitur miseranda cubile?
Dixerat, ille sui uatis prece motus, acerbis
Luctibus infestat Danaos, pestẽq; per omnes
Immittit populos. uulgus ruit undiq; Graiũ,
Vixq; rogis superest tellus, uix ignibus æther,
Deerat ager tumulis, iam noctis sidera nonæ
Transierant, decimusq; dies patefecerat orbẽ:
Tunc Danaũ proceres in cœtũ clarus Achilles

Conuocat, & causas hortatur pestis iniquæ
Edere Testoridē. tūc Calchas numina diuū
Consulit, & causas pariter finemq; malorum
Inuenit, effariq; uerens, ope tutus Achillis
Hæc ait: Infesti placemus numina Phœbi,
Reddamusq; pio castam Chryseida patri,
Si uolumus Danai portus intrare salutis.
Dixerat, exarsit subitò uiolentia regis.
Testoridem dictis primùm cōpellat amaris,
Mendacēq; uocat, magnūq; incusat Achillem,
Inq; uicem ducis inuicti conuitia suffert.
Cōfremuēre omnes. tandē clamore represso
Cogitur inuitos æger dimittere amores,
Intactamq; pio reddit Chryseida patri,
simul Multaq; dona *super: quā cūctis notus Vlysses
Impositam puppi patrias deuexit ad arces,
Atq; iterū ad classes Danaûm sua uela retorsit.
Protinus infesti placantur numina Phœbi,
Et propè consumptæ uires redduntur Achiuis.
Non tamen Atridæ Chryseidis excidit ardor:
Mœret, & amissos deceptus luget amores.
Mox rapta magnū Briseide priuat Achillem,

So-

Solaturq́; suos alienis ignibus ignes.
At ferus Aeacides nudato protinus ense
Tendit in Atriden, & ni sibi reddat honestæ
Munera militiæ, letum crudele minatur.
Nec minus ille parat contrà defendere sese,
Et nisi casta manu Pallas tenuisset Achillem,
Turpem cæcus amor famam liquisset in æuũ
Gentibus Argolicis. cõtempta uoce minisq́;
Inuocat æquoreæ Pelides numina matris,
Ne se plus Thetis contrà patiatur inultum.
At Thetis audita nati prece, deserit undas,
Castraq́; Myrmidonũ præteruolat, inde p auras
Emicat æthereas, & in aurea sidera fertur.
Tunc genibus regis sparsis affusa capillis,
Pro nato ueni genitrix en ad tua supplex
Numina, summe parẽs: ulciscere meq́; meũq́;
Corpus ab Atride. quòd si permittitur illi,
Vt flammas impune mei uiolaret Achillis:
Turpiter occiderit superata libidine uirtus.
Iuppiter huic+dixit, tristes depone querelas contrà
Magni diua maris, mecum labor iste manebit.
Tu solare tui mœrentia pectora nati.

Dixit, & illa leuis cœli delapsa per auras
Littus adit patrium gratasq; sororibus undas.
Offensa est Iuno, Tantūq; (ait) optime cōiunx
Dorida nata ualet, tantū debetur Achilli,
Vt mihi, quæ cōiunx dicor tua, quæq; sororis
Dulce fero nomen, dilectos fundere Achiuos,
Et Troum renouare uelis in prælia uires?
Hæc ita dona refers nobis? sic diligor à te?
Talibus incusat dictis irata Tonantem,
Inq; uicem summi patitur conuitia regis.
Tandem interposito lis omnipotēte resedit,
Conciliūq; simul genitor dimittit ab aula.
Interea sol immenso descendit olympo,
Et dapibus largis curant sua corpora diui,
Inde petunt thalamos iucūdaq; dona quietis.
Nox erat, & toto fulgebant sidera cœlo,
Humanūq; genus requies diuumq; tenebat,
Tūc pater omnipotēs somnū uocat, ac ita fatur:
Vade agè per tenues auras lenißime diuūm,
Argolicique ducis celeri pete castra uolatu,
Dūq; tuo premitur sopitus pondere dulci,
Hæc illi mandata refer, cū crastina primùm
Ex-

Extulerit Titana dies, noctemq; fugarit,
Cogat in arma uiros, incautūq; occupet hostē.
Nec mora, somnus abit, leuibusq; per aëra pēnis
Deuolat in thalamos Agamēnonis: ille sopore
Corpus inundatū leni prostratus habebat.
Ad quem sic loquitur curarū operūq; leuator:
Rex Danaū Atrida uigila, & mādata Tonātis
Quæ tibi missa simul delapsus ab æthere porto,
Accipe: cū primùm Titan emerserit undis,
Fortibus arma iube socios aptare lacertis,
Et petere Iliacos instructo milite campos.
Dixit, & has repetit ꝑ quas descēderat auras.
Interea lucem terris dedit ignea lampas,
Conuocat attonitus iußis Pelopeius heros
In cœtum proceres, remq; omnibꝰ ordine pādit.
Cuncti promittūt socias in prælia uires,
Hortāturq; ducē: quorum rex fortia dictis
Pectora collaudat, grates agit omnibus æquas.
Hic tū Thersites (quo nō deformior alter
Venerat ad Troiā, linguaq; proteruior alter)
Bella gerēda negat, patrias hortatur ad oras
Vertere iter: quē consilijs illustris Vlysses

Correptum dictis sceptro percußit eburno.
Tunc uerò ardescit conceptis litibus ira,
Vix telis caruere manus, ad sidera clamor
Tollitur, & cunctos pugnandi corripit ardor.
Tandem solertis prudentia Nestoris æuo
Compreßam miti sedauit pectore turbam,
Admonuitq; duces dictis, responsa recordans
Temporis illius, quo uisus in Aulide serpens
Cōsumpsit uolucrū bis quatuor arbore fœtus,
Atq; ipsam ualido pugnantē pectore contrà
Addidit extremo natorum funere matrem.
Inquit deinde senex, maneo, remaneteq; Achiui,
In decimo labor est quē Calchas dixerat anno,
Quo caderet Danaûm uictricibus Ilion armis.
Assensere omnes, laudatur Nestoris ætas,
Conciliūq; simul dimittitur, arma parari
Dux iubet atq; animos aptari et pectora pugnæ.
Postera lux tacitas ut primū depulit umbras,
Et nitidus Titan radijs patefecerat orbem,
Protinus armari socios iubet acer Atrides,
Et petere Iliacos instructo milite campos.
Vos mihi nūc Musæ (qd enī nō ordine nostis?)

No-

Nomina clara ducũ clarosq́; referte parẽtes,
Et dulces patrias, nã sunt hæc munera uestra:
Dicamus quot quisq; rates ad Pergama duxit,
Et cœptũ peragamus opus, sitq; autor Apollo,
Aspiretq́; libẽs operi per singula nostro.
Peneleus princeps, bello Laërtius acer,
Arcesilaus atrox, Clonius dux, atq; Protenor
Boëtes decies quinas duxere carinas,
Et tumidos ualido pulsarunt remige fluctus.
Inde Mycenæis Agamemnon finibus ortus,
Quem sibi delegit bellatrix Græcia regem,
Centum egit plenas armato milite puppes.
Et bis tricenis Menelai nauibus ardor
Insequitur, totidemq́; ferox Agapenoris ira.
Quos iuxta fidus solerti pectore Nestor,
Consilioq; potens, gemina cum prole suorum
It cum ter denis munitus in arma carinis.
Ascadius uirtute potẽs & Epistrophus ingẽs,
Gloria Myrmidonũ, sæui duo robora belli,
Grandia ter denis pulsarunt æquora proris.
At bis uigenas Polybetes atq; Leontes
Instruxere rates ornatas milite forti.

Eu-

Eurypylus Stelenusq́; ferox, & fortis in armis
Tidides, ualido pulſarunt remige pontum,
Bisq́; quadragenas onerarunt milite puppes.
Aſcalaphusq́; potens, & Telamus acer, uterq́;
Ter denas ualido complerunt milite naues.
At bis uigenas equitum fortiſſimus Aiax
Inſtruxit puppes, totidemq́; Abantore natus,
Quos iuxta Graiũ ductor comitatur Achilles,
Cũ quinquaginta materna per æquora uectus.
Theſſalici iuuenes Pedippus & Antipus ibant
Altaq́; ter denis ſulcarunt æquora proris.
Et tribus aſſumptis ratibꝰ ſecat æquora Teucer,
Triptolemusq́; nouẽ, Rhodius quos uiribꝰ acer
Emenelus ſequitur minus una naue profectꝰ,
Quam duxit Telamone ſatus Salaminiꝰ Aiax.
Aſcropus, & magno Theſtoride natꝰ, & una
Eubocca, ac magnis Helpenor finibus ortus,
Dulichiusq́; Meges, animisq́; inſignis & armis,
Et clara de gente Thoas Andremone natus,
Hi quadragenas omnes duxere carinas.
Et bis ſex Ithaci naues ſolertia duxit:
Quã ſequitur totidẽ ratibus Telamoniꝰ Aiax

Egre.

Egregia uirtute potens, ſimul ordine Phineus
Ire bis undenis tentabat in arma carinis.
Idomeneus & Meriones, Cretæus uterq;,
Bis quadragenis muniti nauibus ibant,
Et totidẽ puppes clara de gente Menetes
Duxit Athenæus, quos uiribus ambit Achilles.
Amphimachusq́; ferox, Alpinus & Elide nati,
Et clari uirtute Polixeus atq; Diares.
Hi bis uigenas onerarunt milite naues.
Proteſilaus agit totidem fortisq́; Podartes
Inſtructas puppes, quas duxit Oileus Aiax.
At ſeptem Vetonte ſatus tulit arma carinis,
Quẽ ſequitur iuxta Podalirius atq; Machaon,
Altaq́; ter denis ſulcarunt æquora proris.
His ducibus Graiæ Troiana ad littora puppes
Bis ſeptem uenere minus, q̃ mille ducentæ:
Iamq́; citò appulerant claſſes cãposq́; tenebant,
Tunc pater ad Priamũ miſit Saturnius Irim,
Quæ doceat fortes ueniſſe ad bella Pelaſgos.
Nec mora, continuò iuſſu capit arma parẽtis
Priamides Hector, totãq́; in prælia pubem
Feſtinare iubet, portisq́; agit agmẽ apertis.

Cui

Cui fulgens auro caßis iuuenile tegebat
Omni parte caput, munibat pectora thorax,
Et læuã clypeus, dextram decorauerat hasta,
Ornabatq; latus mucro, simul alta nitentes
Crura tegũt ocreæ, quales decet Hectoris esse.
Hunc sequitur forma melior, nõ fortis in armis,
Belli causa Paris, patriæ funesta ruina,
Deiphobusq; Helenusq; simul, fortisq; Poletes,
Et sacer Aeneas Veneris certißima proles.
Archilochꝰq; Athamasq; ferox Antenore nati.
Necnon & proles generosa Lycaonis ibat
Pandarus, & magnæ uirtutis Glaucꝰ in armis,
Amphionq;, Adrastus, & Austiꝰ atq; Phialtes.
Ibat & Amphimachꝰ Mariꝰq; insignis uterq;,
Magnanimiq; duces Rhodiꝰ & Epistrophꝰ ingẽs
Euphoriusq; ferox, clarusq; ætate Pyragmes,
Cũ quibus Enesteus ac Amphius, & bonꝰ armis
Ipothus atq; Othamas uenere, Pigerius unà
Ixioneq; sati, Crontusq; & Emonius, ambo
Florentes ætate uiri, quos fortis & ingens
Ascanius sequitur, simul & Iouis inclyta ples
Sarpedon, claraq; satus tellure Choræbus.

His

His se defendit ducibus Neptunia Troia,
Vicissentq; dolo Danaũ, nisi fata uetassent.
Iamq; duae stabant acies fulgẽtibus armis,
Cum Paris exitiũ Troiae & funesta ruina,
Armatũ aduerso Menelaum ex agmine uidit,
Seq; uelut uiso perterritus angue recepit
Ad socios amens. quẽ postq̃ turpiter Hector
Confusum terrore uidet, Proh dedec9, inquit,
Aeternum patriae, generisq; infamia nostri,
Terga refers? at non dubitabas hospitis olim
Expugnare toros, cuius nunc defugis arma
Vimq; times. ubi nunc uires, ubi cognita nobis
Ludorũ quondam uario certamine uis est?
Hic animos ostende tuos, nil adiuuat arma
Nobilitas formae, duro Mars milite gaudet.
Dum iaceas in amore tuo, nos bella geremus
Scilicet, ut nostrũ fundamus in hoste cruorem.
Aequius aduersis tecũ concurrat in armis
Impiger Atrides. spectet Danaũq; Phrygumq;
Depositis telis populus, uos foedere iuncto
Aduersas conferte manus, decernite ferro,
Vestrũ nunc Helenã sumat quis rectius ipsam.
Dixit,

Dixit. quæ contrà paucis Priameius heros,
Quid nimis indignis (inquit) me uocibꝰ urges,
O patriæ germane decus? nam nec mihi cõiux
Pronáq; luxuria est, fungor uirtutis amore,
Nec uires dextrãq; uiri tentare recuso,
Dummodo uictorẽ coniũx cũ pace sequatur.
Dicta refert Hector, placuit sentẽtia Graijs.
Protinus accitur Priamus, sacrisq; peractis
Fœdera iunguntur: post hæc discedit uterq;
Depositis telis populus, cãpusq; patescit.
Interea toto discedit ab agmine Troum
Pulcher Alexãder clypeoq; insignis & hasta,
Quẽ contra paribus fulgẽs Menelaus in armis
Constitit, & tecũ mihi sunt certamina, dixit,
Nec longũ nostra lætabere coniuge, quæ te
Mox rapuit regẽ, tantũmodo Iuppiter asit.
Dixit, & aduersum se concitat acer in hostẽ.
Ille uirum forti uenientem reppulit ictu,
Seq; gradu celeri recipit, longéq; frementẽ
Hastam deinde iacit, quam deuitauit Atrides.
Inq; uicem misso fixisset pectora telo
Prædonis Phrygij, nisi uastum ferrea corpus
Te-

Texisset lorica uiri septemplice tergo.
Insequitur iuxtà clamor, tum aduersus uterq;
Cōstitit, & galea galeā terit, & pede plantam
Cōiungit, stridet mucro mucrone corusco,
Corpus collectum tegitur fulgentibus armis.
Non aliter fortes nitida pro coniuge tauri
Bella gerunt, uastisq; replent mugitib9 auras.
Atq; diu rigido captabant corpora telo,
Tūc memor Atrides raptæ sibi cōiugis, instat,
Dardaniūq; premit iuuenē mox ense rigenti,
Cedentēq; retrò dum desuper appetit hostem,
Splendidus extremas galeæ percussit ad oras.
Desiluit mucro: gemuerūt agmina Graiūm.
Tūc uerò ardescit, quāuis manus ense carebat,
Et iuuenē arrepta prosternit caßide uictor,
Ad socios traheretq;, nisi caligine cæca
Texisset Citherea uirum, subiectaq; mento
Fortia rupisset laxatis uincula nodis,
Vltimus ille dies Paridi foret. abstrahit auro
Fulgentem galeam secum Menelaus, & ardens
In medios mittit proceres, rursumq; recurrit,
Et magnam ualidis cōtorsit uiribus hastam

In cladē Phrygij.sua quē Venus eripit hosti,
Et secū in thalamos defert testudine structos.
Ipsa dehinc Helenā muris accersit ab altis,
Dardanioq́; suos Paridi deducit amores.
Quē tali postq̄ conspexit uoce locuta est:
Venisti mea flamma Paris, superatus ab armis
Coniugis antiqui.uidi puduitq́; uidere,
Arreptū cum te traheret uiolentus Atrides,
Iliacoq́; tuos fœdaret puluere crines:
Nostraq́; (me miserā) timui ne Doricus ensis
Oscula discuteret, totus mihi mēte relicta
Fugerat ore color, sanguisq́; reliquerat artus.
Quis te cū sæuo cōtendere iussit Atrida?
An uaga fama tuas nondū peruenit ad aures
De uirtute uiri? moneo ne rursus iniquæ
Illius tua fata uelis committere dextræ.
Dixerat, & largis perfudit fletibus ora.
Tristis Alexander, nō me superauit Atrides
O meus ardor, ait, sed castæ Palladis ira.
Mox illum nostris succūbere turpiter armis
Aspicies, aderitq́; meo Citherea labori.
Post hæc amplexu per mutua corpora iuncto
In

Incumbit membris Cygneidos, illa soluto
Accepit flammas gremio Troiæq; suasq;.
Interea toto Menelaus in agmine Troum
Quærit Alexādrū, uictorq; huc fertur et illuc.
Quem frater socias acuens in bella cateruas
Adiuuat, & forti populos Phryges ĩcrepat ore,
Et seruare iubet leges, Helenamq; reposcit.
Cūq; inter sese proceres certamē haberēt,
Cōciliū omnipotēs habuit regnator olympi.
Fœderaq; intento turbauit Pandarus arcu
Te Menelae petēs, lateriq; uolatile telum
Incidit, & tunicā ferro squāmisq; rigentem
Desecat. excedit bello gemebūdus Atrides,
Castraq; tuta petit. quē doctus ab arte paterna
Pæonijs curat iuuenis Podalirius herbis,
Atq; iterū in cædes horrēdaq; prælia mittit.
Armauit fortes Agamēnonis ira Pelasgos,
Et dolor in pugnā cunctos cōmunis agebat.
Bellū ingens oritur, multūq; utrinq; cruoris
Funditur, & totis sternuntur corpora campis,
Inq; uicem Troumq; cadūt Danaūq; cateruæ,
Nec reges datur ulla uiris, sonat ūdiq; Mauors,

Telorũq; uolant ex cunctis partibus imbres.
Occidit Antilochus rigido demersus in umbras
Ense Calestiadis, optatáq; lumina linquit.
Inde manu forti Graiorũ terga prementem
Occupat Amphione satũ Telamonius Aiax.
Et prædurato transfixit corpora telo.
Purpureã uomit ille animã cũ sanguine mixtã,
Ora rigat moriens. tũc maximus Antiph⁹ hastã
Viribus aduersis conatus corpore toto
Torquet in Aiacẽ, telũq; errauit ab hoste,
Inq; hostem cadit. ictus in inguine Leucon
Concidit infelix prostratus uulnere forti,
Et carpit uirides moribũdus dẽtibus herbas.
Impiger Atrides casu cõmotus amici,
Demophoonta petit, teloq; aduersa trabali
Tẽpora transfixit, uaginaq; horridus ensem
Eripit ille suis moriens resupinus in armis
Occidit, & terrã moribũdus uertice pulsat.
Post hæc Aegæum saxi deiecerat ictu
Impiger Vmbrasides, dederatq; silẽtib⁹ umbris:
Tuncq; auidus prædæ iuuenẽ spoliare parabat,
Desuper hasta uenit dextra uibrata Thoantis,

Perq;

Perq; uiri scapulas animosaq; pectora transit.
In uultus ruit ille suos, calidumq; cruorem
Ore uomit, stratusq; super sua palpitat arma.
Sanguine Dardanij manabāt undiq; campi,
Manabant amnes paßim, pugnabat ubiq;
Immixtis ardens amborū exercitus armis,
Et modò Troianis uirtus, modò crescit Achiuis
Lætaq; per uarios petitur uictoria casus.
Hic postq̄ Danaûm lōgè cedētia uidit
Agmina Tidides, tumidūq; increscere Martē,
In medias acies quâ plurimus eminet hostis
Irruit, aduersas prosternit cæde phalāges,
Huc illuc uolat ense ferox, hastāq; coruscat.
Bellica Pallas adest, flagrātiaq; ignibus arma
Adiuuat, atq; animos iuueni uiresq; ministrat.
Ille (boū ueluti uiso grege sæua leæna
Quā stimulat ieiuna fames, ruit agmina cōtra,
Et prostrata necat uesano corpora dente)
Sic ruit in medios hostes Calydonius heros,
Virginis armigeræ monitis & numine tutus.
Cōuersi dant terga Phryges, fugiētibus ille
Instat, & extinctos morientū calcat aceruos.

Dũq; furit sternitq; uiros, uidet ecce Thoãtis
Aduerso stãtes furibundus in agmine natos,
Aegæũ Idæũq; simul, quẽ cuspide præceps
Occupat antè graui, sed uulnera depulit umbo,
Vibratũq; solo ferrũ stetit. haud mora, totis
Ingentem torquet Tydides uiribus hastam,
Trãsfoditq; uiri pectus: pars cuspidis antè
Eminet, & prodit scapulis pars altera fossis.
Hũc ubi fundentẽ calidũ de pectore flumen,
Versantẽq; oculos, animãq; per ora uomentem
Conspexit frater, stricto celer aduolat ense,
Germaniq; cupit fatorum existere uindex.
Sed neq; uim sæui nec fortia sustinet arma
Tydidæ, contrà q; tamen defendere tentat.
Vt uolucris, decerpta sui cũ corpora nati
Accipitrẽ laniare uidet, nec tẽdere contrà,
Auxilium nec ferre suo ualet anxia nato,
Quodq; potest leuib9 plãgit sua pectora pẽnis:
Sic hostẽ Idæus germani cæde superbum
Spectat atrox, miseroq; neq; succurrere fratri:
Et nisi cessisset, dextra cecidisset eadem. (des,
Nec minus in Teucros armis furit acer Atri-

In-

Insequiturq; acies, & ferro uulnera miscet.
Obuius huic fatis ductus occurrit iniquis
Infelix Rhodius, quem uasto cuspidis ictu
Sternit, & ingenti scapulas trãsuerberat hasta,
Hinc petit Idomeũ de aduersa parte ruentem
Merione satum, cuius post funera lætus
Astropio genitũ Stygias dimittit ad umbras.
Merionis puerum uibrata percutit hasta,
Pergellũq; necat. uastisq; horrẽdus in armis
Eurypylus gladio uenientẽ Herpedona fundit,
Et pariter iuuenẽ uita spoliauit & armis.
Parte alia uolitat sinuoso Pandarus arcu,
Tydidẽq; oculis aduersa per agmina quærit:
Quẽ postq̃ uidit sternentem corpora Troum,
Horrida direxit contento spicula cornu,
Et summas humeri distrinxit acumine partes.
Tunc uerò ardescit iuuenis Calydonius ira,
In medias acies animosi more leonis
Fertur, et Ascroneũ magnũq; Alpenora fundit,
Cõminus hũc gladio, iaculo ferit emin⁹ illũ.
Inde premit Polydona Abãthaq; cuspide forti,
Et notũ bello Xãthum, uastũq; Thoantum.

Post hos infestus Croniūq; & Scemona telo
Perturbat celeri, pariterq; ad tartara mittit.
Tu quoq; Tididæ prostratus Pādare dextra
Occidis infelix accepto uulnere tristi:
Dextera quâ naris fronti coniungitur imæ,
Dißipat, & cerebrū galeæ cū parte reuulsum,
Ossaq; confossa spargit Tidideus ensis.
Iamq; manus Aeneas & Calydonius heros
Contulerant iactis inter se cōminus hastis,
Vndiq; rimabant inimico pectora ferro,
Et modò cedebant retro, modò deinde coibāt.
Postq̄ utriq; diu steterant, nec uulnera magnus
Quâ daret infesto Tidides ense uidebat,
Saxū ingens medio quod fortè iacebat ī agro,
Bisseni quod uix iuuenes tellure leuabant,
Sustulit, & magno conamine misit in hostē.
Ille ruit prostratus humo cū fortibus armis,
Quē Venus æthereas genitrix delapsa ꝑ auras
Accipit, & nigra corpus caligine condit.
Non tulit Oenides animo, nebulasq; ꝑ ipsas
Fertur, & in Venerē flagrātibus irruit armis:
Et neq; quē demens ferro petat inspicit antè,

Cœle-

Cœlestẽq; manum mortali uulnerat ense.
Icta petit cœlum terris Citherea relictis,
Atq; ibi sidereo queritur sua uulnera Marti.
Dardaniũ Aenean seruat Troianus Apollo,
Acceditq; animos, iterũq; ad bella reduxit.
Vndiq; cõsurgunt acies, & puluere cœlum
Conditur, horrẽdisq; sonat clamoribus æther.
Hic alius rapido deiectus in æquora curru
Cõteritur, pedibusq; simul calcatur equorũ.
Atq; alius uolucri traiectus corpora telo,
Quadrupedis tergo pronus ruit. illius ense
Deiectũ longè caput à ceruice cucurrit.
Hic iacet exanimis fuso super arma cerebro.
Sanguine manat humus, cãpi sudore madescũt.
Emicat interea Veneris pulcherrima proles,
Densaq; Graiorũ premit agmina, nudaq; latè
Terga metit gladio, funestaq; prælia miscet.
Nec cessat spes una Phrygũ fortißimus Hector
Sternere cæde uiros atq; agmina uertere Graiũ.
Vt lupus in cãpis pecudes cũ cernit apertis,
Nõ ductor gregis ipse comes, nõ horrida terret
Turba canũ, premit esuriens, & negligit oẽs,

In mediosq́; greges auid9 ruit: haud sec9 Hector
Inuadit Danaos & territat ense corusco.
Deficiũt Graiorũ acies, Phryges acrius instãt.
Attolluntq́; animos: geminat uictoria uires.
Vt uidit socios infesto cedere Marti
Rex Danaũ, sublimis equo uolat agmina circũ.
Hortaturq́; duces, animosq́; in prælia firmat.
Mox ipse in medios audax se proripit hostes,
Oppositasq́; acies stricto diuerberat ense.
Vt Libycus cũ fortè leo procul agmina uidit
Læta boũ paßim uirides errare per herbas,
Attollit ceruice iubas, sitiensq́; cruoris
In mediã erecto contendit pectore turbam:
Sic ferus Atrides aduersos fertur in hostes,
Infestasq́; Phrygũ perturbat cuspide turmas.
Virtus clara ducis uires accendit Achiuûm,
Et spes exacuit languentia militis arma.
Funduntur Teucri, Danai lætantur ouantes.
Tandẽ hic Aeneam immisso contẽdere curru
Cõspicit Atrides, strictoq́; occurrere ferro
Apparat, & iaculũ quãtũ furor ipse mouebat,
Viribus intorquet, quod depulit error ab illo
Pe-

Pectus in aurigæ, stomachoq; infigitur alto.
Ille ruens ictu media inter lora rotasq;
Voluitur, & uitã calido cũ sanguine fundit.
Ingemit Aeneas, curruq; animosus ab alto
Desilit, & ualido Cretheona cõminus ictu
Tersilochũq; ferit. quorũ post funera uictor
Paphlagonũ ductor Menelai concidit armis,
Antilochũq; Mison. post hos Iouis inclyta ples
Sarpedon bello funesto prælia miscet.
Quẽ contra infelix nõ æquis dimicat armis
Triptolem⁹ magno sat⁹ Hercule, sed neq; uires
Hunc seruare patris, nec tot potuere labores,
Quin caderet, tenuẽq; daret de corpore uitã.
Saucius egreditur medio certamine belli
Sarpedon. fraudisq; subit commentor Vlysses,
Et septẽ iuuenũ pulcherrima corpora fundit.
Hinc pugnat patriæ culmẽ Mauortius Hector,
Illinc Tydides, sternuntur utrinq; uirorum
Corpora per cãpos, & sanguine prata rigãtur.
Pugnat bellipotens casta cũ Pallade Mauors,
Ingentẽq; mouet clypeũ, quem sancta uirago
Egit, & extrema percussum cuspide cædit,

At.

Attonitumq; simul cœlũ petere ipsa coegit.
Hic ille æthereo queritur sua uulnera regi:
Saucius, & magni genitoris iurgia suffert.
Interea magnis Atamãtem uiribus Aiax
Interimit, magnũq; petit Menelaus Adrastum,
Et trahit ad classes manibus post terga reuĩctis,
Ex hinc deducit lætos ex hoste triumphos.
Incumbunt Danai, cedit Troiana iuuẽtus,
Tergáq; nuda tegit. sensit Mauortius Hector
Pro Danais pugnare deos, ualidasq; suorum
Virginis armigeræ subduci numine uires.
Continuóq; petit muros, Hecubãq; uocari
Imperat, & diuæ placari numina suadet.
Protinus armatas innuptæ Palladis arces
Iliades subeunt, festisq; altaria sertis
Exornant, cædũtq; sacras ex more bidentes.
Dũq; preces Hecube supplex ad tẽpla Mineruæ
Pro charis natis genitrix & coniuge fundit,
Interea Glaucus stricto cõtendere ferro
Cum Diomede parat, nomẽq; genusq; rogãti
Quis sit & unde foret, magnis cũ uirib⁹ hastã
Mittere tentabat, tẽtanti Aetholius heros,

Quo

Quò ruis? exclamat, quæ te scelerate furentem
Mens agit imparib⁹ mecum cõcurrere telis? (trã-
Hospitis arma uides, Veneris quæ uulnere dex-
Perculit, & summo repulit certamine Martẽ.
Pone truces animos, infestaq́; tela coërce.
Post hæc inter se posito certamine pugnæ
Cõmutant clypeos inimicaq́; prælia linquunt.
Colloquium petit interea fidißima coniunx
Hectoris Andromache, paruũq; ad pectora natũ
Astyanacta tenet, cuius dum maximus heros
Oscula parua petit, subitò perterritus infans
Conuertit timidos materna ad pectora uultus.
Terribilemq́; fugit galeam, cristamq́; micantem.
Vtq́; caput iuuenis posito detexerat ære,
Protinus infantem geminis amplectitur ulnis,
Attollẽsq; manus, precor ò pater optime, dixit,
Vt meus hic pro quo tua numina natus adoro,
Virtutes patrias primis imitetur ab annis.
Hæc ait, & portis acies petit acer apertis,
Vnà deìde Paris. postq̃ in certamina uentũ est,
Protinus in mediũ procedit maximus Hector,
Graiorumq́; duces inuictis prouocat armis.

Nec

Nec mora, continuò fraudis cõmentor Vlysses,
Et ferus Idomeneus, & notus gente paterna
Meriones, Graiũq; simul dux acer Atrides,
Aiacesq; duo clari, speciosus in armis
Eurypylus, magnoq; Thoas Andromene natus,
Quiq; manũ Veneris uiolauit uulnere tristi,
Procedũt: aberat nam Troũ terror Achilles,
Et dulci cithara diuûm lenibat amores.
Sortes miserũt quis eorum in bella ualeret.
Ergo ubi deiectis auratam regis Atridæ
Sortibus in galeã, magnus processerat Aiax,
Concurrunt armis Aiax crudelis & Hector.
Principio iactis cõmittunt prælia telis,
Mox rigidos stringunt enses, & fortibus armis
Decertant, partesq; oculis rimãtur apertis.
Et modò terga petunt, duros modò fortib9 ictus
Depellunt clypeis. ingens ad sidera clamor
Tollitur, & uastis impletur uocibus æther.
Non sic setigeri exacuunt feruoribus iras,
Pectoribusq; petunt uastis, modò dẽtibus uncis
Alternos uibrãt gladios, & uulnera miscent,
Fortia terga premũt, spumãtq; per ora uicissim.

Fu-

Fumigeræ nubes cõcretaq́; fulgura & ignes
Iactãtur, magnoq́; implẽtur murmure syluæ:
Talis Priamides simul Aiax fortis in armis.
Tandẽ animis armisq́; furens Telamoniº Aiax
Insignẽ bello petit Hectora, quaq́; patebat
Nuda uiri ceruix, fulgentẽ dirigit ensem.
Ille ictum celeri præuidit callidus astu,
Tergaq́; submittit, ferrũq́; umbone repellit.
Sed leuis extremas clypei dilabitur oras
Ensis, & exiguo ceruicem uulnere libat.
Acrius aduersum rursus consurgit in hostẽ
Priamides, nec iam ferro Telamone creatum,
Sed magno saxi iactu petit. at ferus Aiax
Ingentem clypeo septẽplice reppulit ictum.
Et iuuenẽ saxo percussum sternit eodem.
Quẽ leuat exẽptum Graijs inimicus Apollo,
Integratq́; animũ. iam rursus ad arma coibant,
Stringebãt iterum gladios, cũ fessus in undas
Cœperat igniferos Titan immergere currus,
Noxq́; subire polum: iuxta mittuntur utrosq́;
Qui dirimant à cæde uiros, nec segnius illi
Deponũt animos. tunc bello maximus Hector.

Quæ

Quæ te terra uirum? qui te genuere parentes?
Viribus es proles generosa atq; inclyta, dixit.
At contrà refferre parat Telamonius Aiax,
Hesiona de matre uides Telamone creatum,
Nobilis illa domus fama, & generosa propago.
Hector & Hesionæ nomen casusq; recordans,
Absistamus ait, sanguis communis utriq; est,
Aiacemq; prior aurato munerat ense.
Inq; uicem, quo se bellator cinxerat Aiax
Accepit baltheum uario celamine sculptum.
Post hoc extemplo Troum Danaumq; cateruæ
Discedunt, cœlumq; tegit nox atra tenebris.
Implentur dapibus largis Bacchiq; liquore,
Atq; auidè placido tradunt sua corpora somno.
Postera cum primum stellas aurora fugarat,
In cœtũ uenere Phryges, tũc maximus Hector
Cum socijs memorans hesternæ funera noctis
Suadet ut inuictis Helene reddatur Achiuis,
Prædaq; quæ duros Menelai mulceat ignes.
Idq; placet cunctis. cum sæuo missus Atridæ
Pertulit Idæus Troum mandata, neq; ille
Aut animum precibus, nec dictis porrigit aures.

Vl-

Vltro etiam castris Idæum excedere iußit.
Paruit hic monitis, iterũq; ad castra reuersus
Troiæ, contemptũ duro se narrat ab hoste.
Interea Danai confusi cæde suorum
Ingentes struxere pyras, collectáq; paßim
Fortia tradiderant sociorũ corpora flãmis.
Tũc remouẽt fossas, & uallum robore cingũt.
Vt nitidum Titan radijs patefecerat orbem,
Cõuocat in cœtũ superos pater, & monet oẽs
Ne cõtra sua fata uelint cõtendere diui.
Ipse per æthereas cœli delabitur auras,
Vmbrosisq; simul cõcedit mõtibus Idæ:
Inde acies uidet Iliacas, dextráq; potenti
Sustinet auratas æquato pondere lances,
Fatáq; dura Phrygũ, casúsq; expẽdit Achiuũ,
Et Graiũ clades grauibus præpõderat armis.
Interea Danaos ingenti concitus ira
Priamides agit, & totis superemінet armis,
Vnũ quippe decus Phrygiæ. turbãtur Achiui,
Doricáq; ingẽti complẽtur castra tumultu.
Hortatur socios muris inclusus Atrides,
Lãguẽtesq; animos iuuenũ in certamina firmat.

Princeps Tydides ardentibus emicat armis,
Per mediosq; hostes immani turbine fertur.
Hic illi occurrit fatis Aegæus iniquis
Telũ immane manu quatiẽs, quẽ maxim⁹ heros
Occupat, & duro mediũ trãsuerberat ense.
Hinc Phrygias acies uastis protectus in armis
Teucer agit, spargitq; leues in terga sagittas,
Corisiona ferum letali uulnere fundit.
Mox alias acies petit, aurigamq; superbi
Hectoris obtruncat. quẽ saxo Troius heros
Occupat, excussoq; incautũ proterit arcu.
Ast illum fidi rapiunt de cæde sodales,
Prostratũq; leuãt. ruit undiq; turbid⁹ Hector,
Aduersasq; acies infesta cuspide terret.
Sed rursus Danai turbati cæde suorum
Cõcurrunt, iterũq; leues in castra cateruæ
Cõfugiunt, portasq; obiecto robore firmant.
At Phryges obsidunt inclusos aggere Graios,
Excubijsq; premũt muros, flãmisq; coruscant.
Cætera per campos sternit sua corpora pubes,
Indulgentq; mero, curas animosq; resoluunt.
Attoniti Danaûm proceres discrimine tanto
Nec

Nec dapib⁹ releuãt animos, nec corpora curãt,
Sed miseri sua fata gemũt. mox hoste repulso
Legatos mittunt, dextramq́; hortãtur Achillis,
Vt ferat auxilium miseris. Theteius heros
Nec Danaũ capit aure preces, nec munera regis
Vlla referre cupit. nõ illum redditus ignis,
Aut intacta suo Bryseis corpore mouit,
Irrita legati referunt responsa Pelasgis,
Et dapibus curant animos, leniq́; sopore
Alterius noctis tardè labentibus astris.
Restabatq́; super tacitæ pars altera noctis
Tunc Danaũm iussu castris Aetholius heros
Egreditur, sociumq́; sibi delegit Vlyssem
Qui secum tacito sublustri noctis in umbra
Scrutetur studio quæ sit fiducia Troum.
Quid'ue agitẽt, quãtas'ue parẽt ĩ prælia uires.
Dũq́; iter horrendũ loca per mõtana uagantes
Carpebãt, uenit ecce Dolon, quẽ Troica pubes
Miserat, ut Danaũ solerti pectore uires
Aspiceret, sensusq́; ducũ plebisq́; referret.
Quẽ procul ut uidit socius Diomedis Vlysses,
Abdiderant occultantes sua corpora furtim

In densos frutices, ut spe percussus inani
Troianus iuuenis cursu praecederet illos,
Ne facilè oppressus gressum in sua castra referret.
Post ubi trāsierat fidēs aīoq; manuq;
Prosiluere uiri, iuuenēq; euadere cursu
Conantē capiunt, ferroq; manuq; minātur.
Ille timore pauens, uitam cōcedite, dixit,
Hoc unum satis est. quòd si perstatis in ira,
Quāta ex morte mea capietis praemia laudis!
At si cur ueniā tacitis exquiritis umbris,
Maxima Troia mihi currū promisit Achillis,
Si uestras cepisset opes. haec dona secutus,
In dubios casus, coràm quos cernitis ipsi,
Infelix cecidi. nunc uos per numina diuûm,
Per mare, per Ditis fluctus obtestor opaci,
Ne rapere hanc animā crudeli caede uelitis.
Haec pro concessa referetis dona salute,
Cōcilium Priami regis, remq; ordine gentis
Expediā Phrygiae. postq̄ quid Troia pararet
Cognouere uiri, fauces mucrone recluso
Detrudunt iuueni. post haec tentoria Rhoesi
Intrant, atq; ipsum somno uinoq; sepultum
Ob-

Obtruncāt, spoliātq; uiros, fusosq; per herbam
Exanimāt socios. tunc tristi cæde peracta
Præda humeros onerant, multo cādore nitētes
Rhœsi uentigenas secum adduxere iugales.
Thraces equos rapiūt, quos nec præcedere uen(tus)
Nec posset uolucri cursu superare sagitta.
Inde iterum Argolicas primæ sub tēpore lucis
Ad classes redeunt, quos Nestoris accipit ætas
Ac recipit portis. postq̄ sua castra tenebant,
Facta duci referunt: laudat Pelopeius heros,
Fessaq; iucundæ tradunt sua membra quieti.
Lux exorta uiros in pristina bella remisit,
Instaurantq; animos recreato milite pugnæ
Dardaniū Danaūq; duces, uolat undiq; nubes
Telorū, & ferro ferrū sonat. undiq; mixtis
Inter se strident mucronibus, instat utrinq;
Densa acies, mixtusq; fluit cū sanguine sudor.
Tandem feruēti Danaûm rex concitus ira
Antiphonē ingenti prostratū uulnere fundit,
Tessandrūq; simul, fratrēq; ad bella ruentem
Hippolytū, post hos gladio petit Amphimodōta.
Is fratris dextram gladio ferit, ille dolore

Acrior accepto, fugientem Anthenore natum
Persequitur, traxitq; ferox cũ uulnere pœnas.
Hector tunc pugnæ subit acri concitus ira
Priamides, mox perculsos agit undiq; Graios
Nec Paris hostiles cessat prosternere turmas,
Eurypyliq; femur contento uulnerat arcu.
Incumbunt Troes, fugiunt in castra Pelasgi
Viribus exhaustis, & uastis undiq; firmant
Obicibus muros, saxo Mauortius Hector
Perfringit portas, ferrataq; robora laxat.
Irrumpunt aditus Phryges, atq; in limine primo
Restantes sternunt Graios, ualloq; cateruas
Disturbant, alij scalas in mœnia ponunt,
Et iaciunt ignes, geminat uictoria uires.
De muris pugnant Danai, turresq; per altas
Saxa uolant, subeunt facta testudine Troes,
Ascenduntq; aditus, & totis uiribus instant.
Turbati fugiunt omnes in castra Pelasgi
Et scandunt puppes, instat Troiana iuuentus
Telaq; crebra iacit, resonat clamoribus æther.
Neptunus uires Danais animumq; ministrat,
Pugna ingens oritur, furit istinc hostis et illinc,

Dextraq;

Dextráq; Idumenei cadit Asius. Hector atrocẽ
Amphimachũ obtrũcat, necnõ incũbit in armis
Anchisæ gener Achatius, quem fuderat ense
Magnanimus ductor Rhodius, tunc feruidus ira
Deiphobus ferit Ascalaphũ mergitq; sub undas.
Hector ubiq; ferus uiolento pectore sæuit,
Quem saxo ingenti percussum maximus Aiax
Depulit, & toto prostratum corpore fudit.
Concurrit Troiana manus, iuuenẽq; uomentem
Sanguineos fluctus, Xanthi lauere fluentis.
Inde iterũ ad pugnam redeunt, fit maxima cædes
Amborum, & manat tellus infecta cruore.
Polydamas ualido Protenora percutit ictu,
Amphilochũq; Antenoriden Telamonius Aiax,
Bethæũq; Athamas, Promachũ quoq; sternit atro
Penelei dextra, inde cadit Priameia pubes. (cẽ
Acrius insurgunt Troes ad Achaica bella,
Instaurantq; manus, cedit Pelopeia uirtus
Pulsa metu, uallumq; & muros aggere septos
Transiliunt, alij fossas uoluuntur in ipsas.
Aduolat interea Danaũ metus impiger Hector,
Confugiunt iterũ ad classes Agamemnonis alæ,

Atq; inde aduersis propellunt uiribus hostē.
Fit pugna ante rates. sæuit Mauortius Hector.
Et poscit flāmas, totāq; incēdere classem
Apparat. huic ualidis obsistit uiribus Aiax
Stans celsa in puppi, clypeoq; incēdia sæua
Sustinet, & solus defendit mille carinas.
Hinc iaciunt Danai robustæ cuspidis hastas,
Illinc ardentes tædas Phryges undiq; iactant.
Per uastos sudor pugnantū defluit artus.
Nō ualet ulterius cladē spectare suorū
Patroclus, subitoq; armis munitus Achillis
Aduolat, & falsa conuertit imagine Troas.
Qui modò turbabāt Danaos animoq; fremebāt,
Nūc trepidi fugiunt. fugiētibus imminet ille,
Perturbat uelox acies, uastūq; per agmen
Fertur, & ingēti Sarpedona uulnere fundit.
Et nunc hos gladio, nunc illos proterit arcu,
Præliaq; horrēdi sub imagine uersat Achillis.
Quē postq̄ socias miscentē cæde cateruas,
Turbantemq; acies respexit feruidus Hector,
Tollit atrox animos, uastisq; immanis in armis
Occurrit contrà, magnoq; hūc increpat ore:
Huc

Huc agè nūc cōuerte gradꝰ fortißime Achilles,
Iam noſcès ultrix quid Troiæ dextera poßit,
Et quātum in bello poßit fortißimus Hector.
Nā licet ipſe ſuis Mauors te protegat armis,
Inuito tamē hæc perimet te dextera Marte.
Ille ſilet, ſpernitq; minas animoſaq́; dicta,
Vt quē mentitur uerus credatur Achilles.
Tunc prior intorquet collectis uiribus haſtā
Priamides, quā prolapſam celeri excipit ictu
Patroclus, redditq́; uices & mutua dona.
Obijcit & ſaxū multo cū pōdere miſſum,
Quod clypeo excuſſum uiridi tellure reſedit.
Tūc rigidos ſtringūt enſes, & cōminus arma
Inter ſe miſcent, donec Troianus Apollo
Mentitos uultus ſimulati pandit Achillis,
Denudatq́; uirum. quē bello maximus Hector
Pugnātem falſis poſtq̄ deprendit in armis
Irruit, & iuuenem nudato pectore ferro
Traijcit, & uictor Vulcania detrahit arma.
Vendicat extincti corpus Telamonius Aiax,
Oppoſitoq́; tegit clypeo. Priameia pubes
Lætitia exultat, Danai dum funera mœrent.

Interea iuuenis tristi cum pube suorum
Testorides in castra gerit miserabile corpus.
Tunc ut Pelidæ rumor diuerberat aures,
Palluit infelix iuuenis, calor ossa reliquit,
Tristia membra simul materno nectit amictu
Deflens Aeacides tristi de cæde sodalis,
Vnguibus ora secat, cōptos in puluere crines
Deformat, scindit firmas de pectore uestes,
Et super extincti prostratus mēbra sodalis
Crudeles fundit questus, atq; oscula figit.
Mox ubi depulsi gemitus lachrymæq; quierūt,
Tristis ait, iam iamq; meo cruciabere ferro,
Non impune mei lætabere cæde sodalis
Hector ait, magnoq; meo uiolente labore
Persolues pœnas, atq; istis uictor in armis
In quibus exultas, fuso moriere cruore.
Post hoc accensus furijs decurrit ad æquor,
Fortiaq; arma Thetim supplex rogat. illa relictis
Fluctibus auxiliū Vulcani protinus orat.
Excitat Aethnæos calidis fornacibus ignes
Mulciber, & ualidis fuluū domat ignib. aurū.
Mox effecta ferens diuinis artibus arma

Euo-

Euolat ad Thetidem. quæ postq̃ magn⁹ Achilles
Induit, in clypeũ uultus conuertit atroces.
Illic ignipotens mundi cælauerat axem,
Sideraq́ꝫ, et liquidas redimitas undiq; Nymphas.
Fecerat & mira liquidas Nereidas arte,
Oceanũ, terras, & cinctum Nerea circum,
Annorũq́ꝫ uices, diuersaq́ꝫ tempora noctis.
Quattuor & mũdi partes, quãtũ Arcton ab Au
Et quãtũ occasus roseo distaret ab ortu, (stro,
Lucifer unde suis, unde Hesperus, unus uterq;
Exoriatur equis, quantũ uel in orbe mearet
Luna caua, & nitida lustraret lampade terras.
Addideratq́ꝫ freto suo numina, Nerea magnũ,
Oceanũq́ꝫ senem, ⁎uertentẽ Prothea semper, ⁎nec eũdẽ
Tritonesq́ꝫ feros, & amãtem Dorida fluctus.
Terra gerit syluas, horrendaq́ꝫ mõstra ferarũ,
Fluminaq́ꝫ, & montes, cũq́ꝫ altis oppida muris,
In quibus exercent leges animosaq́ꝫ iura
Certantes populi. sedet illic æquus utriq;
Iudex, & litem discernit fronte serena.
Parte alia castæ resonant Pæana puellæ, (sat,
Dãtq́ꝫ choros molles, hæc dextra tympana pul-

Illa

Illa lyræ graciles extenso pollice chordas
Percurrit, septẽq; modis modulatur auenis.
Carmina cõponunt mundi resonãtia motum,
Rura colunt alij, sulcant grauia arua iuuenci,
Maturasq; metit robustus messor aristas,
Et gaudet pressis immundus uinitor uuis.
Tõdent prata greges, pendẽt in rupe capellæ,
Hic intermedius stabat Mars aureus armis,
Atropos hunc circũstabat, reliquæq; sorores
Sanguineis mœstæ Cloto Lachesisq; capillis.
Talibus ornatus donis Thetydeius heros,
In medias acies immani turbine fertur.
Cui uires præbet casta cũ Pallade Iuno,
Dãtq; aĩos iuueni. uidet hũc Citherei⁹ heros,
Occurritq; uiro, sed nõ cum uiribus æquis,
Aeacidæ nec cõpar erat, tamen ira coëgit
Conferre inuictis iuuenẽ cum uiribus arma.
Quẽ nisi seruasset magnarũ rector aquarum,
Vt profugus lætis Troiã repararet in armis,
Augustũq; genus claris submitteret astris,
Non claræ gentis nobis mansisset origo.
Inde agit Aeacides infesta cuspide Teucros,

In-

Ingentemq; manũ prosternit cæde uirorum
Sanguinis Hectorei sitiens. at Dardana pubes
Confugit ad Xãthi rapidos perterrita fluctus,
Auxiliumq; petit diuini fluminis. ille
Instat, & in medijs pugnatur gurgitis undis.
Ira dabat uires, tinguntur sanguine ripæ,
Sparsaq; per totos uoluũtur corpora fluctus.
At Venus & Phrygiæ gẽtis tutator Apollo,
Cogũt in Danaos Xanthi consurgere fluctus,
Vt fera terribili miscentẽ prælia dextra
Obruat Aeacidẽ, qui protinus undiq; totis
Impediatur aquis. sed uasto gurgite præceps
Voluitur, atq; uirũ terrentibus impedit undis,
Prætenditq; gradus. ille omni corpore sæuas
Cõtra pugnat aquas, aduersaq; flumina rũpit,
Et modò disiectis humeris, modò pectore uasto
Propellit fluctus, quẽ longè prouida Iuno
Admonuit rapidæ quo cederet ictibus undæ,
Sanctaq; pugnarũt inter se numina diuûm.
Rursus agit Phrygias ingenti cæde cateruas
Horridus Aeacides, belliq; ardore resumpto
Funereas acies horrendaq; prælia miscet.

Nõ

Non illum uis ulla tenet, non sæua fatigant
Pectora pugnando, uires successus adauget.
Perculsi dubitant trepida formidine Troes,
Atq; inter muros exhausta penè salute
Confugiunt, portasq; obiecto robore firmant.
Vnus tota salus in quo Troiana manebat,
Hector adest, quē nō duri timor undiq; Martis,
Nec patriæ tenuere preces, quin obuius iret
Et contra magnum contendere uellet Achillē.
Ante oculos subitò uisa est Tritonia Pallas.
Quem procul ut uidit tectū cœlestibus armis,
Pertimuit, clausisq; fugit sua mœnia circum
Infelix portis. sequitur Thetydeius heros
In somnis ueluti cum pectora terruit ira.
Hic rursus super insequitur, fugere ille uidetur,
Festinantq; ambo: gressum labor ille moratur,
Alternis poterant insistere cœpta periclis,
Nec requies aderat, furor undiq; concitat iras.
Spectant de muris miseri sua fata parentes,
Pallētemq; uident supremo tempore natum,
Quem iam summa dies suprema luce premebat.
Huic subitò ante oculos similis Tritonia fratri
Occur-

Occurrens iuuenem simulato decipit ore:
Nam nunc Deiphobi tutum se credidit armis.
Trāstulit ad Danaos iterum sua numina Pallas.
Concurrunt iactis inter se comminus hastis
Inuicti iuuenes, hic uastis intonat armis,
Ille hostē ualidū nequicquam umbone repellit,
Alternisq; ferox mutat congressibus ictus.
Sudor agit riuos, ensem terit horridus ensis,
Collatusq; hæret pede pes, & dextera dextræ.
Interea ualidam Thetydeius extulit hastam,
Inq; uirum magnis emissam uiribus egit.
Quam pòst elapsam uitauit callidus Hector.
Exclamant Danai. contrà Priameius heros
Vibratum iaculum Vulcania torquet in arma.
Nec successus adest, nā duro inflectitur auro:
Dissiluit mucro, gemuerunt agmina Troum.
Concurrunt iterum collatis fortiter armis,
Inq; uicem strictos commutant cōminus enses.
Nec sufferre ualet ultra sortemq; supremam
Horruit instantem defectis uiribus Hector.
Dumq; retrocedit fraternaq; fessus in armis
Respicit auxilia, & nullam uidet esse salutem,
Sen-

Sensit adesse dolos. quid agat? quae numina supplex
Inuocet? in toto lãguescũt corpore uires
Auxiliumq; negant, retinet uix dextera ferrũ,
Nox oculos inimica tegit, nec subuenit ullum
Defenso auxilium, pugnat moriturus, & altos
Corde premit gemitus. instat Nereius heros,
Turbatũq; procul premit undiq;: tũc iacit hastã,
Et medias rigida transfixit cuspide fauces.
Exultant Danai, Troes sua funera deflent.
Tunc sic amißis infelix uiribus Hector,
En concede meos miseris genitoribus artus,
Quos pater infelix multo mercabitur auro:
Dona feres uictor. Priami nunc filius orõ,
Te Priamus dux ille ducũ, quem Graecia solũ
Pertimuit. si nec precibus, nec munere uictus,
Nec lachrymis miseri, nec clara gẽte moueris,
Adflicti miserere patris, moueat tua Peleus
Pectora, pro Priamo: pro nostro pignore, Pyrrhus.
Talia Priamides. cõtra quẽ dur9 Achilles,
Quid mea supplicib9 tẽtas inflectere dictis
Pectora? quẽ possem discerptũ more ferarum,
Si sineret natura, meis absumere malis.

Te

Te uerò tristesq́; feræ, cunctæq́; uolucres
Diripient, auidiq́; canes tua uiscera pascēt.
Hæc ex te capient Patrocli gaudia manes,
Si capiūt umbræ. dū talia magnus Achilles
Ore truci iactat, uitam miserabilis Hector
Reddidit. hūc animo nōdum satiatus Achilles
Alligat ad currū, pedibusq́; exāguia membra
Ter circū muros uictor trahit, altius ipsos
Fert domini successus equos. tūc maximꝰ heros
Detulit ad Danaos fœdatum puluere corpus.
Lætantur Danai, plāgunt sua funera Troes,
Et pariter captos deflent cū funere muros.
Interea uictor defletum corpus amici
Funerat Aeacidas, pōpasq́; ad funera ducit.
Ter circa tumulū miseros rapit Hectoris artꝰ,
Et uarios cineri ludorū indicit honores.
Tydides Tirisum cursu, pedibusq́; ferocē
Merionem superat, luctando uincitur Aiax,
Cuius decepit uires Laërtius astu.
Cæstibus aduersis cūctos superauit Ephœbus,
Et disco fortis Polibætes depulit omnes,
Merionesq́; arcu, tandē certamine misso

In sua castra redit turbis comitatus Achilles.
Flet miseri amissū Phryges Hectora, totaq; moe
Troia sonat plāctu, fūdit miserāda querelas (sto
Infelix Hecube, sæuisq; arat unguibus ora,
Andromacheq; suas scindit de pectore uestes
Heu tanto spoliato uiro. ruit omnis in uno
Hectore causa Phrygū, cecidit defecta senect9
Adflicti miserāda patris, quem nec sua cōiunx
Turbaq; natorū, nec magni gloria regni
Oblitum tenuit uitæ, quin iret inermis
Et solum inuicti castris se redderet hostis.
Mirantur Danaûm proceres, miratur & ipse
Aeacides animū miseri senis. illa trementes
Affusis genibus tendēs ad sidera palmas,
Hæc ait: O Graiæ gentis fortissime Achilles,
O regnis inimice meis, te Dardana solum
Victa tremit pubes, te sensit nostra senectus
Crudelē nimiū. nunc sis mitissimus oro,
Et patris adflicti genibus miserere precantis,
Donaq; quæ porto miseri pro corpore nati,
Accipias: si nec precibus, nec flecteris auro,
In senis extremos tua dextera sæuiat annos,

Sed

Saltem ſæua pater comitabor funera nati.
Nec iam uita mihi magnos cõcedit honores,
Sed funus crudele meũ. miſerere parentis,
Et pater eſſe meo mitis de * funere diſce. corpore
Hectoris interitu uiciſti Dardana regna,
Viciſti Priamũ. ſortis reminiſcere uictor
Humanæ, uariosq́; ducũ tu reſpice caſus.
His tandẽ precibus motus grãdæuꝰ Achilles
Alleuat à terra, corpusq́; exangue parenti
Reddidit Hectoreũ. poſt hæc ſua dona reportat
In patriã Priamus, triſtesq́; ex more ſuorum
Cõparat exequias, ſupremaq́; funera ducit.
Tũc pyra cõſtruitur, qua bis ſex corpora Troũ,
Quadrupedes addũtur eis, currusq́; tubæq́;.
Et clypei galeæq́; graues * argutaq́; tela. Argiuaq́;
Hæc ſuper ingenti gemitu cõponitur Hector.
Stãt circũ Iliades matres, manibusq́; decoros
Abrũpunt crines, laniataq́; pectora tundunt:
Illo nanq; rogo natorum funera cernunt.
Tollitur & iuuenũ magno cũ murmure clamor
Flebilis, ardebat flãma nanq; Ilion illa.
Inter quos gemitus laniato corpore cõiunx

Aduolat Andromache, mediosq; immittere in
Se cupit Astyanacta tenẽs, quã iussa suo- (ignes
Tristis turba rapit. cõtrà tamen usq; resistit, (rũ
Donec collapsæ ceciderũt robora flãmæ,
Inq; leues abijt tantus dux ille fauillas.
Tu iam siste gradũ, finẽq; impone labori
Calliope, uatisq; tui moderare carinam,
Quẽ cernis paucis stringentẽ littora remis.
Iamq; tenẽs portum metãq; patentis Homeri
Pieridũ comitata cohors, submitte rudentes.
Sanctaq; uirgineos lauro redimita capillos,
Ipsa tuas depone lyras, ades inclyta Pallas.
Tuq; faue cursu uatis iam Phœbe peracto.

HOMERICAE ILIADOS EPITOMES PER PINDARUM THEBANUM finis.

HOMERICAE ILIADOS LIBER PRIMVS, VINCENTIO Obsopœo interprete.

IC dea pestiferam Pelidæ principis iram,
Quæ dedit innumeros Danais inimica dolores,
Et quæ non paucas heroũ tradidit orco
Illustres animas: quorum laniata uoraces
Mẽbra canes, auidas etiã pauere uolucres:
Tẽpore quo primũ discordi pectore litem
Cum magno Atrides durã suscepit Achille.
Ergo quo tandem cõmißi numine Musa

Tantis certarunt odijs heroës Achiui?
Hoc dea Latone, hoc fecit Ioue natus Apollo.
Quippe ille iratus, regiq; infensus Atridæ
Graiorũ dira compleuerat agmina peste,
Propter sacrifici despecta precamina Chrysæ
Quẽ ductor Danaũ indignè tractarat Atrides.
Quandoquidẽ celeres naues accessit Achiuũ
Munera pro nata redimenda ingentia portãs,
Atq; tenens manibus Phœbeas ille coronas
Vnà cum sceptro cunctos orabat Achiuos.
Supplice præcipuè reges est uoce precatus
Vtrosq; Atridas: Vobis ò inclyti Atridæ
Ac alij quotquot classe huc uenistis Achiui,
Dent superi Troiæ subuersis mœnibus urbis
Felicẽ in patriã reditũ, uentosq; secundos.
At uos accepto precio mihi soluite natam
Dilectã, magni reuerentes numina Phœbi.
Omnibus hic una placuit tunc uoce Pelasgis
Esse sacerdotẽ Phœbi reuerẽter habendum,
Claraq; pro capta dona accipienda puella.
At non hæc animo placuit sententia Atridæ,
Sed malè dimittens duro sermone minatur
Ille

Ille sacerdoti Tymbræi templa colenti:
Ne te effœte senex Troiano in littore iuxta
Naues Argolicas offendã fortè memento,
Aut nũc cunctantẽ, uel cras huc rursus euntẽ.
Non erit auxilio sceptrũ Phœbiq́; corona.
Sacra tibi dabitur per me tibi filia nunquam
Libera seruitio, prius hanc q̃ tarda senectus
Aedibus in nostris patrijs à finibus actam
Curuarit gracili texentem stamine telam,
Participemq́; tori nostri, sociãq́; cubilis.
Ergo hinc tolle gradũ, nec me uerbose lacessas,
Vt poßis iterum tua tecta reuisere sospes.
Sic ait. attonitus tali sermone sacerdos
Mente pauens ceßit dictis iræq́; minaci.
Moxq́; per undisoni uadebat littora Ponti
Voce silente senex, ac Phœbo multa seorsim
Vota facit regi Latoo sanguine creto:
Phœbe tuas aures fac uerba precãtia tangant,
Qui Chrysæ Cillæq́; geris pater optime curã,
Et clarã Tenedõ sceptri grauitate gubernas.
O' Smintheu, si grata tibi de marmore templa
Cõstruxi solido quõdam, si pinguia sacris

Delie crura tuis adoleui altaribus unq̃
Taurorũ, neq; nõ cæsarũ forte caprarum,
Da pater hoc potiar concesso maxime uoto,
Vt nostras lachrymas rapta pro uirgine fusas
Dorica fatiferis persoluant agmina telis.
Sic ait. orantẽ propere exaudiuit Apollo.
Nec mora, stellifero ueniẽs descẽdit Olympo,
Flãmato magnũ uoluens sub corde furorem,
Ex humeris arcũq; ferẽs tectãq; pharetram.
Tum quoties gradiẽs se iratũ forte mouebat,
A tergo toties clausæ sonuere sagittæ.
Ille ergo compar nocti incedebat opacæ
Ac tandem à ratibus ripa consedit in alta:
Mox telum adducto uelox intorsit ab arcu,
Vnde emissa graui sonuit stridore sagitta.
Primum letiferis petijt deus agmina telis
Mulorum atq; canũ, tandẽ discrimine nullo
Ipsos Argolicos iaculis inuasit acerbis.
Crebris ergo rogis ardebant funera nigræ
Missa neci, per tela dies nam dura nouenos
Dorica Phœbeæ turbabant castra pharetræ.
Ast ubi iam decimæ lux est exorta diei,
Con-

Concilium populi fortis collegit Achilles,
Admonitu tactus magnæ Iunonis amico.
Nãq; hæc sollicita morientes mẽte Pelasgos
Curabat. cunctis pleno quibus undiq; cœtu
Collectis surgẽs pedibus nõ segnis Achilles,
Talia maturis dictis est uerba profatus:
Censeo nunc iterũ Danaos Atrida retrorsum
Turgida uelifera mensuros æquora classe,
Actos per tumidas uarijs erroribus undas.
Non alia est nobis concessa occasio mortis
Vitãdæ. parili nunc Mars & pestis Achiuos
Absumunt leto. uatis responsa petenda,
Aut sunt sacrifici quærenda oracula nobis,
Aut agè Oniropolon poscas, cui somnia parẽt,
(À Ioue nam ueniunt obscuræ somnia noctis)
Qui gnarus nobis exponat Apollinis iram
Conceptam ex sacris forsan nõ ritè solutis:
Num satur agnorũ uelit aut nidore caprarũ
À nobis miseram placidus depellere pestem.
His dictis sessum magnus cõcessit Achilles.
Quẽ post surrexit collectos inter Achiuos
Calchas Testorides Danaũ celeberrim⁹ augur, Calchas

s 5 Qui

Qui cũ præteritis callens præsentia rebus,
Norat quid ferrẽt secum quoq; fata futura.
Tũc etiã instructis ratibus comitatus Atridas
Dux fuit Argiuis Troiana ad mœnia propter
Notitiã augurij, quo munere Phœbus Apollo
Donarat uatẽ præclaro Testore natum.
Ergo in concilio sic est exorsus Achiuis.
Vt tibi Apollinei memoretur causa furoris,
Imperio mandas nobis illustris Achille.
Hãc nõ inuita referã tibi mente, uicissim
Si iuratus opem nobis promiseris ipse
Dictis ac manib⁹ prõptum te uelle tueri
Me uatẽ: quoniã, si non sententia ludit
Vana meam mentẽ, cõmota bile tumebit
Iratus cunctos dominans hic inter Achiuos,
Et cuius iussu Danai mandata capessunt.
Iam plus sceptrigeri ualet alta potẽtia regis,
Prosequitur quoties feruenti pectoris æstu
Sorte minore uirũ. q̃uis ad tempus atrocem
Lenito stomacho placidè cõcoxerit iram:
Post tamẽ accensis redit in præcordia flãmis
Ira iterũ: quæ non, nisi sit sese ulta, quiescit.

Dic

Dic ergo num sis nos defensurus Achille?
Talib⁹ huic contrà dictis respondit Achilles:
Eloquere audaci conceptas pectore sortes,
Ac nobis quæcunq; tenes præsaga Pelasgis
Verba refer posito uates uenerande timore.
Per tua fatidici iuro tibi numina Phœbi,
Cui tu uota uouens nobis oracla retexis,
Dum mea uita mihi fato tardante superstes
Manserit auricomi cernẽti lampada solis,
Nemo te manibus temerè uiolabit adortus
Vim faciẽs Danais ex oĩbus inclyte Calchas:
Non si uoce tua fuerit perstrictus Atrides,
Qui proceres cunctos hic se præcellere iactat.
Tum confirmatus fidenti pectore uates
Integer his dictis fortẽ compellat Achillem:
Haud neglecta deo cõmouit uictima mentẽ,
Nec cupit iratus taurorũ sanguine centum
Splẽdida per proceres Danaos sibi sacra parari.
Propter sacrifici sortẽ stomachatur iniquam,
Quem rex dimisit spretũ petulanter Atrides.
Nec precio accepto properauit soluere natã.
Propterea miseros afflixit peste Pelasgos.
Est

Est mala mortiferis etiã insuper ille daturus
Plura suis telis, sed nec contagia morbi
Tollet pestiferi dextra capiente quietem,
Antè nisi charo reddatur filia patri
Non empta, & nullo precio dimissa puella,
Ac mox in Chrysen fuerit perducta Hecatõbe.
Munere quo sanctas ubi placauerimus aras,
Spes erit adiutos reualescere posse Pelasgos.
His dictis uates arrepta sede quieuit.
Post hũc exilijt ira inflãmatus Atrides
Militis Argolici princeps Agamẽno, furore
Intima succenso plenus præcordia, & illi
Vtraq; terribili fulgebant lumina flãma.
Ac primũ dictis Calchanta inuasit acerbis:
Improbe nil sanũ solitus prædicere uates,
Grata tuæ semper mala sunt præsagia menti.
Qualia terrifico respondes ore rogatus,
Tempore non ullo felicia dicta dedisti,
Nec manib9 nec uoce ualẽs, sed inutile põdus.
Vt nunc cõfirmas præsaga mente Pelasgis,
Scilicet hos Danais Phœbũ immisisse dolores,
Pro pulchra quoniã Chryseide splẽdida dona
Su-

Sumere noluerim, poſtq̃ retinere Mycenis
Aedibus in noſtris ſtatui uice cõiugis illam.
Quippe Clytẽneſtræ haud mihi poſtponẽda ui
Vxori q̃uis teneræ, florẽtibus annis: (detur,
Qua nõ corporeis mẽbris, nõ indole uirgo
Ipſa eſt inferior, nec mẽte, nec arte Mineruæ.
Attamẽ hanc rurſus triſti uolo reddere patri.
Quandoquidẽ hoc uideo factu præſtãtius eſſe.
Nam cupio populi potius ſeruire ſaluti,
Quàm quòd peſtifera pereat ſic morte necat⁹.
At uos q̃primum nobis donũ ite parantes,
Ne rex ſolus ego reliquos hic inter Achiuos
Indonatus agã: quod q̃ ſit noſtis iniquum.
Vnde mihi ueniat confectum munus Achiui,
Actutum nobis, uelut impero, quærite cuncti.
Talibus huic cõtrà dictis reſpõdit Achilles:
Atrida princeps longè cupidiſſime rerum,
Quod tibi magnanimi præſtabũt mun⁹ Achiui?
Nuſquam ſcimus opes cõmunes eſſe repoſtas.
Nã quæ direptis lucrati ex urbibus huc nos
Attulimus, dudum iam ſunt diuiſa Pelaſgis:
Nec decet hæc Danaos iterũ collecta referre.

Quo-

Quocirca hanc Phœbo pacatus mitte puellam,
Quã nos muneribus quõdã pensabimus amplis,
Quando Dardaniam nobis Saturnius urbem
Iuppiter infestis dederit subuertere telis.
Talibus hunc contrà dictis cõpellat Atrides:
Hoc equidem nunq̃, quamuis sis fortis Achille,
Concipias animo: nec enim me uincere tali
Fraude potes, nec me compto sermone mouebis.
An cupis, ut postquam donis sis ipse potitus,
Rector ego populi sedeam sine munere solus?
Insuper hanc mandas me irato reddere Phœbo.
Ni mihi magnanimi dederĩt cito munus Achilli,
Quod placeat, quod sit regali nomine dignum,
Debita cessantes quòd si mihi dona negarint,
Fraudatus læsos ueniam ipse ulturus honores.
Aut tu deinde tuis per me priuabere donis,
Siue suis Telamone satus spoliabitur Aiax,
Siue suis Ithacæ saxosæ rector Vlysses.
Ille dolens equidem tumida stomachabitur ira,
Cuius ego intrabo subitis tentoria plantis.
Ista tamen melius pòst discutienda resumam.
Nunc agè pontigradam collecto remige puppim
Aptemus,

Aptemus, qua cum Chryseide sacra ferantur
In Chrysen, unusq; ducum comitetur euntem,
Aut Aiax, aut Idomeneus, aut acer Vlysses,
Aut tu Pelida, quo non immanior alter,
Vt Phœbea pijs placentur numina sacris.
Hūc toruè intutus sic cōtrà affatur Achilles:
Heu mihi perfricto nimium temerarius ore,
Quàm tua corda tumēt fœdū spirātia lucrū. (uis
Quis'nā ꝓmpto animo tua dicta capessat Achi-
Certū ut uadat iter? seu iussos pugnet in hostes,
Martia magnanima subiens discrimina dextra?
Nō ego belligeros huc propter Troas in armis
Cōcessi auxilium bello laturus Achiuis:
Nulla quia læsit nos unq̄ iniuria Troum.
Nunq̄ per Phrygios nobis subducta latrones
Sūt armēta boū, nec equos mihi Teucer abegit,
Pinguia nec patriæ succensis frugibus arua
Vastarunt nostris Phrygij cultoribus hostes.
Plurima nam medio sunt interiecta, per alti
Montes, ac tumidi resonantia flumina ponti.
Atqui nos ingrate sumus tua signa secuti,
Quò lætus tacita sentires gaudia mente,

Dum

Dum te germanũq; tuũ dignamur honore.
Tu tamẽ his cunctis nequaq̃ ingrate mouere,
Irrita sed nostri tibi sunt benefacta laboris.
Nunc etiam nobis truculenta uoce minaris
Dona erepturũ, quæ multo parta labore
Poßideo, et nostra est donata hoc munere uirt⁹.
Nunq̃ æquale tibi, nunq̃ par munus habebo,
Hostilem quando subuersis mœnibus urbem
Diripient Danai succensam Marte secundo.
Semper ego uarij grauiora pericula belli
Præ cunctis subeo, maiusq; interritus hasta
Martis opus tolero pugnando cõminus hosti.
Porrò ubi iam partæ Danais sunt præmia palmæ
Distribuenda, tibi longè maiora quieto
Munera dãtur, ego modico cõtentus Achiuas
Accedo naues, ubi iam sum fessus & æger
Aduersus Teucros pugnãdo gnauiter hostes.
Nunc quoniã uideo longè consultius esse
Vt patrias repetam rostratis nauibus oras,
Classe petã Phrygio deserto littore Phthiam.
Nec te cẽsemus, nisi me fortè omnia fallãt,
Spreti quantumuis immensos æris aceruos

Na-

Nacturum certis opibus sub Marte paratis.
Talibus huic cōtrà respōdit rex Agamemnō:
Quòd si tāta fugæ te cepit Achille cupido,
Tolle moras, ac te fugitiuum trade marinis
Fluctib⁹. haud ego te supplex me ꝑpter inertē
Orabo ut maneas. alij sunt deniq; mecum
Argolici proceres ꝑ quos dignabor honore,
Præcipuè superum rector Saturnia proles.
Regibus è cunctis non est inuisior alter
Te mihi. cui semper discors cōtētio cordi est.
Quē nisi pugna iuuat, cui sunt nisi prælia grata
Inuicto reliquos si uincis robore Graios,
Ne cōcessa Iouis tollant tibi munera cristas.
Quin tu cū socijs instructa classe profectus
In patriā tractas regnando sceptra tuorum
Myrmidonū, princeps solio sublimis auito.
Sollicitat nos nulla tui nec cura nec angor,
Sed neq; perculsi te succēsente mouemur.
Attamen audaci tibi præsens ore minabor,
Vt me dispoliat Chryseide Phœbus Apollo,
Quā modò cū socijs & nostra naue remittā:
Sic tua Briseis roseo formosa colore
Cedet rapta mihi statim tua castra petenti,
Quò nō ambiguè posthac cognoscere possis

t Quan-

Quanta te præſtem ſceptri uirtute ferocem,
Quo cũ ſuſtineat temerè cõtendere nemo,
Nec cui ſe cõferre parem deſideret ullus.
Talibus Aeacidæ exarſit uiolentia dictis
Voluẽtis geminos dubio ſub pectore motus,
Acer an extracto cõſurgens ocyus enſe
Tolleret Atriden alijs procul inde fugatis:
Aut an ſedato motu cõpeſceret iram.
Talia dũ ſecum ſuſpenſa mente uolutat,
Vagina è magna fulgentẽ diripit enſem.
Illico Pallas adeſt celeri delapſa uolatu,
Miſerat hãc cœlo niueis dea Iuno lacertis,
Vtroſq; ex animo parili complexa fauore.
Aſtitit à tergo, & flaua cõprendit Achillem
Cæſarie adparens nota ſub imagine ſoli,
Præterea nulli dederat ſe diua uidendam.
Obſtupuit ſubito uiſu conuerſus Achilles,
Ac mox ſagaci cognouit mẽte Mineruam,
Horridus ex oculis illi micat acribus ignis.
Talibus hanc tandẽ compellat uocibus ultro,
Aegiferi cur nata Iouis deſcendis olympo?
Nunquid ut Atridæ turpandã ſanguine cædẽ
Aſpicias? atqui tibi ſic confirmo futurum
Bellipotẽs uirgo, uelut eſt petulãſq; procaxq;,
Di

Digna suo capiet semel hic nece præmia fastu.
Talibus hūc glauco cōpellat lumine uirgo:
Venimus incensi sedatū pectoris iram
De cœlo Pelida tui, si fortè gerendum
Censebis morē monitis fortißime nostris,
Misit enim nos huc humeros dea cādida Iuno
Vtrosq; ex animo parili cōplexa fauore.
Quare agè mitte precor certātē sanguine litē,
Ac ensem manibus uagina cōde nitentem:
Obiurga duris potius sermonibus illum.
Pectore sagaci uelut auguror ipsa futurum,
Ac ita certus habe persuasum mēte ratumq;
Aeacide, quōdam ter tanta tibi affore dona
Illati propter dispendia turpia probri.
Talibus huic cōtrà fortis respōdit Achilles:
Vestra quidē fas est ò diua facessere dicta,
Ferueat incensum licet acri pectus ab ira:
Quandoquidē hoc uideo factu præstātius esse.
Nam quicūq; deū monitis auscultat amicis,
A superis nullā fert supplex ille repulsam.
Sic ait, atq; manu capulū cōprendit, & arcta
Rursus fulmineū uagina cōdidit ensem
Belligeræ uictus placido sermone Mineruæ.
Quæ ꝓperè æthereū rursus cōscēdit olympū,

Magni tecta Iouis repetens, sedesq; beatas.
At noua Pelides peracerbis iurgia dictis
Incipiens, nondũ cõceptam miserat iram,
Ac tali regem uoce est affatus Atriden:
Helluo uinose, ac oculis fugitiue caninis,
Nunq̃ cum populo paribus circũdatus armis
Ausus es in bello duræ succedere pugnæ.
Sed neq; cũ primis socius cõiunctus Achiuis,
Ausus es insidias infensis tendere Teucris.
Propositã tali noras discrimine mortem.
Tutius at multo Graiorum ad castra sedenti
Est tibi muneribus proceres spoliare receptis,
Quorum fortè tua fuerit sententia dispar.
Rex populi uultur, laniatu & sanguine pascens
Te miseræ turbæ, cui nunc dominaris inermi,
Quàm tua penè ferox petulãtia fracta ruißet.
At tibi cõfirmo superũ quoq; numina iurans,
Perq; etiã hoc sceptrũ, quod nũq̃ frõde renatos
Producet ramos, postq̃ de stirpe recisum
Matre caret, posuitq; comas & brachia ferro,
Nec reflorebit folijs & cortice duro
Nudatũ, sed nunc factũ gestamẽ Achiuis
Iudicibus populũ sancto qui iure coërcent:
Tali confirmo nostrũ tibi pignore uerbum,

Argolicus populus siquando requiret Achillis
Forsan opem rigidi pressus discrimine belli,
Quos nullis armis, nulla ratione iuuare
Ipse queas, & si tristi tunc mēte dolebis,
Scilicet Hectorea quando sub cuspide plures
Efflabūt animā miserāda strage cadentes.
Interno sed tu laniabis uulnere mentem
Iratus, quòd, qui superat uirtute Pelasgos,
Illi præstiteris nullos ingratus honores.
Sic ait, & sceptrū in terrā piecit Achilles
Auro exornatū: dehinc pressa uoce resedit.
At parte ex alia rex succensebat Atrides.
Post hæc exilijt Nestor Neleius heros, Nestor.
Gentis dux Pyliæ, facundo præditus ore,
Dulcior à cuius lingua uox melle fluebat:
Cui cōsumpta duo mortalis secula uitæ,
Et fuerant seri conspecti sæpe nepotes,
Tertia tum Pylios regnantem uiderat ætas.
Talibus ille duces dictis cōpellat, utrisq;
Ex animo cupiēs cōsultum fautor amicus.
O superi, quāto lugebit Græcia luctu,
At rursus quantum gaudebit Troius heros
Cū natis Priamus, tū quāto deniq; plausu
Dardanidæ reliqui exultātia pectora tollēt,

Huius ubi fuerit iam dedita fama per urbem
Dißidij, & Teucris hæc iurgia uestra patescēt,
Vos qui consilio Danaos superatis & armis.
Atqui agitè & nostris animos aduertite dictis
Florētes iuuenes, me longè ætate minores.
Nanq; uiris quondam melioribus ipse uocatus
Cōuixi, qui me nunq̄ spreuere monentem.
Haud unquam tales uidi, nec fortè uidebo
Posthac heroas, qualem uidisse recordor
Clarū Pirithoū, regēq; Dryanta potentem,
Cæneáq; Exadiūq; parēq; deis Polyphemum,
Theseáq; Aegiden cœlestibus æquiparandum.
Hos ego præstantes inuicto robore noui
E' cunctis quot sunt humana stirpe creati.
Et quoniā illorū bello fuit inclyta uirtus,
Pugnarūt cōtra fortißima mōstra bimembres
Monticolas, uictos dira quos cæde necarūt.
His ego conuixi patria è tellure profectus
Lōginqua iuuenis procul è regione, uocabar
Nāq; p hos pceres precib⁹ socia arma rogātes,
Et fera pro nostra tolerabam bella uirili
Pugnans aduersus Centauros Marte feroces,
Cum quibus auderet nemo decernere ferro,
Quales nūc homines magno nascūtur in orbe.

Con

Consiliũq; meũ moniti meliora probabant,
Parentes dictis mãsueto pectore nostris.
Quare uos etiã monitis parete benigni,
Præstat enim nimiũ linguæ parêre salubri.
Nec tu rex q̃uis, uelis hũc spoliare puella,
Sed sine poßideat, Danai uelut antè dederũt
Hoc illi munus: nec tu cõtendere uerbis
Turpibus Aeacida cõtra fortißime regem
Sustineas: nondũ parilẽ es sortitus honorem
Regis sceptrigeri, quẽ Iuppiter extulit ipse
Ornatum sceptro, clarũ imperijq; corona.
Quòd si præcellis reliquos uirtute uel armis
Viribus inuictus, cœlesti es matre creatus.
Ille tamen melior, quoniã dominatur Achiuis
Pluribus insigni princeps diademate clarus.
At rex ardẽtem placidè cõpesce furorem.
Supplice Peliden ego uoce precabor Achillem
Vt missum faciat cõmoti pectoris æstum,
Vtile qui cũctis uallum & tutela Pelasgis
Est, quoties feruet cãpo lachrymabile bellum.
Talibus huic cõtra dictis respõdit Atrides:
Ista senex equidẽ es uero (ut decet) ore locut⁹,
Vir tamen iste cupit cũctos præcellere, cũctos
Imperio premere, & cũctis dominarier audax.

Omnibus hic etiã quæ sunt facienda potẽti
Nequicq̃ nutu Danais præscribere gestit.
An, quia pugnacem superi fecere beati,
Propterea audebit quoq; dijs autoribus idem
Illota lingua magnos incessere reges?
Hũc interpellãs clarus cõpellat Achilles:
Sanè ego nullius deiecta mente momenti
Mancipiũ meritò timidũq; & uile uocarer,
Si, quas tu mandes, tibi rebus in oĩbus amens
Obsequerer. mãdes alijs tua iussa superba,
Nolo mihi quicq̃ præscribas imperites'ue:
Quippe tua haud unq̃ iussus mãdata capessam.
Quin aliud dicam tacita quod mẽte reponas.
Haud ego pro tenera manib⁹ pugnabo puella
Cũ quoq̃, quoniã grati quo munere primũ
Me condonastis, rursus spoliatis eodem.
Porrò si qua mihi reliquarũ cõdita rerum
Sunt iuxta naues, harum contingere quicq̃
Ne uelis inuitis nobis Atrida superbe.
Aut agè tẽtato per uim subducere quicq̃,
Quò tua cognoscãt audacia facta Pelasgi:
Mox tuus infectã sanguis circũfluet hastã.
Sic postq̃ alternis iactassent iurgia dictis,
Cõcio discussa est procerũ surgente corona.
In-

Inde sua Aeacides repetiuit castra ratesq;
Cũ socijs, necnon fido comitãte Patroclo.
At rex æquoreas properè pertraxit in undas
Aptatã remis puppim & naualibus armis.
Huic sacra Phœbeis adolẽda penatibus addit
Inducta pariter roseo Chryseide uultu.
Dux dat⁹ est illis Ithacæ moderator Vlysses.
Inde citò ingreßi soluunt de littore funẽ,
Humida currẽtes pandẽtibus æquora uelis.
Atrides populum iußit lustrare piaclis,
Illico purgantur salsum lustralibus extis
In mare proiectis. tum debita sacra litãtur
Ad ripas Phœbo Sigæa per arua comato
Tauri cornigeri, tũ uiscera tosta caprarum.
Sustulit emergẽs nidorẽ ad sidera fumus.
Talia dũ peragũt Graiæ per littora gentes,
Incœptæ nondum liquit rex iurgia litis,
Quã fuit Atrides magno antè minatus Achilli.
Quare Talthybiũ uocat Eurybatẽq; sodalẽ,
Queis utebatur præconibus atq; ministris,
Ac ait, Ite citi Pelidæ castra petentes,
Ducite prehensam dextra huc Briseida nobis.
Quã si nõ dederit uobis fortasse repugnans,
Actutũ ueniam multis cum millibus ipse.

Illud erit longè, nisi fallor, acerbius illi.
Sic ait, ablegans duro sermone ministros.
Ibant inuiti sterilis per littora ponti.
Postq̃ Myrmidonũ uenere ad castra, propiquis
Præ castris illũ & ratibus reperere sedẽtẽ.
His sed conspectis haud est gauisus Achilles.
Perculit hic trepidos regis reuerentia, quare
Stabant attoniti compressa uoce silentes.
At bene quid uellent tristis cognouit Achilles,
Ergo illos ultrò uerbis affatur amicis:
Præcones saluete Iouisq; hominũq; ministri,
Huc ite, & castris propius succedite nostris,
Nullius mihi caussa mali probri'ue fuistis,
Atridæ qui uos huc perpulit imputo totum.
Quin agè chare foras educ Patrocle puellam,
Ac des ducendam præconibus inde duobus.
Quos ego, cui facta est indigna iniuria, testes
Ante deos hominesq; uoco regemq; malignũ,
Si quod tẽpus erit, quod ego citò spero futurũ,
Quo Danai nostræ dextræ socia arma reqrẽt,
Vt properem lapsis bello succurrere rebus.
Namq; parum sano bacchatur pectore demẽs,
Nec quicquam rectè uecors perpendere nouit,
Ante retroq; sagax, oculis uigilantibus utens,
Qui

Qui sine clade queant salui pugnare Pelasgi
Ad naues quoties uis ingruit horrida belli.
Sic ait, auscultat charo Patroclus amico,
Ac mox è castris nitidæ Briseida formæ
Eductam tribuit mißis auferre ministris.
Præcones properè repetunt uestigia retrò
Ad classẽ, hos mulier comes est inuita sequuta.
Ipse sed à socijs longè disiunctus Achilles,
Vbertim lachrymãs ripa consedit in alta,
Cœrula conspiciens undosi flumina ponti
Multa querens matri palmas utrasq; tetendit:
Chara parẽs, postquã mihi longa ætate negatũ
Posse frui, certo uiuum debebat honore (est
Me cumulare deûm genitor Saturnius ingens.
Iam me ne minimo sprætũ est dignatus honore,
Quandoquidẽ probris me rex affecit Atrides:
Ille tenet nostrum rapta Briseide donum.
Sic fatur lachrymãs. hũc mater ut audijt imo
Sub thalamo pelagi, confecto ætate parenti
Accumbens, raptim canis emersit ab undis,
Haud secus ac nebula, et natũ ante resedit Achil
Fœcũdis uultũ lachrymis ac ora rigantẽ. (lẽ.
Quem dextra iniecta compellat nomine mater:
Cur uultum lachrymis fœdas ò nate serenum?
Re-

Responde, qualis cœpit tua pectora luctus?
Dic agè, ne celes, quò sint hæc cognita utrisq;.
Ille graues gemitus imo de pectore ducēs
Tali compellat respondens uoce parentem.
Sunt prius ista tibi nimium cōperta, quid autem
Hæc memorē repetēs nequicq̄ cuncta scienti?
Venimus in Thebæa sacrā Eetionis ad urbē,
Qua capta est ingēs per nos huc copia prædæ
Adducta, & cunctos inter diuisa Pelasgos.
Hic Danai proceres mirāda uirgine forma
Ante duces alios regem Chryseide donant.
At Chryses Phœbi turbato corde sacerdos
Veloces supplex naues accessit Achiuûm
Munera pro nata redimēda ingētia portans,
In manibusq; gerēs Phœbeas ille coronas
Vnà cum sceptro cunctos orabat Achiuos.
Cū primis humili Atridas est uoce precatus,
Summa quibus belli incūbit mādata duobus.
Omnibus hic una placuit tūc uoce precatis
Esse sacerdotē Phœbi reuerenter habendum,
Tātaq; pro capta dona accipienda puella.
At nō hæc animo placuit sententia regi,
Sed malè dimissum cōterruit ore minaci.
Inde senex ira grauiter succensus abiuit.

Cu-

Cuius multiplices audiuit Apollo querelas,
Quippe sacerdoti propēsa mente fauebat.
Ergo pestiferis inuasit Apollo sagittis
Argiuos:populus feruenti pestis ab æstu
Correptus perijt occūbens clade frequenti.
Omnia nā Danaū passim per castra uolabāt
Spicula Phœbeæ sæuissima peste pharetræ.
Præscius augurij hic nobis oracula uates
Calchas fatidico quæsitus reddidit ore.
Illico ego Phœbum primus placare iubebam.
At regē ira citò grauis inflāmauit Atriden,
Nec mora,subsiliens durissima uerba minatus,
Est nobis,quæ iam uiolenta mēte peregi.
Hāc siquidē in Chrysen unà cū naue Pelasgi
Legarūt patri,adiecto quoq; munere Phœbo.
Altera per missos sedenī paulo antè ministros
Atridæ iussu è castris abducta puella est,
Quæ mihi per proceres dono data cessit Achi-
At tibi cura tui mater charissima nati (uos,
Sit precor,adfer opē poteris quancūq; salubrē,
Conscenso cœlo multis uenerata fatiga
Ipsa Iouē precibus,princeps siquādo timentē
Iuuisti quocūq; modo in cœlestibus illum.
Sæpe tui audiui te patris in ædibus ipse

Laetantem auxilium è superis, quod sola tulisses
Cœlicolum regi, quando Saturnia Iuno
Et pater Oceani simul auxiliante Minerua
Iniectis uoluere Iouem constringere uinclis.
Hic subitò ueniens soluisti uincula capto,
Cētimano properè supera ad conuexa uocato,
Quē Briareum diui, genus Aegæona uirorum
Nominat, ille suo præstabat corpore patri.
Cui tunc accūbens magnum se mente ferebat.
Hunc etiam ueriti superi desistere cœpto,
Ac Ioue dimisso posuerunt uincla coacti.
Hæc illi in mentē memorās reuocabis, & ambo
Supplicibus genua assistens contingito palmis,
Iuppiter ut Teucris animum uiresq; ministret,
Ipsos sed Danaos proras & littora circum
Oceani à Phrygijs raptetq; trahatq; perēptos,
Regis ut iniusti cunctis iniuria fraudi
Sit Danais, culpamq; tuam cognoscat Atrides,
Nempe quòd ingratus solito fraudarit honore
Hunc cuius bello supereminet inclyta uirtus.
Inde Thetis natū lachrymis affatur obortis:
Heu mihi multijugos partu perpessa dolores,
Cur te nate pia nutriui sedula cura?
O utinam citra lachrymas immunis ab omni
Ad

Ad naues damno trãquilla mente sederes.
Cũ citò rũpendo approperet tibi stamine fatũ,
Et nũc uita tibi pariter lõgæua negata est,
Et pariter cunctos fortuna uincis iniqua,
Hinc ego te peperi fatis miseranda malignis.
Quod tamẽ exoptas, qđ tuta uoce precaris,
Ipsa Ioui dicã rutilo qui fulmine gaudet,
Cõscensura polũ per nubila densa niuosum:
Et sua fortè meis flectentur pectora dictis.
Tu tamẽ interea ad naues & castra manendo
Indignare ferox malè gratis usq; Pelasgis.
Insuper in totũ fugias certamina belli.
Nãq; per Oceani spatiosa fluẽta profundi
Luce sub hesterna superis comitãtibus iuit
Iuppiter Aethiopũ cõuiuia læta frequentans.
Ast ubi bissenos Phœbeæ lampadis ortus
Aurora extulerit, circũdatus agmine diuũm
Rursus in æthereũ ueniet regressus olympũ.
Tunc ego tecta petã summi rectoris, & ipsum
Apprẽsis genub⁹ querulo nimis ore precabor:
Et spero, accipiet uultu mea dicta benigno.
His dictis mater natũ digressa reliquit
Iratum propter nitidã gracileq; puellam,
Qua nolẽs per uim fuerat spoliatus Achilles.

Por

Porrò Dulichiæ pubis moderator Vlysses,
Adpulit in Chrysen sacrã ducens Hecatõben.
Ast ubi contigerãt portũ littusq; profundũ,
Vela legunt socij, inq; ratem collecta reponũt.
Funibus ad thecã mali demittitur arbor,
Protinus ad ripã cõpellunt remige puppim.
Anchora proijcitur à prora fune reuincto,
Exinde egressi flaua potiuntur arena.
Nigrã sacra ferunt è puppi debita Phœbo.
Deniq; pontigrada egreditur de nauè puella,
Quã citò Apollineas ductã rex sistit ad aras,
Atq; patri tradens sic est exorsus Vlysses:
O` Chrysa regis uenio huc legatus Atridæ,
Ocyus adductã properẽ ut tibi reddere natã,
Necnon pro Danais Phœbo sua sacra litare,
Vt nos fatidici placemus numina diui,
Qui modò luctifera immisit discrimina Graijs.
Sic ait, inq; man⁹ dedit. at pater ipse libẽter
Suscepit natam, socij sed protinus aris
Bellè substructis admorũt sacra ferentes,
Hinc loti salsæ sumpsere piacula frugis.
Hos inter Chryses palmas utrasq; tetendit,
Et sic est Phœbum fidenti uoce precatus:
Phœbe preces nostras placato percipe uultu,
Qui

Qui Chrysæ Cillæq́; geris pater optime curã,
Et clarã Tenedon sceptri grauitate gubernas.
Si pater orantẽ non surdis auribus antè
Spreuisti, sed me merito dignatus honore
Vota exaudisti, ac populũ proceresq́; Pelasgos
Afflixti grauiter telis arcuq́; timendo:
Da pater hoc iterũ potiar precor optime uoto,
Fac uelis infestã à Danais propellere pestem.
Sic ait. orantẽ properè exaudiuit Apollo.
At postq̃ Phœbi sunt numina magna precati,
Et molæ salsæ libamina proiecerunt,
Principio adductos properãt mactare iuuẽcos,
Exin direptis denudant pellibus ossa,
Crura alij resecant denso nidore tegenda.
Bipartita sacris diuorum cruda reponit
Aris Argolicus flãmis adolenda sacerdos.
Hæc Ithacus flãmæ imponit, uiniq́; rubentis
Pocula cœlicolis libat, stat lecta iuuentus
Iuxtà quintuplici serie uerua aspera gestãs.
Crura deis postq̃ superis sunt igne cremata,
Et iam tosta duces gustassent uiscera flammis,
Cætera frustatim cõscindunt, fixaq́; longis
Assarunt uerubus multa cura atq́; labore.
Porrò ubi cessãtes cõuiuia lauta parassent,

Discubuere toris proceres epulisq; fruuntur.
Postq̃ exẽpta fames, & amor cõpressus edendi
Crateras iuuenes statuũt, & uina coronant.
Fundentes cunctis carchesia plena tulerunt.
Inde diem totũ siccantes pocula, Phœbum
Certatim uario placãt modulamine uocum
Argolici iuuenes pulchrũ Pæana canentes,
Laudibus in cœlũ tollunt, & carmine natum
Latonæ, quorũ gaudẽs animo audijt hymnos.
Sol ruit interea, & mõtes umbrantur opaci,
Argolici dulcem capiunt in littore somnum.
Iamq; rubescebat radijs mare, et æthere ab alto
Aurora in roseis surgebat lutea bigis.
Ad sua tunc iterum remeantes castra Pelasgi
Nauigio notæ repetebant littora Troiæ.
His deus exciuit felici flamine uentum.
Hinc malũ statuũt instructæ remige puppis,
Albaq; de longo suspẽdunt carbasa malo.
Mox inflat mediũ uenti uiolentia uelum,
Ipsa sed æratam circunsonat unda carinam
Puppi cœruleũ uentis currẽte per æquor.
Iamq; per undosos currebat Dorica fluctus
Puppis, & immensi cãpos salis ære secabat:
Ast ubi Dardaniũ tetigerũt littus & oras
Tro-

Troianas, fuerant qui missi à rege Pelasgi,
In terram traxere ratem, lignisq; locata
Subiectis alta tandem requieuit arena.
Effusi ad puppes socijq; & castra ruebant.
Ad naues sed enim remanens Peleius heros
Irato tacitas aluit sub pectore flammas.
Nunquam concilij commercia clara subibat,
Dura nec audaci repetebat prælia dextra,
Sed charum tristi corrumpẽs pectus ab ira,
Permanet in castris cupidus belli atq; tumult⁹.
Verũ ubi bisseni fulsissent æthere soles
Sidereas iterum superis comitantibus oras
Iuppiter inuisens notũ repetiuit Olympum.
Necdũ etiã matri nati mandata precesq;
Exciderant animo, salsis emersit ab undis,
Ac super æthereas conscẽdit protinus auras.
Repperit hic superûm rectorẽ ingressa sedentẽ
In summo à reliquis seiunctũ uertice cœli.
Protinus ante Iouẽ turbata mente resedit,
Et læua genua, ac dextra pulcherrima mentum
Apprendens, supplex regẽ est affata tonãtem:
Iuppiter oĩpotẽs, rex ac sator inclyte diuûm,
Si quando superos inter, te iuuimus ullis
Officijs, aut ulla meæ tibi gratia linguæ

Profuit, officiosa tuis bene cognita rebus,
Huius fac compos fiam pater optime uoti:
Adde decus nato, meritos si poscit honores:
Illustra extremos obitus, cui funus acerbum
Imminet, & cunctos æui breuitate Pelasgos
Præcurrit, morti fatisq; propinquus iniquis.
Quē nunc indignè probris affecit Atrides,
Poßidet illius rapta nam uirgine donum.
Quocirca læsi lachrymas ulciscere nati
Rector cœlicolûm, uires Martēq; fauentem
Addēs Dardanijsq; interrita pectora turmis,
Donec persoluant multo discrimine culpam
Argiui, & natum merito dignentur honore.
Sic ait. hanc tacito neglexit Iuppiter ore,
Nāq; sedens siluit. Thetis ut cōprendit utrūq;
Antè genu læua, sic tum quoq; perstat inhærēs,
Atq; Iouem precibus mox est affata secundis:
Hæc mihi pollicitis confirmans annue certis
Vera, aut me dura spretam dimitte repulsa,
Res uacat ista metu nullis cōiuncta periclis,
Ne qua mihi gnaræ dubitatio fortè supersit
Quàm sim præ cūctis dea contēptißima diuis.
Inde trahēs imo gemitū de pectore, tali
Voce deā magnus compellans Iuppiter infit:

Perni-

Perniciosa struis Nerine diua profectò,
Infensum quando me reddere dura laboras
Iunoni, dictis ut nos exasperet illa
Turpibus. hæc aliâs obiurgitat ore procaci
Me semper diuûm in cœtu superũq; corona,
Sedula clamat opẽ me tantũ ferre benignam
Troiugenis, quotiès sæuit Mars impius armis.
At tu discedas, ne te Saturnia Iuno
Cõspiciat: mihi erũt, quæ poscis, cætera curæ,
Omnia ut hæc effecta suo tibi tẽpore reddam.
Quinetiam capitis nutu tibi signa relinquam,
Maior ut in nostris tibi sit fiducia uerbis.
Hoc inter superos ex me non maius habebis
Signum unq̃, neq; cui maior tribuẽda fides sit.
Quippe meum nunq̃ ueniet reuocabile uerbũ,
Nec manet infectũ, sed ab oĩ fraude remotũ est
Si quod ego capitis nutu confirmo futurum.
Dixerat, atq; superciliis pater annuit atris,
Ambrosiæq; comæ cõcussæ in uertice summo
Sũt Iouis, ac ingẽs nutu tremefactus Olympus.
His ita cõpositis disiuncti protinus ambo
Secessere: Thetis cœlo delapsa sereno
Insiluit põtum ripis undisq; profundum,
Ipse suas sedenim repetiuit Iuppiter ædes.

Surrexere dei proprijs de sedibus omnes,
Et summũ solito regẽ uenerantur honore,
Nec quisq̃ mansit Ioue prætereũte quietus,
Sed contra illius surgentes numen adorant.
Nec latuere doli Iunonẽ: quippe sciebat
Qualia diua Thetis nitidis argẽtea plantis
Cũ Ioue struxisset solo cõmenta susurrans.
Ergo illum subitò dictis inuadit acerbis:
Quẽ tecum dicam modò fraudulente deorum
Cõsilijs fraudẽ arcanis struxisse malignam?
Semper ego gratũ uideo tibi, semper amicum
Me sine cũ superis tacitis gannire susurris,
Cumq́; alijs arcana deis tractare, nec unq̃
Ipse uolens nobis alta quæ mente uolutas
Cõmunicas referens animi secreta dolosi.
Ille refert contrà, Ne Iuno subdola speres
Omnes te semper sermones noscere nostros:
Nã tibi erunt, q̃uis coniunx sis nostra, dolori.
Quæ tamen auditu iusta aut iucũda relatu
Cognoro, nec erunt lingua reticenda fideli,
Illa prius nulli memorabo hominũq́; deũmq́;.
Si qua tamen solus dis ignorãtibus ipse
Scire uolo, hæc Iuno simul inquæsita relinquas,
Nec uelis anxiferis rimari singula curis.

Te-

Talibus huic contrà fatur Saturnia Iuno:
Quale tibi uerbũ diuûm implacidiſsime duro
Excidit ore precor? quæ'nã quæſita priori
Tempore ſunt nobis, aut indagata moleſtè?
Quãdo ita fert animus, ſtatuas quæcũq; place- (bunt
Pectore trãquillo. quãq̃ perculſa timore
Ipſa graui uerear ne te perſuaſerit acris
Pelidæ genitrix niueis argentea plantis:
Nanq; ſub auroram tibi ſupplex aſtitit. illi
Pollicitis certis mihi confirmaſſe uidere,
Te fore Peliden ulturum uindice dextra.
Occiſis multis hoſtili in littore Graijs.
Iuppiter hanc tali cõpellat uoce uiciſsim:
Peſsima, cõiectas, quæ molior omnia, ſemper,
Effectũ nec te clàm quicq̃ reddere poſſum.
Eſſe tuum q̃uis conatum cernis inanem,
Hoc magis ex animis inimica elabere noſtris,
Quod grauiter tolerãs nimiũ patiere dolẽter.
Quòd ſi uera putas, nihilo ſecus iſta placebũt.
Atqui compreſsis ſeſſum concede labellis,
Ac noſtris animũ dictis aduerte quietum,
Ne cuncti nequeãt ſuperi tibi ferre ſalutem
Aſper ubi duris te flentẽ inuaſero palmis.
Dixerat, obſtupuit perterrita Iuno timore,

Compressáq; sedēs actutum uoce quieuit
Demulcēs charam tristi sub pectore mentē.
Indoluere Dei per Olympica tecta frequētes.
Incipit his tandē sic Mulciber inclytus arte
Charæ gratificans Iunoni uoce parenti:
Res grauis & nullo pacto tolerāda profectò
Hæc erit, indignis si uos contēdere pugnis
Propter mortales homines iuuat, atq; molesto
Omnia cœlicolas inter miscere tumultu.
Sic omnis perijt genialis gratia mensæ,
Semper enim sequitur uictoria deteriora.
Quocirca matri, quis sit pectore pleno
Prædita, suaderē charum uenerata parentem
Placaret, dictis ne surgat rursus acerbis,
Et nobis instructa pater conuiuia turbet,
Diuorum rector, mortales fulmine terrens.
Si uelit è cathedris nos deturbare ruentes,
Cunctis cœlicolis inuicto robore præstat.
Ergo agè chara parēs, hūc mollib⁹ atq; benignis
Iratum dictis properè lenire memento:
Mox iterum nobis placata mente fauebit.
Hæc ubi dicta dedit, surrexit Mulciber, atq;
Præstantē phialam gēmis ac arte parenti
Obtulit, & dictis illam compellat amicis:

Per-

Perfer, & obdura, quis cruciere dolore.
Chara parẽs, ne te, quã diligo, uerbere coràm
Affligi uideã, nec opem tibi ferre benignam
Ipse dolens poßim patria conterritus ira.
Quàm graue sit nosti feruẽti fortè reniti:
Iam tibi nãq; aliâs semel auxiliarier ausum,
Me pede correptũ à summo est iaculat⁹ Olym
Inde ruens tota de cœlo luce ferebar, (po:
Igniferis donec bigis sol fessus Iberos
Attigit, excepit me Lemnia terra cadentem.
Spiritus exangui tenuis restabat in ore,
Hic me delapsum Lemni fouere latrones.
His dictis, risit niueis dea Iuno lacertis,
Atq; manu claudi suscepit pocula nati.
Inde alijs aptè superis quoq; uina ministrat
Nectareũ fundẽs pleno ex cratere Falernum.
Hinc di perpetuo testantur gaudia risu,
Cernẽtes claudũ satagentẽ hinc inde ministrũ
Vulcanũ superûm per Olympica tecta deorũ.
Sic per læta diẽ celebrant conuiuia totum,
Donec in Hesperias sol aureus incidit undas.
Defuit hisce nihil gaudentes cuius egerent,
Non cithara insignis qua pulcher lusit Apollo,
Non etiam Aoniæ castißima turba sorores

Dulcia concinna modulantes carmina uoce.
At postquam toto Phœbus discessit Olympo,
Affecti somno sunt ad sua tecta profecti,
Clarus ubi ignipotẽs magna fabricauerat arte
Aedes cuiq; suas spaciosa per atria cœli.
Ipse suos repetit thalamos quoq; Iuppiter ingẽs,
Carpsit ubi placidã nunq̃ non antè quietẽ.
Hunc sequitur lecti cõsors pulcherrima Iuno.

LIBRI PRIMI FINIS.

HOMERICAE ILIADOS LIBER SECVNDVS, VINCENTIO Obsopœo interprete.

LTERA turba deûm noctẽ populiq; Pelasgi
Per totam placido mulcebant corpora somno.
At non ulla quies dulci comitata sopore
Lumina rectoris magni subigebat Olympi,
Ille sed intento uarios in pectore motus
Voluebat, quînam læsum decoraret Achillem
Multorum fuso Graiorũ sanguine iuxta

Na-

Naues Argolicas Sigæo in littore tandem
Hæc alternanti potior sententia uisa est,
Regem mendaci deludere imagine noctis.
Hāc pater aligeris cōpellat deniq; uerbis:
Vade comes somni, citò sumptis labere pēnis
Argolicā ad classem regis tentoria quærens.
Cui mea iussa memor referes, uelut ïpero, cun
Indutos armis populos dic ipse Pelasgos (cta,
Educat properè castris ex omnibus a-
Nūc etenim capiet perituræ mœnia Troiæ.
Amplius haud illi obstabit dissensio diuûm,
Quos precibus cunctos flexit Saturnia Iuno,
Plurima sed miseris struxit discrimina Teucris.
Dixerat. hæc raptim audito sermone uolando
Ad celeres Danaûm curarum filia naues
Venit, ubi Atriden adijt Agamēnona, molli
Sopitum in castris quem repperit illa quiete:
Hūc iuxta ambrosio recubabat munere somn⁹.
Ergo illi properè stertenti occurrit, & alto
Aßistens capiti, in faciē conuersa senilem
Nestoris annosi Neleio sanguine creti,
Quē reliquis ducib⁹ rex anteferebat Atrides.
Illius hæc formam nota ementita loquela
Cōpellauit, Atrida ducū illustrißime dormis?

Haud

Haud decet obſcuri conceſſas tēporis horas
Tota nocte ducē pigro trāſmittere ſomno,
Cui populi cōmiſſa ſalus, & credita ſumma
Imperij tanta rerum ſtat mole tuenda.
Nunc aūt paucis princeps mea percipe dicta,
Nanq; tibi à magno uerax Ioue nūcius adſum.
Abſens ille tui curam gerit, ac miſeretur,
Teq; iubet properè caſtris ex omnibus armis
Indutos populos Graiæ producere gentis:
Nunc ſiquidē capies perituræ pergama Troiæ,
Vltra nulla tibi obſtabit diſſenſio diuûm,
Nam precibus cūctos flexit Saturnia Iuno,
Plurima ſed miſeris ſtruxit diſcrimina Teucris
Non renuēte Ioue. ergo imis mea dicta reponas
Senſibus, illorum capiat ne obliuio mentē
Fortè tuam, poſtq̄ ſomni te cura reliquit.
His dictis, ſubitò ex oculis cōceſſit imago,
Deſeruitq; ipſum uoluentem talia ſecum,
Quæ nōdum optato fuerāt cōplenda labore.
Illo nanq; die ſtolida ſic mēte putabat
Capturum ſeſe ſuperatæ mœnia Troiæ,
Ignarus quid fata Iouis metuenda potentis
Allatura forent, aut quid decreuerat ipſe. (res
Quippe graues gemitꝰ Teucris multosq; dolo-

Nec-

Necnon belligeris duro sub Marte Pelasgis
Immißurus erat, sua sic decreta ferebant.
Excutitur somno, tacitas circũsonat aures
Vox audita sibi per noctem sacra silentẽ.
Ac mox è stratis correpto corpore surgit:
Regales uestes, chlamydẽ tunicãq; decoram
Induit, ac imis addit sua uincula plantis.
Fulmineũ latis humeris accõmodat ensem,
Tandẽ corripuit sceptrũ gestamẽ auorum,
Hoc ille instructus naues accesßit Achæas.
Mox surgens aurora suis inuasit Olympum
Ingentem radijs, lucem formosa reducens
Et superũ turbæ, & cũctis mortalibus almam.
Illico iussa dedit præconibus ille sonoris,
Cõcilium cogant populi properãter Achiui.
Auditis illis citò confluxere Pelasgi.
Concilium procerum primò collegit Atrides
Nestoreã ad nauẽ magni regis Pyliorum.
His tunc collectis rex sic est orsus Atrides:
Huc chari pceres aures adhibete benignas.
Mira per ambrosiam nobis insomnia noctem
Venerunt speciẽ referentia Nestoris omnem
Et forma & mẽbris & corporis indole nota:
Quorũ me apparẽs ita compellauit imagõ.

Aßi

Aßiſtens capiti, Atrida illuſtrißime dormis?
Haud decet obſcuri conceſſas temporis horas:
Tota nocte ducem pigro transmittere ſomno,
Cui populi commißa ſalus, & credita ſumma
Imperij tanta rerum ſtat mole tuenda.
Nunc aũt paucis princeps mea percipe dicta.
Nãq; tibi à magno uerax Ioue nuncius adſum,
Ille tui ingentem curã gerit, ac miſeretur,
Teq; iubet properè caſtris ex omnibus armis
Indutos populos Graiæ producere gentis,
Nũc ſiquidẽ capies ruituræ Pergama Troiæ.
Vltra nulla tibi obſtabit diſſenſio diuûm,
Nam precibus cũctos flexit Saturnia Iuno,
Plurima ſed miſeris ſtruxit diſcrimina Teucris
Nõ renuẽte Ioue. hæc aio bene cõdita ſerues.
His dictis ſubitò ex oculis conceßit imago,
Ac me deſeruit grata dulcedine ſomnus.
Quare agitè in pugnã telis armẽtur Achiui,
Quos ego cõficta primũ tentabo loquela,
Si licet, & uobis ſententia noſtra probatur,
Vtq; petãt patrias hortabor nauibus oras.
Porrò uos omni ſtudio retinete uolentes
Terga dare. his dictis ſeſſum cõceßit Atrides.
Poſt hæc ſurrexit Neſtor Neleius heros,
Ne-

Nestor arenosæ Pyli rex inclytus annis,
His animo pronus placido sic incipit ore:
O Danai proceres Mauortia pectora, si quis
E' Graijs alius tranquillæ somnia noctis
Dixisset, certè mendacia uana putassem,
Ac mage uelivolū fugeremus classe per æquor.
Nunc ea cōspexit reliquis qui præstat honore.
Quare agite in pugnam telis armentur Achiui.
His dictis è consilio digressus abiuit.
Altera sceptrigerum regū quē turba secuta est
Atridæ auscultans. popul⁹ se effundit opertos
In campos coiens subducta à classe, frequentū
Instar apum, quarum ad uernos examina flores
E' petra exesa properant numerosa uolando.
Hinc pars festinat, pars illinc altera tendit,
Haud secus illorū à castris & nauibus ingens
Turba ruit populi innumerabilis, atq; profundo
Incedunt multæ Graiorum in littore gentes
Densæ in concilium, quos internuncia magni
Ossa Iouis celeres ad gressus impulit omnes.
Ast illi coeunt collecti. concio turbis
Perstrepit innumeris. ingenti terra gemebat
Sub populis strepitu sessum properantib⁹, illos
Præcones multo retinent clamore, tumultu

Sedato ut uacuas præberent regibus aures.
Vix tandẽ posito clangore resedit Achiuûm
Sedibus arreptis populus, surrexit Atrides
Argiuûm ductor portans gestamina sceptri
Aurea, Dædalea quæ Mulciber arte pararat,
Ac dederat magno rectori munus Olympi.
Mercurio hæc tribuit Saturnius Argicidæ.
Mercurius Pelopi, regi sed præstitit Atreo
Ipse Pelops, Atreus moriẽs hæc dona Thyestæ
Liquit, at ipse Thyes tandẽ cõcessit Atridæ
Multis ut populis, patrijs rex ille Mycenis
Imperet. hoc gestãs uolitãtia uerba profatur:
O' Danai proceres Mauortia pectora, quali
Me miserũ noxa cõstrinxit Iuppiter hostis,
Qui me pollicitis erexit & annuit antè
Vt patrias iterũ post diruta Pergama sedes
Incolumis peterẽ sortitus ritè regressum.
At nunc damnosa delusum fraude Mycenas
Me iubet incelebrẽ sine re, sine laude redire,
Postq̃ tot populos aduerso Marte peremptos
Amisi. hæc summo placuit sententia regi,
Per quẽ nõ paucæ præclaris mœnibus urbes
Subuersæ prono tetigerunt culmine terram.
Qui etiã posthac uersas populabitur urbes,
Omnia

Omnia nanq; poteſt immenſa potentia patris.
Hoc erit auditu populis quoq; turpe futuris,
Sic fruſtra tanta ac tali cum gente Pelaſgos
Conſertis dextris heroas inutile bellum
Aduerſus Troas numero bellare minores,
Cũ nõdum ullus adhuc lõgi belli exitus inſtet:
Quòd ſi Martigenæ percuſſo fœdere Teucri
Argiuiq; uelint populi numerarier ambo,
Indigenæ ſedenim Troes legerentur ab urbe,
Et nos in decadas diuiſi uina bibentes
Troianũ ciuem qui nobis pocla propinet
Sumamus, multi pocillatoris egerent.
Tanto Dardanidis ego plures eſſe Pelaſgos
Cenſeo, quos urbis tutantur mœnia ciues.
Atqui belligerûm ſociorũ maxima turba eſt,
Qui Priamo aſciti multis ex urbibus adſunt,
Auxilium Teucris duro ſub Marte ferentes.
Illi fruſtrantur dubio mea uota duello,
Nec mihi cõcedunt opulentæ Pergama Troiæ
Quantũuis cupido noſtris excindere telis.
Præteriere nouẽ, lapſis iam mẽſibus anni,
Et modò putreſcunt naualia ligna, rudentes
In cariẽ antiquam uerſi periere ſub imbre.
At noſtræ uxores & pignora chara ſedentes

Fortè domi nostrũ suspensa mente regressum
Expectant, dum nos hic res infecta fatigat.
Huc cuius caussa sulcauimus æquora remis.
Quare agitè & monitis aĩos aduertite nostris,
Conscensa ad patrios fugiamus classe penates:
Amplius haud nostris urbs corruet Ilion armis.
Sic ait, & cunctis patriæ telluris amore
Commouit mentem media de plebe Pelasgis,
Quotquot consilio constabat abesse priori.
Concio digreditur magno cõmota tumultu,
Haud secus Icario motantur in æquore fluctus,
Quos simul ingentes attollũt Eurus & Auster,
Aetherea horrisono ueniũt dum nube boatu.
Ac ueluti Zephyrus segetes hinc inde pfundas
Sæpe mouere solet uehementi flamine spirãs,
Dum flectit fragiles nutãti uertice culmos:
Sic tota Argiuæ cõmota est concio gentis,
Adproperãtq; rates magno clamore ruentes,
Quorũ sub pedibus puluis sustollitur ingens.
Illi se clara cohortantur uoce uicissim
In mare uertẽdas properent attingere naues.
Fit uia purgatis sulcis classi apta trahendæ,
Dũq; animo reditũ uoluũt, ferit aurea clamor
Sidera, quisq; suæ tollit retinacula nauis.

Hic

Hic equidem in patriã præter decreta rediſſent
Fatorũ Argiui, niſi Pallada Iuno Mineruam
Talibus exhortata foret Saturnia dictis.
Nata Iouis ſummi, uirgo Tritonia Pallas,
Siccine terga dabunt reduces heroes Achiui
Cũ populo ad patrias fugientes nauibus oras?
Tantaq; Dardanio linquetur gloria regi
Scilicet, & Teucris Helene deſerta Lacæna,
Quã propter multi Troiæ ſub mœnibus altis
Oppetiere duces duro ſub Marte Pelaſgi
Hic procul à patria hoſtili in littore cæſi?
Ergo agè te confer properanti concita curſu
Ad populũ, & blandis facundo è pectore dictis
Deprõptis cuiuſq; animum reflecte parato
A reditu, nullumq; ſinas auertere naues.
Dixerat, hãc audit Tritonia glauca Minerua,
Ac mox à ſummo dea ſe demiſit Olympo,
Et celeri greſſu naues acceſsit Achiuûm.
Tandẽ conſilijs magnũ conſpexit Vlyſſem
Sollicitè ſtantem feruenti in littore, nõdum
Ille ſuas naues pelagi tractarat in undas,
Anxius at tacitum uoluebat corde dolorem.
Hunc iuxtà aſsiſtens uerbis affata Minerua eſt:
Dulichiæ gentis princeps Laërtia proles,

Siccine terga dabũt reduces heroes Achiui
Cũ populo ad patrias fugientes nauibus oras
Omnibus Oceani per spumea dorsa profundi?
Tantaq; Dardanio linquetur gloria regi,
Troianisq; uiris formosæ filia Ledæ,
Quã propter multi Troiæ sub Marte cruento
Hic procul à patria hostili in littore cæsi?
Propterea ad populũ maturis greßibus ito,
Nec differ blandis facundo è pectore dictis
Deprõptis cuiusq; animũ retinere Pelasgi,
Ne'ue sinas ullum protractã soluere nauem.
Sic ait. ille deæ sensit citò dicta loquentis,
Acceleratq; uiã, ex humerisq; reiecit amictũ,
Quẽ tulit Eurybates præco post terga secutus.
Obuius Atridæ mox lõga per agmina uenit,
Corripiẽs sceptrũ quod dextra fortè gerebat,
Hoc ille instructus naues acceßit Achæas,
Si quẽ dehinc regẽ, aut aliquẽ uirtute uidentem
Prenderet ille uirũ discessum naue parantem,
Mollibus hũc dictis retinebat cõminus astans:
Haud uelut ignauũ turpi trepidare timore
Te decet infelix, sed enim sessum ipse quietus
Concede, ac alios solito cõpesce ruentes
Imperio populos: nec enim tibi cognita mẽs est

Prin-

Principis Atridæ, siquidē nūc tentat Achiuos,
Mox autem meritis pœnis affliget eosdem.
Quippe in cōsilio rex qualia dixerit, haud sunt
Omnibus audita. hinc ne malis iratus Achiuos
Afficiat, nobis studio uigilante cauendū est.
Magna etenim magni est excandescētia regis.
Insuper à Ioue uenit honos sceptriq́; potestas,
Et colit ætherei regem dominator Olympi.
At si fortè uirum media de plebe boantem
Ore importuno uisum reperisset Vlysses,
Hunc sceptro domitū uoce obiurgabat amara:
Illico sedato conside ignaue tumultu,
Ac alios audi quorum prudentia maior
Cōsilio uiget, & uirtus præstātior hasta est.
Tu nanq; ignauus sine ui, sine robore miles,
Nunq̄ in consilio, nunq̄ numeraris in armis.
Haud fas est omnes nos hic regnare Pelasgos,
Multorū imperiū multa est confusio, semper
Multi sunt damno domini. rex unicus esto,
Vnus sit princeps populū ditione gubernans,
Cui dedit imperij sceptrū Saturnius ingens.
Sic Laërtiades compescuit agmina Graiūm,
Perfungens ducis officio rectiq; boniq;.
Mox illi à castris iterumq; & classe ruentes

Regũ in cõcilium properãt strepitãte tumultu:
Haud secus ac resonãt percusso in littore fluct⁹
Aequorei, ac medijs fremitũ dat põtus in undis.
Iam reliqui Graij cõpressa uoce quierant,
Solus Thersites ore immoderata loquaci
Nondum desierat inter garrire Pelasgos.
Plenus inornatis uerbis & plenus ineptis,
Et qui nequicq̃ cum regibus aspera magnis
Iurgia miscebat contendens litibus asper.
Sed quod ridiculũ fuit huic illi inter Achiuos,
Turpior ad Troiã miles non uenerat alter.
Lumine strab⁹ erat, reliquo pede claud⁹ inibat;
Gibbosis humeris angustũ in pectus adactis.
Et caput impositũ ceruici turpis acutum
Gesserat, hoc raris uiguit deforme capillis.
Pelidæ extremè magnoq; infensus Vlyssi
Dulichio, dictis quos obiurgabat acerbis,
Præstantes lacerãs reges sycophãta malignus:
Tunc quoq; ductori conuitia dixit Atridæ
Turpia uociferans solito pro more, sed illi
Cuncti indignantes irascebantur Achiui.
Ille sed intenso clamore Agamẽnona probris
Afficiens tales effudit pectore uoces:
Cui⁹ nũc iterũ causa stomacharis Atrida?

Aut quæ tranquillis urget te rebus egestas?
Cũ tibi sint multæ forma præstante puellæ
In castris, primũ tibi quas præstamus Achiui,
Hostilem quando telis excindimus urbem:
Nunquid adhuc te auri penuria uexat egentem
Quod ferat huc aliquis pro dulci præmia nato
Pensurus Troũ? quemcũq; adduxero bello
Aut alius captum Sigæis Graius in aruis,
Aut potius nitidam florente ætate puellam
Quæris egẽs quã cũ Veneris cõmercia tractes,
Quæ domino surrepta, tibi sit clausa seorsim:
Haud fas est, cũ sis princeps, iniusta Pelasgis
Iussa dare imperij duro sub iure coactis.
O' pepones molles, ò turpia probra, Pelasgæ:
Nemo etenim iustè nos dixerit esse Pelasgos.
Quin nos hinc imus redeuntes classe soluta
Isto, quò solus teneat data dona, relicto,
Vt sciat expertus nostrum'ne profuit illi
An non auxiliũ, qui probro affecit Achillem
Nõ pridem, cũ sit longè præstantior ipso:
Nam tenet illius rapta Briseide donum.
At tunc non iratus erat, sed lentus Achilles,
Qui si non animo tolerasset probra remisso,
Iam foret extremum tua nacta iniuria finem.

Sic ait, afficiens probris Agamemnona regem
Thersites, mox astitit huic diuinus Vlysses.
Quē cū fronte truci atq; oculis iratus obisset,
Sic illum obiurgans dictis inuasit acerbis:
Plurima iudicio nullo Thersita maligne
Verba mouens, etsi dulcis tibi copia fandi
Suppetat, at linguā frenis cōpesce loquacem:
Ne'ue uelis solus lites intendere magnis
Regibus, haud ego te potiorē existimo Graiūm
Esse, sub Iliacas huc quotquot nauibus oras
Vnà cum Atridis ducibus uenere Pelasgi.
Quapropter noli probris traducere reges,
Vesane hos uersans petulanti semper in ore.
Desine probrosè proceres lacerare ducesq;,
Et iam de reditu corā Sycophanta relinquas.
Haud ulli constat quæ res sit fortè futura,
Nū bene nū sec⁹ hinc nos discedemus Achiui.
Propterea Atriden illoto turpiter ore
Dedecoras, illi quia munera multa dederunt
Heroes Danai? hoc est quod cōuitia dicis?
At tibi iam planis edicam talia uerbis,
Quæ post haud dubiè nobis effecta dabuntur:
In reliquum si te parili ratione uelut nunc
Lingua scurrili deprendero desipientem,

Am

Amplius haud lætis humeris caput insit Vlyßi,
Telemachi nec ego nati pater esse uocabor,
Ni te correptum detractis uestibus ipse,
Et chlæna & tunica, tum quæ uelare pudenda
Fortè solent, flentem ad celeres in littore naues
Dimittam ferulis inhonesto uerbere cæsum.
Sic ait, & dorsum sceptro percußit Vlysses,
Atq; humeros crebris angustos ictibus heros.
Hic sed cõtractus lachrymas profudit obortas.
Percusso in dorso mox subsiliere rubentes
Sanguine uibices duro sub pondere sceptri.
Consedit pauidus deiecta fronte, dolensq;
Abstersit lachrymas gemebũd⁹ ab ore cadẽtes.
Sustulit at lætos Danaorũ turba cachinnos,
Thersitæ ridens, quamuis turbata, dolores.
Et sic est aliquis media de plebe locutus,
Inspiciens alium uicina in sede morantem:
Quãta bona, ò superi, dux est operat⁹ Vlysses
Consilio meditans Argiuis optima factu,
Et duri tractans animosa negocia belli.
Maiori uerùm nullam rem laude peregit,
Quàm quòd turpiloquũ cõpescuit atq; loquacẽ
Obtrectatorem plagis cordatus Vlysses.
Regibus haud iterũ cõuitia, mente superba

Impulsus, dicet turpi scurriliter ore,
Vox fuit hæc populi. tandē dictur⁹ Vlysses
Surrexit, dextra sceptrum regale tenente.
Astitit huic glaucis oculis Ioue nata Minerua,
Præconis faciē referens Ithacensis alumni,
Imperitans populo pressis reticescere linguis
Auribus intentis ut concio tota ualeret:
Vocis Vlysseæ sermonem audire decentem,
Primi postremiq; loco quocunq; sederent,
Et de communi quæ sint statuenda salute.
Exin sic tumuli sublimis ab aggere fatur.
Extremo nunc te perfundere Atrida pudore
Quærūt Argolici, cunctis mortalibus ut sis
Fœda modis uarijs infamia nota per orbem.
Cum neq; promissis, inito nec fœdere stare
Curāt, percussum quod promisere, per æquor
Vndisonū à claris huc quando nauibus Argis
Venerunt, nisi se capta discedere Troia,
Quippe uelut pueri iuuenes uiduæq; maritis
Vxores, patriā querula modò uoce requirunt.
Et si quem dolor absumit, pro iure laboret
Quātocyus patriæ succedere finibus hospes.
Nāq; sua si quis mensem nō amplius unum
Cōiuge fraudatus remis cōscendit in undas,
Mœ-

Mœret apud nauẽ, quã iactat fluctibus actam
Vnda procellosis, ac pontus motus ab Euro.
At nonus nobis agitur iam mensibus annus
Ex quo pugnantes Sigæo in littore duri
Pertulim⁹ Martis discrimina multa manendo:
Quare ego nequaq̃ fessos indignor Achiuos
Tristari captos patriæ telluris amore.
Turpe sed est multos hic cõsedisse per annos,
Et tandem uacuis frustra discedere palmis.
Quapropter durate uiri, tolerate labores,
Mutatoq́; animo ad tẽpus consistite saltem,
Vt nos, num Calchas prædixit uera, queamus
Noscere, seu falsa delusit uoce Pelasgos.
Illud adhuc memori reor omnes mente tenere,
Cuius sunt testes quos nõdum parca peremit
His annis, quando cõuenit in Aulide classis
Graia ferens Priamo cladẽ Troiæq́; ruinam,
Circum fontanos latices, altaria circum
Sacras dis superis epulas dũ forte paramus
Pulchra sub platano, fons lĩpidus ũde scatebat,
Cũcti ibi uidistis magnũ & mirabile mõstrum,
Terribilẽ aspectu, et maculosum terga dracone
Quem tunc in lucẽ rector produxit Olympi.
In platanum mox ille sacris erupit ab aris.
Passe-

Passeris in summa saliebant arbore pulli:
Octo, nona quibus numero fuit addita mater.
Quæ pullos positis refouens excluserat ouis.
Hos draco correptos miserãda uoce pipantes
Absumpsit, matrem lugenti pectore natos
Dum circũuolitat demũ quoq; prendidit alis.
Ille ubi iam pullos miseros ipsamq; parentem
Aluo condiderat diro sub dente peremptos,
Redditur à Ioue conspicuus, qui fecerat antè.
Fit lapis, & nota durescit imagine saxi.
At nos attoniti mirando corda stupore
Dum stamus tacita uoluẽtes mente quid esset
Hæc quòd mõstra dapes diuorũ arasq; subisset,
Illico uaticinans sua Calchas ore resoluit:
Cur sic attoniti subitò obticuistis Achiui?
Iuppiter hæc nobis misit portenta deorum.
Quæ serò & tardis sunt conficienda diebus.
Sed cuius uiuax abolescet gloria nunquam.
Nam uelut hic pullos absumpsit passeris octo,
Nona quibus miseris accesserat addita mater:
Tot nos ad Troiã Danai pugnabimus annos.
Quæ tandem decimo spolijs capietur opimis.
Protulit hæc augur, quæ iam cõfecta uidetis.
Quare agitè, & cũcti quæso durate manentes
Do-

Donec capta ruant Priameiæ Pergama Troiæ.
Sic ait, applaudunt certatim murmure claro
Fortia Dulichij laudantes uerba Pelasgi.
Terribili naues circùm clangore resultant,
Sub magna Danaûm paßim clamante corona.
Talibus his tandem fatur Neleius heros:
O` superi, iuuenum certè decernitis instar
Cũcti in cõsilio quib. haud res bellica curæ est,
Quo'nam uestra retro fluxerunt pacta Pelasgi?
Quo'ue sacramenti iurati fœdera nobis
Cõcessere precor? temerè contraximus ista
Consilijs, ubi porrectæ coniunctio dextræ,
Qua freti Graia conscẽdimus æquora classe?
Omnis uerborũ frustra est cõtentio cursu,
Inter nos uerbis ergo contendimus ultro?
Nec tantis quicq̃ bello promouimus annis,
Hic quot in Iliacis Danai consedimus aruis.
Quare Atrida tenẽs uelut antè ĩmobile pect9,
Acer in æratas Graios educito pugnas.
At qui discordes à nobis fortè seorsim
Cõsultant, missos facito, quorũ unus & alter
Officio nullo nobis prodesse studebunt.
Nõ prius hinc patrios classẽ uertem9 ad Argos,
Quàm nobis promissa Iouis, sint cognita, uera

Sit

Sit'ne pollicitus Danais, seu falsa spopondit.
Quippe reor nutu certissima signa dedisse
Saturni prolem, quo tēpore Dorica classis
Primum cœruleas pelagi cōscendit in undas,
Dardaniæ portans crudelia funera genti,
Et diram multo tolerandā sanguine cædem:
Fulgura cū dexter detorsit ab æthere claro,
Ostentans nobis felicia signa Pelasgis,
Quare nemo prius patriæ festinet ad oras,
Quàm quā Teucrorū potiatur in urbe puella,
Ac Helenæ gemitus sic uindicet atq; dolores.
At si quis pressus cupiens discedere gestit,
Ille suam nauem uastum producat in æquor,
Quò ruat ante alios sæua in discrimina mortis.
At rex ipse tuis prudenter consule rebus,
Cōsilijs pare alterius quoq; recta monentis.
Quicquid fabor, erit nō uituperabile uerbum.
Per genera atq; tribus bellantes delige Graios,
Vt generi genus auxilio, tribuiq; tribus sit.
Hæc si curaris non aduersantibus ipsis
Argolicis, cuiusq; ducis tibi cognita uirtus
Sic erit, & populo quæ uis fiet insita cuiq;:
Tunc pro namq; sua pugnabit quisq; uirili.
Cognosces etiam an fatis obstantibus urbem
Nō

Non poßis Phrygiã cæsis subuertere Teucris.
Aut ne ignaua tibi bellantũ pugna uirorum
Fortè moram pariat, uarijq; inscitia belli.
Talibus huic cõtrà dictis respõdit Atrides:
Cõsilijs iterum superas longæue Pelasgos,
Sic pater ille deûm faciat, sic altus Apollo,
Quæq; ualet mẽte & bello Tritonia Pallas.
Ipse decem uideam mihi tales esse relictos,
Qui me cõsilijs rectis moneantq; iuuentq;:
Collapsura citò magna subuersa ruina
Sperarẽ à nobis direptæ Pergama Troiæ.
Nunc aũt indignos mihi Iuppiter ipse dolores
Præstitit, in duras lites & iurgia qui me
Iecerit, unde nihil sequitur cũ fœnore fructus.
Nam mihi cũ magno Pelida est orta simultas,
Et lis ob raptam Briseida nata puellam.
Cuius me pugnæ fateor caput esse, sed olim
Prisca iterum inter nos si gratia sarta coibit,
Haud erit ulla mali ulterius concessa futuri
Ne tantilla quidem miseris dilatio Teucris.
Quod superest, epulis releuãtes corpora fortes
Procurate uiri, instructis in prælia turmis
Vt mox aduersos duce Marte ruamus in hostes.
Sint molli nobis hastilia cote subacta,

Sint

Sint curata probè clypei gestamina magni,
Pabula dētur equis uelocibus, & sua currus
Cura leues obeat studio uigilante paratos.
Deniq; cum in pugnas animū referetis Achiui,
Qui queat inuictus bello satis esse diuruo.
Nulla quies dabitur, cessatio nulla futura est,
Nox nisi fusca uiros tenebris disiūxerit atris.
Baltheus ex clypeo pectus sudore rigabit,
Firma suo dextram lassabit pondere cuspis,
Sudabunt etiam uertentes plaustra iugales.
Quē uerò à pugna conspexero fortè seorsum
Ad classem in castris ignaua mente sedentem,
Vulturios morsus nunq̄ dentesq; caninos
Effugiet fati uitata morte supremi.
His dictis alacres succlamāt undiq; Graij,
Haud secus ac alto resonāt in littore fluctus
Illisi scopulo per iugera multa fragosum
In mare porrecto, uehemēs quos cōcitat Auster
Nūc huc nunc illuc uentoso turbine motos.
Dispersi repetunt stantes per littora naues,
Seq; cibis omnes castris fumantibus explent.
Hic sua quisq; pijs placabat numina sacris,
Quo liceat mortē ac duri discrimina belli
Effugere in pugna collatis cōminus armis.
At

At rex ipse Iouem mactati sanguine tauri
Pinguis quinquēnisq; deum placabat & extis.
Ex omni tandē proceres uocat ordine summos.
Prima quidem Pylio cessere sedilia regi.
Quo cū cōiunctum uocat Idomenea secunda
Ille loco, Aiaces exinde utriq; sequentes
Cum socio ueniunt forti Diomede uocati.
Consilijs pollens accessit sextus Vlysses.
Vltimus ipse sua Menelaus spōte frequentat
Magnorum ascitus nulli conuiuia regum.
Norat enim implicitū curis Agamēnona fratrē.
Inde bouē sumptis circūstant agmine sacris.
Hos inter, diuos in uota uocauit Atrides:
Maxime cœlicolûm rector Saturnia proles,
Ne prius occiduas uideat sol aureus undas
Inductis tenebris, Priami q̄ regia magni
Corruat Argolicis deiecta à culmine telis.
Et circū urbs omnis rutilo conflagret ab igne.
Da pater Hectoreā ferro perrumpere uestem,
Da iuxta socios disiecto in puluere plures
Mordentes terram prono cōtingere uultu.
Sic ait, at uotis haud Iuppiter annuit istis.
Sacra quidē placida suscepit mente, sed ille
Voluebat machinās durum sub corde laborē.

y At

At postq̃ superũm sunt numina magna precati,
Et molæ salsæ libamina proiecerunt,
Principio abductũ altari mactare iuuencum
Curarunt, tandẽ direptam auellere pellem.
Crura alij resecant dulci nidore tegenda,
Bipartita sacris diuorum cruda reponit
Aris Argolicus flammis adolenda sacerdos.
Hinc tenuere super Vulcani uiscera uires
Argiui proceres. sed postquam crura sacrato
Libantes superis cœlestibus igne cremarunt,
Et iam tosta duces gustarunt uiscera flammis,
Cætera frustatim conscindunt, fixaq; longis
Assarunt uerubus multa cura atq; labore.
Postq̃ cessantes conuiuia lauta parassent,
Discubuere toris deinceps epulisq; fruuntur.
Verũm ubi iã potusq; cibiq; extincta cupido est,
Hos inter Nestor tali sic incipit ore:
Rex Atrida uirũm celebri clarißime fama,
Nõ est hic longo tẽpus sermone trahendum.
Sed nec agenda diu sunt ocia inertia nobis,
Ne, quod opus nobis aderit deus ipse secundãs,
Martia cunctando metuẽtes bella moremur.
Quare agè præcones uocali uoce Pelasgos
Ad naues cogant castris ex omnibus actos,
Vt

Vt mox educto subeamus milite bellum.
Sic ait. auscultat monitis prudentis Atrides
Nestoris, ac statim uocales ille ministros
In pugnam iußit bellantes cogere Graios.
Illi proclamant, citò confluxere Pelasgi.
Magnanimi sedenim reges Agamēnona circum
Discretis properant populos educere turmis.
Hos inter glauco bellatrix lumine Pallas
Astitit immēsi precij palma Aegida portans
Læua, quæ senio non est obnoxia, quæq;
Interitum nunq̄ per secula cuncta uidebit.
Huius erāt centū fuluo magna arte metallo
Confectæ bullæ, sed quarū quæq; paranda
Bobus erat cētū precio haud redimēda minori:
Hanc quatiēs properè populū pertrāsit Achiuū
In pugnam impellēs animosis uocibus omnes,
Infractoq; replens cunctorū robore pectus,
Fortes ut poßint pugnā perferre diurnam.
Dulcius his multo tandē lachrymabile bellum
Cunctis Palladio mutatis numine factum est,
Quàm patriæ charos accedere classe penates.
Conspicuus ueluti flammis ardentibus ignis
Montis in excelsi populatur uertice syluam
Immensam, & late collucet flamma per agros:

Haud secus illorũ quoq; splẽdor ab ære coruscãs
Attigit æthereum penetrãs per nubila cœlum.
Vt multæ pelagi uolucres ad stagna Caystri
Sæpe solent alis alacres gestire uolando
Nunc huc nũc illuc circũ Asia prata frequẽtes,
Quæ quoties sidunt, littus clangore resultat:
Sic etiam illorum à castris & nauibus altis
Effundebantur uastata per arua Scamandri
Innumeræ gẽtes, quarum sub concita gressu
Tellus horrisono strepitãs clangore gemebat.
Stabãt instructi per prata Scamandria Graij
Turbis innumeris, quot uerno tẽpore flores,
Aut quot tũc quauis nascũtur in arbore frõdes.
Ac ueluti multæ muscarum sæpe cohortes
Prima æstate casas pastoris tecta frequẽtant,
Quando plena rigat mulctralia copia lactis:
Tam cõfertæ acies Argiuæ robora pubis
Aduersus Troas Sigæo in littore stabant.
Et sicut nullo pastores multa labore,
Quãuis mixta in agris, separãt armẽta caprarũ:
Sic etiam hosce duces dextra læuaq; cruentam
In pugnam solito discretos ordine iungunt.
Ipse inter primos procero corpore princeps
Versatur superãs reliquos Agamẽno Pelasgos,
Os

Os oculosq; deo similis qui fulmina torquet,
Cinctura Martem, Neptunum pectore firmo
Aequiparãs, magno ueluti cũ corpore taurus
Insignis lato praecellit in agmine uaccas:
Talẽ Saturni proles produxit Atriden,
Illo falsa die quo somnia miserat illi,
Vincentẽ proceres humeris & uertice cũctos.
Nunc mihi Pierides coelestia numina Musae
Cultori uestro quaeso memorate canenti
(Omnia nã corãm uobis sunt uisa deabus,
Nos tenuis famae saltẽ percepimus auram,
Nec quicq̃ ceu uos oculis cognouimus ipsis)
Qui reges Phrygias petierunt nauibus oras,
Argolicae gentis cõfusam non ego turbam
Expediã, hãc nullo numero cõprendere possim,
Nõ mihi si sint ora decẽ, totidem quoq; linguae,
Vox infracta, graui fabricatũ pectus ab aere,
Ni uos Pierides Iouis inclyta & alma propago,
Dixeritis quot nam uenere sub Ilion ingens.
Nunc ego cũ ducib⁹ cũctas memorabo carinas.

SECVNDI LIBRI FINIS.

HOMERICAE ILIADOS LIBER TERTIVS, NICOLAO Valla interprete.

T postquam æratas struxere in bella cohortes
Dardanidæ, & cantu strepuerunt classica rauco,
Clamorē extollunt: quales sub nubibus atris
Aëriæ dāt signa grues, sonitu æthera tranāt,
Oceani hybernū fugiunt dum sidus ad undas,
Et matutinæ breuibus fera bella minantur
Pygmæis. taciti furias Mauortis anhelant
Argolici proceres, alterna in morte parati
Irarum magnos uoluunt sub pectore motus.
Tum peditum pulsu sublatus ad æthera puluis
Prospectū eripuit, ueluti cū uertice montis
Crassa procellosi dispergunt nubila cori,
Densus in obscura caligine uertitur aër:
Qualē optant tacitæ per amica silentia noctis
Inuisam fures pastoribus. unde uideri
Lōgius haud poterat q̄ tendat dextera iactum.
Tum superis forma similis cōspectus in armis

Ante

Ante alios Paris insultat, cui pellis obibat
Pardalea ingētes humeros, simul arcus, & ensis
Pendebat, latè crispans hastilia ferro
Bina manu, inclamat: Quis enī cōtēdere Graiis
Audet, & alterna Martem decernere morte?
Martius ut Paridē Menelaus in arma furentē
Audijt, exultat ueluti leo nactus ab antro
Syluestrē'ue caprā, aut crescētē in cornua ceruū
Quē telis agitāt iuuenes aut aspra canū uis, (uu
Excutit ille thoros, rabiēq; in dentibus auget:
Haud secus Atridæ uisa est uenientis imago.
Arduus è curru saltum dedit ocyus aruis
Arma ferens, ueterisq; ulturus crimina facti.
Vt uerò ardentē pugnæ conspexit Atridem
Priamides, oculos longè radiatus ab armis,
Obstupuit, retroq; pedē ad socia agmina tor-
Ac ueluti īprudēs mōtano è fornice si qs (quēs.
Surgentē squāmis rigidū ppè cōspicit anguē
Attollentē iras, & cœrula colla tumentem,
Pallidus ora fugit, gelidus tremor occupat artus:
Haud aliter uiso greßus Paris hoste recepit.
Vt procul hūc Hector uidit formidine pulsum,
Vocibus increpuit: Specie licet ipse Paris sis
Conspicuus, uirtute tamen, uel robore dispar:

Fraude uales tantũ, ſolaq; libidine fortis. (quãdo
Proh pudor, heu mallẽ Priamũ ſine ſemine,
Cõſeruit matri tenerum latus, unde labores
Tot Phrygios & dãna ſimul patriãq; ſequũtur,
Num potius tenera potuiſti occũbere uita,
Dedecus æternũ patriæ? ſpeculantur Achiui
Ludibriũ Troiæ, & Paridẽ ſine uiribus unum
Natorum Priami, forma præſtãte, ſed armis
Defœtũ, inſtructa ſocijs qui claſſe per æquor
Delectis, hinc ire externa ad regna profectus
Auſus es, & nupta Meneleos fraude potiri?
Quid tantũ horreſcis? rapta pro cõiuge regem
Bellantem trepidas patriæ illature tibiq;
Exitium, & Priami regno Phrygibusq; ruinã.
Num regẽ ignoras cuius conſorte potiris?
Haud citharæ pulſ9, Veneris nec dona iuuabũt,
Inſignes'ue comæ, bello cõgreſſus ab hoſte
Pulueribus quãdo medijs miſceberis aruis.
En quibus arma tuũ facinus dedit, agmina Troũ
Deficiunt ducis exẽplo, iam bella uerentur.
Tũ Paris, Haud ultrà ꝗ ſit ſatis arguis Hector,
Indomitũ cui cor feruẽsq; in pectore uirtus
Hæret, ab impulſu dextræ uelut acta ſecuris
Indefeſſa rati ſcindit cum fiſſile lignum,

Dii

Dura inuicta acies ferri per robora transit.
Id uerò indignum, Veneris quòd munera culpa "
Obijcis. arbitrio nobis data munera diuûm "
Haud licuit spreuisse quidem, sed grata tulisse. "

Obsopoeus priores tres sic uertit:

Ne mihi grata deae Veneris des munera probro. "
Quandoquidẽ superũ nõ sunt spernẽda deorũ "
Munera, quae nullis possunt cõtingere uotis. "

Quòd si me tãtum uocat in certamẽ Atrides,
Idq́; animo sedet Hectoreo, nihil ipse recuso
Ire uirum cõtra, & nudo concurrere ferro.
Tu tamẽ arma iube Phrygib9 pariterq́; Pelasgis
Deponãt, testes sedeant spectentq́; duellum.
Adijce quinetiam leges, feriantq́; uicißim
Foedera per campos. laudes uictoria cuiq;
Fatalis dederit. rerum potiatur honore
Et belli series, hinc Tyndaris aurea cedat,
Hinc acies Troiã repetãt, inde Argos & arua
Telluris Graiae pulchris generosa puellis.
Hic alacer postq̃ germanũ in praelia uidit,
Cõminus ausurũ medijs in coetibus Hector,
Cui tum nixus erat ualidã circuntulit hastam:
Dardanidũq́; globos restrinxit ĩ arma fremẽtes.
Hic genus omne simul telorũ effundere cõtrà

Inachidæ certant. populorũ Agamẽnonius rex
Præstãtes Danaos ruere ũdiq; in arma repressit,
Et procul exclamat: Audite ò mentibus æquis
Argolici, quid'nã in mediũ iam cõferat Hector.
Continuere manus bello ducis agmina iussu,
Tum populos inter fatur sic Hector utrosq;:
Præstantes Danai, qualẽ sub pectore mentẽ
Consilium'ue gerat nuper Paris omine cuius
Conterit hoc populos bellũ, iubet ille uicißim
Troas & Argolicos posito spectare tumultu
Pugnantes sese tantum, & Menelaon in armis.
Hæc belli summa est, primas cui Martia laudes
Contulerit uirtus, gaza potiatur, & ipsa
Cõiuge Tyndaride, feriant sacra fœdera post
Inter se populi, confecto Marte Pelasgi (hæc
In patriam redeãt, nostros petitura penates
Hinc Troiana manus. taciti simul ora tenebãt
Heroes Danaûm. contrà sic reddit Atrides:
Me simul, imò magis quẽ iã dolor anxi⁹ urget,
Audite ò proceres, liceat dimittere ab armis
Vos tãdẽ incolumes, fineq; imponere Marti (rũ
Quẽ mea causa dedit Danais, Phrygib⁹q; malo
Et princeps, & causa Paris, quẽcũq; sub hoste
Cõtigerit uictũ præsenti occũbere fato.

Non

Non Danaus ruat in Troiã, & Troiana quiescãt
Arma, simul nostro dirimamus sanguine bellũ.
Ipse ego militiæ populos iam munere soluo.
Huc agnum niuei, uosq; atri uelleris agnam
Ferte citò: Soli primùm mas, fœmina Terræ
Mactentur, nostraq; Ioui cadet hostia dextra.
Quin etiã Priamus feriat sacra fœdera uoto
Ante aras, fiant natorum ne irrita fraude.
Abiurare quidem suetos, & fallere dextras
Iam satis expertũ est. uaria in discrimina rerum
Sunt animi iuuenũ faciles & mobile pectus.
Ille quidem senior statuet rata fœdera primũ
Et rex & genitor, populis cui fortius æquũ est
Cõsulere, atq; omnes metuẽtẽ expẽdere casus.
Hæc ubi dicta, uirũ spes anxia quẽq; fouebat
Tantorum requiẽ iamiam superesse laborum.
Interea Danai Troes pariterq; per agros
Haud longo distãt spatio, & de curribus altis
Desiliunt, grauia arma solo galeasq; reponunt,
Defigunt tellure hastas, & scuta reclinant
Inter lora rotasq; suas, tum quisq; iugales
Stringit equos, gaudetq; tuẽs ante ora fremẽtes.
Tũ geminos acer præcones Hector ad urbẽ
Ire iubet, Priamũq; acciri, & dicere leges,

Ferre

Ferre simul superis agnos in sacra litandos.
Nec minus Atrides è puppibus afferat agnũ
Talthybio iubet. ille ducis mãdata secutus
Accelerat. sancire parant dũ fœdera reges,
Nũcia Tyndaridi cælo delapsa per auras
Iris adest, niueæ formam aßimilata puellæ
Laodices. Helenæ comes hæc & gloria magni
Natarum Priami, diuiq; Helicaonis uxor.
Cui pater Antenor. cõtextam murice telam
In pallam radio texebat forte Lacæna.
Hic auro insigni distinxerat arte Pelasgûm
Aeratas acies, Troumq; ex ordine pugnas,
Millia se propter tot iam cecidisse uirorum.
Ad quã sic roseo Thaumãtias ore loquuta est:
Chara mihi ante alias diuini nympha decoris
Admiranda ueni nuper uisura, labores
Differ, & extinctũ cãpis simul aspice Martem.
Dudũ ego iam cuneos armorũ efferuere bello
Prospexi alternæ miscentes uulnera morti:
Nunc lõgis stãt nixi hastis, et scuta per herbas
Acclinata tenent, latè silet undiq; campus.
Te propter tantũ Paris & Menelaus in armis
Pugnabũt. qui uictor, erit te coniuge dignus.
Sic ait, ast illi natorũ & coniugis ardor

Plu

Plurimus antiqui, patriæq; per ossa cucurrit.
Nec mora, candenti texit uelamine uultus,
Egreditur thalamũ famulis comitata duabus,
Huic Clymine comes est, atq; Aethræ filia Pit-
Dũ graditur, teneris humectat fletib9 ora: (thei.
Incedũt pariter, Scææq; in culmina portæ
Cõscendunt. illic Priamum Lãpusq; Thymetes
Panthusq; & Clytius, bello præstãs Icetaon
Stãt circũ, simul Vcalegon desuetus ab armis
Iam senio, Antenorq; ambo, sed plurima utriq;
Consilij uirtus. summis de rebus habebant
Sermones, et multa inter se & magna loquẽtes,
Arboribus quales gracili stridere cicadæ
Sæpe solent cantu. postq̃ sub mœnibus altis
Tyndarida aspiciũt, procerũ tũ quisq; fremebat,
Mutuaq; exorsi, Decuit tot funera Teucros
Argolicosq; pati, longoq; in tempore bellum,
Tantus in ore decor, cui nõ mortalis in artus
Est honor, & uultu diuina efflagrat imago.
Diua licet facies, Danaũ cum classe recedat,
Lõgius excidio ne nos aut nostra fatiget
Pignora. sic illi tantis de rebus agebant.
Tũc Helenã Priamus ad sese in sede uocauit:
Huc mihi chara ueni, patrias uisura cohortes.

Intuere Argolicas, & primi coniugis ora
Sub galea longè. neq; enim te diua malorum
Arguerim, superũ fatis sors ista senectæ (bellũ.
Debita erat nostræ, & Teucris lachrymabile
Agnoscis'ne tuos? quis enim (refer) ille Pelasgũ
Celsior ante alios, qui prim⁹ in agmina præstat,
Egregius forma simul & fulgentibus armis,
Argolicos qualẽ nondum conspeximus inter
Heroas, cui clara & regia fulget imago?
Talia poscenti Nympharum diua resoluit
Tyndaris ora, senẽ pariter pudibunda ueretur:
Num potui hanc animã crudeli effundere leto
Ascensura ratem, cũ te Paris orba sequebar,
Et patriã infelix, thalamum, natosq; reliqui,
Hermionen'q; meã, mollis dum lusibus ætas
Gratior, & matris defleret nomen ademptæ?
Haud retrahũt uim fata, licet dolor anxi⁹ ægrã
Sollicitet mentẽ, lachrymæq; per ora cadentes.
Ille quidẽ quẽ iam memoras, Agamẽnõ Atrides,
Argiuûm ductor, duplici qui laude superbit,
Optimus imperio, & fortis bellator in armis,
Cõiugis & nostri frater. nec plura locuta est.
Tum senior tales effudit pectore uoces:
Fortunate uirûm ductor, cui millia parent

He-

Heroum, auspicijsq; intēdunt agmina Graium:
Iā memini īnumeras Phrygiā penetrasse cohortes
Bacchiferā ipse olim, diuo cū bella fuere
Mēdoni atq; Otreo Sagaris ꝓpe fluminis undas
Auxilio accitus comes unà & ductor utriq;
Accessi, æratas cū traxit Amazonas illuc
Impetus. hic armis, numeroq; ingentior illo
Hostis, & horrendo maior fulgore coruscat.
Pòst acies inter longè speculatur Vlyssem.
Quis procul ille, minor toto q uertice Atridæ,
Amplior ast humeris, & pectore latior extat,
Depositisq; solo cuneos circumuolat armis?
Vir gregis ut mutas pecudes niger agnꝰ oberrat
Lanigeris aries hirsutus tergora uillis.
Tum Ioue nata senē sic est affata Lacæna.
Ille Laërtiades rerum consultor Vlysses,
Pubētes q̄uis Ithacis in montibus annos
Egerit, ingenio ualet acri, & fraudis abundat.
Tū cōtrà exorsus uerbis maturus & æuo
Antenor, Vera hæc (inquit) si ritè recordor,
Hic Helenæ raptu quondā legatus ab Argo
Appulit Iliacā simul & Menelaus ad urbem.
Hos ego tunc primū patrijs in sedibus ambos
Hospitio accepi pariter ueneratus amicos,

Scr

Sermonesq; uirûm, uultus, & singula noui
Cõsilia, in medijs Troum cum cœtibus essent.
Celsior ille humeris, hic iam maturior æuo,
Et solio insidens uultu grauiore uerendus.
Ast ubi legatis coràm data copia fandi,
Et breuiter primum sermonẽ exorsus Atrides,
Quanq̃ ex more breui suetus sermone potiri,
Defuit haud põdus suauis nec gratia uerbis.
Ast ubi solerti fandi ius cessit Vlyssi,
Intentus telluri oculos atq; ora tenebat
Obtutu tacito, sceptrumq́; immobile dextra,
Attonito similis. quid enim? similẽq; furenti
Dixeris. exundãs dumq; increbresceret ore
Eloquiũ, hybernis niuibusq; simillima uerba,
Nemo uirum contra, quanto licet oris hiatu
Fulserit, auderet. formæ etsi laude uerendus,
Plus tamẽ excultæ præstabat gloria linguæ.
Vt uerò ingentẽ Priamus cõspexit ab arce
Aiacẽ, Quis'ne ille ducũ qui præstat in omnes
Egregius forma nimiũ & præstantibus armis,
Atq; alios humeris & toto uertice supra est?
Tũ Priamo Argolidũ respondit diua Lacæna:
Hunc illum Aiacẽ, bello qui murus Achiuis,
Esse reor. iamiam comitẽ simul aspice iuxtà

Ido-

Idomenea, deum sibi quem sua Creta ueretur,
Et Lyciæ gentes quæcunq; in bella sequuntur.
Hunc olim hospitio toties Menelaus in Argo
Martius accepit Creta Lycijsq; profectum.
Præstantes licet heroas, & quemq; sub armis
Ductorum aspiciam, norimq; insignia Graiûm:
Eminus hic geminos nequeo discernere fratres
Insignes armis, & cultis uestibus ambo, (dax,
Castor equûm domitor, Polluxq; in cæstib⁹ au
Aut Agamemnonias acies nec castra sequutos
Hos reor, aut Troiam petijsse, sed inde reuersis
Dedecus, & nostræ corâm puduere rapinæ.
Sic effata silet, geminos Lacedæmon habebat
Natalis fratres tellus. dum talia narrat,
Iußi ad sacra ferũt geminos uim fœderis agnos
Præcones, capreo conclusumq; utre Lyæum,
Cratera, & calices, Priamoq; ita uocibus infit:
Venimus Hectoreo iussu mandata ferentes
Laomedontiade, raptim te transfer in agros,
Hic ubi fulgentes armis rutilantibus hostes,
Et Troes pepigere, simul sacra fœdera firmes.
Hæc belli summa est, Paris et Menela⁹ in armis
Pugnabunt ferro. primas cui Martia laudes
Contulerit uirtus, Helene potietur honore.

Z Hinc

Hinc acies Troiã repetẽt, inde hostis in Argon
Nympharũ in patriã, Pelopeiaq; regna recedet.
Sic ille effatus. stupor ima per ossa cucurrit
Laomedontiadæ. sublimes nectere currus
Imperat, & scãdẽs manib⁹ detorquet habenas,
Instratosq; comes sequitur super usq; iugales
Antenor, Scææq; egreßi limina portæ
Cõueniunt ubi pugna duces armauit utrosq;.
Tum medios inter cuneos hinc inde sedentes
Desiliunt telluri, & rem simul ordine tangunt.
Vt Priamũ Iliacis & diuũ Antenora campis
Prospexit ductor Danaûm, & Laërtius heros,
Procedũt, pariterq; monent pro fœdere certo
Præcones, ex more dapes & sacra parentur.
Haud mora, festinant pateris ingentibus undas
Fũdere Baccheas, manib⁹q; aspergere lymphas.
Tũ gladio Atrides (lateri quẽ semper habebat)
Agnorum media uillos de fronte reuulsit,
Quos inter primos Danaûm Troũq; uicißim
Præcones tribuere duces, tunc orsus Atrides:
Iuppiter omnipotẽs, rerũq; æterna potestas,
Cũcta tuo qui regna pater sub numine torques:
Et Sol, qui cœli radijs opera omnia lustras,
Fulminaq;, & tell⁹ omnis, quæq; ætheris alti

Rel

Relligio, & quæ cœruleo sunt numina ponto,
Visq; deûm inferna, & nigri sacraria Ditis,
Cui sontes & fœdifragos sub tartara pœnis
Humanos post fata licet torquere nephãdis:
Sacrorum testes estote, & fœderis icti.
Dardanio si fors uictoria cesserit hosti,
Cõuenit è Phrygia Danaos discedere ad Argos
Cõiuge pro rapta: nec post ulla arma rebelles
Atridæ referent, bello'ue hæc regna lacessent.
Sin nostro annuerit potior uictoria regi,
Restituent Helenã cũ gaza, & Troes honorẽ
Debebunt meritò quæcunq; in tẽpora Graijs.
Si tamen extincto quæ iam pepigere recusent
Hoste Phryges, testor rursus sacraria Ditis
Numinaq; ipsa deûm, uiolati fœderis ultor
Insistam bello, aut uicti pellemur ad Argos,
Regnorũq; inopes, aut bello imponere finẽ(mis.
Decretũ, & Teucros & Pergama uertere flam
Dixerat, & ferro stomacho ten⁹ amputat ag-
Spirãtesq; solo, resperso in sanguine liqt. (nos,
Ast alij proceres fundẽtes uina coronant,
Et Danai, & Troes superos sic uoce precãtur:
Iuppiter omnipotens, æternaq; numina cœli,
Vt liquor hic Bacchi telluri infunditur atræ.

Tros Danaûq; fluat, quisquis sacra fœdera primu
Læserit, infra illi cerebrũ sic defluat omne,
Natorumq; simul cõiunx sit adultera cuiq;.
Talibus inter se firmabant fœdera dictis
Cõspectu in medio, uotis tamẽ obstruit aures
Iuppiter. At Priam⁹ trepido sic reddidit ore:
Dardanidæ insignes, & uos præstãtib⁹ armis
Argolici, cũ sit gnatus pia cura parentis,
Nõ pugnã aspicere hãc oculis, nec fœdera pos-
Ipse urbẽ repeto, norũt pia numina cui sit (sum.
Mortalis uitæ finis. Sic fatus, in altum
Cõscendit currũ, & retrò iubet ire iugales
Frena regẽs. grauis Antenor comitatur euntẽ.
Interea Laërtiades, & Troius Hector
Cãpum ad certamẽ medijs in fluctibus aptum
Dimẽsi, & sortes ærata in casside miscent.
Sic ipsi statuêre duces, quis primus in hostem
Torqueat excusso telum exitiale lacerto.
Inde acies passim Troũ Danaũq; per agros
Intẽtæ indulgent uotis. superosq; precantur,
Tollentesq; manus certatim ad sidera clamant:
Iuppiter æternùm cui gloria fulget in Ida,
Victum sterne solo, & lacerũ detrude corusco
Fulmine præcipitẽ tenebris, uter autor in arma.
En-

Europamq; Asiãq; dedit, pacemq; futuram
Amborum populis, æternáq; fœdera sanci.
Sic illi, ærata sortem tulit Hector ab urna,
Et Paridi primus micuit locus ordine longo (sit.
Inter & arma, & equos, spacia in sua qsq; reces
Vt primùm hic ocreis suras inclusit ahenis,
Inde habilem fratris thoraca Lycaonis artus
Induit argento, lateriq; accõmodat ensem,
Et grauiter summo nutabant uertice coni
Hirsutam galeæ frontem, clypeumq; sinistra
Alligat, & ualidã dextra rapit improbus hastã.
Haud secus arma humeris circũdat fortis Atri-
Hic postq̃ ãborũ fortunã hĩc inde cohortes (des.
Conspexere ducũ, pulsat tremor undiq; mẽtes,
Attonitiq; feros alterna in morte tuentur.
Illi indignantes furijs, ac dira frementes,
Certatim inuadũt Martẽ, & sub caßide uterq;
Dẽtibus infrendit, iaculumq; euibrat in hostem
Sortitus fortunã oculis. tum Dardanus aptat
Tela, & funestæ casum prior occupat hastæ.
Illa uiam medium clypei conata per orbem,
Non perfert ictum, forti sed uincitur ære.
Cuspis iter retro sine uulnere pulsa retorsit.
Tum ferus Atrides, cui fortior impetus altè

In clypeum assurgens, quãto non ante lacerto
Euibrat iaculum, & sæua sic uoce precatur:
Iuppiter æternũ numẽ, da sternere corpus,
Et thoraca manu ualida lacerare reuulsum
Prædonis Phrygij, et fœdare in puluere crines.
Polluti meritò hospitij det sanguine pœnas
Improb⁹, ut moueãt memorãda exẽpla futuros.
Dixit, & intorquens totis cũ uiribus hastã
Conijcit. illa uolans clypei transfixa per orbẽ,
In thoraca subit: laterique hausura cruorem
Hostis, & orbatum uita liquisset in armis,
Pronus in obliquum ni se torsisset ab ictu.
Nec mora, fulmineum uagina diripit ensem
Rex ferus, & galeã crebris quatit ictib⁹ hostẽ.
Dum geminat, mucro glacies ceu futilis ictu
Dissilijt, fulua resplendent fragmina arena.
Vt uerò attonitus dextrã conspexit inermem
Attollens oculos, sursum suspirat Olympo:
Iuppiter hospitibus si te dare iura loquũtur,
Quo superos inter nunc nemo nocentior extat
Oraui dudum lueret scelus ille nephandum
Prædator Danaûm. sic'ne impia Iuppiter ult⁹?
Dissilijt mucro, & manibus sine uulnere telum
Exijt. in Paridẽ, tantũ furor addidit, amens

Ir-

Irruit, & dextra setosum è uertice conum
Arripit, innixus pronũ ad socia agmina tractat.
Ille quidem inserto ualida sub caßide loro
Angitur in iugulum, nec respirare potestas.
Iam magis elisus uitam exhalasset, & hostem
Insignes belli poterant contingere laudes,
Ni Ioue nata Venus rupisset uincula furtim.
Dũ magis obstringit, dextræ ducis hæsit inanis
Caßis, at ille furens uacuam proiecit in aruis
Ad socios. illi spolium uelut hostis ouantes
Accipiunt. dum tela parat, dum colligit hastã,
Dum furit Atrides, circũm dea texit amictu
Nubifero Paridem, & multa caligine sepsit,
Sublimemq; uirum rapuit, laribusq; paternis
Illæsum thalamo stratisq; induxit, odoris
Floribus effultum, molliq; reliquit in umbra.
Ipsa Helenã acciri properat, quæ uertice muri
Spectatrix inter Phrygias mirata maritas
Stabat, & in curuæ formam aßimilata ueternæ
Quæ quondã lanæ Lacedæmone sueta receßit
Tyndaridi socia, & primũ seruauit amorem.
Tum leuiter tractat uestẽ sic fata sinistra:
Expectata ueni, dudum tuus ignis anhelat,
Te Paris ante thorũ gaudens geniale moratur,

Vnde Arabi rores, & amoma rubentia fragrãt.
Nec uulgare nitet, rutilanti insignis amictu
Conspicitur, qualis solitus uariare choreas.
Haud bellum gessisse putes. sic fata, labantes
Peruertit sensus, atq; ossibus implicat ignem,
Necdũ animus toto percepit pectore flammas.
Vt uerò agnouit roseæ ceruicis odorem,
Pectoráq;, & uultus, oculosq; ardore micãtes,
Aduertitq; simul diuini signa decoris,
Obstupuit, talesq; dedit de pectore uoces:
Quid dea me ludis? qd fraudib9 impba captas?
Fallere prõpta dolis tẽtas num fortè Lacænam
Mæoniæ aut Phrygiæ turritas ducere ad urbes
Principibus qui te & lasciuum numẽ adorant,
Cũ Paridem meus ille armis superarit Atrides?
Scilicet ipsa sequar primum comitata maritum
In patriam, partoq; ferar regina triumpho.
At tu læta dolis falsa sub imagine sensus
Ambire incœptas. Paridem modò sedula cures,
Sidereã sedem & superûm cõsortia linquis,
Haud ultra reditura polo, nisi nupseris illi,
Vel tenerè æternùm serues famulata cubile.
Et nunc ille diu spe multum captus inani
Expectare potest, pudor & reuerentia matrum

Ire

Ire uetat, quibus ipsa forem ludenda uerendis,
Tristibus & toto lachrymis consumerer æuo.
Tũ furijs incẽsa nouis Citherea profatur:
Ne me iterum instiges, ne te irritata relinquam.
Non adeo dum te colui, tibi dulce uolenti
Numẽ erã infelix, quãtum experieris acerbum.
In te cõiugibus geminis odia aspera uertam,
Vt merita incesti soluas scelera impia morte.
Talibus obstupuit dictis Ioue nata Lacæna,
Flauentes uelata comas occulta per urbem
Ad Paridem sola graditur comitata Dione.
Vt simul auratis nitidos ingressa penates
Liminibus, thalamũq; uiri cõcessit eburnum,
Perq; domũ famulæ studia ad seruilia currunt,
Tyndarida aurata candentem in sede locauit
Ante uirum, risitq; dolis Cytherea repertis.
Illa oculos breuiter terræ deiecta profatur:
Venisti tandem forti congressus Atridæ,
Vix mortẽ effugiens duri in certamine Martis,
Expertus paruo leti discrimine quantus
In clypeũ assurgat, quo turbine torqueat hastã
Vir meus. has'ne mihi quondã uentosus in illum
Iactabas furias? hæc num Paris illa superbi
Effera uis animi, quoties furibundus & armis

Maior in absentē bellum metiris Atriden?
Desine quæso minis pugnáq; lacessere rursus
Prælia, lude domi, Graia ne cuspide pectus
Infelix iaceas medijs confossus in aruis.
Ille refert, Dictis mulier'ne incesse superbis,
Instiges'ue animū. quid'nam, si uicit Athenæ
Palladis auxilio? posthac ego rursus Atriden
Experiar, quando sunt & mihi numina bello.
Nūc dulces Veneris furias, aliosq; sequamur
Cōgressus stratis in mollibus. aucta medullas
Flāma subit, totūq; hortante libidine pectus
Occupat, & maior nunq̄ mea sensa resoluit,
Non adeo cū te rapui Lacedæmone primùm
Aduectam puppi medijs in fluctibus ingens
Insula suscepit, Venus hic ubi iunxit amantes.
Dixit, at illa thoro Paridē complexa quieuit.
Hæc inter, trepidos toto uolat æquore cāpi
Huc illuc uoluens oculos, similisq; furenti
Vestigat Paridē Menelaus, & increpat altè
Spectātes bellū, Quis enim mōstrauerit hostē?
Quo'ue sequar? nullus Troū Danaūq; p agros
Viderat, ut uisum Menelao ostendere posset.
Nemo quidē auderet Paridē cōmotus amore
Occultare, metu concepti fœderis: imò
Optasset

Optasset potius crudeli occũbere leto,
Tantũ odij populis inerat. tũc maximus armis
Argiuûm ductor Phrygijs Agamẽnon adorsus:
Audite ò Troes, Paridẽ superauit in armis
Atrides, seruate fidem, sancitáq; nobis
Fœdera. Tyndarida Argiuã, raptũq; Pelasgis
Ornatũ, & quales meritò debentur honores
Reddite, quos nunq̃ uentura aboleuerit ætas.
Dixerat, at Danaũ strepitu assensere cohortes.

TERTII LIBRI FINIS.

HOMERICAE ILIADOS LIBER QVARTVS, NICOLAO Valla interprete.

NTE Ioue interea diuûm cõuenerat ordo
Sideream in sedem, cunctisq́; loquentibus Hebe
Nectareos paßim miscebat diua liquores.
Auratas illi celerant haurire uicißim
Inter se pateras, cœlitum uertice Troiam.

Et

Et Danaûm latos spectãt prope littora campos.
At pater æthereus solio conspectus ab alto,
Iunoni sic incipiens illusit Achiuæ:
Sunt geminæ forti tanta in certamina diuæ
Præsidio Atridæ, Iuno & Tritonia Pallas,
Quæ spectant tacita meditantes gaudia mente.
Hinc Paridem complexa suũ Ven⁹ aurea leto
Implicitum eripuit. belli iam gloria fortem
Stat penes Atriden. nos consultare decebit,
Bella odiũq; iterũ populis, placidam'ne quietem
Præstet, & ambobus pacẽ præbere futuram.
Si placitũ id supis, habitẽt sacra mœnia Troes,
Tyndaridẽ Argiuã reuehat Menela⁹ ad Argos.
Sic fatus, soluunt alta in suspiria mentem
Et Iuno & Pallas, propius quæ fortè sedentes
Exitiũ implorãt Teucris. nil ausit Athena
Dicta Iouis cõtra, tacitam sed cõprimit iram,
At Iuno impatiens tantum simulare furorem,
Pressa dolore graui furias sic fata resoluit:
Iuppiter, unde tibi diuûm ĩplacidissime surgit
Hic animus, quando infectum uanũq; laborem
Esse iubes, frustra toties quẽ fracta subiui?
Sudantesq; simul deflexi hinc inde iugales,
Dũ populũ ad Troiã Priamo natisq; ferentem.

Exci-

Excidium traxi. cœptis modò uicta quiescam.
Perge tamen, sed non alij tua iussa uolentes
Laudabũt superi. strinxit grauis ira Tonantem.
Tum fatur contrà cœli qui sidera torquet:
In te qd Priam⁹, Priami quid regia proles
Dæmonia emeriti potuere, ut sedula nunquam
Ira odijsq; uaces, donec sacra mœnia Troiæ
Funditus euertas, totosq; ingressa penates?
Necdum etiã cesses, crudũ nisi dẽtibus ultrix
Discerpas Priamũ prolẽq;, & Troas, & oẽs
Iliadas? necdum penitus saturata quiesces.
Iamq; agito, ut tua fert animũ furiosa libido:
Nil aduersor ego. tu tantum sensibus hauri:
Quando etiã libeat, penitus radicitus urbes
Eruam, & æqua solo turrita palatia ponam,
Hic ubi sacra litãt tibi gens, & amica propago,
Haud iram impedies, animo quãdo ista petenti
Inuito dedimus. quot flammeus ambit Apollo,
Quotq; operit stellis cœli radiantibus orbis,
Vrbibus ex ipsis cordi mihi gratius unum
Ilion, & Priam⁹, Priami quoq; Martia proles.
Hinc mihi nanq; calent sacris & odoribus aræ,
Qui superis impendit honor. Tum regia Iuno:
Treis equidẽ ante alias dilexi Iuppiter urbes,

Ar-

Argon, & illustrem Sparten, ditesq; Mycenas.
Has euerte solo iam si lubet, anxia quanquam
Obstiterim cui tanta deûm collata potestas
Ire Iouem contra superos qui fulmine terres.
Me tamen indignum est cœptis desistere rebus.
Cum dea sim, genus unde tibi sortita perenne,
Saturnoq; prior te sum generata parente,
Tũ tua sum coniunx, quãdo immortalibus altis
Imperitas, paribus cœlum populosq; regamus
Auspicijs: ego te, me tu foueamus: utriq;
Quæ uolum9, superũ tũ cætera uota sequẽtur.
Tu modò Teucrorũ Danaũq; p agmina Athene
Iram odiumq; ferat iubeas, captetq; per artes
Insidias belli, rumpant sacra fœdera Troes.
Dixerat, at dictis diuûm pater atq; hominũ rex
Annuit, & natæ uerba exitialia fatur:
I medios inter populos, & dissere Palla
Crimina bellorũ, rumpant sacra fœdera Troes
Exhortare prius. cœlo ruit Attica Pallas,
Ac uelut ignitum cum mittit ab æthere fulgur
Iuppiter infestum nautis populisq; timendum,
Corda pauor pulsat stillãtibus undiq; flammis:
Haud aliter dilapsa polo stupuere tuendo
Dardanidûm Danaumq; acies, sic quisq; reflexi
Ad

Ad socios referunt, Aut haec portenta minātur
Bella odiumq; uiris, aut icti foederis autor
Iuppiter ambobus pacem firmabit amicam.
Tunc Antenoridae uultum assimilata uirilē
Laodices Pallas, diuersa per agmina cedit
Vestigans oculis si quô Lycaonius erret
Pandarus, utq; illum multa inter millia uidit,
Quem circū clypeatae acies in bella fremebāt,
Quas secum ad Troiam Aesopi de littore uexit,
Ante uirum sistens uerba exitialia fatur:
Diue Lycaonide nil iam parere recuses,
Surge age, fatalem Menelao intende sagittam,
Pronum sterne solo, quem si cecidisse sub armis
Contigerit, Teucros insigni laude fouebis,
Quos bene apud memores tanti tibi gratia facti
Nunquam aberit. Paridi gratus splendentia regi
Dona feres, quando ille pyra conspexerit atra
Impositum Atriden. Lyciae regionis amico
Funde preces Phoebo, uires tibi suggerat arcu,
Cui pecudum primos aris imponere foetus
Voueris, ad Zeliam cum mox remeaueris urbē.
Sic effata, uiri mentem dementis Athena
Impulit. ille arcum enudat, syluestris erat qui
Cornibus è caprae quam quondā Pandar⁹ alta

Rupe

Rupe procul stantem iaculo sub pectore fixit,
Alta tribus cubitis (mirum) cui cornua fronti
Surgebant, quibus exectis firmauerat arcum
Ingeniũ artificis, postremaq; texerat auro.
Hunc rapit, atq; aptat neruo, terræq; reclinat.
Tũ sociũm clypeatæ acies circùm undiq; sese
Oppósuere duci, spectent ne longius hostes
Telum ex insidijs, celeres tueantur Atriden.
Ipse nouã pennisq; habilẽ squallente sagittam
Deprõpsit pharetra, neruoq; aptauit acerbos
Laturam Atridæ luctus: Phœboq; dicauit,
Cũ Zeliam attigerit sacrã, mactare bidentum
Primitias. cornu tum forte uolatile flexit,
Et duxit longè, donec curuata coirent
Inter se capita, & manibus iam tãgeret æquis
Læua aciem ferri, dextra neruoq; papillam.
Extemplo celeres neruo stridente per auras
Prosilijt telum: cuspisq; impulsa petiuit
Te feriens Menelae, tui casusq; fuere
Dij memores. ictum letalem auertit Athena.
Dum celerat telũ, nusquam tibi longius illa
Corpore distabat, nato quàm sedula mater,
Cũ uetat à dulci muscarum prælia somno.
Illã quidẽ ueniens, quâ circùm sutilis ambit

Bal-

Baltheus, & laterum iuncturas fibula mordet
Aurea, quaq; duplex circum tegit ilia thorax,
Detorsit telum. transit per cingula, & ipsum
Thoraca infixum crispans lorica morata est,
Et tandē extremū perstrinxit corpus Atridæ.
Tum niger illato defluxit uulnere sanguis.
Mæonis aut Cariæ ueluti si uirgo rubenti
Tingat ebur minio, phalerisq; imponat equorū,
Pendentes thalamo longè quas fortè uidentes
Exoptant equites, tantū si regibus apti
Ornatus extant aurigæ, & gloria currus.
Sic latera atq; ocreas currētes sanguinis undæ
Tinxerunt Menelae tibi rorata cruore.
Arma uidēs Agamēnō & ictū in corpore uul (nus,
Expauit: stupuitq; simul Menelaus & ipse
Aligerū aspiciēs telū penetrasse sub armis.
Tum grauiter socij totis suspiria rumpunt
Pectoribus. dextra Menelaū amplexus abundis
Suspirās lachrymarū oculis Agamēnō adorsus:
Heu mihi nūc frater, quādo hæc inopina Pe- (lasgis
Sors fuit, ut rupto pcūbas fœdere mortē,
Hic'ne timor superū? percußa hæc fœdera, &
Agnorū sanguis sacer & libamina diuū (aris
Nō uiolanda? quibus dudū sic fidimus, ut tu
A Occi-

Occideris frater. contemni numen Olympi
Haud impunè sinũt superi. scelera impia, quanq̃
Distulerint culpas hominũ, grauiora morãtur
Supplicia, æterni si qua est sententia cœli.
Nanq; dies aderit, sacrũ quãdo Ilium & omnis
Martia cum Priamo proles, Teucriq; peribunt.
Iuppiter altitonãs, scelerũ impia facta repẽdẽs,
Induet obscurã fallentibus Aegida Teucris
Perfidiã ulturus. sint hæc licet, heu mihi quãtũ
Mœstitiæ, & quantũ linquis Menelae doloris,
Si moriens uitæ sortẽ complebis acerbam.
Scilicet indecores sine te remeabimus Argos,
Præcipites patriæ Danaos feret anxius ardor.
Iam Priamo & Teucris insignis gloria belli
Funere parta tuo est. heu q̃ liquisse pudebit
Hic Helenã, tellusq; tui cõsumpserit ossa
Dardanis, exhausto quẽ spes dabat ante labore.
Iamiam aliquis Troũ nullo obsistente superbus,
Ingentis tumulo insultans Meneleos et umbræ,
Sic ne iaces Menelae? (feret) sic alter Atrides
Improbus ardorem belli consumat in omnes.
Ille quidẽ ad patriã tota cũ classe recessit
Expertus frustra uires, fratremq; reliquit
Tellure hostili. uos ò miserescite saltem.

Infer-

Inferni manes. potius mihi terra dehiscat
Ampla satis, nostras hæc q̃ referãtur ad aures.
Tũ flauus cõtra affatur Menelaus Atriden:
Iam solare acies, ne'ue exhorresce cruorem,
Haud altè in uulnus telum penetrauit acutum,
Ferrea iam missæ repressit cuspidis ictum
Lamina, ferratus texit simul ilia thorax.
Hũc iterũ affatur prĩceps Agamẽnõ Achiuũ:
Sic pater ille deûm faciat Menelae, dolores
Iam lenire decet medicãdo uulnus acerbos.
Talthybium iubet acciri, cui talia mandat:
Vade uocaturus, siste huc Machaõta medẽtẽ
Talthybi, belligeri foueat qui uulnus Atridæ,
Arciger insignis Lycius quẽ perculit aut Tros,
Mœstities Danais, atq; ingens gloria Teucris.
Dixit. at ille gradu celeri mandata secutus,
Huc illuc uoluens oculos, circũ agmina lustrãs
Aeratas acies inter rimatur Achiuûm
Heroẽ Machaõta, procul quẽ cõminus armis
Circũstãt clypeatæ acies, quas plurima Triccæ
Terra boum generosa dedit socia agmina bello.
Hic propior fit præco duci, & sic uocib⁹ inq̃t:
Perge Coronide, princeps Agamẽnõ Achiuũ
Ire iubet, fratriq; man⁹ adhibere medentes,

Arciger insignis Lycius quē perculit aut Tros,
Mœstities Danais, atq; ingens gloria Teucris.
Dixerat ille acri turbatus uulnere mentem,
Talthybiusq; simul glomerata per agmina pass⁹
Accelerant, ingens ubi tunc percussus Atrides
Stabat, acerba fremēs procerū uallāte corona.
Ille deo similis cōspectus in agmine primū
Per media infixum detraxit cingula telum,
Quo simul educto paulū cessere dolores.
Cingula tum soluit, ferrataq; tegmina circum,
Exuit occultum uulnus, teliq; latebras
Explorat dextra, cōcretumq; inde cruorem
Abluit, & mixto plagam linit arte liquore,
Quæ pater huic illi dederat medicamina Chi-
Hi dū uuln⁹ alūt diui Meneleos, in armis (ron.
Cōcurrunt Troianæ acies, pugnæq; parāt se.
Intrepidū aspiceres Agamēnona et arma fremē-
Hortātemq; uiros bello. nō segnius acres (tem,
Quadrupedes arcet, currusq; ex ære sonātes,
Quos procul ardētes pugnæ seruabat habenis
Armiger Eurymedon Ptolemæi sanguine nat⁹.
Hūc assistere equos propi⁹ iubet agmine facto,
Ardor anhelātes cū uiribus hauserit artus,
Ipse pedes cūctos hortatus obibat Achiuūm.
Bel

Bellorũ Argiui memores nũc ſumite uires,
Non erit auxilio periuris hoſtibus olim
Iuppiter, at primi frangentes fœdera Troes
Vulturibus laniãda dabunt ſua corpora ſæuis.
Cõſortes natosq́; domum ſuper alta feremus
Aequora, & euerſa raptabimus omnia Troia.
Quos uerò exangues præſenti Marte uidebat,
Argutis longè uerbis ſimul increpat omnes:
Dedecus Argiuûm, plebes moritura timẽdo,
Militia indigni, quorum Mauortis imago
Mẽtibus omnis abeſt, timidi uelut hinnuli apto
Quos labor in campo currentes laxat inanis,
Defectiq́; iacent, & nulla in pectore uis eſt:
Haud ſecus attoniti armatos horreſcitis hoſtes.
Num pelagi turmas ſpumoſa ad littora Troum
Expectatis adhuc, firmãt ubi uincula puppes,
Viſuri dextram ſi porrigat altus ab aſtris
Iuppiter auxilio nobis? ſic fatus, Achiuûm
Hinc atq́; hinc acies longè imperioſus obibat.
Vt Lycios alacer populos prnetrauit in armis,
Qui poſiti inſignẽ circũ Idomenea fremebant.
Idomeneus apro ſimilis, prima agmina bello
Struxerat, extremas Meriõe hortãte phalãges.
Hos placidè ut uidit gaudẽs Agamẽnon adorſ⁹:

Idomeneu Danaos ante omnes digne uereri,
Militiæ pariterq́; domi, mensasq́; per omnes
Discumbis conuiua prior, cyathoq́; potiris
Vndanti primùm nigro ueneratus Iaccho.
Ast ibi tunc alij heroes (si maximus extet)
Mensura potant media. tibi plenior uni
Stare solet crater, uelut & mihi quãdo bibẽdi
Est anim⁹. quantũ ualeat nũc Martia uirtus,
Et bello uires ostende, ut sæpe locutus.
Tunc ille affatur cõtrà, & sic uocib⁹ infit:
Atride, me nulla dies à fortibus ausis
Dißimilẽ arguerit. iamiam spectabis amicum
Qualem optas, bellumq́; animo flagrãte subibo.
Exhortare duces alios, atq; agmina pugnæ.
Quandoquidẽ primi uiolarũt fœdera Troes,
Certãdum est armis. pœnas dẽt sanguine rupti
Fœderis. hinc abijt mentem lætatus Atrides.
Mox ille Aiaces geminos offendit in armis,
Quos acies densæ peditũ post terga sequũtur.
Ac ueluti nubes scopulo quã spectat ab alto
Per mare rumpentẽ Zephyri sub flatibus atrã
More picis, pastor trepidãs ꝓcul horret iniqui
Tollentẽ imbriferas cœli, pelagiq́; procellas,
Tum rationis inops pecudes tutatur in antro:

Haud secus arua terũt cõdensæ in bella phalãges
Horrendæ clypeis simul & surgẽtibus hastis.
Hos procul aspiciẽs Argiuûm ductor Atrides,
Vociferans altè uerbis affatur amicis:
Aiaces magni, quorum fera pectora thorax
Ambit, & æratæ stant cinctæ ad prælia gẽtes,
Haud opus esse reor uos ultrà incendere bello,
Hortatu callent uestro pugnare cateruæ.
Iuppiter ò summe, ò Palla, et uagus ignis Apollo,
Omnibus hic ardor fieret: nam Troia sub armis
Et Priami imperiũ caderet populãda Pelasgûm.
Sic ait, hos linquens alios hortatur Achiuos.
Venerat ad Pylios ubi struxerat agmina Ne-
Exhortãs forti socios cõcurrere pugnæ. (stor
Hic magnũ Pelagonta suis, & Alastora turmis,
Hæmona dat Cromiũq; duces, simul atq; Biãta
Ductorẽ populorũ equitũ. currumq; potentes
Prima acies in fronte locat, peditũq; sequũtur
Agmina lecta uirûm, fortiq; in robore plebem
Imbellem statuit medio, pugnentq; coacti
Inclusi. primùm uetat admiscere iugales
In populum, turbent'ne acies. mox fidere quenq̃
Cursibus aut frenis prohibet, ne solus in hostes
Irruat, & longè quantũ sinit impetus erret.

 Tum

Tum simul ire acies, cōsertaq́ꝫ robora in hostē
Fluminis in morē prorūpere, fluxaq́ꝫ paßim
Debiliora monet, hostiles figere currus,
Curribus ex istis præstat pugnātibus hastas,
His olim multas uerterunt uiribus urbes
Antiqui heroes. Nestor sic belliger artem
Bellorum expertus lōgo mōstrabat ab usu,
Quē procul ut uidit, gaudēs affatur Atrides:
Si tibi diue senex animū par robur, & ausus
Corporis æquarent uires & fortior ætas.
Sed te fracta situ, neruiq́ꝫ effœta senectus
Obruit. ò utinam iuuenili in pectore robur
Afforet, atqꝫ annos sinerent mutare seniles
Numina, uel tali iuuenesq́ꝫ senescere sensu.
Tū Nestor (quanq̄ senior tamē armiger) inqt:
Ipse quidē Atride rursus iuuenescere uellem,
Qualis erā diuum cum Ereutaliona peremi,
Attamē haud superi mortalibus omnia præstāt.
Fortis eram quōdam iunior, nunc longa senect⁹
Conficit, & sensus immutat robur aniles.
Verùm equidē medius populos in bella fouebo
Consilio, qui solus honos solet esse senectæ,
Tela manu iaciat miles cui fortior ætas,
Et feriant iuuenes fidunt qui uiribus hostem.

Sic

Sic fatus Nestor, gaudensq́; recesſit Atrides.
Tū properās uidit Petheos Menesthea magni,
Quē circū adstantē populi glomerātur Achiui
Verborū artifices. huic proximus acer Vlysses
Ingenio stabat, Cephalenorūq́; cohortes
Stāt ferro accinctæ circùm, bellūq́; morātur.
Nōdū horū populi rumor sublatus ad aures
Venerat hic primū misceri in bella cohortes.
Spectātes stabāt Teucrosq́; erumpere pugna,
Cōminus, Argiuūq́; sequi simul agmina cōtrà,
Mox ipsi irruerēt. quos ut speculatus Atrides,
Vocib9 increpuit: Petheos sate sanguine magni,
Et tu ficte dolis, uulpinæ & fraudis abunde,
Quis metus imbelles, quæ uos tā sera moratur
Segnities? alios spectatis in arma ruentes,
Cū deceat uos ante omnes pugnare priores.
Vos olim acciti dapibus, quas fortè paraui,
Cū primū audistis, mēsis super, arma furētes
Induitis, carnes auidiq́; assumitis assas,
Vndantesq́; mero pateras inuergitis aluo.
Vos etiam ante decē spectabitis ire cohortum
Præsidia in pugnas hostilibus obuia turmis.
Tū cōtrà intorquens oculos affatur Vlysses:
Qualis ab orbe tui uox excidit oris Atride?

Qui segnes belli nos arguis, agmina quando
Marte calent aĩo, quãdo hæc tibi cura, uidebis
Telemachi genitorẽ acies irrumpere primùm
Hostiles, & te mentiri, & uana tulisse.
Vtq; illum agnouit subito caluisse furore,
Subridens iterum sic est effatus Atrides:
Diue Iouis Laërtiade sate sanguine magni,
Haud ultrà sæuire decet, q̃ iurgia præstent
Irarum causas. tibi nulla iniuria per me,
Nec iubeo bellare quidẽ, non turbida menti
Consilia assuetus miscere & uertere sensus.
Noui animũ uigilẽ laudis. iãq; ista (quid ultra?)
Vana dabunt superi. si quid cõmisimus in te,
Pœnitet, & nugas uirtus abolescet inanes.
Sic fatus, gradiens alios offendit Achiuos
Magnanimũ aggressus Diomedẽ. hic curribꝰ al
Et Stelenus magni natus Capaneos agebãt (tis
Quadrupedes, uultu simul hos affatur acerbo:
Tydide armipotẽs q̃s te metus obruit? aut quô
Effera uis animi patriæq; recesßit imago
Virtutis? non sic patrem timor arguit olim,
Obuius aduersos totiens qui terruit hostes.
Sic referunt qui tum illius uidere labores
Egregios. ego nil memini, licet ipse Mycenas
Ve-

Venerat absq; armis socio Polynice receptus
Hospitio. Argiui cogebant undiq; belli
Præsidia, ut sacræ uastarent mœnia Thebæ.
Et belli uires, sicut uoluere precando,
Obtinuere quidem, nisi Iuppiter altus ab astris
Signa daret, totos quibus ille exterruit Argos.
Huic tum fama uiro nullos æquabat in armis.
At postq̃ herbosi uenere Asopidos undas,
Tydea legatum Thebas misere Pelasgi.
Ille, ut erat fidens animis, id solus obiuit
Munus, & ingressus multos Etheocleos aulam
Oedipionidas mensis discumbere uidit,
Hic ubi nullus erat qui se tueretur amicum,
Terrorẽ iniecit Thebis: quosq; ille lacessit,
Solus Ethionidas uaria in certamina uicit,
Auxiliũ & uires tantum dabat Attica Pallas.
Illi indignantes, secreta in ualle latentes
Insidias struxere duci. uestigia retro
Dum seruata legit, proceres coguntur in unum
Quinquaginta, illi mortẽ latura iuuentus.
Horum ductores dijs immortalibus æqui,
Hæmonides, Mæõ, & Echioni9 Lycophõtes.
Tydeus hos homines lætum sibi ferre parãtes
Exitio affecit. tantũ dedit ire deorum.

An-

Auſpicijs ductus, Thebas qui mira referret
Mæona. talis erat, nulli uirtute ſecundus
Aetholius Tydeus: natum tamen ille reliquit
Alloquio ſeſe meliorem, at uiribus infrà.
Sic fatus, regẽ longè ueneratus Achiuûm,
Nil cõtra eſt auſus Diomedes inclytus illum.
Tum Stelenus magni natus Capaneos adorſus,
Vera quidẽ noſti, quæ nunc mentiris Atride.
Nos patribus lõgè præſtantes gloria tollit,
Nos min9 Argiuûm populorũ ad mœnia Martis
Duxim9, & ſacrã Thebarũ euertimus urbem.
Nos Iouis auſpicijs intẽdimus hactenus, illi
Irati fatis temerè indignantibus auſi
Occubuere, ſui pœnasq; dedere furoris.
Nos quibus aut igitur noſtros dignare parẽtes
Laudibus Atride? cõtrà tum Martius inquit
Tydides, uetuitq; loqui, & parêre coëgit:
Haud ego te arguerĩ populorũ rector Atride
Hortantẽ Argiuos. pugnat uictoria quando
Te penes, atq; ipſum ſequitur te gloria belli,
Si Troas uincent Danai, ſacrumq; reuellent
Ilion: & uictis luctus te triſtis Achiuis.
Eia agè nos igitur Stelene accĩgamur in hoſtes.
Dixit, & armatus curru uiolentus ab alto

Pro-

Prosilijt. sonitũ pectus super, arma dedere
Horrẽdum, quo uir quicũq; horresceret ingẽs.
Haud aliter densatæ acies super arua mouẽtur
Ductorũ impulsæ strepitu, uelut eminus undæ
Stridentis pelagi zephyris miscẽtibus æquor
Paulatim sese tollunt, mox flatibus actæ
Vorticibus rapidis longè glomerãtur in altum,
Tellure illisi refluunt super æquora fluctus
Spumosi, & salsæ rorant aspergine cautes.
Agmina ductores animare in bella uideres
Effari nil ausa metu, sed pectora tantùm
Marte calent, acies uarijs luxere sub armis,
Progressæ in numerũ. cõtrà tũ plurima Troum
Turba fremit, pecudũ similis, quas pastor ĩ aula
Diues agit, septa patulas ad ouilia mulgens.
Asiduos referunt circùm balantibus agnis
Ad uoces strepitus: talis super agmina Troum
It rumor, uaria in mores, & dissona linguis.
Hos acuit Mauors, ast illos Pallas Athena:
Terror utrosq; tenet, idem pauor occupat oẽs:
Rixaq; mortiferi soror et comes horrida Martis
Parua metu primo, mox sese attollit in auras,
Ingrediturq; solo, & caput inter nubila cõdit,
Per populos præceps rumore accenditur acri,

In

In medium lites affert, ac suscitat iras.
Haec ubi peruenit, campo furibunda superbi
Spectatrix belli sedit, rabiemq; per omnes
Miscuit, unde oritur gemit⁹ mortesq;, dolorq;.
Aduersi postq̃ apparent, tum tela reductis
Protẽdunt longè dextris, & spicula uibrant.
Iamq; intra iactum teli progressus uterq;
Cõstiterãt, subito erumpũt clamore furentes.
Missilibus feriunt clypeos, thoracas ahenos,
Pectora pectorib⁹, clypeis clypeosq; repellũt
Connixi. strepitu uario fremit Ilia tellus.
Fit gemitus morientũ, & mixta caede uirorum
Semineces hinc inde cadũt, fluit undiq; sanguis
Per terram, ueluti plures de mõtibus amnes
Per caua saxa ruunt, aucti pluuialibus undis,
Miscentur simul, & uiolenti fluminis instar
Rauca sonãt, strepituq; pauet de uertice pastor.
Haud secus immixtis oritur gemitusq;, cruorq;.
Hic primũ Antiloch⁹ pugnãtẽ & dira fremẽtẽ
Dardanidûm ĩplicuit Thalysiaden Echepolum.
Excussis galeae cristis sub fronte cruentum
Traiecit telum, cuspisq; impulsa per ossa
Transilit, & nigrae lucem clausere tenebrae.
Ille ruit medio uelut in certamine turris

Vul-

Vulsa solo, lapsum rapto pede ductor Abãtum
Calcodontiades Elephenor in arua trahebat
Rapturus spolia, ac inhians hostilibus armis.
Haud uotum tulit incautus: nam flexus apertũ
Dat latus. obseruans oculis id fortis Agenor
In læuum uersus transuerberat ilia ferro.
Singultantẽ animã trepidosq; extinxit in art⁹.
Hic Teucrûm Danaumq; simul pugna aspera
Implicuere inter sese, legitq; uirum uir (surgit.
Exitio affecti rapidorum more luporum.
Hic Anthemione natum Telamonius Aiax
Simesium excepit, teneri cui protinus anni
Impubesq; genæ, quondam quem mater ab Ida
Discedens genuit rapidi Simoentis ad undam,
Dum pecora infelix uisenda parentibus egit,
Simesiumq; simul fluuij de nomine dixit.
At non hic miseræ præstare alimenta parenti
Eualuit, uitæ spacio breuiore potitus.
Obuius huic Aiax ferratum hastile mamillæ
Magnanimus dextræ intorsit, pectusq; repente
Trãsilit atq; humeros extra. tum pron⁹ in aruis
Corruit, & totus telluri insternitur atræ,
Qualis adulta solo pingui sinuosa uirentes
Populus in ramos, nigra quam forte bipenni
Arti-

Artificis cædit manus, acri ut robora curru
Arte rotasq; paret. iacet illa in littore, donec
Arescat. talis cecidit prostratus ab armis
Anthemionides. Aiacis uulnere ut illum
Vidit Priamides confectum Antiphus acerbo,
Per medios ruit, & iaculum proiecit in hostem.
At non Aiacē, sed fixit cuspide Leucon
In latus. hic magni fuerat comes unus Vlyssi
Carior ante alios. qui dum Simesion adunca
Ad socios traheret dextra, confossus arenæ
Defunctū iuxta cecidit, dextraq; remisit.
Tunc Ithacus cari comperta morte sodalis,
Perfurit, ac rapto prorumpit in agmina telo.
Bellator ualidis proiecit uiribus hastam
Per medium, Troes teli uenientis ab ictu
Seducunt sese. diræ non irrita mortis
Hasta uolat longè, meditantem prælia pulsat
Democoonta nothū Priami, qui solus Abydo
Ardentes conduxit equos. per tempus utrunq;
Illa subit, nigræq; oculos clausere tenebræ.
Corruit in præceps, sonitū sup arma dedere.
Tūc retrò incipiūt Teucri et mauorti9 Hector
Ferre pedē, Danai facto clamore fremebant,
Cōcurrūtq; ultra, & spoliāda cadauera raptāt.

Per-

Pergamo ab excelsa pugnas dũ spectat Apollo
Palãtesq; Phrygas, sic ira turbidus inquit:
Ite alacres (quid'nã Troes dubitatis?) ĩ hostes.
Nõ lapis est illis, nec durũ in corpore ferrum,
Vt nequeant armis uiolari, & uiribus angi.
Nõ hic æquoreæ Thetios bellator Achilles,
Puppibus in medijs sed tristem digerit iram.
Sic deus excelsa Teucros affatur ab urbe.
Excitat hic cõtra Danaos Tritonia Pallas,
Ingrediens lapsos reficit, uiresq; ministrat.
Tunc Amaryggiden fatum Diorea ligauit.
Hũc Pir9 Imbrasides, Thracũ qui ductor ab oris
Venerat, iniecto percußit crura molari.
Perfregitq; genu, neruos cõtriuit & oßa.
Collapsus tandem iacuit resupinus in aruis,
Ad sociosq; manus anima fugiente tetendit.
Tum Pirus hũc iterũ currẽs percußit acuto
Vmbilicum iuxta ferro. fluxere cruore
Viscera cõmixto, & lucem clausere tenebræ.
Dum furit, illius percußit pectora Thoas
Aetholius, iaculoq; animæ spiramina fixit.
Tum propior ualidũ deducit uulnere telum
Magnanimus Thoas, gladioq; euiscerat aluum,
Vna eadẽq; uia sanguisq; animusq; sequuntur.

Non tamen exuuias, licet ingens uiribus, ille,
Eripuit. longis facto simul agmine Thraces
Obnixi incurrunt hastis, hostemq; repellunt.
Sic illi exanimes utrinq; per arua iacebant
Vulnerib9 mixti, Thracũq; Epathrũq; cateruæ,
Ductoresq; ipsi: sanieq; inuoluitur omnis
Turba uirum, quis enim cõfusæ stragis aceruos
Ediderit? non si media inter prælia Pallas
Duxerit illæsum dextra. tot millia Troum
Argiuumq; die paßim cecidere sub illo,
Implicitiq; iacent per mutua uulnera foßi.

QVARTI LIBRI FINIS.

HOMERICAE ILIADOS LIBER QVINTVS, NICOLAO Valla interprete.

IC iam Tydidæ Diomedi Pallas Athena
Fulgorem uiresq; dedit, quo maior in omnes
Surgeret Argolicos: aspectu illustrat honoro.

Ar-

Ardet apex galeæ cristis, ac uertice flamma
Fũditur, & tremulos umbo uomit aureus ignes.
Qualis ubi oceani perfusus lucifer unda
Extulit os cœlo sacrum, longeq; coruscat:
Tydidæ talis species radiabat ab armis.
Per mediũ pugnæ, frẽdet quâ plurimꝰ horror,
Irruit in Teucros. diues purusq; sacerdos
Vulcani geminos Dares ad prælia natos
Ideum Phegeũq; uno super axe comantes
Miserat insignes belli. tunc obuius hastam
Tydidæ Phegeus humeri quâ tegmina surgunt
Cõijcit, ærato procul illa umbone repulsa est.
Tydidæ contra dextram non irrita liquit
Hasta, papillosum pectus trãsuerberat hostis.
Dat gemitũ armorũ pulsu conterrita tellus.
Deserit Idæus Phegeũ pulchrosq; iugales,
Expectare pauẽs Diomedẽ fratre perempto.
Haud nigrum poterat fugiens euadere fatum:
Sed patris orbati sortẽ miseratus acerbam
Mulciber, obscuro fugientem texit amictu.
Ille rapit currum socijs, pariterq; iugales
Imperat ad naues duci. tum cætera Teucrûm
Idea turba uidẽs pauitãtem, & Phegea lapsum
Inter lora rotasq; procul densantur in unum.

Hic Pallas Martē cōplexa his uocib⁹ orsa est:
Bellipotēs Mauors hominū populator, et urbiū
Euersor, Troas Danaosq; in bella quid ultrà
Vrgemus? nostris pugnent sine uiribus omnes:
Cedamus, uincant tantū quos uincere mauult
Iuppiter, atq; ipsos comitetur gloria belli.
Nos procul amoti Iouis hinc uitabimus iram.
Sic effata, deum totis subtraxit ab armis
Et statuit longè herbosi Scamandros in aruis.
Acrius hic instant Danai, fugitq; uirum uir,
Deficiūt Troes. princeps Agamēnō Achiuūm
Altronum Odion ductorem perculit hasta
Pectus in aduersum. micuit trans terga cruēta
Cuspis, & è curru cecidit resupinus in aruis,
Desuper arma graui sonuerūt quassa fragore.
Licius hic Phæston rapit Idomeneus ab alto
Mæonio genitum, Boro qui ex ubere Tarna
Venerat: hunc ualida pugnantē uulnerat hasta,
Et dextro affixa ex humero tremebūda pepēdit
Ille ruit, Stygiæq; oculos clausere tenebræ,
Et socij exuuijs spoliare cadauera currunt.
Hinc Strophio genitū fugientē magn⁹ Atri-
Venatu egregiū, Scamādrō traijcit hasta, (des
Delia quē docuit nemoraleis currere montes,

Et

Et terrere feras iaculisq; agitare fugaces.
Sed nec diua uirum, celeresq; in bella sagittæ,
Nec iuuere quibus cunctos superauerat arma.
Nanq; humeros inter fugientis cōijcit hastam
Atrides Menelaus. micuit trans pectora ferrũ,
Dat sonitũ ingentem curru delapsus ab alto.
Tunc Myreonæa currens exceptus ab hasta
Pheredus Harmonides, coluit quē Pallas Athē.
Omnia q̃ nosset manibus faciēda per artes. (na
Hic Paridi instructas puppes æquauit in undis,
Principiũ infaustũ Teucris, ipsiq; futurum
Exitio, monitus qui non audire deorum
Eualuit, lũbis proiecta superuolat hasta,
Oßibus effractis inuenit uiscera cuspis,
Suspirãsq; oculos æterna in morte ligauit.
Pedea Phylides cõnixus corpore Meges
Excipit arte Nothũ celebri, quē diua Theano
Erudijt studijs tantum gratata mariti.
Martius hũc Meges lõga ferit eminus hasta
Ceruice obuersa, neruorũ ubi nexilis hæret
Stirps capiti. lingua cuspis porrecta sub ipsa
Per dentes inuenit iter, cum frigidus aruis
Decidit, & ferrum moriens hostile momordit.
Eurypyl⁹ diuũ Emonides Hypsenora magno

Dolopione satū, dudum qui sorte sacerdos
Scamandri fuerat, populis ducibusq; uerendus
More dei, stricto gradientē intercipit ense,
Et solidū magnaq; humeri cū parte lacertum
Amputat. effuso cōmixta in sanguine dextra
Decidit, ac subitò moriens expalluit aruis.
Talia per cāpos passim dum funera Graij
Edebant, medios Tydides transilit hostes.
Haud utris bellū gereret, Teucris'ne suis'ne
Cernere erat, Danaos tantū tulit impet⁹ ultra.
Tegmina nulla ualēt, nec quisq̄ ex hostib⁹ audet
Pugnando tētare uices: pcul arma frementis,
Mortiferosq; ictus, & cristas cassidis horrent.
Ac ueluti torrēs qui multis imbribus auctus,
Aggeribus ruptis, hominūq; boūq; labores
Sternit, & insertos euellens gurgite pontes,
Fertur in arua furēs: rapido sic Martius omnē
Percurrens cāpum Tydides agmina uertit,
Cōfertosq; licet perturbat uiribus hostes.
Vt procul hunc acies uidit Lycaonius heros
Vndiq; rumpentem, lunato infensus ab arcu
Vulniferū laxat telū, quaq; æra fatiscunt
Thoracis transit, dextroq; infigitur armo.
Transadijt cuspis, micuit de corpore sanguis.

Hæc uerba non sunt Homerica.

Hic

Hic ſubitò illati quem gloria uulneris auget,
Pandarus exclamat, Longè conuertite Troes
Magnanimi currus auriga, & ſumite uires.
Scilicet Argiuûm melior confectus acerbo
Vulnere, nec ſperẽ teli uim ferre ſupremam,
Quod mihi iã neruo manib⁹q; aptauit Apollo,
Nec uoluit Lycijs quõdã me excedere fruſtra.
Talia iactabat. neq; enim cõſumpſit acerbum
Tydiden uulnus, ſed iam penes ipſe iugales
Excedens, Stelenum ſic eſt affatus amicum:
Hactenus ò Stelene potui, nunc uulnus acerbũ
Cõficit, hãc humeris actutum euelle ſagittam.
Sic fatus. curru Stelenus mox deſilit alto,
Et penitus dextra telum de uulnere traxit.
Tũc niger ex humero totis cruor effluit armis.
Saucius ille preces tandẽ ſic reddit Athenæ:
Exaudi me nata Iouis Tritonia Pallas,
Pugnantẽ totiẽs duro ſub Marte parentem,
Me quoq; ſi dextro fouiſti numine, da nunc
Horrentes tenebras nigræ uaneſcere mortis,
Admotũq; uiri pectus lacerare ſuperbi,
Qui dudum feriens nitidum me cernere ſolem
Iactatus non poſſe diu. ſic fatur. Athena
Audijt orantem, propiusq; admota lacertos

Contingens totos uires infudit in artus,
Exhortata ducem ſic ore affata ſereno eſt:
Tydide armipotẽs, Teucrũ ne horroſce tumul
Nec pugnare time. patriũ tibi robur ĩ armis, (tꝰ,
Quale dedi Oenidæ quouis ſub Marte potẽti.
Quinetiã ex oculis nubẽ quæ plurima circũ
Mortales hebetat uiſus, operitq; tenebris,
Eripui, ut pariter diuos hominesq; uideres.
Si quis in hoc ſuperũ fautor certamine Teucris
Venerit, excepta tantum uiolare Dione
Parce deos. illam (ſi uenerit) excipe ferro,
Sit Ioue nata licet. Pallas ſic fata receſſit.
Talibus incenſus dictis Aetolius heros
Acrior ad pugnã redit, ac uim ſuſcitat ira.
Vt leo cum pleno ferus inſidiatur ouili,
Quẽ feriẽs lõga paſtor non conficit haſta,
Saucius ille thoros quatit, impauidusq; minaxq;
Ingreditur caulas, fremitu per ouilia ſæuus
Graſſatur, cũ ſegne pecus denſatur in unum:
Haud ſecꝰ aduerſos crudeſcit ductor in hoſtes.
Aſtynoon populi paſtorem, & Hipenora ferro
Percutit. aſt illum fixit penes haſta papillam,
Huic humerũ ſtricto & totũ tulit enſe lacertũ.
Hos linquẽs ſequitur Polidõ et Abãta fugaces,

Quos

Quos sacer Eurydamas genuit, qui somnia docte
Scire uirûm, natis Troiana ad bella profectis
Somnia non cecinit, melior sed Martius illis
Interpres soluit Tydides somnia ferro.
Post hos īplicuit Xanthō, pariterq; Thoona
Phenopo genitos annis pubentibus ambos.
At pater audita natorum cæde, penates
Seruabat lugens, æuoq; exhaustus anili
Haud ultra sobolē sperat cui lauta relinquat
Rura suis longos atauis possessa per annos.
Nanq; animā ferro Diomedes fortis ademit
Ambobus patri steriles in luctibus annos.
Cū natos rediꝫsse sibi non uiderit ultra,
Cognatisq; domos, & pinguia culta reliquit.
Tū geminos Priami natos Echemona leto
Et Chromion curru stantes detrusit in uno,
Vt leo prosiliēs pascentē in terga iuuencum
Aut armentalē uaccam prosternit in aruis:
Sic hos Tydides curru super arua cadentes.
Tū spoliare uiros socijs, rapere inde iugales
Imperat, exuuiasq; omnes inferre carinis.
Hunc postq̄ Iliacas uidit turbare cohortes
Aeneas, celerat pugnātum ubi plurima sæuit
Tēpestas, natū explorās Lycaone per omnes.

Ast illum postq̃ media inter millia uidit
Bellantem, sese antè ferẽs sic ore profatur:
Pãdare nunc ubi sunt tela exitialia, & arcus,
Gloria qua nullus se iã tibi Dardanus æquat,
Nec quisq̃ Lycius melior tibi prætulit heros?
Eya agè tende uiro iaculũ, manibusq; precatus
Ante Iouem paßis, qui nũc tot funera Teucris
Per campos infert, & uiribus agmina uertit.
Quis, nisi fortè deus, cessantibus ordine sacris
Iratus Teucris strages tot miserit atras?
Dura quidẽ res est mortalibus ira deorum.
Ille refert cõtrà, Teucrorũ maxime ductor
Aenea, longè tantum (ni fallor) ab armis
Illum ego Tydiden hominũ delebile fulgur
Esse reor, nosco triplices in caßide cristas,
Et clypeum, & currus. sed nõ ego certior idem
Sit'ne deus. certè non hic sine numine magno
Tãta mouet diuûm, quisq̃ stat proximus illi
Nube latens, alio qui corpore uulnera torquet.
Iamdudum cõtrà telum iaculatus, & armo
Infixi dextro, laxat quâ brachia thorax
Orbe cauo, Stygioq; ducem trusisse sub orco
Speraui, frustra uires expertus in illum
Tela dedi, deus hic aliquis mihi protinus ictus

Fru-

Frustratur, fatis inijs iam bella sinistris.
Tum curr⁹, & equi desunt, qbus ipse p hostes
Inferar. undenos Lycaonis in atria currus
Aeratos circũm, peplis phalerisq; decoros,
Instratosq; ostro geminos, ad quenq; reliqui
Cornipedes, qui nũc tenues pascuntur auenas,
Ordeaq; assueti bellis. mihi sæpe Lycaon
Ducere quadrupedes uẽturo ad prælia suasit,
Troianos ut eques inter uersarer equestres:
Nũc repeto infelix monit⁹, quos antè refelli.
Linquere equos duxi melius, ne Marte perennĩ
Pabula deficerent: nitidi stabulantur in altis
Aedibus, ad sacrum ueni pedes Ilion arcu
Fretus, & his tandẽ quæ nil ualuere sagittis:
Nanq; duces geminos dudum sine funere fixi
Præstãtes armis diuûm, Menelaon, & ipsum
Tydiden, fuso rubuerunt membra cruore,
Quo magis iratos acui super agmina Troum.
Has equidẽ rapui fortuna obstante sagittas,
Suspẽsosq; arcus ramo, quãdo Ilion altum
Accessi Teucris, traxit me plurimus ardor
Hectoris auxilio. felix augere Pelasgos
Nõ cessat fatũ. quòd si patriãq; laresq;
Rursus ut aspiciã dabitur, charosq; parentes,
Mox

Mox caput hoc humeris Danaũ q̃cũq; recidat,
Hos ego tum manibus fractos flagrãtibus arcus
Cõijciam flammis, sic dij mea uota sequũtur.
Tũ cõtrà Aeneas, Hæc iã desiste loquendo
Pãdare, præstat enim Tydidæ occurrere forti.
Scãde meos currus, quãtũ per aperta uolãtes
Prosiliant cursu nunc experiere iugales.
Nam si fortè iterũ Tydidæ gloria belli
Fulserit, & grauior Teucros Iouis ira sequetur,
Versi urbem cursu uolucri tutumq; petamus
Effugium, cape lora manu, compelle sonoro
Verbere quadrupedes, descẽdo, et bella subibo
Ipse pedes pugnãs, uel equûm moderabor habe
Et tu Tydiden fatali intercipe ferro. (nas,
Dixerat Aeneas, contrà Lycaonius heros:
Aenea tute ipse & frena, & uerbera, & axes
Sol⁹ habe, assuetusq; tuos auriga iugales,
Obliquosq; regat currus, ne fortè recusent
Iussa aliena pati, paßimq; per arua furentes
Assueti imperio domini retinacula rumpant,
Et pauidi alterno longè rectore trahantur,
Exoptentq; tuos monitus, mox irruat in nos
Tydides, perimatq;, & equos sibi raptet, & ar-
Ergo tuos rege cornipedes, ego lõgi⁹ hasta (ma,
Ex-

Excipiam uenientem. ambo super axe ferũtur
Tydiden contra. Sthelenº quos inclytus armis
Vt procul aspexit, sic ore exclamat aperto:
Tydide Diomede animo gratißime nostro,
Ipse ego nunc geminos in te torquere iugales
Prospicio heroas: alter præstantior arcu
Pandarus ante alios natus Lycaonis: & alter,
Aeneas Anchisiades acerrimus armis,
Quẽ Venº alma parẽs genuit Simoëtis ad undã,
Nec te magnanimæ laudis ferat ardor in hostes
Vsq; adeo ut nimium pereas ingẽtibus ausis.
Huic toruo contra Tydides lumine fatur:
Talibus ardentẽ pugnæ præuertere frustra
Sollicitas mentẽ uerbis, fuga nulla sub armis
Degenerẽ arguerit, sunt & mihi fortia bello
Pectora, uisq; animi. qd enim moror obuiº ipsis
Hostibus ire pedes, geminosq; lacessere ferro?
Dũ mea bellipotẽs modò me tueatur Athena,
Diripientur equi retrò, uel pronus uterq;
Corruet, aut alter. q si mihi candida Pallas
Amborum illato dederit de funere laudem, (det
Hauri aĩo hæc memori, te nũc mora nulla retar
Quĩ ad equos pperes Aeneæ, et corripe dextra
Frena citatorum, totoq; ex agmine raptos
(Hor

(Horrendū quanq̄ fremitent) ad littora ducas.
Illorum de prole genus traxisse feruntur
Quos dedit æthereo regi de semine Troo
Iuppiter altitonās preciū Ganymedis adempti
Ante alios longè uolucres, quos tota sub axes
Sidereos nutrit tellus, ac lustrat Apollo.
His armentales clam Laomedonte per agros
Subdidit acer equas Anchises, inde iugales
Sex tulit, & geminos efflantes naribus ignes
Aeneæ dedit, ipse alios ad pabula seruat
Auxilio belli. quibus hic si fortè potiri
Cōtigerit, laudis quantū referemus ad Argos!
Sic alternantes hi dum sermone fruuntur,
Accelerant illi gressus, hostiq; propinquant
Et primum affatur Lycaonius ore proteruo:
Tydeos armipotēs magni sate sanguine frustra,
Vulnere quem dudum nostræ petiere sagittæ,
Rursus ut experiar ualida nunc cōmin⁹ hasta,
Veni equidē, num tela magis felicia sint hæc.
Dixit, & intorquens quantis non uiribus hastā
Ante tulit, forti clypeo super ingerit ictum,
Quē penetrās medio cuspis thorace retēta est.
Tum satus ingenti clamore Lycaone fatur
Exultans uicisse ratus, Non irrita uoti
Ha-

Hasta subit ferrum, nunc altè in corpora pressi,
Nec superesse diu poterit, mihi gloria tanti
Per gentes ierit leti, laudesq; ferentur.
Tunc illi intrepidus contrà fatur Diomedes:
Pandare uana putas, nec quicquã corporis ictu
Perstrinxit, nostrũ mage nũc penetrabile telũ.
Experiere: prius uos hinc non ire licebit,
Arida quàm uestro satietur sanguine tellus.
Hæc dicens iaculum conuersa cuspide uibrat,
Et iacit, at Pallas medijs in naribus illi
Detorsit ueniens subitò, dentesq; per ipsos
Cuspis it, extremæ radens superantia linguæ
Transilijt, fossa micuit ceruice cruenta.
Corruit in uulnus, gemitũ super arma dedere.
Vno animus simul & sanguis effluxit hiatu,
Armorum ingenti sonitu expauere iugales.
Tũ celer à stricto mucrone horrẽdꝰ & hasta
Desilit Aeneas, ueritus ne exangue cadauer
Corriperent Danai, ueluti leo uiribus audax
Prostratum circa ferrugine clarus obibat
Dẽtibꝰ infrendẽs morti dare quenq; parabat,
Instãtes iãq; hos clypeum, nunc uertit ad illos,
Ingeminatq; ictus. acri tum percitus ira
Tydides, magna saxum ui corripit ingens.

Vix

Vix illud gemini ualida ceruice subirent,
Qualia nūc hominū producit corpora tellus.
Illa manu raptū celeri detorquet in hostem,
Excußitq; genu neruos, & ferrea circum
Tegmina pelliculæ paulū scidit aspera cautes.
Incidit ad terram duplicato poplite nixus
Aeneas dextra, tenebrisq; adopertus ob ictum
Lumina, iam tenues uitā exhalasset in auras,
Ni cōplexa Venus natū Citherea lacertis
Splendenti peplo Danaûm texisset ab armis
Traxissetq; uirum denso per inane tumultu,
Ne quis in occursu lapsum contingere ferro
Vectus equo celeri, uitāq; extinguere posset.
Tū Stelenus memor imperij, quos ipse regebat
Ad currum cōpescit equos, pugnāq; remouit,
Et procul astrictos in frena reliquit habenis.
Actutum aggreditur crinitos inde iugales
Aeneæ, densoq; obliquat ab agmine raptos.
Deipilo, quo non erat alter amicior illi,
Tradidit. hic uelox, omniq; industrior arte
Tydidæ ad naues duxit, licet usq; frementes.
Ille suos tandem sumptis repetiuit habenis,
Tydiden mox pone subit, qui turbidus ira
In Venerem fertur bello, quia debile numen

De-

Degeneremq́; deam norat, non qualis Athena
Bellica, non urbes qualis populatur Enio,
Sed cui nil magnæ uirtutis in arma fuisset.
Tunc acies inter spectans rotat acrius ensem.
Quã Venus ipsa fugit, pepli uelamina ferro
Discidit ambrosij, Charites quæ munera diuæ
Texuerãt, mediũq́; infodit uulnere dextro,
Vnde cruor fluxit, qualis solet esse beatis
Numinibus. neq; enim crustis cerealibus illa,
Nec nigro dapibus sumptis uescuntur Iaccho,
Sic diui exangues, immortalesq́; uocantur.
At Venus ingenti grauiter cõcussa dolore
Vociferat, natũq́; manu, peplumq́; reliquit.
Actutum Aenean obductu nubis Apollo
Eripuit leto, ne quis celer hostis amicam
Hauriat illi animã longè, mox uoce superba
Tydides clamat fugienti, & iurgia diuæ
Multa refert, Magno pugnas Ioue nata uirorũ
Sollicitas, luxu molliq́; assueta furore.
Num tibi fœmineos satis est incendere sexus?
Quinetiã insidias acies media inter & arma
Ausa paras Danais? non hæc tibi prælia diuûm
Dat pater. armisonũ ni ptinus improba cãpum
Deseris, hoc ipso disces mansuescere ferro.

Dixerat. ast acri Venus exanimata dolore
Multa gemit, pulchros art⁹ cruor undiq; mollit.
Tunc Iris cõplexa deam uentosa gementem
Abstulit armorum strepitu per inania uelox,
Et Martem ante ipsum pugnæ qui læu⁹ in hasta
Nixus erat, curruq; sedens spectabat Achiuos,
Deduxit lachrymantem, elaspa in poplite fluxis
Voce deum lachrymis sic est affata trementi:
Da rogo chare tuos frater mihi cede iugales,
Vt uehar æthereos misera hĩc sublimis ad axes
Si qua deis sit tuta domus: nam uulnere tetro
Saucia conficior, Tydides impulit in nos
Mortalis ferrum, qui cum Ioue fortius ipso
Cõsereret dextrã. Sic diua effata. frementes
Dat Gradiuus equos, niueis sub dentibus illi
Aurea frena terũt, scandit tum saucia currum.
Iris lora manu torquens Taumantias urget
Alipedes stimulis, rapido super æthera cursu
Prosiliere pares, illos de curribus Iris
Amouet, atq; hilares diuina ad pabula nectit.
Illa super genibus totiens recidiua Dionæ
Procubuit, toto collapsam corpore mater
Sustinet, & uerbis dulcem solatur alumnam:
Cui licuit de te tãtum mollißima diuũm

Gna-

Gnata, uelut magnam dederis dijs impia cladẽ?
Tũ sic fata Ven⁹, Dedit hæc mihi uulnera nat⁹
Tydeos armipotẽs, pugnæ cum sola tuerer
Implicitũ Aenean. mihi carior oĩbus hic est
Quos peperi. haud ultrà lis est odiosa Pelasgis,
Pugnaq́; cũ Teucris, quãdo immortalibus ipsis
Bella gerunt. rursus tribuit sic diua Dione:
Perfer, & obdura tãtum mea nata dolorem:
Cœlestes etenim multi grauiora tulerunt
Vulnera, confoßi pariter mortalibus armis,
Mortalesq́; deũm telis cecidere uiciβim.
Bellipotẽs certè Mauors tulit anxia, quando
Nexilibus uinclis Othos fortisq́; Ephialtes
Aloidæ strinxere deum: uinctusq́; catenis,
Donec Luna decẽ ternosq́; reuolueret orbes,
Ferrata inclusus stetit & periturus in olla,
Ni pia Mercurium Eribœa nouerca moneret.
Ille deum uinclis furtim subtraxit iniquis
Iam penè extinctum. doluit Saturnia Iuno
Cũ ferus Alcides traiecit cuspide mammam,
Vulnere quo diuæ dolor intolerabilis hæsit.
Quinetiam Pluton nigri regnator auerni
Sustinuit uulnus: idem Ioue natus ad umbras
Prorumpens erebi, primis in faucibus illum

Implicuit, multumq; dedit sentire doloris,
Mactassetq; necē si dij paterentur acerbam.
Saucius ille humerū magni Iouis atria lāguens
(Sic animam angebat dolor exitialis) adiuit.
Illic infundens plagæ medicamina Pæon
Abstulit omne malū, neq; enī mortalis erat Dis.
O nimiū infelix Alcides, impia quando
Est ausus, iaculisq; deos uiolauit Olympi.
Hūc (si uera reor) Tydiden Pallas Athena
Impulit indomitū mentis, sensusq; carentem,
Quē latuit non posse annos superare seniles,
Qui dijs infensus gerit immortalibus arma,
Nec penes hūc genibus nati super usq; sedebūt
Blandiri assueti, si iam remeabit ab armis.
Sit licet is bello præstans, & uiribus audax,
Aspiciat ne quis secum præstātior arma
Conferat, & uitam crudeli sorte relinquat.
Vsq; adeo Adrastis pauida Aegialea parentes
Excitet à somno plorans mala fata mariti,
Exclamet, repetatq; uirū mœstissima cōiunx.
Dixerat, & digitis saniē de uulnere mulgēs
Lenibat, penitusq; graues cessere dolores.
Hæc dum Iuno simul lætæ Pallasq; tuentur,
Ante Iouem stātes Veneri ludibria iactant.

Al-

Alba oculos tunc illudens affatur Athena:
Diue deûm genitor, licet indignatus acerbis
Corripies mea uerba minis, & singula dãnes:
Ipsa tamen referam, cœlo Venus unde cucurrit
Saucia. iandudum Graiã studiosa puellam,
Iret ut ad Teucros, uerbis pellexit & arte:
Sed dum blãda manu pẽdentia cingula tractat,
Aurea molliculã pupugit mala fibula dextram.
Sic effata. deûm risit pater atq; hominum rex,
Et Veneri illudens formosæ talia fatur:
Haud belli imperiũ curæ tibi nata relictũ est,
Sed molli amplexu flammisq; incendere diuos:
Hæc tibi sint curæ. Mauors, & bellica Pallas,
Arma uirosq; regãt. Hæc dũ simul alta loquũtur
Numina, Tydides Aenean turbidus urget,
Esse licet tectũ nouisset Apollinis umbra.
Ter conatus ibi ferro rescindere nubem,
Ter deus obiecit clypeũ. tum dæmonis instar
Sæpe insurgenti minitans, sic fatur Apollo,
Terrificũ infrẽdẽs, arcuq; horrẽdus & armis:
Aspice Tydide, quid iam uiolentior audes?
Cede deis, tantosq; animi metire furores.
Nec superos æquare putes, mortalia quando
Inferiora deis,ceduntq; colentibus astra

Terrarũ indigetes, minitantis Apollinis iram
Arcigeri ueritus paulum super arua recessit.
Interea Aenean subtraxit Apollo tumultu
Pergamũ in angustã, raptũq; in tẽpla locauit
Numinibus sacrata suis, ipsumq; Dianæ
Arcigeræ, & matri Latonæ liquit alendum.
Ipse (ut erat ualidus) clypeo telisq; coruscam
Effigiem Aeneæ campo formauit inanem
Bellanti similẽ, quã circũ fortibus armis
Argolicûm Trouũq; simul pugna aspera surgit,
Obnixi telis clypeos clypeisq; repellunt,
Pectora pectoribus cædũtur & ensibus hastæ,
Cõflictuq; gemũt galeæ. tum Phœbus Apollo
Gradiuũ alloqtur. Mauors Mars belliger urbiũ
Atq; hominũ populator (ait) nunq̃ne superbũ
Viribus expuleris Tydiden longius unum,
Qui ferus in magnũ pstringeret arma tonantẽ?
Hic primùm Veneris percussit uulnere dextrã,
Dæmone mox rabido truculentior irruit in me.
Sic fatus tendit gressus ad mœnia Troiæ,
Fitq; Athamas Thracũ ductor, cuneosq; p oẽs
Vltro animos tollit dictis, atq; increpat ultrò:
Dardanidæ magni, claroq; è sanguine nati
Priamidæ (exclamat) sinitis tot funera Teucrũ?
Nũ

Num quia fortè iuuat spectare ingentis aceruos
Stragis, & ora uirûm Troiæ sub mœnibus altis
Trunca solo? reuocate animos. en inclyt⁹ armis
Aeneas Anchisiades, quem uiribus æquum
Hectoris, & simili iam dignabamur honore:
Eia agitè egregium socium tueamur ab hoste.
Talibus incēdit uires animūq; per omnes.
Acrius hic ingens Sarpedon Hectora diuum
Vocibus increpuit: Quô nūc uis effera, et acer
Spiritus Hector abit? cū te sine ciuibus urbem
Auxilioq; uirûm tutari posse ferebas
Viribus ipse tuis fidens, fratrumq; tuorum
Cognatûmq; simul, quorū pars nulla uidetur.
Iam, cū tela man⁹ poscūt, ꝓcul arma uerentur,
Turba canum ueluti rugitantis ab ore leonis.
Nos pugnæ impliciti tātū qui uenimus Hector
Præsidio Troiæ. Lycijs sum uectus ab oris,
Et procul à Xanthi lōgè reuolubilis unda
Auxilio accitus, patriam dulcesq; reliqui
Cōsortem natūq;, & opes, quas ardet habere
Pauper inops rerum. liqui tamen omnia; quādo
Huc me traxit amor uestri. quin audeo contra
Tydiden, Lyciosq; animare in bella frequento,
Quāta tui (q̄uis timeant) non perdere ciues,

Nec quantũ Danai sperent, si uertere Troiam
Dij dederint. pugnæ cessas'ne incẽdere Troas?
Auxiliũq; ferant pugnantibus ipse coherce.
Expectas'ne ut aues sub retia linea captos
Hostibus occidi populos, sacrumq; reuelli
Ilion in prædam lacerantibus omnia Graijs?
Te tãtum ante alios quãtum uirtute feroci
Exuperas Hector, socijs impensius æquũ est
Consulere, & rerum duros expellere casus.
Talib⁹ affat⁹ mentẽq; animũq; momordit
Hectoris. hic curru totis horrendus in armis
Desiluit, liquido crispans hastilia ferro.
Progreditur, passi'q; acies hortatur in hostes,
Inceditq; animos ingenti Martis amore.
Hic acres redeũt Troes, cõtraq; phalanges
Expectant Danaûm, sublat⁹ in agmina puluis
Funditur impulsu peditũ tractuq; rotarum,
Quadrupedũq; cito cãpum terit ungula cursu.
Non aliter cunei resperso puluere sordent,
Quàm cũ nuda cohors ardẽti sidere fruges
Separat, excussis Eurus dum spirat aristis.
Si qua tamẽ cõtrà uiolentior ingruit aura,
Dum fragiles stipulas culmosq; per aëra iactãt,
Omnia peruolitãt Cereris purgamina circum
Ter-

Terga humerosq́; caput, albescit rustica pubes.
Iam Gradiuus equos urget, populosq́; fatigat
Discurrens paßim fusa caligine tectus:
Hortatur Teucros, uires animosq́; per omnes
Sermonis Phœbi memor imperijq́; fouebat.
Ipse etiam Aeneæ robustos reddidit artus
Delius, atq; adyti penetralibus extulit inter
Pugnãtes. postq̃ ualidum uidere per agmen,
Lætitia exultant Troes, cupiuntq́; potiri
Iam sermone uiri, sed bello argenteus omnes
Delius inuoluit Mauorsq́; & densa tumultu
Rixa uiros, horret cõflictibus aspera pugna.
Hinc gemini Aiaces Danaos, & diuus Vlysses,
Tydidesq́; ingens, quando imperterrita bello
Corda gerũt, pugnare oẽs hortantur in hostes.
Stant ferro accincti Danai, Troasq́; morantur
Nubibus aßimiles, summi quas uertice montis
Iuppiter addensat, Boreæ silet impetus omnis,
Et posuere minas alij super æthere uenti
Imbriferas sueti flatu dispergere nubes.
Atrides acies longè imperiosus obibat,
Hortaturq́; uiros, Nunc ò nunc sumite robur,
Nunc animis opus ò socij, timor omnis abesto.
Quos pudor et uirt⁹ animat, min⁹ haurit acerba

Mors hoim, & plures remanent q̃ bella timen-
Nulla fugã uirt⁹ sequitur. uel gloria nulla. (tes.
Sic fatus, raptim iaculũ detorquet in hostem
Magnanimũ Aeneæ comitẽ Docoona potenti
Pergaso genitum, coluit quẽ Dardana pubes
Vt Priami natum, nam cum data copia pugnæ,
Ocyus aduersos primus surgebat in hostes.
Haud uim sustinuit, clypeũ p & arma, per aluũ
Hasta subit uelox, ceciditq; in uulnere pronus.
Fit sonus armorũ, cõcussa est pondere tellus,
Chretona Aeneas ferro rapit, Orsilochumq;
Præstantes armis natos genitore Dyocleo.
Is pollens opibus Phera consederat urbe,
Cui genus Alphæo, Pylios qui gurgite cãpos
Influit. is quõdam rebus populisq; potentem
Orsilochũ genuit, genuit Dyoclea superbum
Orsiloch⁹. geminos (q nũc cecidere) Dyocleus
Chretona & Orsilochũ præstãtés uiribus am-
Hi simul ad Troiã transuecti puppib⁹ altos (bos.
Argolicũm heroas, geminosq; in bella secuti
Atridas, fato simul interiere sub uno:
Vt gemini iacuere simul super arua leones,
Quos aluit catulos nemorosa in ualle leæna.
Hi, dum dira fames urget, tauros pecudesq;

Ad

Ad caulas raptant, ferro sed pastor acuto
Conficit. haud aliter iuuenes iacuere cruenti
Arua super. lapsos spectans miseratus Atrides
Et ferro accinctus medios irrupit in hostes.
Eubrans iaculum dextra. Mars ipse furorem
Vimq; dabat, magni caderet quò uict⁹ ab armis
Aeneæ. imparibus pugnantē uiribus utq;
Nestoris Antilochus lōgè conspexit Atriden,
Ductori cui tot populorum cura laborq;
Imminet, auxilio, ne quid patiatur acerbi,
Aduolat. alternæ morti dum tendit uterq;,
Aeneas cessit, cursu licet acer, & armis
Egregius. neq; enim tutum bellare duobus
Auxilio enixis alterno duxit Achiuis.
Illi aūt amborū prostrata cadauera Graiūm
Dant socijs, uersiq; iterū fera bella sequuntur,
Dardanidasq; urgēt. similē Pylemona Marti
Paphlagonum regē iaculo Menelaus Atrides
Insignis tetigit, medios penetrauit in armos
Cuspis. & Antilochus rectātē Mydona curru
Percutit Amynto genitū, per inane rotato
Confregit cubitum saxo: dum uulnere currus
Lectat, eburna manu ceciderunt lora dolore.
Tunc illū Antilochus stricto mucrone petiuit,

Tem

Tempus utrunq; ferit curru reuolutus ab alto
In caput, inq; humeros, ſtetit alta ĩ puluere cer-
Merſa diu, pedibꝰq; ſuper mirãtibꝰ auras, (uix
Donec equi pedibus triuere in puluere corpus,
Quos pugna Antilochꝰ cõcuſſos uerbere tra-
Hæc ubi cõſpexit ſublatꝰ ab agmine Troũ (xit.
Priamides Hector, magnis clamoribus actus
Per media arma ruit, ſequitur quẽ plurima circũ
Turba uirûm, Mauors hũc & comitatur Enyo,
Frẽdentes ſtrepitu pugnæ ſimulacra ciebant.
Armiger antè deus ferratum haſtile gerebat
Et nũc ponè ſubit. poſtq̃ tot millia Teucrûm
Tydides uidit, Martẽq; horrentibus armis,
Expauit, ueluti ſi quis per littora tendens
Neſcius in rapidũ curſu ſimul incidat amnem
Spumãtis pelagi. uel qui refluentibus undis:
Haud aliter Diomedi animo fiducia ceſsit.
Vertit iter retrò, longeq; exclamat Achiuis:
O ſocij, quid enim uires miramur in armis
Hectoris? armipotẽs Mauors ſtat proximus illi
Mortalem indutus uultum, quo tutus ab omni
Exitio bellare poteſt. quin cedimus ultrò?
Qui dijs bella gerit, nequicq̃ fortiter audet.
Sic fatus. magno Teucri inſtluere tumultu.

Mar-

Martius Enchialon simul & Menesthea ferro
Obtruncat curru pugnantes Hector in uno.
Hos procul instratos uidit Telamonius Aiax
Cõmiserans fatum, splendentiq; obuius hasta
Amphiona è Selago genitũ prope cingula fixit,
Qui Pesum incoluit rerũ dominator & agri.
Ast illum infelix Priamo natisq; ferentem
Auxilium traxit fatum, cõsumptus ab hasta
Cõcidit Argolica, sonitum super arma dedere,
Ipse inhians spolijs lapsi, rapere arma cucurrit.
Dardanidæ obnixi iaciunt tela omnia cõtrà,
Nec sufferre ualet, iaculis superantibus Aiax
Obruitur, riget innumeris hastilibus umbo.
Ictibus ingeminant Troes, tandẽ ille recepta
Defuncti sese retrò dedit arduus hasta.
Arma humeris spoliare neqt meliora repulsus,
Grãdinis in morẽ crepitant tot spicula circum;
Interea aduerso Danai cũ Marte laborant,
Tlepolemũ ingentẽ magno uelut Hercule natũ
Corporis atq; animi fatũ crudele ligauit.
Nanq; indignãti similis, similisq; minanti
Incidit ante Iouis natum Sarpedona magni.
Iam subito aspectu turbatus inhorret uterq;
Dux odijs, hinc arma nepos Ioue nat9, at illinc

Stri-

Stricta tenent, acuunt alterna in uulnera ferrũ.
Tlepolemus sic incipiens hostile profatur:
Quæ te Sarpedon Lyciorum ductor ab oris
Militiæ expertem tam sors tulit aspera bello
Oppetere extremos obitus? mentitur alumnum
Qui Iouis esse refert, longè cum uiribus absis
Illorum qui se genitos uirtute fatentur
Esse Iouis, qualem cecinit uetus Herculis ætas:
Quo feror haud illi dispar, nec uiribus infra.
Sex olim ratibus Troiæ penetrauit ad oras
Alcides, quanq̃ paucis comitatus Achiuis,
Laomedontis equos rapuit furibũdus, & armis
Ilion euertit sacrum, facinusq; piauit.
Tu uerò imbellis passim socia agmina cernis
Expirare animas, sperant se posse tueri
Auxilio Lyciûm Troes. tu sis licet ingens
Viribus, his erebi manib⁹ penetrabis ad umbras.
Tũ cõtrà intrepido Sarpedon reddidit ore:
Tlepoleme augustum pater hic tuus Ilion olim
Eruit, infidi regis periuria tantum
Laomedõtis enim meruere: ingratus equorum
Alcidæ munus, percussaq; pacta negarat.
Cui tribuit magnos (non inficiamur) honores.
At tibi Tlepoleme armipotens nil tale licebit,

Sed

Sed moriẽs animã Diti dabis, & mihi tantæ
Gloria mortis erit. Sic ille effatus. uterq;
Alter in alterius cõtendunt spicula corpus.
Vulnera dãt ambo, ceruix trãsfixa recumbit
Tlepolemi, tenebræq; oculos clausere natãtes.
Lãcea Tlepolemi ligno tenus inguine dextro
Illius affixa est, neruos penetrauit & ossa,
Sed penè extincto mortẽ pater expulit atram.
Ast illum fidi æquales genua ægra trahentem
Deducunt pugnæ, pendẽs grauat acrius hasta.
Vellere non ausus ferrum de uulnere quisq̃,
Sic animã angebat dolor exitialis in artus.
At parte ex alia Danai rapuere iacentem
Tlepolemum. diuus postq̃ cognouit Vlysses
Infelicẽ obitum comitis, seseq;, animumq;
Increpat ipse suũ socijs tot dira ferentem.
Heu q̃d agat? magnũ'ne prius Sarpedona secũ
Ambigit, an Lycios ingenti strage sequatur.
In Lycios furias illi commouit Athena.
Nãq; Iouis natũ manibus telisq; negarant
Inuida fata suis. sæuit super agmina, tandem
Interimit regẽ, Cromiũq;, & Alastora ferro,
Nœmona & Alcãdrũ fortẽ, Pritanimq; Aliõq;.
Ingentes orco Lyciũm misisset aceruos,

Sed

Sed ferro accinctus Hector galeatus Achiuis
Terrorē iniecit, cuneosq́; in cæde furentes
Restitit: aduentū cuius lætatus Olympum
Sarpedon spectans oculis miserabile fatur:
Priamide ne linque feris super arua cadauer
Hostibus (oro) meū prædæ, sed tolle cruentum.
Da dextrā misero, refer urbi ubi sæcula līquā,
Vicina iam morte domum, connubia, natum,
Non ultrà aspiciam. coniunx miseranda maritū,
Et puer infelix flebis mala fata parentis.
Belliger ast illi contrà nil reddidit Hector,
Acrior urget enim quo longius arceat hostes,
Multorumq; animas Argiuūm mactat auerno.
Interea socij uix se retinente sub alta
Semianimē quercu ducūt Sarpedona: summo
Quæ cū sacra Ioui, nulli uiolata remansit.
Hic illi insignis Pelagō de uulnere ferrum
Euulsit, grauiusq; animā dolor ultimus anxit.
Defecere oculi tenebris, uix spiritus omni
Fotus ope exhaustos redijt reuocatus in artus.
Argolici contra Martem, contra Hectora ferro
Accinctos, nō terga dabant, sed cedere retro
Paulatim, norant Teucris accedere Martem.
Tūc ibi quē primū aut postremū deijcis Hector?
Armi

Armipotēs Mauors Graiū quot corpora fūdis?
Teuthrātē ignipedū domitorē et Orestē equorū
Threūq; Aetoliū præstantē uulnerat armis,
Oenomaūq; Helenūq; & Presbiō ampla colētē
Tecta Cephiseis Hylæ refluentibus undis.
Diuitijs inhians auro pollebat & agris,
Nāq; opibus lautos studuit superare Boëtas.
Has ubi cōspexit strages dea candida Iuno,
Tot Danaos cecidisse dolens, affatur Athenā:
Heu Ioue nata malū facinus Tritonia, quando
In uanum Atridæ promisimus Ilion altum
In prædam, Danais patriæ tutosq; recessus,
Nec spē facta seq, Mauors populatur Achiuos,
Eya agè nos etiā pariter cingamur ad arma.
Dixerat, & dictis nō alba repugnat Athena.
Iam festinat equis, atq; aurea frena parabat
Magna Iouis coniunx, ferratas curribus Hebe
Arte rotas mira celebres adiungit eburnis.
Desuper æra nitēt octo firmantibus orbem
In circum radijs, operiq; argenteus axis
Vertitur, auratis fulgent curuamina bullis.
Eminet alta super sedes, quam circulus ornat
Aureus ambitu duplici, nodantur in aurum

Vndiq; compactam stringentia cingula sedem.
Sũma crepant auro iuga, temo argenteus arctat
Aurea distinctis auro connexa capistris.
Tũ celeres admouit equos nõ Marte pauentes
Iuno iugo. uestes auroq; ostroq; rigentes
Deposuit, Pallas strato quas ipsa laborum
Prima suis manibus mira uariauerat arte.
Induit arma Iouis, quibus ille exterritat urbes
Luctificũ populis cũ mittit ab æthere Martem:
Aegidaq; horriferam suspendit uincula collo,
Quã circũ strepitus passim, terrorq;, furorq;,
Rixa minax, clamorq; et uis fremebũda rotãtur:
Gorgoneũ clypei medium caput asperat orbẽ,
Mõstrũ horrẽdũ atrox, quo nullũ tristius ultrà
Iuppiter aspexit, triplici cum casside crista
Inclusit uultus fuluoq; incenditur auro,
Heroũq; capax capitũ quot mœnia centum
Magna tenẽt, uolucriq; super salit ignea curru.
Dextra grauẽ ualidãq; capit qua disijcit hastã
Ingentes populos, acri cum feruet in ira,
Vt Ioue nata deo totum qui territat orbem.
Vrget equos Iuno, rapiunt ad limina cursum
Ignipedes cœli, sistunt ubi tempora & horæ:

His

His data sunt magni custodibus atria cœli.
Altera nigrantes expellunt æthere nubes,
Alteræ ut inducant noctesq; diesq; sequuntur.
Spōte sua patuere fores, per aperta uolantes
Præcipitant sese elati, sublime uidentur
Aëra per liquidū ferri atq; hinnire per auras
Ignipedes: ubi tunc extremo in uertice Olympi
Conspexere Iouem sine dijs in sede locatum,
Illic sistit equos candens dea brachia Iuno,
Ante deûm regem sic est effata uerendum:
Diue deū genitor tibi'ne hæc satis ista uidētur
Digna quidē, tu⁹ Argolicis quot funera Mauors
Iam dedit, & quales quātosq; emiserit Orco
Heroas? certè non hæc iubet ordo deorum.
Infensus nobis, Phœboq; & Cypros alumnæ
Indulget, nostris gaudent in luctibus ambo.
Hūc sine honore pater (neq; enim mihi turbid⁹
Obstiteris, si iura deis dabis oībus æqua) (ira
Indomitum affligā, sensuq; & lege carentem
Multabo totiens monitū, pugnaq; repellam.
Iuppiter huic cōtrà q nubila cogit & imbres:
Iuno hæc armiferæ, sueuit quādo īclyta Martē
Afficere in bello, peragēda relinque Mineruæ.
Dixerat, ac dictis paret dea candida Iuno,

Verbere flectit equos. auidi per inania cursus
Protendũt, sciunduntq; obstãtes pectore nubes.
Suspensi tellure procul, super aëra distant,
Quãtum acie possunt oculi spectare sedentis
In scopulo, nigri cum respicit æquora ponti.
Hoc tantũ spacio cœli terræq; per auras
Ignipedes cursu soliti prodire deorum.
Vt uerò ad Troiã uenere, ubi gurgite fluctus
Miscẽtur Simois simul & Scamãdrus in uno,
Sistit equos Iuno, soluitq; à curribus ipsos,
Et caliganti circùm contexit amictu:
Ambrosias Simois pascentibus egerit herbas.
Ipsæ dehinc geminæ uelut incessere columbæ,
Accinctæ auxilio Danais, ubi plurima turba
Magnanimiq; duces truculẽtũm more leonum,
Aut aprûm quorum uis ingens dentibus hæret,
Tydiden circumfremitant. hic candida Iuno
Stentoris in specie clamat, uox ferrea cuius
Tantũ clamorem tollebat ad æthera, quantum
Quinquaginta simul cũ clamãt ora uirorum.
Proh pudor Argiui coràm pudet ista fateri:
Magnanimus bello dũm uersaretur Achilles,
Dardanidæ nunq̃ penetrarunt limina Troiæ,
Illius ingenti sic expauere sub hasta.

Nunc

Nunc procul à muris circum naualia pugnāt.
Talibus Argiuûm percußit uocibus aures,
Vimq́; animūq́; ferēs oculos dea cādida Pallas
Tydiden stabat iuxta, quem fortè iugales
Offendit crasso purgantem sanguine uulnus
Magna Lycaonidæ quod stragula fixerat olim.
Ipse quidem multo sudore, & puluere sordens
Cōfectus grauia arma solo, clypeūq́; rigētem
Exuit, & motis dextra fouet ulcera uinclis.
Ad quem sic roseo fatur Tritonia uultu:
Magnanimus quōdā natū sibi robore Tydeus
Dißimilē genuit, mēbris breuis ille, sed acer
Bellator. totiens me tunc prohibēte labores
Martis adit quōdam socia sine gēte profectus
Nuncius ad Thebas conuiua per atria multis
Accitus dapibus, tantum sibi gloria laudis
Auxerat ingentes animos. quoscunq́; laceßit
Egregios iuuenes uaria in certamina uicit.
Hortatrix aderam tātùm, tibi sedula custos
Te penes aßisto, iubeoq́; audentius hosti
Congredere. obtusus totos uelut ictus in artus
Deficis, atq́; animū Martis pauor ater obūbrat.
Magnanimi neq́; enim gnatū te dixeris ultrà
Tydeos. huic cōtrà fatur diuus Diomedes:

Noui equidē dea nata Iouis, sed uera fatebor.
Nil simulās, nō me pugnæ timor occupat ullus,
Sed memor ipse tui monitus, pugnare beatis
Me dudum superis uetuisti & parcere ferro,
In Venerem tantum ruerem, si uenerit inter
Aeratas acies. nunc ipsa in prælia Martem
Intuor, excedo, socijsq; excedere suasi.
Huic oculos candens fatur sic Pallas Athena:
Tydide Diomede animo gratißime nostro,
Nō adeò extimeas Martē nec quenq; deorum,
Auxilio tibi sum præsens, impinge iugales
Gradiuo, nec te ulla eius reuerentia tardet,
Iratus uarium gerit & mutabile pectus.
Nō mihi, nec magnæ Iunoni seruat honorem,
Pollicitus dudum nobis dare funera Teucris,
Pugnaturum acies contra, Danaosq; tueri.
En promissa fides, Teucrorum præsidet armis
Argiuūm oblitus. Stelenum sic fata sonanti
Expulit è curru, diuum penes ipsa subiuit
Tydiden: festina manu molitur habenas,
Indulsit galeæ, ne fiat cognita uultus,
Vrget equos, axis stridebat quernus in ære
Numinis & magni Tydidæ pondere pressus.
Dat dextra stimulos, obliquat frena sinistra,

In Martē cōpūgit equos, quibus obui⁹ it Mars,
Cū procul aspexit diuo Periphāte relicto
Ductorē Aetholûm quē dudū fixerat hasta,
Nixus uterq; ruūt animis & cursibus acres.
Sāguinis utq; auid⁹ Mars primū hastile tetēdit,
Inter lora & equos ueniens obliquat ab axe:
Pallas at à caro detorquet corpore ferrum.
Tydides contrà Marti non irritus ictum
Impulit, inq; uterum quâ lamina ferrea pendet,
Percutit hasta deū, totis quā pressit Athena
Viribus, & ferrum diuino in corpore cōdit,
Vnde cruor fluxit tracto de uulnere telo.
Clamore ingenti percussit ferreus auras
Vulneris impatiēs Mauors, nō millia quantum
Ora nouem ferrent, nec millia dena uirorum
Si pugnæ impliciti fremerēt crudelibus armis:
Quo Teucrûm, Danaūq; exercit⁹ horruit oīs.
Nec mora, conscendit solito uiolētior auras,
Dumq; abit, obscurus Diomedi apparuit aēr,
Vt solet in nubes cū uertitur aura repentè.
Aduolat ante Iouē magno de uulnere languēs,
Asseditq; illi, plagamq; cruore natantem
Ostentat, gemitu uerba incidente resoluit:
Quo tādē genitor scelera hæc īpunè licebūt?

Vsq; feres animos studia in cõtraria diuûm
Misceri, & curis grauiter mortalibus angi?
Non uerbis satis est, odijs pugnatur & armis.
Tu pater indomitã genuisti Pallada natam,
Quæ sceleris solers, & iniqui operosa laboris.
Dij quot habet cœlũ cuncti tua iussa sequũtur,
Cogimur imperio parêre, hæc sola recusat.
Nec tamẽ hãc uerbis iurgas nec uerbere cædis,
Indulgesq; tuo tantum quia uertice nata est.
Filia magna quidem stultum sæuire coegit
Tydiden superis, dudum qui Cypridis hasta
Cõfixit dextrã, mihi turbidus insiluit post
Dæmonis instar agẽs, dedit ista, diuq; moratus
Immortalis ego poteram sentire dolores,
Sed pedibus raptum uelocibus inde recessi.
Iuppiter at cõtrà toruo sic lumine fatur:
Me penes assiduis clamoribus obstrepis ò Mars,
Qui mihi de superis cœlũ quot sustinet unus
Infestas grauius, strepituq; obtundis Olympũ.
Tãtum animo strages, rixas, & prælia, & arma
Sẽper habes, matrisq; tibi uis effera restat
Iunonisq; furor, uerbis quã sæpe necesse est
Indomitã urgeri rabidãq; inflectere mentem.
Illius ingenium reddis, sed nõ ego tantum

Fer-

Ferre queo uuln⁹, nostro de germine quando
Te genuit mater sæuũ tam numẽ & atrox.
Si quisq̃ superûm nostro genuisset Olympo,
Titanũ Stygias præceps cecidisset ad umbras.
His dictis iussuq; dei medicamina Pæon
Inspersit plagæ, rescißi uulneris oram.
Iunxit ut ante fuit, nec quid deforme remansit.
Nõ citius liquidum strinxere coagula lacte.
Sanguine sordentẽ Iunonia diluit Hebe,
Pone Iouẽ sedit uestes indutus honoras.
Vt uerò Argiuûm tantis de stragibus illum
Deiecere simul Iuno & pulcherrima Pallas,
Sidereũm cursu repetunt per inania cœlum.

QVINTI LIBRI FINIS.

HOMERICAE ILIADOS LIBER NONVS, VINCENTIO Obsopœo interprete.

IC erat excubijs Troiana intenta iuuentus,
At fuga perculsos præceps inuasit Achiuos,

Quæ comes ignauo ſemper ſolet eſſe timori.
Cunctorum ingenti torpebant ſaucia luctu.
Pectora magnatum, ueluti cum flamine uenti
Fortè duo uaſtos piſcoſa per æquora fluctus
Cũ Zephyro Boreas horrẽdo murmure tollũt:
Quorũ à Threicio dũ proruit impetus axe,
Nigra procelloſo cum fluctu attollitur unda.
Multa aũt è pelago cõuulſa effunditur alga:
Sic Danaûm triſti feruebant pectora caſu.
Præcipuè magno concuſſus corda dolore
Argiuûm ductor tacitè iubet ire miniſtros,
Cogere cõciliumq́, & nomine quẽq́; uocari.
Ipſe inter primos ſatagẽs ſeſe ánxius infert.
Illi in concilio confuſa mente ſedebant.
Mox quibus Atrides lachrymãs, de rupe cadẽtẽ
Præcipiti æquiparãs turbato flumine fontem,
Surgit, & hiſce duces cõpellat uocibus ultrò:
O Danaï pceres Mauortia pectora, quali
Me miſerum noxa cõſtrinxit Iuppiter hoſtis,
Qui me pollicitis erexit & annuit antè
Vt patrias iterum poſt diruta Pergama ſedes
Incolumis peterem ſortitus ritè regreſſum.
At nunc dãnoſa deluſum fraude Mycenas

Me

Me iubet incelebrem sine re, sine laude redire,
Postq̃ tot populos aduerso Marte peremptos
Amisi. hæc summo placuit sententia regi
Per quẽ nõ paucæ præclaris mœnibus urbes
Subuersæ prono tetigerunt culmine terram.
Quinetiã posthac populabitur oppida soluens;
Omnia nanq; potest immensa potentia patris.
Quare agite, & monitis aĩos aduertite nostris.
Instructa ad patrios fugiamus classe penates,
Amplius haud nostris urbs corruet Iliõ armis.
Sic memorat. cũcti pceres simul ora tenebãt,
Et multo tristes tacuerunt tẽpore, donec
Tali Tydides sermone silentia rupit:
Primũ ego Atrida tuis pperabo occurrere di
Et quæ suasisti monita incõsulta refellã, (ctis,
Vt solet ista fori libertas esse monendi.
Quare me placida rex perfer mente loquentẽ.
Quæ prior ipse palàm cõuitia dixeris in me
Imbellẽ ignauũq; uocans, hæc cũcta profectò
Norunt Argiui iuxtà iuuenesq; senesq;.
Vt uideo, tibi multa dedit, tibi multa negauit
Iuppiter obliquo dispensans omnia nutu.
Cõspicuũ sceptris & maiestate potentem
Præ cunctis summo dignum te fecit honore.
Ille

Ille sed infractas animoso in pectore uires
Non tribuit, quib⁹ haud res est præstãtior ulla.
Ergo adeò ignauos & inertes reris Achiuos
Infelix, tali moueantur ut agmina suasu?
Quòd si animũ tãtus redeundi perculit ardor,
Vade petens patrias conscensis nauibus oras,
Est uia strata tibi, stant curuo in littore puppes,
Quæ te sunt multæ per uasta fluenta secutæ.
At non discedẽt reliqui, sic spero, Pelasgi,
Donec direptæ excindantur mœnia Troiæ.
Quòd si etiã hosce fugæ retraxerit ĩde cupido,
Et patriæ fessas admorint æquore puppes,
Nos tamẽ & Stelenus bellum fugiẽtibus illis
Aduersus Troas præfracto Marte geremus,
Donec Teucrorum captæ dominabimur urbi.
Venimus auspicijs huc nãq; & numine diuûm.
Dixerat, applaudũt certatim murmure claro
Fortia Tydidæ laudantes uerba Pelasgi.
Pòst quibus aßistens Pylius sic incipit heros:
Vt tua Tydide supereminet inclyta uirtus
Bellando, sic consilio nec inutilis, inter
Aequales etenim nõ est prudentior alter,
Nec quisq̃ è nobis tua dicta refellet Achiuûm,
Aut fortasse tuis dicet contraria uerbis.

Non

Non tamen optatum fert consultatio finem.
Et quamuis uigeas florēte ætate, meusq;
Filius eße queas nostro haud conterminus æuo:
At cordata tamen iuuenili è pectore promis
Regibus Argiuis, postq̃ aptè es cūcta locutus:
Verùm agè cū te sim multis iam grandior annis,
Expediam nostræ quæ sit sententia menti
Singula percurrēs, nec quis mea dicta superbè
Despiciet, nō ipse ducū induperator Atrides
Ille ab amicitia, ille est alienus ab omni
Iure, sociq; hostis longè deterrimus est, cui
Perfida ciuilis grata est discordia belli.
At nūc (quod suadeo) nocti cedamus opacæ,
Corpora fessa cibo releuabimus, excubiæq;
Ad fossam muri lecto custode locentur.
Hæc acri dabimus per noctē obeunda iuuentæ.
Cū uerò penes imperij te summa sit inter
Argiuos, agè duc proceres, epulisq; uocatos
Accipe adornatis, ut par est, inclyte Atrida.
Sunt instructa tibi multo tentoria uino,
Frigida belligeris quod Thracia mittit ab oris
Cottidie. insuper omnis adest tibi copia rerum,
Q'ua facilè ascitos reges tractare licebit.
Multi nāq; tuis parent rex optime sceptris.

Au-

Auditis tandem multorum uocibus ultrò
Cõsilium sanum dederit quicunq;, patebit.
Firmo aũt & sano dubijs iam rebus egemus,
Quandoquidẽ nostris uicini nauibus hostes
Consedere solo succensis ignibus. ista
Conspiciens animo qui nam queat esse soluto?
Hæc nox aut pdet populũ, aut seruabit Achiuũ.
Sic memorat, monitis auscultãt ocyus oẽs.
Custodum mox turba foras procurrit in armis
Excubias actura. minor Pylio sene natus
Prim⁹ erat, dein Ascalaph⁹q; & Ialmen⁹ audax,
Quart⁹ Meriones, Aphare⁹ hinc Deipyrusq;,
Strẽnuus hos seqtur Creõte satus Lycomedes.
Ductores septem centeni quenq; secuti
Prælõgis iuuenes armati hastilibus omnes,
Murũ intra & fossam castris exinde locatis
Incenso cœnam uigilantes igne parabant,
Ipse sed Atrides seniores gentis Achiuæ
In sua collectim perduxit castra frequentes,
Hisq; ibi regifico apponit conuiuia luxu,
Illi proposita extendunt ad fercula palmas.
Ast ubi iam potusq; cibiq; extincta cupido est,
Nestor principibus primùm sua dicta retexit,
Cuius & antè senis potior sententia uicit.

Ille

Ille fauẽs Danais sic (inq̃) est uoce profatus:
Rex Atrida potẽs celebri clarissime fama,
A te principium dicendi & sumere finem
Collibuit, quoniã multis dominaris Achiuis.
Nãq; tibi sceptrũq; & legũ iura sacrarum
Iuppiter attribuit, populos ut ubiq; iuuares
Cõsilijs, quapropter opus expromere uerbum
Altumq; & sapiens, aliosq; audire monentes.
Quinetiã si quẽ mens incitet, annue, uerùm
Si quid protulerit recti, illius arbiter esto.
Porrò ego quæ nostræ sunt iã uisa optima menti
Edicam, nemo melioris forsitan autor
Cõsilij accedet, quod nunc olimq; probabam.
Ex quo cõmoti tu in castra profect⁹ Achillis
Per uim formosam abduxti Briseida, nostram
Haud iuxta mentẽ, scis quo dissuasimus ore
Ista tibi. magna sed enim tu uictus ab ira
Probrosè summum læsisti heroa puella
Abducta, superi quẽ di uoluere per omne
Tẽpus honoratũ. at nũc cõsultabimus omnes
Quinam placantes mollire queamus Achillis
Et donis multis, & blandis pectora dictis.
Hũc breuiter cõtrà est affat⁹ rex Agamẽnõ:
Haud falsò nostræ cõmissa piacula culpæ

Chare

Chare senex memoras: deliqui impuls⁹ ab ira
Sed neq; peruersus uitiosa mente negabo
Esse hũc multorũ (quicũq; sit) instar habẽdum,
Quẽ colit ex animo supremi rector Olympi.
Hũc ueluti coluit, populũq; affixit Achiuum.
At postq̃ nocui mentis dictata secutus
Damnosæ, hunc iterum donis placare studebo.
Iam uerò uobis memorabimus inclyta dona,
Principio tripodas septẽ, bis quinq; talenta
Auri, bis denos candenti ex ære lebetas,
Bis sex præterea solitos certamine palmam
Veloci cursu reliquis auferre iugales.
Non sine diuitijs foret hic cui tanta supersit,
Nec foret hic auri fului possessor egenus,
Quãta mihi per equos adcreuit copia rerum.
His addam septem forma præstãte puellas
Lesbidas, euersa quas cepimus urbe per ipsum,
Multorũ gnaras operum simul atq; laborum,
Quæ longè superant formoso corpore cũctas.
Illis accedet nuper quam abduximus ipsi
Filia Brisei: ac sanctè iurabo, puellæ
Me nunq̃ thalamos raptæ inscẽdisse pudicos,
Aut tetigisse meo uiolatum corpore corpus
Ceu uir legitimo sueuit mulierq; cubili.

Cu

Curabo actutum simul ut sint omnia praesto.
Quòd si deinde dabit superûm clemẽtia Troiã
Ingentem Priami regis subuertier urbem,
Auri aerisq́; suas numeroso pondere naues
Impleat. ast ubi praedã distribuemus Achiui,
Viginti ipse sibi Troianas ordine matres
Eligat ex omni pulcherrima corpora turba,
Quae sunt post Helenae formã laudata lacaenae.
Si uerò ad patrios unq̃ remeabimus Argos,
Ille gener mihi erit pariter dilectus Oreste
Cum puerò, teneris qui iam pubescit in armis,
Sera mihi suscepta pia de coniuge proles.
Tres autem natae uersantur in aedibus altis,
Chrysothemis cũ Laodice cũq; Iphianassa.
Harũ quae placitura uiro est sine dote dicata,
Cõnubio iunctam ferat hãc ad tecta parẽtis.
Addam ego thesauros illis, ingentia dona,
Quanta suae nemo dedit unq̃ munera natae.
His addam septẽ multis cum gentibus urbes,
Cardamylen, Enipenq́; feracẽ graminis, Iren,
Ingentes Pheras pratis Anthean amoenis
Cõspicuã, Aepeanq́;, & Pedason undiq; cinctã
Vitiferis Bacchi plantantis collibus uuas.
Cũcta Pyli pelago sunt oppida structa ppĩquo,

E Quo-

Quorum pulchra colũt opulenti mœnia ciues,
A quibus ut numen donis cumulatus amicum
Sẽtiet exhibitũ Aeacides sibi semper honorẽ,
Atq; suis læti parebunt legibus omnes.
Ocyus hæc illi placato effecta dabuntur,
Tantùm commoti domet oro pectoris iram,
(Vnicus ille deûm prece inexpugnabilis Orc
Immitis, quare non est inuisior alter)
Accedat nobis; uel nostra potentia quanto
Est maior, uel quanto ipso sum grandior æuo.
Hũc tandẽ Pylius respõdens excipit heros:
Rex Atrida potens celebri clarißime fama,
Haud spernenda dabis Pelidæ munera regi.
Verùm agè mittantur properè qui castra ferocis
Accedant mißi placatum pectus Achillis.
Hos ego delectos habita ratione requiram,
Nec dubito quin nostra uiri mãdata capessant.
Dux erit illorum Phœnix gratißimus heros,
Hunc magnus cum facundo comitetur Vlysse
Aiax, hos Odius simul Eurybatesq; ministri
Magnorũ heroũ faciẽtes iussa sequantur.
Fundite aquã manibus, linguis animisq; fauete,
Vt summo patri libemus Bacchica dona,
Si fortasse uelit placido nos uisere uultu.

Sic

Sic memorat, cūctis Neleia uerba probātur.
Mox famuli manibus iussas dāt fluminis undas.
At iuuenes magno uinū cratere coronant,
Fundentes cunctis hinc pocula plena tulerūt.
Verùm ubi libantes solito pro more bibissent,
Certatim è castris Agamemnonis exilierunt.
His autem Pylius mandabat plurima Nestor,
Diducēs in quēq; oculos, sed maximè Vlyssi, ut
Omnibus ille modis placare studeret Achillē.
Iamq; per undisoni uadebant littora ponti,
Supplicibus uotis Neptunum multa precantes,
Quò liceat magnam Aeacidæ mitescere mentē.
Postq̄ Myrmidonum castris uenere propinqui,
Illum pulsantē citharam inuenere sonoram,
Quæ formosa fuit multum fabricata per aurū,
Quam tulit ex spolijs capta Eëtionis ab urbe.
Hac animū oblectans heroum facta canebat
Fortia, Patroclus tacitè è regione sedebat
Captans Aeaciden. cessasset dum ille canendo,
Hi propius mouere pedem. dux ibat Vlysses,
Et tandē coràm apparent. stupefactus Achilles
Cum cithara actutū exilijt, sedemq; reliquit.
Sic Patroclus, ubi proceres cōspexit Achiuos.
Hos dextra excipiēs placidè est affat⁹ Achilles:

O' chari saluete uiri qui nostra subistis
Castra, meo cordi capita optatissima, quanq̃
De malè me meritis uehemens irascar Atridis.
Dixit, & ad sessum fortis perduxit Achilles.
Quos introductos aulæis ille superbis
Excipit, ac statim fidum cõpellat amicum,
Maiorem statues nobis cratera Patrocle,
Vinaq; miscebis generosa meracius, atq;
Vt sua sint cuiuis curabis pocla parata:
Nanq; uiri nostros chari subiere penates.
Sic ait, & dictis paret Patroclus amici.
Ille dehinc magnũ flãmis admouit ahenum,
In quod ouis tergumq; capræ coniecit adultæ,
Et spinam spumãtis apri pinguedine plenam.
Dũ tenet Automedõ, secat hæc diuus Achilles,
Quæ uerubus dissecta probè figenda parauit.
Patroclus magnum interea succenderat ignẽ.
Postq̃ cõbusto uehemens flamma igne resedit,
Substernit uerubus prunas fortissimus heros,
Conspersitq; sale in lapides sublata tenaces.
At postq̃ tostas detraxerat ordine carnes,
Excipit è pulchris cerealia dona canistris
Patrocl⁹, carnes sed enim ipse ministrat Achil.
Hospitibus, cõtraq; bonũ cõsedit Vlyssem (les
In

In latere aduerso. superis sua soluere iura
Imperat, hūc audit persoluens sacra Patroclus,
Primitias mensæ rapidum cōiecit in ignem.
Illi propositis epulis uinoq; fruuntur.
Ast ubi iam potusq; cibiq; extincta cupido est,
Phœnici signis Telamonius innuit Aiax.
Hoc uafer aspiciens mox intellexit Vlysses,
Impletisq; mero pateris excepit Achillem:
Magnanime Aeacida herōū fortissime salue,
Haud equidē dapibus mēsæ genialis egemus,
Atridæ à castris huc uenimus antè cibati,
Nec minor hic lautis epulis est copia præsens,
Sed nō sunt agitanda modò cōuiuia, nanq;
Ardua res nobis & certa pericula magnum
Incussere metū, quæ coràm obiecta uidemus,
Hæret in incerto nostræ spes fracta salutis,
Simus'ne incolumes seruata classe futuri,
Aut an consumptis perituri nauibus igne,
Ni tua nos uirtus præsenti robore firmet.
Nam classi ac muro uicini castra locarunt
Magnanimi Troes, tum qui uenere uocati
Auxilio socij. crebris tentoria lucent
Ignibus incensis inimica per arua, putantq;
Amplius haud ullam dubij subsistere causam.

Quo minus inuadant naues cras Marte feroci.
Iuppiter his animũ similis uehementibus addit,
Ostentans læuo felicia fulgura signo.
Quos inter ualidis tollens se uiribus Hector
Terribili iam more furit, Ioue fretus amico,
Nõ homines, nõ ipse deos ferꝰ ultrà ueretur.
His furijs fertur rabioso percitus œstro.
Vt primùm surgat reparato lumine Phœbus,
Optat atrox: siquidem pictas à culmine proras
Est animus fractis furioso euertere rostris,
Exin tabificos immittere nauibus ignes.
Has iuxta fumo domitos decreuit Achiuos
Hostili miserè ferro iugulare cruentus.
Hinc nimiũ metuo perculsa mente minaces
Has ne illi uoces audaci prona deorum
Numina conficiant, ac sit fatale sub ipsis
Mœnibus inuisæ Graijs occumbere Troiæ
Hic procul à patria crudeli cæde peremptis.
At rex si pateris, uel sero respice fessos
Auxilio firmans aduersus Troas Achiuos,
Haud dubiè grauiter turbato corde dolebis
Pòst, ubi nulla malo poterit medicina peracto,
Nullum consilium, sed nec ratio ulla parari.
Quare flecte aĩm, ac danais multo antè salubrẽ

Con-

Confer opem dubij ſublata peſte duelli.
Sic tibi chare tuis præcepit in ædibus ipſe,
Ipſe pater Peleus, cum te mittebat Atridis:
O' fili ualidas procero in corpore uires
Ipſa dabit Pallas tibi cum Iunone Minerua,
Si feret illarum ſic talia certa uoluntas:
Tu modò magnanimi tumidã fac pectoris iram
Cõpeſcas, placidæ eſt potior nam gratia mẽtis.
Et lites, cauſas multorũ nate malorum,
Effuge, maiori ex meritis quò ſemper honore
Certatim cunctis dignus uideare Pelaſgis.
Hæc dederat mandata ſenex, obliuia quorum
Te cepere diu. ſed agè ò fortiſſime mentem
Vince tuam, ac iram concepti mitte furoris.
Inclyta placato tibi dat rex dona Agamemnon
Quæ tibi perſtringã, tu me memorãte benignã
Da mihi ſaltẽ operã, ꝑ certo ut munera noſcas
Quãta tibi in caſtris princeps promiſit Atrides.
Principio ſeptẽ tripodas, bis quinq; talenta
Aurea, uiginti candente ex ære lebetas,
Bis ſex præterea ſolitos certamine palmam
Veloci curſu reliquis auferre iugales.
Haud ſine diuitijs foret hic qui tanta teneret,
Non foret hic auri fului poſſeſſor egenus;

Quāta Agamēnonij pedibus retulere caballi.
His addet septem forma præstāte puellas
Lesbidas, euersa quas per te elegit ab urbe,
Multorū gnaras operū simul atq; laborum,
Quæ lōgè superant formoso corpore cunctas.
Illis accedet nuper quā abduxerat ipse
Filia Brisei. diuorum numina iurat
Se nunq̄ thalamos raptæ inscendisse puellæ,
Aut tetigisse suo uiolatum corpore corpus
Ceu uir legitimo sueuit mulierq; cubili.
Hæc tibi mox aderūt iūctim simul oīa præsto.
Quòd si deinde dabit superûm clemētia Troiā
Ingentem Priami regis subuertier urbem,
Auri ærisq; tuas numeroso pondere naues
Impleto. præda ast ubi distribuetur Achiuis,
Viginti ipse tibi Troianas ordine matres
Eligito ex omni pulcherrima corpora turba,
Quæ sunt post Helenæ formā laudata Lacænæ.
Si uerò ad patrios unq̄ remeabimus Argos,
Huic gener esse potes pariter dilectus Oreste
Cū puero, teneros iam pubescēte per annos,
Tres illi natæ uersantur in ædibus altis
Chrysothemis cū Laodice cumq; Iphianassa.
Harum quæ placitura tibi est sine dote dicata,
Cō

Connubio iunctam ducas ad tecta parentis.
Thesauros addet uobis ingentia dona,
Quãta suæ nullus dedit unq̃ munera natæ.
His addet septem multis cum gentibus urbes,
Cardamylen, Enopenq́; feracẽ graminis, Iren
Ingentes Pheras, pratis Anthean amœnis
Cõspicuã, Aepeãq́; & Pedason undiq; cincta
Vitiferis Bacchi generantis collibus uuas.
Cũcta Pyli pelago sunt oppida structa ppĩquo,
Quorũ pulchra colunt opulẽti mœnia ciues,
A' quibus ut numẽ donis cumulatus amicum
Cernes exhibitũ gaudẽs tibi semper honorẽ.
Atq; tuis læti parebunt legibus omnes.
Hæc tibi lenito mox (inq̃) missa dabuntur.
At si non poßis non esse infensus Atridæ,
Eius & irato tibi non nisi munera sordent,
Tum precor ut saltẽ populi misereris Achiui
Vexati toties duri certamine Martis.
Hic tibi diuinos alacris præstabit honores.
Et nũc tẽpus adest magnæ quo gloria famæ
Non moritura tua poßit uirtute parari,
Audacem capies certè nũc Hectora, postq̃
Impulsus rabie tibi uenit ab urbe propinquus.
Nec sibi quenq; parẽ censet uirtute uel armis

E' cunctis quotquot classe huc petiere Pelasgi.
Hūc cōtrà est magnꝰ dictis affatus Achilles:
Dulichiæ gentis princeps Laërtia proles,
Sunt tua uulgari mihi dicta neganda repulsa.
Sic erit, ut statui iandudum mente, futurum,
Ne semper querula uenientes uoce molesti
Hic modò, mox alius nostras obuerberet aures.
Vt mihi tartarei postes inamabilis Orci
Sunt odio, sic ille mihi deuotus habetur,
Qui premit hoc animis, aliud sed uoce ꝓfatur.
Porrò ego quæ nostræ uisa est sentētia menti
Optima, simpliciter uerbis effabor apertis.
Vt reor, haud unq̃ me persuadebit Atrides,
Nec quisq̃ è Danais, qa gratia nulla relicta est
Semper in aduersos pugnāti gnauiter hostes.
Est eadem sors bellāti, in castrisq; manenti.
Strennuus ignauusq; pari uenerantur honore.
Sunt etiam æquali subiecti deniq; fato,
Et qui multa manu non pigra fecit, & ille
Quem tenet imbelli cessantem corpore terror.
Nec mihi plus superest, q̃uis sim plurima passꝰ,
Hanc animā in duri semper discrimina belli
Obiectans, uelut implumes cibat anxia pullos
Ore ferens escas multo sudore paratas

Ex-

Excrucians ſemet miſeranda & fida uolucris:
Haud ſecus inſomnes ego multo tēpore noctes
Tranſegi uigil, ortarum ſed longa dierum
Tēpora cōtra hoſtes infeſto Marte cruentus
Conſumpſi duris bellando miles in armis
Semper ob uxores charißima pectora ueſtras.
Bis ſex diripui ſubuerſis mœnibus urbes
Nauibus adiutus noſtris, pedes at minus una,
Ex his plurimæ opes, ſubſtātia multa, ſupellex
Non parua à nobis uaſtas huc uecta per undas
Eſt data ductori Argiuûm ſimul omnis Atridæ,
Ille ſed ad celeres tranquillo pectore naues
Expectans, auidis ſuſcepit munera palmis,
Quædā diſtribuens parcè, licet ampla teneret:
Munera ſed ducibus quæ præſtitit, illa recepta
His immota manēt: me ſolū orbauit Achiuûm
Ex omni numero dilecta coniuge rapta,
Qua cum poſtq̄ iniјt ſociј commercia lecti,
Gaudeat oblectans mentem laſciuus Atrides.
Et quæ cauſſa ſubeſt aduerſus Troas Achiuis
Bellandi? aut huc collecto cur milite uenit
Atrides? an non Helenæ tolerata Lacænæ
Huc uos ultores iniuria traxit Achiuos?
Num ſoli è cūctis mortalibus eſſe putandi

Atridæ nuptas qui complectuntur amore?
Nã quicũq; bonus cordatũ pectus habebit,
Ille ſuã uxorem ſummo complexus amore
Diligit, ac illi ſolitos oſtendit honores:
Sicut ego hãc, noſtrum q̃uis captiua cubile
Ambijt, ex animo charam fouiq; habuiq;,
At nũc è manibus poſtq̃ mihi munus Atrides
Extorſit miſerè, defraudatumq́; fefellit,
Ne bene me gnarũ ſuſceptæ deniq; fraudis
Tentet iners: nec enim me uoce mouebitis unq̃.
Atqui cum reliquis tu cõſultabis Vlyſſe
Regibus, hoſtilem ut moueas à nauibus ignem.
Quàm uerò nobis hic multa abſente peregit?
Scilicet & naues muro circundedit alto,
Et circunduxit lata tentoria foſſa,
Aſpera quæ paßim palis horreſcit acutis:
Sed nec ſic potis eſt miſer Hectoris ille cruenti
(Proh pudor) audacem bello depellere dextrã.
Porrò donec Achiui me duce bella gerebant,
Noluit à muro campos ingreſſus apertos
Hector Priamides aciẽ protendere pugnæ,
Vix adijt Scæas timido certamine portas,
Et ſemel annoſam eſt auſus contingere fagum,
Me ſolum expectans, ubi uix elapſus abiuit

Quo

Quo minus à nostra prostratus corruit hasta.
At nunc cum magno postq̃ pugnare recuso
Hectore, cœlicolis sacris cras ritè litatis
Protrahere est animus stipatas in mare puppes.
Si cupis, aut si forsan erunt tibi talia curæ,
Hellespontiacas spectabis nare per undas
Luce meas naues tenebris oriente remotis,
Atq; uiros ualidis uerrentes æquora remis
Impigros socios magno conamine. quòd si
Neptunus uentis implerit uela secundis,
Tertia lux uectos patrijs nos sistet in oris.
Est mihi magna domi multarũ copia rerum
Ad Troiæ pugnas huc classe relicta petenti.
Atqui etiã hinc alio cõpletis nauibus auro
Discedam, necnon rubei ditißimus æris.
Præterea graciles florente ætate puellas
Et cani ferri formandum incude metallum
Abducam, quæ sorte mihi euenere secunda.
Porrò quod dederat primũ mihi mun⁹ habere,
Rursus idẽ per uim princeps Agamẽno recepit.
Singula cui referes, ut mando, profatus apertè,
Quò capiat reliquos etiam indignatio Graios,
Et Danais si quẽ posthac quoq; fallere gestit:
Qui nõ, perfricta q̃uis sit fronte caninus,

An

Audeat in nostros faciem defigere uultus.
Sed neq; consilium uobis conferre libebit
Hoc cum coniunctis, non ulla negocia rerum.
Ex quo me primùm frustratus fraude fefellit,
Haud dabit Atrides iterum mihi uerba dolosus.
Sit satis hoc tentasse semel, nunc ille quiescat
Ac ualeat, quoniam mentem deus abstulit illi.
Sunt inimica mihi illius quoq; munera, quippe
Quē Care contēpto nūquam maioris habebo,
Non, mihi si decies aut ultra tanta darentur,
Quanta modò rebus iam poßidet ille paratis,
Et quanta illi olim sunt accessura tenenti,
Quāta nec Orchomenon ditat substātia rerū,
Nec quibus Aegypti Thebanæ censibus arces
Sunt celebres, ubi opū uis est immensa reposta,
Quarum centenis reserantur mœnia portis,
Per quas alterna uice millia multa uirorum
Cū plaustris et equis simul egrediūtur et ītrāt:
Nec si tāta daret, quantū undiq; pulueris extat,
Aut quātum bibulæ tenet undiq; littus arenæ,
Nostrū animus petulās est psuasurus Atrides,
Is prius illatæ quàm soluerit omnia noxæ.
Nec mihi connubio Atridæ sociabo puellam,
Inferior quamuis fiet hac Venus aurea forma,

Et superet doctam licet ingeniosa Mineruam,
Non tamen hæc uinclo cedet mihi iūcta iugali.
Ille sed è ducibus generum sibi quærat Achiuis
Longè alium, qui sit tum conuenientior ipsi,
Tum qui me imperij sceptris præcellat auitis.
Quod si unq̄ patriæ superis ductoribus arua
Intraro sospes, Peleus Iunone secunda
Vxorem nobis sociali fœdere iunget, (las.
Nā fouet innumeras modò Græcia magna puel
Nec numerū illarū dat patria Phthia minorem
Magnorū natas procerū, multæ quibus urbes
Subiectæ parent, harum dulcissima coniunx
Quæ mihi cūq; placet ꝓprias ducetur ad ædes,
Horsum me magis impellit mens alta, maritus
Vt iuuenem & nostris uxorē moribus aptam
Extructis opibus, genitor quas antè parauit
Peleus, oblectem dulci complexus amore.
Nulla mihi uitæ res anteferenda uidetur
Quamlibet excellēs, non ipsa opulentia Troiæ
Ingentis, pridem qua tempore pacis amœnæ
Floruit urbs populosa prius q̄ classe Pelasgi
Fluctibus æquoreis uecti uenere Mycenis:
Sed nec Apollinei locuples substantia templi
Delphica quæsitas ubi præstat Pythia sortes.

Namq;

Nanq; boues aliqua possent ratione parari,
Lanigeriq; gregis pingues cũ matribus agni.
Quinetiã tripodes, & equorũ plurima turba
Cornipedum certo datur acquirenda labore.
Sola potest nunq̃ mortalibus uita redire,
Hæc amissa semel, non est reparabilis ulli.
Iam mea me genitrix albis argentea plantis
Diua Thetis duplici subiectum conscia fato
Prædixit, quòd si Neptunia Pergama circum
Gessero sanguineas audaci pectore pugnas,
Nunq̃ post reducem me patria chara uidebit.
Attamẽ hinc semper uicturæ gloria famæ
Exurget nobis omni memorabilis æuo.
At si iam patrios deserto Marte penates
Accedã, celebris perijt mihi gloria, sed me
Annis longæuum senio curuata senectus
Excipiet, nec ego ueloci morte peribo.
Quare cõsulerem reliquis ego fidus Achiuis,
Protinus ut patriæ succedant finibus omnes.
Nunq̃ Martigenæ capietis mœnia Troiæ,
Iuppiter ipse suo Troianos robore firmat.
Et populo maior semper fiducia crescit.
At uos regreßi ducibus referetis Achiuis
Qualia sim uobis legatis uerba locutus:

Nã

Nam decet ista senes prouincia, quò potiore
Consilio lapsis properent succurrere rebus.
Ne sua flãmiuomo mox classis ab igne creme-
Et popul9 duro succumbat Marte perẽptus (tur,
Hic iuxta naues, quoniam hæc consulta Pelasgi
Nequicquã euentus sperant habitura secundos,
Dum grauiter læsi iusta stomachabimur ira.
Phœnix hic capiat mulcentem pectora somnũ,
Vt cras in patriam socios comitetur euntes,
Si uolet, inuitus non abducetur Achilli. (bant
Sic memorat, cũcti proceres simul ora tene-
Sermonem Aeacidæ turbata mente stupentes,
Quippe graui nimium renuebat uoce rogata.
Hunc tandem serò lachrymis affatur obortis
Phœnix, Argiuæ metuens incendia classis:
Ergo tui quoniam reditus es certus Achille,
Nec uis à nostris depellere nauibus ignem,
Postquam non molli feruet tibi pectus ab ira,
Cui nã me hic solum charissime nate relinques
Discedens? comitem tibi quem pater addidit illo
Tẽpore, quo primùm è patria te misit Atridæ
Communis nondum belli fandiq; peritum,
Vnde uiros cernis uirtute emergere claros.
Propterea Peleus tibi me dedit esse magistrum,

Bellandi qui te facerem fandiq; potentem.
Hæc me causa mouet, ne te sine nate relinquar,
Non mihi si certis promißis annuat ipse
Iuppiter, exutum senio florentibus annis
Deniq; me factum iuuenem reuirescere posse,
Qualis ubi primùm Graijs è finibus exul
Cedebam fugiens genitoris Amyntoris iram.
Qui me formosæ cõsuetum propter amorem
Pellicis, infensus dictis lacerabat amaris
Cottidie inuadens. huius tenebatur amore
Ille, meã cessans non dedecorare parentem,
Mœchus adulterio. hinc mater me chara fatigat
Aßiduis precibus, dum supplex instat & urget,
Pellicis ut properẽ uitiatæ inscendere lectum,
Quo facto illa patris thalamos exosa seniles
Sperneret. huius ego precib⁹ superatus iniquis
Pellicis inuasi furtiui fœdera lecti.
Quod pater infandi feruens ubi conscius acti
Senserat, accensus furijs est multa precatus
Dira, ciens tristes imo ex Acheronte sorores,
Ne qua suis unq̃ soboles me nata parente
Luderet in genub⁹, quæ uox haud irrita ceßit,
Nã Stygij implerũt inimica precamina diui,
Ille gener Cereris rapta cum cõiuge Pluto.
Hic

Hic mihi commoti genitoris in ædibus ultrà
Haud fuit acceptum cōcessam ducere uitam:
Quamuis me socij, q̃uis me multa sobrini
Orarent, nimia quoq; sedulitate tenerent,
Crebra licet cæsis struerent conuiuia bobus
Atq; agnis, multæq; sues pinguedine crassæ
Vulcano sua terga darent urenda uoraci,
Multaq; melliflui biberetur copia uini.
Inde nouem noctes me circũ membra sopore
Laxant alterna uigilantes sorte, nec unquàm
Defuit incensi focus ardentissimus ignis.
Nanq; alio magnæ lucebat porticus aulæ,
Vestibulumq; alio circundabat igne cubile.
Ast ubi iam decimæ uenerunt nubila noctis,
Tunc foribus thalami ruptis egressus & aulæ,
Transiliens ualli munimina tutus abiui,
Fallens excubias, turbam fallens famularum.
Mox uag⁹ Argolicos ꝑpero dũ linquere cāpos,
Fertilibus Phthiæ successi finibus exul:
Rex ubi me Peleus animo suscepit amico,
Ac me ceu genitor natum dilexit amanter,
Quem locuples solum seris suscepit in annis,
Et me diuitijs cumulauit munificus rex,
Reddidit & multa me Peleus gente potentem:

Extremo Phthiæ Dolopes ſub fine regebam.
Hinc ego te tanta feci uirtute ualentem
Inclyte Pelida, immodico te ſemper amore
Cõplectens. alio nec enim comitante uolebas
Lætus adire cibis conuiuia ſtructa paratis,
Fercula nulla domi niſi me præbente paternæ
Sumebas, aut in mea te genua antè locatum
Imponens tenero ſociaſſem uina palato.
Sæpe merũ noſtras reuomẽs ex ore rigaſti
Veſtes, inualida nutans ætate puellus.
Sic ego multa tuli te propter, multa labore
Exhauſi, hæc mecũ perſuaſa mente uolutans
Vt quoniã noſtro nunq̃ mihi ſanguine prolem
Præſtarent ortam ſuperi, te illuſtris Achille
A' puero officijs poſſem mihi reddere natum,
Exitiũ ut quõdam meritis pro talibus à me
In duris preſſo uelles depellere rebus.
Ergo agè uince tuã generoſo in pectore mentẽ,
Te talem nec enim decet implacabile pectus.
Quælibet eſt ſuperũm mutabilis ira deorum,
Quamuis ſit uirtus horum atq; potentia maior,
Sæpe tamen uotis diui pacantur & extis,
Sæpe prece & puro fiunt libamine mites,
Hos quoties hominũ læſerunt impia facta.
Quin-

Quinetam Litæ natæ Iouis eſſe feruntur,
Rugoſæ, claudæq; pedes, & lumina toruæ,
Quæ retrò curis Aten comitantur onuſtæ.
Cũ pedibus ſedenim & mẽbris quoq; polleat
Has celeri greſſu lõgè præcurrit, & oẽm (Ate,
Occupat immenſo præiens diſcrimine terram,
Innumeris hominũ cõplens commercia dãnis.
Illam ſed faciles Litæ poſt terga ſequuntur,
Læſis conſilium auxiliumq; ſalubre laturæ.
Iam Ioue qui natas monitus reuerebitur, ille
Ex his actutum captat bona multa uiciſsim,
Vota nec illius non exaudita repellunt.
At, qui Litarum monitis non paret amicis,
Has bona ſuadentes ſed ſpreuerit ille ſuperbè,
Mox adeũt patrẽ precibus cõſueta rogantes
Vt luat acceptis ex Ate tormina pœnis.
Quare agè flectẽdum quoq; te Pelida puellis
Da Iouis, ac illis ſolitum fer uictus honorẽ.
Sæpius hæ placidè mentem flexere bonorum.
Quòd ſi nulla tibi non plenæ munera dextræ
Nũc daret Atrides, nec pòſt foret ulla daturus,
Frenderet at rabido tumidus ſine fine furore:
Non ego te poſita commoti pectoris ira
Auxilium Argiuis maturum ferre iuberem,

Quamuis extrema bellantes sorte laborant.
Nunc aūt tibi multa citò missurus Atrides
Est dona, & quædā pòst offeret haud reuocā.
Quæ se pollicitis promiserat antè daturū. (dis
Insuper & summos proceres huc ille rogatum
Certi delectus habita ratione remisit,
Quorum nec poßis uerè reprehēdere uerba,
Sed neq; corporeas illorum spernere dotes,
Prima licet fuerit non uituperabilis ira.
Hæc etiamueterū laus est audita uirorum
Olim iam nobis, excandescentia si quem
Fortè grauis tumidū stimulis agitasset amaris,
Hos sua muneribus crebrò placanda dedisse
Pectora, nec rarò uerbis superanda benignis.
Et iam clara subit ueteris mihi fabula facti,
Hanc etiā dulces memorabo hic inter amicos.
Ingens pugna fuit Calydonia mœnia circum
Ciuibus Aetholis socia cū gente propinquûm
Curetum: alternis bellantes sæpe cadebant
Cædibus. Aetholi siquidem Calydona tuentes
Pugnabant, hostes uersis sed mœnibus illam
Curetes captis spolijs excindere tentant.
Causa mali tanti fuit his irata Diana,
Quòd non ob plenos successus fertilis anni

Pri

Primitias illi frugum sacrauerat Oeneus:
Et cum dijs alijs rex splendida sacra litaret,
Solā inhonoratā nō aduocat ille Dianam
Nescius, aut fortè in mentem nō uenerat illi.
Attamen offensa magnam Latoida læsit.
Propterea Oenëios agrestem diua per agros
Misit aprum ultorem, candentē dentibus albis.
Protinus ille furens multis regalia complet
Arua malis. patulis radicitus eruta ramis
Arbor multa cadit, mali cum floribus ipsis
Prosternunt latè deiecto uertice terram.
Exuit hunc uita Meleager morte peremptum,
Cum uenatores multis ex urbibus ille
Atq; canes acri duxisset odore sagaces.
Vincibilis nec enim paucis erat ille maniplis,
Tantæ molis erat Latoidos horribilis sus,
Et dederat duro iam plurima funera læto.
Deniq; propter apri Oenidæ iam cuspide fixi
Et caput immane, & rigidis horrentia setis
Terga, furoriferos commouit diua tumultus,
Inter Curetas simul Aetholosq; colonos.
Ergo dum fortis pugnans Meleager obibat,
Semper ab infesta Curetes clade ruebant:
Nec numerò plures licet, extra mœnia quibāt

Hostem expectantes duro sub Marte manere.
At postq̃ flammis heros Calydonius iræ
Exarsit, queis prudẽtum quoq; pectora turgent,
Desertis pugnis irascens ille parenti
Althææ, in gremio pulchræ iacuit Cleopatræ
Coniugis, è nitida Marpissa matre creatæ
Atq; Ida genitore, uiros qui uicerat omnes
Temporis illius membrorum uiribus acer,
Qui Latonigenãq; intonso uertice Phœbum
Pennigeris telis formosæ nomine Nymphæ
Impetere est ausus, quam tũc cognomine chari
Alcyonẽ certam ob causam dixere parentes:
Alcyones etenim multum lugentis amarum
Experiens fatum mater plorabat ab illo
Tẽpore quo rapuit Cleopatrã Phœbus Apollo.
Huic ille accũbens feruentis pectoris æstum
Lenibat, propter materna precamina motus.
Quãdoq̃dẽ ob cædẽ & crudelia funera fratrũ
Magno uicta dolore deos est multa precata:
Multum etiam terram palmis pulsabat, ab imo
Et Ditem, & Stygiã Iunonẽ Acherõte ciendo.
Prona genu flexo lachrymis fœcunda rigabat
Illa sinus nitidos uestis uesana fluentis,
Filius ut misera deuotus morte periret.

Has

Has obscura preces immiti prædita mente
Ex erebi tenebris tandem exaudiuit Erinnys.
Illorum subitò portas & mœnia circum
Ingens exoritur trepido clangore tumultus,
Altas infesto dum oppugnant agmine turres.
Illum sed precibus grandes ætate fatigant
Aetholi proceres turbata mente rogantes.
Mittunt præterea superûm qui templa deorum
Sacra sacerdotes redolenti thure uaporant,
Oratum præsens egressus ut ille periclum
Hostibus occisis patria propellere uellet.
Addita sunt precib⁹ præstãtia munera magnis,
Vt quocunq; loci Calydonia rura uigerent
Fertiliore solo, proprios ibi semper in usus
Quinquaginta iubent fœcundi iugera campi
Eligeret, quorum pars altera fertilis uuæ
Grata uoluptifici produceret Orgya Bacchi,
Altera pars fruges proferret arata benignas.
Supplicat huic Oeneus genitor quoq; multa ro
Ipse solũ ĩgress⁹ sublimis grãde cubilis (gato,
Concußit tabulas cõiunctas uerbere læui,
Voce petens operam Meleagri supplice nati.
Hunc etiam orarũt dilectæ multa sorores, (uit,
Hũc reuerẽda parẽs lachrymis Althæa roga-

Hoc magis auxilium implacabilis abnuit heros.
Deniq; consueti charissima turba sodales
Quos coluit semper summo complexus amore,
Hunc humiles querula lugentes uoce rogarunt,
Sed neq; mens tali prece flexa resedit ab ira,
Antè sui thalami quàm crebris ictibus hostis
Pulsaret muros, & turres scanderet altas.
Et iam Curetes incendia multa per urbem
Magnam miscebant, uastantes omnia flammis,
Tūc uerò Oenidē lachrymās pulcherrima cō-
Mellitis dictis supplex aggressa rogauit. (iunx
Cui mala cūcta breui memorat cōplexa relatu,
Quā sortē miseri ciues, quantumq; malorum
Auxilio uacui capta paterentur in urbe,
Cæduntur ciues, tota urbs uastatur ab igni,
Pignora chara trahunt alij, gracilesq; puellas.
His mēs mota malis splendētia protinus arma
Induit, & currens infesta apparuit hasta,
Ac sic Aetholis damnosæ tempora lucis
Depulit Oenides cæso feliciter hoste,
Iratum superans animum: sed nulla dederunt
Illi dona, licet præstantia multaq; ciues
Spondebant, frustra sed pestem depulit ille.
At tu ne talem feruenti in pectore mentem
Concipias

Concipias, horsum nec dæmonis ullius astu
Impellare precor, quoniam grauiore labore
Haud dubiè incensas poßis defendere naues.
Obuius extensis sed enĩ arripe munera palmis,
Præstabuntq; parẽ cũ Dijs tibi semper honorẽ
Argolicæ gentes. at si sine munere bellum
Exitiale uiris placata mente subibis,
Tales te nũquã (mihi crede) sequẽtur honores,
Quanq̃ sustuleris duri discrimina belli.
Hũc cõtrà est magn⁹ dictis affatus Achilles:
O' Phenix reuerẽde senex, Iouis inclyta ꝓles,
Nec uolo, nec tales moror ambitiosus honores.
Quẽ mihi fata Iouis statuerunt, ille sequatur
Nos honor, hoc iuxta naues retinẽte manebo,
Donec uitali spirant mea pectora flatu,
Dũq; genu alterno greßu mihi utrũq; mouetur.
Verùm aliud dicam tacita quod mẽte reponas,
Ne mea perturbes sic tristi pectora luctu
Atq; dolore, duci gratum facturus Atridæ,
Ille meam mentem tibi non est præter amandus,
Ne mihi te propter nimis ægrè fiat amanti.
Huic mecum faueas nobis quicunq; fauebit,
Ac mecum regnes parilem sortitus honorem.
Illi abeant Graijs ducibus mea dicta ferentes,

Tu

Tu uerò in molli releues hic membra grabato
Capturus somnū, at roseos ubi crastinus ortus
Extulerit Titan, tum consultabimus ambo
Nauibus ituri patrias'ne simus ad oras,
Aut hic mansuri spectantes horrida bella.
Dixerat, & tacito nutu innuit ille Patroclo,
Mollia Phœnici struerentur strata cubilis,
Quò celeri gressu properent decedere castris.
Sic tādē his infit magnus Telamonius Aiax:
Dulichiæ gentis princeps Laërtia proles,
Quin nos hinc ergo maturis greßibus imus?
Non ullum sic est habitura oratio finem,
Conficienda uia est, atq; hic referēdus Achiuis
Quamprimū sermo, quāuis sit durus & asper,
Quo nos cunq; loco suspensa mente sedentes
Expectant Danai, agrestem sed durus Achilles
Implacido nimium concepit pectore mentem,
Nec sociæ turbæ studio nec amore mouetur
Ipse quibus nobis præ alijs est cultus Achilles
Semper apud naues habito uenerādus honore,
Immitis: citius pro fratris cæde cruenta,
Aut pro nati aliquis miseranda morte necati
Mulctam lenito persuasus corde recepit:
Nec pede cæsori uita est quæsita fugaci,

Sed mulctam pendens uenia dignatus abiuit,
Alter & euicta pacatus mente recepit
Pœnā. porrò tibi constrictū adamante dederūt
Cœlestes animum, ob raptæ tolerata puellæ
Vnius probra, at septem præstamus ab omni
Nūc tibi fœminea pulcherrima corpora turba.
His alia innumera accedent ingentia dona,
Indue placatam facili modò pectore mentem,
Hospitij reuerere focos, reuerere sodales
Quos tua tecta tibi iunxerunt fœdere firmo.
Insuper è Danais certò nos esse putamus
Qui tibi præ cunctis chari sint atq; uerendi.
Hūc cōtra est magnus dictis affatus Achilles:
O præstans Aiax animi Telamonie princeps,
Iuxta dicta meam tibi sunt hæc omnia mentem.
At mihi non facili turgescit pectus ab ira,
Illius quoties leuiter fortasse recordor
Qui me ceu stupidū cūctos hic inter Achiuos,
Ac uelut abiectum, patria qui pulsus ab urbe
Errat in orbe uagus, probris affecit Atrides.
At uos ite citi referentes dicta Pelasgis,
Me prius haud belli memorē fore sanguinolēti,
Magni quàm Priami natus Mauortius Hector
Myrmidonū naues adeat, castrisq; propinquet,

Arginos perimens, & puppes igne perurens.
Attamen à castris & nauibus Hectora nostris
Declinaturum uim belli certus opinor.
Dixerat, illi aũt, sumptis ubi quisq; Lyæum
Libasset cyathis, duce regrediuntur Vlysse.
Iussa Menœtiades ancillis atq; ministris
Mandat, Amyntoridæ citò mollia strata parẽtur
Phœnici, dictis parent ac iussa capessunt.
Nec mora, puluinis densum strauere grabatũ.
Tunc ibi diffusus placido per membra sopore
Fessa senex lucis nitidum requieuit ad ortum.
Intima castrorum penetralia fortis Achilles,
Illi ubi lectus erat, somnum capturus adiuit:
Quo cum communes thalamos sociabat amica
Filia Phorbantis nitidis malis Diomede,
Quam tulit excisa Lesborum uictor ab urbe.
Ex alia at fidus dormiuit parte Patroclus,
Quem propter iacuit formosa & nobilis Iphis:
Hanc illi dono dederat diuinus Achilles,
Scyron Enei felicem ubi ceperat urbem.
Postq̃ sunt regis legati ad castra regressi,
Oblatis cyathis hos excepere Pelasgi
Certatim proceres surgentes atq; rogantes,
Quorum sic prior est illos affatus Atrides:
O multis

O multis Laërtiade defuncte periclis,
Dic age, dic ingens Argiuæ gloria gentis,
Ecquid ab incensis hostilem nauibus ignem
Pellere Pelides statuit? seu dicta negauit?
Feruet adhuc tumida forsan mens illius ira?
Talibus huic cõtra dictis respondit Vlysses:
Rex Atrida potens celebri clarissime fama,
Non uult ille suæ ueteres extinguere flammas
Iræ, sed tumidus grauiore furore subinde
Impletur: quare teq; & tua dona perosus,
Cum reliquis iussit te consultare Pelasgis
Qua ratione rates rutilo tuearis ab igne,
Quaq; tuos populos serues à cæde cruenta.
Addit & ista minax, ubi crastina fulserit Eos,
Inde soluturum se nauibus in mare tractis.
Præterea reliquis etiam consultat Achiuis,
Protinus ut patrijs succedant finibus omnes:
Quippe capi nunquã cõfirmat Pergama posse,
Dextra namq; sua Troas Saturnius ipse
Protegit, & populo semper fiducia crescit.
Hæc sic dicta dedit, bene quæ nouere sequuti
Qui me sunt comites Aiax & utriq; ministri
Non imprudentes. Phœnix sed dormiet istic
Illius iussu, ut socios comitetur euntes

Crastinus

Craſtinus ad patrias conſcenſis nauibus oras,
Si uolet: inuitũ haud eſt abducturus Achilles.
Sic memorat, cũcti pceres ſimul ora tenebãt,
Sermonẽ Aeacidæ turbata mente ſtupentes,
Quippe graui nimium renuebat uoce rogata.
Et multo triſtes manſerunt tempore muti,
His donec ſera Diomedes uoce profatur:
Rex Atrida potens nota clariſsime fama,
O utinam precibus nullis heroa rogaſſes
Peliden, tantis oblatis deniq; donis:
Semper enim ille alias ſublata mente ſuperbit,
Et nunc illius maiore ſuperbia faſtu
Inflatos animos tollet, mentemq; ferocem.
At iam Peliden heroa ualere ſinamus.
Manſerit, indutis forſan pugnabit in armis,
Tunc ubi mens illum impulerit, belliq; cupido
Traxerit, aut deus hunc aliqs reuocarit ab ira.
Quare agite, ac mentẽ monitis attẽdite noſtris,
Nunc imus cubitum uinoq; ciboq; refecti:
Quãdoquidẽ mẽbris uenit hĩc durabile robur,
Corporis hinc laſsi reparantur deniq; uires.
At poſtq̃ roſeis ſurgens aurora quadrigis
Lampada Phœbeam terris inuexit apertis,
Ante rates equitũ peditumq; exercitus omnis

Mox

Mox tibi productus stet duris acer in armis.
Ipse inter primos obeas quoq; munia pugnæ,
Et reliquis animos addens, & prælia miscens.
Dixerat, applaudũt iucũdo murmure reges,
Fortia Tydidæ laudantes uerba Pelasgi.
Ac demũ laticem superis ubi quisq; Lyæum
Libasset pateris, sua sunt ad castra profecti,
Exin ibi placida laxarunt membra quiete.

LIBRI NONI FINIS.

HOMERICAE ILIADOS LIBER XIII. NICOLAO Valla interprete.

VPPITER ut Troas admouit & Hectora classi,
Hos penes armorum studium bellíq; laborem
Liquerat, ipse oculos fulgentes torsit ab oris
Thracũ equitũ, gẽtẽq; super respexit & urbes
Mysorum Agauũmq; pares in gentibus æui
Antiqui, absq; opibus, lactis nescuntur equini,

Naturæ genus innocuæ, patiensq; laboris.
Nõ iterũ aspiciens Troiã, nec quenq; deorum
Auxilio Teucris censet Danaisq; futurum.
Nõ tamen hic latuit te rex Neptune recessus:
Nãq; super Samo nemoroso uertice Thraciæ
Admirans belli sortem populosq; sedebas,
Vnde acies hinc inde atq; omnis cernitur Ida,
Et Priami sedes ingens, & claßis Achiuûm.
Illicet è summo descendit uertice montis,
Sub pedibus sylux trepidãt uenietis & alpes,
Immortalis agens celeres per inania greßus
Ter saltu nixus mox attigit ultima quarto,
Aegas ubi est illi medijs in fluctibus ædes,
Aureaq; arma nitent nullo uiolanda sub ictu.
Huc ubi delatus, ferratos cursibus acres
Nectit equos, curru radiant per colla cadentes
Aere iubæ fuluo. se cultibus induit aureis
Cõspicuũq; auro dextra capit inde flagellum,
Admotũq; salit currum, mox fertur in undas.
Agnouisse suum regem maria ipsa uideres,
Sub quo iam tremulis gestibant motibus undæ.
Atq; eius summas currus perlabitur undas.
Nulla mora, ad naues donec peruenit Achiuũ.
Antrũ immane mari summo sub fluctibus altis,
Area

Arentem Tenedon mediũ latet inter, & Imbrõ.
Illuc sistit equos terram qui circuit undis,
Amborum curru mox aurea uincula soluit,
Ambrosia irrorans fremitantibus ordea fudit,
Illaqueatq; pedes aurata compede, ne quis
Soluere posſit eos, aut uincula rũpere, donec
Expectẽt regẽ redituru. ipse agmina Achiuûm
Hortaturus adit, uiresq; incendere bello.
Tum Troes flammæ similes aut turbinis instar,
Hectora Priamidẽ turmatim in bella sequũtur.
Nil intentatum linquunt, nec ferre laborem,
Quo Danaos inter puppes extinguere adorsi,
Ignibus aut iaculis ualeant exurere classem.
Tum deus undisonans mortales induit artus
Omnia Calchanti similis uocẽq; habitumq;,
Ac ueluti à pelago ueniens hortatur Achiuos.
Aiaces primùm stantes affatur in armis:
Nũc opus est animis, uires reuocate, timorem
Mittite, nũc populos tutari, en classe sub ipsa
Bella gerunt, totis occurrite uiribus, hostes.
Nusq̃ alibi timeo Teucrorũ arcere furores.
Hinc nos inuadunt, & currere lõgius audent,
Nanq; alios aditus paſsim tutantur Achiui.
Hinc tantum timeo ne quid patiamur acerbi.

Hinc flammæ similis candenti Martius urget
Hector agens turmas, & se Iouis ingerit alti
Auspicijs fretus, diuûmq; è sanguine iactat:
O' si aliquis nobis tanto in discrimine præstet
Immortalis opem, uiresq; inspiret Achiuis,
Quò saltem ualeant propellere nauibus ignẽ,
Atq; ipsum Iouis auspicio licet Hectora nixum.
Talibus undisonans Aiaces excitat armis,
Et sceptro quatiens impleuit uiribus ambos,
Dat pedibus celeres cursus, mẽbrisq; uigorem.
Ille uelut uultur uolucrem speculatus ab alta
Rupe uolat, medioq; aliam per inania cursu
Insequitur, donec latebras per gramina prædã
Vnguibus insiliẽs quærentem euiscerat uncis.
Agnouere deum proceres sub imagine falsa.
Affatur Telamoniaden Oïleius Aiax:
Nõ nos fata canẽs, & qui sapit omnia Calchas
Admonet, ò Aiax, superûm qui lapsus Olympo
Calchanti similis, naues & castra tueri.
Posteriora pedum uestigia certus euntis,
Ardentesq; notaui oculos. num respicis Aiax
Quis uultus, uocis'ue sonus? quis spiritus illi?
Diuini facile est discernere signa decoris,
Humanis sint rara licet commercia cum dijs:

Quum

Quũc mihi nũc animus maiori feruet in hostes
Pugnandi studio, iam gestit dextera ferrum,
Stare pedes nequeũt, iamiã salit impetus, & uis
Acrior insurgit, pugnæq; immensa cupido.
Illi tum contrà reddit Telamonius Aiax:
Vis mihi nũc eadem, sequitur sua lãcea dextrã,
Vltrò animus pugnæ pedibus pernicior aura.
An deus humanis mentẽ, uel dira cupido
Exagitet? solus diuum in certamine posco
Hectora Priamidẽ, populos qui territat armis.
Sic illi inter se uario sermone loquuntur,
Numinis instinctu pugnæ maioribus aucti.
Viribus. inde alios celerat Neptunus Achiuos
Qui belli circum naues sudore madebant.
Horũ aĩos pugnæ labor attenuauerat ingens,
Et dolor hostiles cuneos transcendere uallum,
Et faciles ad castra aditus nauesq; uidebant.
Posse rati exitium pelli non uiribus ullis,
Fundebant iachrymas mœsti, et suspiria corde.
Per mediũ celerans cũctos hortatur in armis
Neptunus, uiresq; animis præstãtibus auget.
Ante alios Teucrum, mox Leiton, inde ciebat
Peneleonta heroa, Thoantáq;, Deipyronq;,
Merionem simul, Antilochũ, fortissima bello

Pectora. mox tales effundit pectore uoces:
Proh pudor, ò iuuenes uobis pugnãtib⁹ ultrò
Sperabam tutas hostili à turbine puppes.
Quòd si adeò attoniti pugnã modò qsq; recusat,
Hæc erit illa dies, quæ uos cecidisse sub armis
Arguet Iliacis populos sub Marte cadentes
Auspicijs segnes. oculis quàm mira uidentur
Ista meis, & dura quidem: nã tale futurum
Prodigiũ nunq̃ rebar (nisi Iuppiter autor)
Troianas acies pugnando inuadere classem.
Hi quondam similes ceruis fugientibus, acer
Quos agitat metus in syluis, ubi pabula fiunt
Pardalibus lanianda feris. seu prædá luporum,
Imbelles non antè manus, nõ agmina Graiûm
Expectare ausi, nec sese credere pugnæ.
Nunc procul effusi circa tentoria certant
Ante rates. ò segnities, ò principis ira
Causa mali: nanq; imperio parère recusant
Seditione ducum populi, & cõsueta relinquũt,
Quisq; suos comites in aperta pericula linquũt.
Intereunt miseri sub puppibus, acrius hostis
Instat enim, nemo auxilio succedit Achiuis.
Indignantur enim ductori gentis Atridæ,
Hoc, quia præstãtem bello cõtempsit Achillẽ.

Nõ

Nō tamē est cur uos pugnæ mora lōga retra.
Hæc'ne adeò funesta odia, socijq; dolores, (ctet.
Vt nequeant aboleri animis? placantur & iræ
Sæpe deûm, mētesq; hoīm placabitis. ergo
Cōsulite in medium. sunt hic lætissima bello
Pectora, sunt animi, & rebus spectata iuuent?.
Nō ego nūc homini (quanq̃ modò debilis æuo)
Pugnarē attonito, quē iam timor arcet ab armis.
Sim licet imbellis, cur non ego Martis inertes
Arguerim socios? quorū fortißimus inter
Quisq; calet sortes, pariet tamen ista futuris
Triste aliquid maius, nec tūc medicabile uuln?,
Segnities tam sera. igitur conuertite mentes,
Ante oculos ignominiā modò ponite, & ingēs
Dedecus ò nostrū, quod nulla aboleuerit ætas.
Hector it ante rates, strepituq; exterret Achi-
Marti? effractis trāscēdit mœnia portis. (uos,
Sic Neptun? agēs animos exciuit Achiuûm.
Aiaces geminos fortes cinxere phalanges
Septæ armis, Pallas nō ipsa erūperet, aut Mars
Bellorū præses, si cōtrà obsisteret armis.
Ante alios primi Teucros, diuūq; morantur
Hectora, condensi circùm glomerantur in unū.
Hærebant clypei clypeis, hastilibus hastæ,

Vmbonẽ terit umbo, premũt arma arma, uirum
Et galeas galeæ, nutant in uertice coni, (uir,
Ornatusq; pilis simul immiscentur equinis,
In manibus curuata uirûm reflectitur hasta.
Armorum facies, & uis coit omnis in unum:
Stant auidi pugnæ, seseq; hortantur in hostes.
Tum densæ Teucrorũ acies & Martius Hector
Prosiliunt, celso ueluti de monte reuulsus
Vi torrentis apex per saxa, per auia rumpens
Præcipitatur, & inde repente rotatur ab amni.
Effractis ingens resonat fragor arborib9, mox
Desiliens uolucrẽ linquit per plana tenorem.
Non secus in Danaos sese fer9 Hector agebat,
Per strages hominũ penetrare in castra minat9,
Et naues inter populorũ effundere cædes.
Vt uerò ad densas incesserat usq; phalanges,
Restitit haud procul inde man9. Argiua iuuẽtus
Expediunt hastis, & strictis ensibus hostes
Quisq; ferit, luct9 hinc inde, et plurima cædes.
Bis reiecti hostes. tandem mox turbid9 Hector
Vociferans socios medio de Marte retractat:
Magnanimi Troes, Lycijq;, et Dardana pubes
Bellipotens satis est, præsenti absistite pugnæ.
Expectent me, me tãdem experiantur Achiui.
Non

Non iam sufficient, quanq̃ glomerantur in unũ
Turritæ in sese acies: hac protinus hasta
Præcipites fundentur enim, Iunonius ille
Magnificus multis coniunx me uiribus auxit.
Sic fatus, cunctos Martis uirtute repleuit.
Hos inter se Deiphobus mox primus in armis
Aptabat leuior pedibus, præcesserat omnes
Inclusus clypeo. contrà parat eminus hastam
Meriones diuus, magni quam turbinis instar
Intorsit, longè sed sustinet æreus umbo
Intextum toties tauris opus, ima resedit
Cuspis, & in corpus torta non pertulit ictum.
Ille pedem referens, concussus pectoris oras
Cessit, & in clypeo præfixũ hastile refregit.
Meriones retro ad socios turbatus abiuit,
Quòd sine cæde suum telum iaculatus inane
Perdiderit: subitò ad naues celerabat Achiuũm,
Laturus iaculum in castris quod liquerat olim.
Confligunt alij, pugnæ fragor intonat ingens.
Tum Teucer ferro Telamonius excipit armis
Imbrion egregium, diuino Mentore natum.
Pedæum hic olim rerum prædiues & auri
Incoluit, Danai ad Troiam quàm classe uenirẽt.
Obsidione notham Priami sibi Medesicastam

Connubio sortitus erat, penetrauit ad oras
Classis ut Iliacas Teucris, generoq; profectus
Auxilio, incoluit Priami propè mœnia sedes.
Non secus ille uirū, quàm si sibi natus, amabat,
Hūc Telamoniadæ dextra procul acta sub aure
Hasta ferit, quam mox illata cæde retraxit,
Ille (uelut ferro procera in uertice montis
Icta cadit folijs per membra uirentibus ornus,
Dat sonitum concussa solo) super arma fragorē
Reddidit horrendū, gemuit sub pondere tellus.
Exuuijs inhians Teucer spoliare parabat
Arma uirū: procul aspiciens quod Martius He-
Ingentē ualidis contorsit uiribus hastā. (ctor,
Hic simul aspiciens iaculum uolitare per auras,
Corpus in obliquum uersus declinat ab ictu.
Sed gerit hasta necē: Amphimachū ferit Acto-
Per medias acies trāsfixit pectus eūtis: (rionis,
Corruit in uulnus, sonitum super arma dedere.
Hector & Amphimachi galeā tractare parabat
Insertam capiti, sed Martius obstitit Aiax:
Respiciens iaculum contorsit in Hectora diuū
Eminus, hostilis nec quicquā corporis hausit:
Totus enim ferro tectus lucebat & armis,
Vix iaculum clypei tetigit pendentia lora.

Non tamē incassum cecidit, nāq; Hectora lōgè
Expulit à spolijs. mox bina cadauera pugnæ
Detraxere procul Danai de strage uirorum,
Strenuꝰ amphimachū Stichiꝰ, diuꝰq; Menesthe
Ductor Athenarū, reddūtq; cadauera Achiuis:
Imbrion Aiaces Martis uirtute superbi.
Eripiunt gemini, ueluti si quando leones
Præreptam capream de maxillaribus arctis
Corripuere canū, quā mox nemus inter opacū
Suspensam referunt: sic illi hostile cadauer
Sublatum, exuuias, clypeumq;, & tela ferebāt.
Tum galea exertum caput à ceruice recidit
Aiax Oilides leto indignatus acerbo
Amphimachi, retro ꝑ tela, ꝑ agmina ad hostes
Vertit iter, iacit inde caput per inania longè
Hectoris ante pedes, cecidit tellure rotatum.
Nec minus Amphimachi casu Neptunus in irā
Arserat infausto Danaos sub Marte cadentes.
Indignatur enim, gressumq; ad littora tendit,
Auxilium Danais, luctus laturus acerbos
Dardanijs. illi tunc obuius Idomeneus
In primis heros belli cui gloria summa est,
A' socio rediens, qui uulnere saucius acri
Parte genu, ferro suram confossus acuto,

Stabat inops animi, medicis mãdarat alendum
Curandumq; suis, belliq; cupidine multa
Accingi ferro rursus gestibat in hostes.
Tum sermone uirum tali Neptunus adorsus,
Omnia persimilis speciem uocemq; Thoanti
Andremonos genito, qui sub ditione frequentẽ
Pleuronem populis omnem Calydona regebat.
Aetholiaq; deus ueluti ueneratur ab omni:
Idomeneu Cretæ ductor, quô robur & iræ?
Quo'ue minæ in Teucros abiere? ubi pubis A-
Effera uis ai? cõtrà sic reddidit heros: (chiuæ
O Thoã, caussæ quisnã modò conscius? oẽs,
Quantũ oculis uidi, bello præstamus & armis,
Non aliquẽ timor exanimat, nã fortiter audẽt:
Nec quẽ segnities, nemo nam cessat ab armis.
Nemo fugit belli sortem quis ferre laborem,
Et tamen aduerso pugnamus Marte. quid ergo
Iam certum? deus ille deûm Saturnius auget
Troianos, patria procul ut cædamur ab Argo
Sic miseri statuit rerum moderator Achiui.
Tu tamen ò Thoan heros, cum semper in armis
Perstiteris, Danaos hortare per agmina; si quẽ
Defecisse uides, pge ergo, haud desine cœptis.
Tũ deus horrisonis terrã qui fluctib⁹ ambit:

Triste

Triste uiro exitium pugnam qui liquerit ultro,
Imprecor Idomeneu, redeat nõ amplius Argon
Littore ab Iliaco, pereatq; inglorius & sit
Præda feris canibus lacerãda in uiscera et art⁹.
Verùm nos armis pariter celeremus oportet
Ocyus assumptis: præstantes uiribus ambo,
Ambo pares animis, tum robur, & utilis est uis
Auxilio socijs ueniens, cum cætera turba
Fessa iacet bello, nos & pugnare parati,
Et sumus audentes, opus est ubi fortibus armis.
His dictis abiere. Deus sub Marte labantes
Instaurat Danaos, diuersa per agmina gressus
Nunc hos nũc illos pugnæ succendit euntes.
Vt uerò Idomeneus alta ad tentoria uenit,
Induit arma humeros, dextrãq; hastilib⁹ implet,
Mox celerat, radijs stillantibus arma coruscãt.
Sic ubi fulgur agens sublimi uibrat Olympo
Iuppiter ostentans signum mortalibus iræ,
Irradiat ferrum longè currentis in armos.
Merones cursu medio fuit obuius illi,
Rapturus iaculum pugnæ, cui talia fatur:
Meriones Molide animo gratissime nostro,
Veneris unde, effare. qd arma reliqueris? an tu
Vulnus habes teli? quisnã fuit autor? an ultro

Nuncius

Nuncius is qui me pugnæ non passus inertem
Excires? uenio stragem laturus in hostem.
Illi Meriones reddit sic Martius heros:
Magnanimũ Idomeneu populorũ maxime du-
Iãdudũ ĩgrediẽs pugnã, iaculat⁹ in hostẽ (ctor,
Deiphobi clypeo frustratum hastile refregi:
Sumpturus uenio si te penes hasta relicta est.
Olli tum princeps sic reddidit Idomeneus:
Si qua uoles, mox una domi & bis dena uidebis
Spicula, quæ muris annixa per atria cernes.
Illa ego tum uictor cæsis ex hostibus olim
Eripui, Troiana quidem sunt arma, sed illis
(Vt quæ inimica man⁹ gessit) nõ utor in hostes.
Sunt clypei, et galeæ, et thorâces ære nitentes.
Tũ sic Meriones, Sunt & mihi plurima certè
Rapta manu, sed quæ capiã modo nauib⁹ arma
Fixa manẽt, nõ apta mihi, nãq; eminus absunt.
Degenerem nondum fateor me Martis & usus
Militiæ, assueui prima inter prælia fortes
Ire uiros contra, uel cum magis aspera lis est.
Nec mihi præsidio quisq̃ successit Achiuûm
Pugnanti, tu uera refer, namq; omnia nosti.
Talibus hunc iterũ affatur dux Idomeneus:
Non ignarus eram quantis sis uiribus heros,

Verũ

Verũ hæc cõmemorare, qd est? Mars urget A-
Nũc op⁹ est aĩs, uirtute et uirib⁹, armis (chiuos,
Certatĩ ante rates se quisq; ostẽtet ĩ hostes
Præcipuè uirtus alienæ laudis & actus
Aemula, fit maior, studijsq; obnixa nitescit.
Longius alternis tum quantum distet inerti
Magnanimus, quantũ ignauo sit fortior acer,
Apparet. stupet ille metu, nec sistit in armis,
Genua labãt, pedib⁹q; sup uelut umbra residit,
Nõ animo fidit, nõ dextræ, in utrunq; recũbens
Sæpe pedẽ nutat, artus sudore madescunt,
Sponte metu mortis fugit, et sub pectoribus cor
Palpitat, & gelidi crepitant formidine dentes.
Magnanimi color est idẽ, formidinis expers,
Nõ tremit insidias, postq̃ semel instruit, ardet
Ocyus immisceri & sese ostendere pugnæ,
Nunc dextra ingeminãs ictus, nũc ille sinistra.
Nemo tuã meritò, dũ non modò terga uel armos
Ceruicem'ue retro iaculo feriare uel ense,
Virtutẽ arguerit, uel pectora perforet ictus,
Aut fugienti iterũ pugnando cõminus instes
Obuius, aut expers ibis formidinis hosti.
Immò alijs præferre pedem primusq; uideri,
Hoc uirtutis opus primum laudatur in armis.

Hactenus

Hactenus hæc: neq; enim pueri uelut ocia frustra
Ducamus, uel quis poterit fortasse proteruus
Carpere cunctantes. intra tentoria telum
I, cape, mox redeas, simul ut celeremus in hostes.
Dixit. Meriones præfixum cuspide telum
Corripuit, sequiturq; ducem furibũdus euntẽ,
Qualis erat Mauors hoı̃m populator in armis,
Quẽ sua progenies Cratherus et acer Atartes,
Dum populis fatum parat exitiale, sequuntur,
Quãdo Ephyris Thraces Phlegyis'ue horrẽda
Bella, uirũ queuis præstãtẽ uiribus ur (minãtur
Ambobus nutant populis certamina, tãdẽ (gẽt,
Cui deus ipse fauet, certa est uictoria parti,
Non secus incedunt inclusi pectora ferro
Meriones heros, regnator & Idomeneus.
Tũ prior ille refert, Vbi primũ irrũpimus hostẽ
Deucalide? à dextro cornu potius'ue sinistro,
Per mediũue? acies nec ubi inclinare uidemus?
Illi tũ contrà sic reddidit Idomeneus:
Præsidio Aiaces ambo pro nauibus astant,
Et Teucer, quo non iaculo præstantior alter,
Marte bonus stabili pugnaq; resistit in omni,
Hi poterunt Troum quoscunq; arcere furores,
Hectoraq;, heroum quamuis acerrimus armis;

Et

Et rabies illum pugnandi inuaserit atrox,
Et classem certet flagrantibus urere flammis.
Non ut retur, erit facilis sibi sudor, ab alto
Ni deus ardentes iaculetur Iuppiter ignes.
Mortali cedit nulli Telamonius Aiax,
Qui uictu Cereris uitæ uescatur & aura:
Non hostile timet ferrum, nec uulnere saxi
Frangitur, aut iaculi manet imperterritus omni
Congressu, inferior non armipotentis Achilli
Viribus, indefessus enim sub Marte moratur.
In leuibus quis enim pedibus similãdus Achilli?
A læuo nobis aditus sit in agmina cornu.
Aut erit alterius de nobis gloria belli,
Vel nostra ex aliis. fatus sic Martius anteit
Idomeneus, mediumq; acies irrumpere certant.
Vt uidere duces fulgur uelut ignis in armis
Cõspicuos, illuc alacris concursus Achiuûm
Aduolat, exortis circum clamoribus instant.
Exterior quâ claßis erat, certamina surgunt.
Cõfligunt hinc inde acies, furit aspera pugna,
Alter in alterius cõuertunt pectora ferrum.
Mutua fit strages, ueluti per inania procellæ
Ventorum feriunt, sese cum puluereã uim
Per uada pq; uias glomerãt, torquẽtq; uicißim,

Colliduntur, & aduersi se turbine quassant.
Non secus inuadunt acies in mutua uersæ
Exitia, insiliunt ferro, rapiuntq́;, ruuntq́;,
Obtruncant sese densata per agmina passim,
Sæuit amor pugnæ, galearum in uertice coni,
Scutorũq́; orbes nitidi, & thoraces aheni
Perstringũt oculos uenientũ, & fulgura iactãt.
Qui propè nõ pauid⁹ pugnæ spectator adesset,
Armorumq́; habitus obtutu lætus in ipso,
Atq; alacris, nõ ultrà iterũ fera bella timeret
Quæcunq; aspiceret. Gemini Saturnia proles
Autores aderant diræ duo numina cladis.
Victores Teucros atq; Hectora Iuppiter ambit,
Non tamẽ Argiuos extingui ante Iliõ omnes,
Sed Thetidi ut morẽ gereret, quò maior Achillis
Gloria, quò reges alios excelleret armis.
Neptunus Danaûm sortẽ miseratus iniquam
Teucrorum manibus cædi sub Marte dolebat.
Hoc igitur fratri longè indignatus agebat,
Quo minus Iliadæ belli potirentur honore.
Hæc lis amborũ studia in cõtraria mentes
Verterat: unus enim sanguis atq; una propago,
Terra fuit genitrix eadem, sed grandior æuo
Iuppiter, anterior ueluti satus, omnia longè
Cal

Callebat rerum multarum gnarus ab usu.
Insidias ueritus fratris Neptunus, Achiuis
Venerat auxilio mortalis imagine septus.
Hostiles illi quamuis magis aspera Martis
Irrumpunt acies, ferro conserta refringunt
Agmina magnanimi, nō horrēt tela manusq;.
Tū (licet ætatis mediæ) Idomeneus Achiuos
Excitat infrendēs, nūc hos nūc uersus ad illos:
Præcipites agitat Teucros, atrumq; timorem
Inijcit, obtruncat multorum corpora ferro.
Hos inter patria Cabyso insignibus armis
Othryoneus erat: Cassandræ incensus amore
Venerat auxilio Teucris: sine dote petebat
Priamidem, tali pro munere pactus Achiuos
Sumptibus ipse suis tota deducere Troia.
Hoc illi Priamus promisit fœdere natam.
Spe iuuenis tanti fidentior ibat in hostes
Coniugij. rūpentem acies hastile coruscans
Idomeneus illum media transfixit in aluo:
Corruit in uulnus, sonitū super arma dedere.
Insultans heros strato super arduus hoste,
Mortales (inquit) dignum te laudibus ultra
Otrionee feram, modò si promissa, fidemq;
Dardanidæ Priamo pacta pro coniuge nata

Persolues eadem. tibi nos promittimus Argi
Atridæ gnatam quæ sit pulcherrima forma,
Vxorem dabimus, populis & mœnibus altis
Ilion insignem nobis modò uerteris urbem.
I tamen ad naues, ut connubialia mecum
Fœdera perficias: tibi sum non improbus autor.
Sic fatus, pedibus per stragis corpus aceruos
Dum retrahit raptis celerans, mox Asius illi
Affuit auxilio lateri: nam proximus ante
Quadrupedes aderat, quos tunc auriga tenebat
Post humeros domini. stricto dũ cædere ferro
Idomenea parat, prior hic intercipit illum.
Sub mento iugulum transfixit cuspis, & altè
Gutture perfosso media ceruice reluxit.
Corruit, ut quercus, uel ut icta securibus ilex,
Quã manus artificis rescindere classis in usum
Vel nemore in denso, celsis seu mõtibus instat.
Ante suos collapsus equos, in terga iacebat
Quãtus erat multo respersus puluere, & atro
Sãguine frendenti moriens immurmurat ore.
Hic animũ trepidus sensumq; auriga reliquit.
Tunc animi si quicq̃ habuit, nõ ausus ab hoste
Vertere equos, nec se leto (nam Martius hasta
Perforat Antilochus) thorax nõ ferreus illum

Te-

Texerat, inq; uteri medium penetrauit harũdo.
Suspirans currũ cecidit resupinus ab alto.
Hic mox Nestorides per tela, p agmina Teucrũ
Traxit equos, egitq; pcul, quos tradit Achiuis.
Deiphobus cõtra telum Idomenea coruscat
Contristatus Asi casu: sed prouidus heros
Inclusus clypeo tauri quem pellis obibat,
Insutum ferro geminis canonibus, altè
Prospiciens telum clypei suscepit in orbem,
Horrendum sonuit ferratæ cuspidis hasta.
Non tamen incassum cõtorsit dextera telum,
Vulnerat Hippasiden. populorũ ducere turmas
Suetus erat. suras telum perfodit euntis,
Genua cadũt, mox lapsus humi sup arma recũ-
Hic tũc Deiphob⁹ uoces iaculatur ĩ auras: (bit.
Non Asius tandem ad manes concessit inultus,
Autorem dedimus diræ solatia mortis
Infernis, igitur secum lætabitur orco.
Sic fatus, tristis affecit luctus Achiuos,
Antilochum ante alios casu turbatus acerbo
Indoluit tandem, curam non liquit amici,
Per mediũ rumpens traiectum uulnere pugnæ
Protexit clypeo, donec subiere sodales,
Mecisteus Echionides, & diuus Alastor,

Ad naues illum suspiria longa trahentem
Impositum scuto referunt. hic acrius instat
Idomeneus, stragis nondum satis esse putabat.
Flagrat enim studio, nimiaq; cupidine ferri,
Teucrorũ si forte aliquẽ modò destinet orco,
Ipse uel intereat, certũ modò praestet Achiuis
Praesidiũ. Alcathous pulchris radiabat ĩ armis
Hesiades opibus pollens, sed clarior omni
Virtutis merito, par & praestantia formae.
Heroi Anchises coniunxerat Hippodamiam.
Natarum maior, studijsq; exculta Mineruae
Haec erat. insignẽ formam decorabat honestis
Moribus. ante alias genitor materq; uerenda
Dilexere, pares quòd uinceret arte puellas.
Sic iuueni ingenuo qui Troia excelleret omni
Nupserat. hunc armis sacrauerat Idomenei
Neptunus, uelauit enim, ne cernere posit,
Lumina: moliri'ue fugam, dedit obuia plantis
Vincula. perstabat ueluti immobile robur
Seu procera solo fixis radicibus arbos.
Obuius obiecta pectus transuerberat hasta
Idomeneus. clypei texit non lamina ferri,
Non totiens tauri pellis circundata: transit
Loricae squamas, tepuitq; in pectore cuspis.
Dat

Dat sonitum lapsus fato moribundus acerbo,
Voluitur, insiliunt circum praecordia pulsus:
Spiritus extincto tandem pulmone recessit.
Talibus Idomeneus percussit uocibus auras:
Deiphobe illuxit nobis per gloria, quando
Tres una pro caede uiros mactauimus. at nunc
Dignũ op⁹ amborũ, mecũ modò cõsere dextrã,
Daemonie huc assiste, simul iactaris ut amens.
Aspicies qualis ueniat Ioue natus in armis,
Vnde satus Minos, qui Deucaliona parentem
Edidit illustrem, Creta me liquit in ampla
Deucaliõ regẽ populorũ & gentis auitae.
Huc tibi iam patrijs uexit me classis ab oris,
Omnibus exitium Teucris Priamoq; futurum.
Dixerat. ille animi dubius sub pectore uersat
Auxilio quenq̃ Teucrûm qui praestet in armis
Euocet, aut animi fidens decertet in hostem.
Ambiguo tandem potior sententia uisa est
Acciri Aenean. acies erat ultimus inter,
Infensus Priamo regi. cum fortior esset
Pugnantes inter, nullum sibi munus honoris
Pro merito uirtutis erat. tum talibus infit:
Aenea Teucrûm nunc te cõsultor oportet:
Auxilium genero, si te modò gloria tangit,

Fer. celeremus enim, iacet is modò saucius armis:
I mecum, gener est, & te nutriuit in aedes
Ille suas puerum, & miro dilexit amore.
Martius hunc leto dedit Idomeneus acerbo.
His animum dictis saeuus dolor egit in iram,
Acrius hostiles cuneos irrumpere certat
Idomenea petens, manet imperterritus heros
Idomeneus, ueluti canibus de montibus altis
Actus aper, setis horrentibus instat in armis,
Igne micant oculi, dentes in dentibus atrox
Exacuit, uenantum acies cunctatur, & ultrò
Ire canes contra telisq; frequentibus audet:
Non secus Aenean iraq; armisq; frementem
Idomeneus manet intrepidus. tum fortè propinquos
Ascalaphum aspiciens, & Apharea, Deipyrumq;,
Merionem, heroas praestantes, Antilochumq;,
Hos ciet: O' fidi comites (sic fatus) Achiui
Ferte citi auxilium: timeo nam solus, & impar
Aeneam pedibus celerem manibusq; minantem
Prospicio. sumptis qui me petit improbus armis,
Exitio multos pugnando affecit Achiuos,
Quin illi floret (quae uis ingentior) aeuum.
Esset par aetas, & idem si robur in annis,
Aut animi eximiam de me uictoria laudem
Fer-

Ferret, uel cæso tandem concederet hoste.
Talia dicenti sociûm chorus omnis in unum
Hærebant, clypeos lateri sibi quisq; parabat,
Tela manu, pergunt animis & uiribus aucti.
Nec minus Aeneas socios uocat eminus ipse,
Deiphobũ Paridemq; uidens, et Agenora diuũ
Ductores adeunt omnes, mox plurima Teucrũ
Turba subit, ueluti pecudes cũ dux gregis ãteit,
Quẽ potur⁹ aquas sequitur grex pulsus ab her
Spectat oues pastor secũ lætatus euntes: (ba,
Sic animũ Aeneæ circumflua turba replebat
Lætitia. postq̃ Teucrûm glomerata iuuentus
Alcathoon circum longis innititur hastis,
Ictibus alternis concusso pectora ferro
Horrendum crepitare furentis turbinis instar,
Tela sonant, utrinq; uiri duo, quisq; per agmen
Eminet alterutrum, tum primus in Idomenea
Aeneas uibrans ingentem uiribus hastam
Contorsit, procul aspiciens declinat ab ictu
Idomeneus: celer is uolat. & sine cæde p aurâs
Vibrata intremuit ualido uelut acta lacerto.
Oenomaum Idomeneus nõ frustra pculit ictu.
Per medium scindẽs latebras thoracis ad ima
Viscera cuspis adit: cedit collapsus in arma,

Indignatus humum uita fugiente momordit.
Idomeneus hastile uiri de cæde retraxit,
Nõ arma ex humeris potuit meliora, repulsus
Mißilibus. cursus pedibus non acer in illo
Insultare alijs, cursu ue excedere pugna,
Sed diro sub Marte diem pugnare morando.
Vt uita Oenomaum diuus spoliauerat heros,
Ferre pedẽ sensim: dum se retrahebat ab armis,
Deiphobus ualidis ingentem uiribus hastam
Cõijcit: hunc odio pugnantẽ semper habebat.
Fallitur hasta uolans, hærentem perculit autem
Ascalaphon, trãsitq; humeros, et pectora ferrũ:
Labitur, & moriens fuso se uulnere turpat.
Nondum terrificus forti cecidisse sub hoste
Mars natum audierat: cœli regione remota,
Omnis et ordo deûm periter sub nubib⁹ aureis,
Concilio Iouis ammoniti conuexa tenebant,
Impliciti neutrûm partes in bella fouerent.
Tũ circum Ascalphon pugnãtũ turba fremebat
Arma hũeros spoliare. manu dũ caßida tractat
Deiphobus, Marti simili feriente lacertum
Merione, insignem galeã tum dextra relinquit.
Icta solo raucum sonuit. mox uulturis instar
Aduolat, hostili telumq; è uulnere traxit,

Ad

Ad sociosq; redit. tum dira in sorte Polites
Germanũ aspiciens, cõplexũ abduxit ab armis
Vsq; ad equos, qui post acies belliq; tumultum
A tergo procul auriga custode fremebant.
Impositum curru comites ad mœnia ducunt
Vulnere languentẽ grauiter, madefacta cruoris
Dextera profluuio quoq; circumfusa rubebat.
Sæuit atrox bellũ, cũ dissonus æthera clamor
Percutit, & duri crebrescunt undiq; luctus.
Aeneas aggressus Apharea Callithoriden
Aduersum iugulo splendenti perforat hasta.
Tum caput immoriens recidit, galeamq; remisit
Et clypeum ad terrã, mox uita recessit in auras.
Dũ uidet Antilochus retro dare terga Thoonẽ,
Excipit incautum uenientem, à uertice uenam
Amputat, in lumbos cecidit resupinus harenæ,
Ad sociosq; manus moriens tendebat inanes.
Antilochus spolijs inhians auferre parabat
Arma humeris, circũ dũ confert lumina ne qs
A tergo ueniens feriat, ruit impetus omnis
Teucrorum, & circumfusi iaculantur in unum
Telorũ genus omne, uolãt clypeo super hastæ,
Neptunusq; aciem telis hebetabat in auras,
Pugnantẽ cuneos mediũ inter & arma tegebat.

Nunquam

Nunquā laxa manus frustra lentauerat hastā.
Nūc hos nūc illos procul inde, et comin⁹ hostē
Inuadit, teloq; animo quos destinat haurit.
Nō tulit id longè speculatus ab agmine diuus
Asiades Adamas: hominem percußit acuto
Assurgens iaculo, clypei stetit ictus in orbem.
Nigricomus telo uires Neptunus eunti
Eripuit, clauus micuit uelut igneus, acta
In clypeo cuspis telluri desilit hasta.
Mox illū ad socios, dum mortē euadere tentat,
Meriones telo fugientem percutit inter
Vmblicum & genitale. illic ubi uulnus acerbū
Et mors dira magis mortalibus et dolor ingens.
Vulneris impatiens animo suspiria flabat
Morte reluctanti, ueluti bos mugit in altis
Montibus, illaqueāt fortes si quando bubulci,
Luctantemq; trahunt: nimio sic ille dolore.
Non tamen usq; diu, nam uulso è corpore telo
Spiranti clausere oculos uitamq; tenebræ.
Deipyronq; Helenus telo percußit ad aurem
Thraicio ingenti cecidit de uertice lapsa
Caßis humo, sonitumq; dedit effusa per agrum
Tela pedesq; inter, quidā dum prendere certāt:
Nox æterna uiri morientia lumina clausit.

Haud

Haud procul hîc socij cæde Menelaus Atrides
Aspiciens, Heleno heroi funesta minatur.
Telũ immane manu uibrãs contendit in hostẽ,
Ille simul tento componit spicula cornu.
Cõcurrunt ambo, iaciunt mox ambo, sed hasta
Hic ferit ingenti, uolucri ferit ille sagitta.
Priamides neruo tellum lentauit abacto
In thoraca, procul forti quod ab ære repulsum
Sic, ubi dissiliunt uentorum uiribus actæ (est.
Nigrorum tegnæ cicerum fragiles'ue fabarum.
Turbine cum magno telum contorsit Atrides,
Hostilemq; manum traiecit cuspis & arcum.
Tum retro ad socios mortem fugiturus acerbã,
Pendentem dextram fixumq; hastile gerebat,
Quod mox magnanim⁹ de uulnere traxit Age-
Et fundæ uulnus uillosæ strinxit habena (nor,
Quã famulus iaculãdi auido seruabat in usum.

LIBER IMPERFECTVS,
desunt enim plus quàm ducenta carmina non reddita.

HOMERICAE ILIADOS LIBER XVIII. NICOLAO Valla interprete.

LAMMARVM in morẽ pugnabant Troes & Argi.
Nec mora, Nestorides magno festinat Achilli
Nuncius. hunc ægro meditantem talia corde
Anxius urgebat dolor, & sic mente uolutans
Secum ait: En pauidi campo turbantur Achiui,
En iterũ, uereor misero mihi ne quid acerbum,
Ne superi quid triste ferant. hoc præscia mater
Vaticinata mihi, quòd te Patrocle peremptum
Viuus ego aspicerem? potuisti occumbere tandẽ
Optĩe Myrmidonũ? dirũ hoc mẽs augurat, heu
Admõui quotiẽs ne cũ Hectore bella para (heu
At postq̃ expuleras fatalẽ è puppib9 ignẽ, (res?
Ad classem rediturus eras. dum talia uersat,
Occupat Antiloch9, lachrymæq; p ora fluebãt,
Aduersos referens casus: Sate sanguine Pelei,

Heu

Heu mihi, nescio qd miserũ et lugubre reporto.
Patroclus iacet exanimus, spolijsq; triumphat
Hector, & hinc, illinc, Troes Danaiq; lacessũt
Ingentẽ Patrocle tuo pro corpore pugnam.
Dixerat, Aeacides mœsta caligine tectus
Strat⁹ humi, geminasq; man⁹ in puluere uersãs,
Ora, caput, uestem turpat, faciemq; decoram
Infelix, sciditq; comam. mora nulla, ministræ
Accurrunt circũ, quondam prædatus Achilles
Quas tecum Patrocle fuit. miserabile, pugnis
Pectora collidũt, querulus ferit æthera plãgor.
Parte alia Antilochus casus lachrymatur acer-
Aeacidæ, cohibetq; manũ ne forte cruento (bos
Transadigat ferro iugulum. suspiria ab alto
Ille trahens, gemitum ingentem clamore soluto
Rupit. ab oceano genitrix miseranda profundo
Audijt ante patrẽ residens Thetis, altaq; fundẽs
Pro nato lamenta dedit. tum protinus omnes
Vndiq; concurrunt Nereides æquore ab imo,
Nesæe, Glauceq;, Thaliaq;, Cymodoceq;,
Tũ Spioq;, Thoeq;, Halie, cui lumina magna,
Cymothoe quoq;, & Actee, dehinc Limnoria,
Venit Iera simul, Melite, Amphithoeq;, et Aga-
Dotoq;, tũ Protho, Perusaq;, Dynameneq;, (ue,

Dexamene, Amphinome, pariter quoq; Callia-
Dorisq;, et Panope, simul insignis Galathea, (nira
Nemertes quoq;, et Apseudes, et Callianassa,
Adcurrunt etiam Clymene, Ianira, Iänassa,
Mæra, et Orithya, et pulchris Amathyia capil-
Atq; aliæ, quæ se uasto sub gurgite mergũt. (lis,
Plena domus gemitu resonat, miseroq; tumultu
Nympharũ: Thetis ipsa suos exorsa dolores
Sic ait, Audite hæc, audite, & discite caussam
Vnde dolor miseræ tantus mihi. mater Achillē
Infelix genui, fuit hic nutritus in ulnis,
Arboris in morem, quæ pingui surgit in agro,
Arduus heroas qui nunc supereminet omnes.
Prole quidem tanta infelix, quē numine læuo
Misimus ad Troiam reditur ũ ad Pelea nunquã.
Quinetiam donec uitali uescitur aura,
Opprimitur mœrore graui, nec prælia tentat
Immemor armorum: miseræ succurrere nato
Nec matri licet, ibo tamen, caussamq; malorum
Tantorum exquiram. Sic alta uoce locuta
Pergit, & undosis turba comitante sororum
Prosiluit thalamis, hinc illinc scinditur æquor,
Et circũm latæ cedunt uenientibus undæ.
Et iam cõtigerãt loca magnæ uberrima Troiæ,
Con-

Conſcendunt littus Nereides ordine longo
Hic ubi Myrmidonũ claſſes, ubi mœſtus Achil-
Fata Menœtiadæ queritur. cui ꝓxima mater (les
Adſtitit, & cõplexa caput plangore ſoluto
Nate (inqt) quæ nã tanti tibi cauſa doloris?
Fare age, nec retice. ſuccedunt omnia magno
Ab Ioue. nón ne uides ꝑ puppes territa Graiũm
Agmina, magnanimiq; iplorãt nomẽ Achillis?
Scilicet hoc ſupplex tendẽs ad ſidera palmas
Orabas: uoto ſuccedunt omnia, quid iam
Triſtis es? Ille imo repetens ſuſpiria corde,
Mater (ait) mater, ſuccedunt omnia magno
Ab Ioue. quæ tãdem nobis hinc gaudia, quãdo
Occidit ille quidem, qui me mihi charior ipſo
Viuebat? caput ille meũ, ſpolia ampla reportat
Hector, & ereptis uictor lætatur in armis
Quæ Peleo tribuere dei mirabile donum.
Quũ dea mortali Thetis es cõiuncta marito,
Debueras potius cũ dijs habitare marinis:
Mortalẽ uxorem Peleus mortalis haberet.
Nũc querere infelix morituri mater alumni,
Infelix mater. patriam rediturus ad urbem
Nunq̃ ego, ſic animus ſuadet: nec uiuere dignũ
Mens putat, ipſe mea niſi uitã expiret in haſta

I He-

Hector, & ingẽtes luat atro in uulnere pœnas.
Sic ait. at mater cõtrà: Verissima narras
Heu nimiũ mea progenies, post Hectora uictũ
Occũbens, longa ulterius nec pensa trahũtur.
Ille refert: Moriar, iacet & mea uita Patrocl⁹
Exanimis procul à patria, nec ab hoste tueri
Fas fuit. ò utinam tutorem habuisset Achillem.
Ast ego nec patriam petij, nec ab Hectore diuo
Corpora tot Graiûm, nec te Patrocle perẽptũ
Defendi. sedeo ante rates telluris auaræ
Pondus iners: bello quo non præstantior alter,
Consilio uinci fateor. discordia diuûm
Atq; hoĩm pereat: ꝓcul hinc ꝓcul illa recedat,
Quæ turbat sapiẽtem hominẽ, cũ fusa per art⁹
Humanos fumi surgit crescentis ad instar
Pessima, melle quidem stillanti dulcior ira.
Nuper in hãc etiã sic me cõmouit Atrides,
Atrides hominũ princeps. uetera ista sinamus,
Nũc op⁹ est furor ille abeat. quæram Hectora,
Hectora, tã cari capitis q̃ pign⁹ ademit, (quærã
Inde licet de me diuûm pater atq; hoĩm rex
Viderit. ipse etiam cecidit Tyrinthius heros,
Iunonis tantum ira ualet, nec profuit illi
Vis inuicta uiri, nec quòd tibi summe deorum

Di-

Dilectus. sic me fatis parêre necesse est,
Si me fata uocant. aliquid nunc laude decorum
Experiamur, & ingentis sit gloria palmæ.
Lugeat extinctũ cõiunx Troiana maritum,
Dilanietq; genas, bello cognoscet Achillem
Abstinuisse. qd ò prohibes Thetis? arma capessã
Te licet inuita. tacuit, nec plura locutus.
At mater cõtrà nitidis argentea plantis: (nũc
Vera refers, æquum est miseris succurrere, sed
Arma ubi nũc tua sunt? uictrix Troiana iuuẽt
Hæc habet, & gestans humero lætatur in illis
Hector acerba fremẽs, galea cristisq; decorus.
Mox tamẽ ingentes pœnas dabit improbus ille
Victor, nec lõgum lætabitur, hũc modò fata
Prospectant. at tu matris pia cura memento,
Ne sæuo Martis rumore accensus in hostem
Progrediare prius q̃ me hic astare uidebis.
Solis in exortu cum crastina fulserit hora,
Arma feram, multa quæ doctus Mulciber arte
Ediderit. Sic fata gradus conuersa, marinas
Alloquitur Nymphas: Vos ite, ingẽsq; ꝓfundũ
Vos intrate maris, patriq; hæc dicite Nereo
Omnia, Vulcanũ ipsa petã, supplexq; rogabo
Arma paret nato nitido splendentia ferro.

Dixerat, una deæ mergũtur in æquora Nerei,
Lõgæuiq; domos repetũt. Thetis arma rogare
Pergit, & ætherei culmẽ cõſcendit Olympi.
Interea dux Priamides urgebat Achiuos,
Diffugiũt trepidi, ad littus maris Helleſponti,
Hic ubi claſsis erat Danaûm, defendere corpꝰ
Inualidi Patrocle tuum. Troiana iuuentus
Obſtat, & horrorẽ multa ui cõcutit Hector
Ardenti ſimilis flammæ, corpusq; iacentis
Ter trahit à pedibus, gemini ter robore multo
Aiaces retrahũt. ſocios uocat Hector, & inſtat
Impauidus, poterat ui nulla à corpore uelli.
Vt leo qui pecudem frendenti concitus ira
(Suadet enĩ ueſana fames) rapit, hæret, & ĩſtat
Viſceribus ſuper accũbens, auellere fruſtra
Paſtores pugnãt gemini: ſic Hectora contra
Nequicq̃ Aiaces oblato Marte reſiſtunt.
Credo equidẽ extiterat uictor Priameiꝰ heros,
Nũcia ad Aeacidẽ ſed protinus æthere ab alto
Iris adeſt, tacito monitu Iunonis amicæ
Clã Ioue, quæ ſupra caput adſtitit, atq; ita fatur:
Surge tremor Pelide hoĩm, ſuccurre Patroclo
Ante rates, cuius miſero pro corpore pugnant
Hic danai, hic Troes, oriturq; miſerrima cædes:
Hic

Hic trahit, hic retrahit miserādū exāgue cada.
Improbante alios Hector festinat, et urget. (uer.
Quin & Patroclo dirū ac crudele minatur,
Auulsum caput arrectis praefigere in hastis.
Surge agè, pelle morā, socij te gratia tangat,
Tāgat honos. Phrygijs canib⁹ fera praeda iacebit?
Dedecus ille tuū si quid patiatur acerbū.
Dixerat. at cōtrà pedib⁹ celer (inqt) Achilles:
Iri, quis huc diuûm misit te? dixit. at illa:
Iuno Iouis coniunx, nescit Saturnius ista
Altitonās, superi ignorāt. nec plura loquenti
Reddidit Aeacides: Quib⁹ armis utar ī hostē?
Arma Phryges mea nūc retinēt, spolijs q; triū-
Quietiā matris monitu parêre necesse est (phāt
Ne prius ad bellum q̄ se hic astare uiderem
Progrediar. docta quae Mulciber edidit arte,
Arma feret. nostrū quae nā ulla decētia corpus
Tela forent, ni se clypeum Telamonius Aiax
Exuat? ille tamen socij pro funere pugnat.
Spero equidē multos aduersa interficit hasta.
Illa refert cōtra: Non haec incognita nobis
Arma Phryges retinēt. pcul ad cōtermina fossae
Te tantùm ostenta: si te modò senserit hostis,
Terga dabit: fessi uires animūq; resument

Argolici. salubre est, modò respirare potestas.
Protinus Aeacides summo dilectus amore
Ab Ioue surgit atrox, rutilũ dedit ægida Pallas
Ipsa suũ, aptauitq; humeris, caput aurea nubes
Protegit, è summo flagrabant uertice flammæ,
Haud aliter q̃ si obsessa tollatur ab urbe
Sole sub ardenti fumus, caligine obumbrat
Omnia: siue ignis media cum noctis in umbra
Apparet procul, & circùm fulgore corusco
Signa dat, auxilium si quis ferat accola, si quis
Si quis fortè mari ueniens succurrat ab alto.
Ventum erat ad fossam, stetit acri turbidus ira
Aeacides: animo matris præcepta reuoluens
Abstinuit bello, nec se miscebat Achiuis,
Horrẽdũ procul exclamãs. simul Attica Pallas
Intonat, horribili credas clangore tubarum
Attonitos trepidare hostes. uox ferrea tantũ
Aeacidæ potuit, fugit omnis Troïa pubes,
Aurigæ auertunt currus, fatale timentes
Exitium, & summo flagrãtes uertice flammas
Quas furtĩ incẽdit Pallas. ter magnꝰ Achilles
Terribile intonuit, ter pugnæ uersa iuuentus
Bella mouet, bis sex fortißima corpora leto
Occũbunt, Danai media inter tela, uirosq;

Eri-

Eripiunt chari certatim corpus amici,
Imponũtq; toro flentes exangue cadauer.
Circunstant socij, dirum lugebat Achilles
Pone sequens. cui iampridẽ cõcesserat arma,
Arma, & equos, currus, crudeli morte relatũ
Aspicit infelix, feretroq; iacentia membra.
Interea Oceani radios sol occulit undis
Inuitus, neq; enim ipse suum cõpleuerat orbem:
Iunonis tamen imperio parêre parabat.
Secedunt bello Danai. tum Dardana pubes
Postq̃ soluit equos curru, coit omnis in unum,
Cõciliumq; uocat belli de rebus agendum.
Conuenti adstabant omnes, nullusq; sedere
Audet humi, tantus fessos timor occupat artus,
Nã pcul horrẽdũ ferus exclamarat Achilles,
Tempore qui longo iratus cessarat ab armis.
Polydamas hic Pãthoides, cui cognita soli(tur,
Quæ sunt, quæ fuerint, quæ mox uẽtura trahũ
Adstabat magni comes Hectoris. hos eadẽ ãbos
Nox genuit, tamẽ ille armis præstãtior, iste
Cõsilio. tum sic docto sermone locutus:
Accipite hæc aio Troes præcepta, petẽdũ est
Ilion ante diem roseis quàm lutea bigis
Ostendat. miseri procul ecce erramus ab urbe,

Argolicas circum puppes.iratus Atridæ
Dum fuit Aeacides,facilis uictoria nobis
Cõtigit,ipse etiã ante rates securus ab hoste
Telo exultabã,iam iamq; apprendere classem
Sperabã.nunc hostis atrox surrexit Achilles:
Ille timendus habet quid dirũ in pectore duro
Marte ferox.ò Dardanidæ nunc creditis illum
Hoc tãtum pugnare loco,quo Troes & Argi
Cõmoti bellum exercent? ferus ibit ad urbem,
Ibit,& impauidus petet altæ mœnia Troiæ,
Iliacasq; nurus.Phrygij quid statis inertes
Nocte sub umbrosa? cum bello cessat Achilles,
Pergite.quòd si nos hic ipsa in luce morantes
Offendat,tũc terga fugæ,tũc protinus omnes
Ad Troiam uertetis iter,tunc sanguine nostro
Insultet licet Aeacides,canibusq; cruentis
Alitibusq; feris lanianda cadauera Troum
Prosternat.precor hoc utinã sit ab aure sini-
Cedẽdũ est,urbis tuti statione sub ipsa (strum.
Nocturnum taciti belli de rebus agemus
Consilium,clausis tutabimur omnia portis:
Manè tamẽ muris circa urbẽ adstabimus altis
Cælati ferro,tunc lustret mœnia,lustret
Aeacides.quid aget? q̃ spe frustratus inani?

Ali

Alipedum postquam cursus agitarit equorum,
Vertat iter, Troiam'ne ferox intrabit Achilles?
Quin potius canibus morsu laceretur acerbo.
Dixerat, at toruũ aspiciẽs sic reddidit Hector.
Polydama, tu'ne hæc nobis tantũ optima suades
Polydama? claudi portis, petere Ilion altum?
Num satis intra urbem potuisti abscedere bello
Egregias tutatus opes, quas diues habebat
Troia? Sed in nihilũ redierunt omnia, postq̃
Desuper iratus Troianæ est Iuppiter arci:
Oĩa uendidimus, Phrygiã dispersa per omnem
Mæoniamq; iacent, perierunt æris & auri
Põdera. quid suades igitur petere Ilion altum
Demens, quandoquidem nobis succurrit ab alto
Iuppiter? en hostes uexati ad littoris undam,
Quassatæq; rates. his uti desine iussis
Polydama. quin ò potius discumbite mensis
Eia agite ò Troes, huc adferat omnia si quis,
Si quis opum melior, ne nostris rebus Achiui
Exultent, melius rem nostram absumere nobis.
Cum lux alma diẽ extulerit, nitidi ære corusco
Impauidi ante rates Martẽ & fera bella ciemus.
Quòd si dira fremẽs nos cõtra insurgat Achil-
Nulla fugæ uia sit, me mę illi interrit⁹ ultro (les

Obijciam: siue Hectorea cadet ille sub hasta,
Aut ego Achilleo procumbam saucius ictu.
Quid dubitē? Mars in medio est cōmunis utrisq;
Alter & alterius dextra cadit. hæc ita fatus
Priamides, laudant Phrygij clamore secundo.
Ah miseri, mentē quibus abstulit Attica Pallas:
Polydamas laudandus erat, cui prouida mentis
Cōsilia, accumbunt epulis longo ordine Troes.
Interea Danai gemitu miseroq; tumultu
Noctē exercebāt, lachrymas urgebat Achilles
Carnificesq; manus Patrocli ad pectora tendēs
Horrendum suspirat atrox de more leonis,
Cui catulos sylua abstrusos uenator ademit,
Ille uirum quærens mugitibus omnia complet,
Scrutatur si qua apparent uestigia, & altos
Perlustrat montes frendenti percitus ira:
Haud secus Aeacides rapti de morte sodalis
Asperat infelix, feretroq; hæc insuper addit:
Hæc'ne mihi de te misero seruata parenti
En promissa fides? de te ista Menœtius audit
Orbatus genitor? spes uana fefellit Achillem.
Huic ego te infelix Opoenta reducere ad urbē
Pollicitus, post tot prædas, post Ilion ingens
Scilicet euersum, Phrigiæ post præmia gazæ.
Hæc

Hæc equidē ſperabā animo: deus omnia uertit,
Et uanas hominum mentes facit, hic eadē nos
Sors manet, hic noſtro manabit ſanguine tell⁹,
Nec genitor Peleus æuo maturus & annis,
Vlterius nec me mater miſeranda uidebit:
Hic locus eſt, corpusq; meū Troianus habebit.
Non tamen ipſe prius tumuli tibi debita ſoluā,
Quā caput Hectoreū, caput huc prius, arma re
Victor amice tui iā mox ego funeris ul (portē
Ante rogū bis ſex tibi tūc ego corpora troū (tor
Iratus gladio feriam, iugulumq; recludam.
Interea ante aras buſti ſine honore iacebis:
Te circum mœſtæ Iliades, mea præda miniſtræ,
Ingentes fundent gemitus, & pectora tundent.
Sic ait, undantem tripodem iubet igne locari.
Feſtinate (inquit) ſocij, miſeriq; lauemus
Membra Menœtiadæ ſanie taboq; cruenta.
Expediunt, tripodēq; locāt, lymphasq; coronāt.
Tum circùm intenti flāmas, & ligna miniſtrāt,
Illum exundantem Vulcanius ambijt ignis,
Deponunt calidos latices: tū ſanguine ab omni
Mēbra lauant, oleoq; omnes perfunditur artus,
Aetas in nonum quod iam ſeruauerat annum:
Vlceraq; implentur, feretro componitur alto

Extinctum

Extinctum corpus tenui uelamine tectum:
Desuper hinc uestis circùm prosternitur alba.
Adstabat flens Aeacides, miseriq; gementes
Myrmidones noctẽ lachrymis solantur acerbã.
Tum sic Iunonem compellat Iuppiter ultro:
Surrexit tandem duce te, surrexit Achilles
Iuno, quid ingenti studio tutaris Achiuos?
Iam reor Argolicum genus ex Iunone creatum.
Dixerat. at cõtrà Iuno, Quid inania nectis
Iuppiter? an'ne hoĩes homini succurrere fas est?
Ast ego quæ diuûm incedo regina, Iouisq;
Et soror, et cõiũx, superûm cui summa potestas,
Quippe uetor Iuno in Phrygios armare Pelasgos.
Talibus inter se dictis duo numina certãt.
At Thetis accelerat nitidis argentea plantis,
Vulcanumq; petit. domus illi æterna manebat
Syderibus uariata suis, ferro omnia surgunt.
Hanc deus ipse sibi docta fabricauerat arte.
Tunc operi insudans uentosis follibus ignem
Afflabat, tripodes illic ex ordine longo
Viginti aspiceres, quos circulus aureus imis
Sustentat pedibus (uisu mirabile) ut irent
Sponte sua ad templũ, & nullo ducẽte redirẽt.
His tũc ignipotens manicas in forcipe uersans
Apta

Aptabat, propius Thetis adstitit, obuia uenit
Pulchra Charis, panno tenui uelata capillos,
Claudus ouans cũ qua noctẽ Vulcanus agebat.
Dat dextram dextræ, et uerbis cõpellat amicis:
Quid petis? aut quæ causa uiæ Thetis ò bona?
Insuetũ per iter casus dea compulit? eya (quis te
Ingredere, & nostros hospes dignare penates.
Sic fata, argenti Thetiden in sese locauit,
Supposuitq; aliam pedibus, tum nuncia uadit
Vulcano dea grata Charis, O Mulciber (inqt)
Hic Thetis est, artesq; tuas implorat. at ille,
Hic Thetis est, dea magna mihi, semperq; colẽ
Numen. ab excelso cũ me demisit Olympo (dũ
Præcipitem genitor matris de mente caninæ,
Præbuit illa sinum nobis caussamq; salutis.
Quinetiã Oceani circum loca cuncta fluentis
Filia, me toto suscepit protinus alueo
Eurynome. latui undoso secretus in antro,
Nulli hominum certè, diuûm nec cognitus ulli.
His tamẽ exceptis, quondã quibus arte magistra
Multa quidem inflexi circillos auribus aptos,
Quæq; solent niueo pendere monilia collo,
Ornatusq; alios meriti non immemor omnes,
Quicqd in arte mea poßunt promittere curæ,

Ser

Seruiat hoc Thetidi, cui me parēre necesse est.
Vade agè nūc hospes, Thetidiq; aßiste uerēdæ,
Interea folles fabriliáq; arma reponam.
Sic fatus, claudo surgit pede, fractáq; mēbris
Crura labant, folles ardenti amouit ab igne,
Cæteráq; argenti collecta recondidit arca.
Abluit inde manus, robustáq; spongia colla,
Squalentem faciem, setosáq; pectora tergit.
Tūm sceptro grauis accepto, tum ueste decora,
Egreditur claudus, famulæ circumq; sequuntur
Quas pater ipse sibi mira cælauerat arte,
Tam similes uiuis, animamq; afflauerat auro,
Et uocem, & uires, & qui cœlestia nosset
Addiderat sensum, quarum stipante caterua
Debilis incedit claudo pede, dextera dextræ
Iungitur, & Thetidē uerbis compellat amicis:
Dic dea, quæ'nam te nobis huc caussa coëgit?
Quid petis? expediā, liceat modò. cūcta subire
Nil dubitem pro te. uix hæc Vulcanus, obortis
Illa genas lachrymis effusa, Quid ò mihi restat?
An'ne ulla in cœlis Thetide infelicior ulla est?
Tot mala, tot gemitus, tantos experta dolores,
Vlla'ne apud superos Vulcane? hæc oīa nobis
Ab Ioue, sum misera ante alias, inuitáq; Peleo
Sum

Sum cōiuncta homini cōiunx dea, nūc iacet ille
Confectus senio, luctusq; exercet amaros.
Qui maiora premūt: me me meᵘ urget Achilles
Quem genui infelix, fuit his nutritus in ulnis,
Arboris in morem quæ pingui surgit in agro
Arduus heroas qui nunc supereminet omnes:
Prole quidem tanta infelix, quē lumine læuo
Misimus ad Troiā rediturum ad Pelea nunquā.
Quinetiam donec uitali uescitur aura,
Opprimitur mœrore graui. succurrere nato
Nec matri licet. irato sub pectore Atriden
Seruabat, nec adhuc repetenti iniuria raptæ
Virginis exciderat. multis ergo ille diebus
Abstinuit bello, paßim cæduntur Achiui,
Et ratibus Phrygio circùm claudūtur ab hoste,
Nec prodire audent. ut surgeret acer Achilles,
Orauere senes, ingentia præmia pugnæ
Polliciti: duro mens illi immota manebat,
Patroclo tamen arma suo conceßit in hostem,
Bellantumq; ingens agmen. ruit arduus ille,
Bella ciet, Martemq; fremit: dare cuncta ruinæ
Certus, ad occasum pugnauit solis ab ortu
Ad Scæas instans portas, iamq; Ilion altum
Eruere illa dies atq; omnia uertere prædæ

Sat fuerat. Phœbi monitu Priameius heros
Arma capit, cadis Hectorea Patrocle sub hasta.
Ergo ad te supplex uenio et sanctū mihi numē,
Arma rogo genitrix nato, cui fata minantur
Mortē infelicem, iam iam, nec iam amplius ipsa
Mater ero. læues ocreas, galeamq; nitentem,
Et clypeū ingentem, et durū thoraca precamur.
Hector Achillis habet morietī erepta Patroclo
Arma, nouis opus est, noua cōfice. dixit. at ille,
Ne dubita, expediā quodcūq;, absiste precādo
Arma acri facienda uiro, mirabitur artem
Quisquis ad hæc oculos cōuerterit. ô mihi si sic
Si liceat fatis uicinum auertere Achillem.
Post hæc sopitum uiginti follibus ignem
Suscitat, illi auras capiunt, aurasq; remittunt,
Afflantes nunc ui multa, nunc mollius illos
Temperat ignipotens operi, fluit ignibus aurū,
Aes, stannum, argētum uasta fornace liquescit.
Ignipotens crebros ualidis incudibus ictus
Multiplicat, uersansq; tenaci forcipe massam
Ingentē informat clypeū, quinq; orbibus orbes
Implicuit, triplicis texturæ argentea pendet
Zona, dehinc docta in medio cælauerat arte
Multa deus, terrā, magnū mare, & æthera miris

Orna-

Ornatum stellis, Lunam cui corpore pleno
Addidit, & magni radiantem lampada Solis,
Pleiadas, Hyadasq;, potens & Orionis astrum.
Vrsam etiã, quã nũc currũ cognomine dicunt,
Illic aspiceres illam ceruice reflexa,
Stellatumq; auro circunspicit Oriona,
Oceani nec tangit aquas. Tum Mulciber auro
Cælarat geminas urbes, quarũ altera plausu
Ingenti exultat, fieri conuiuia circum
Crediderit, totã feruent hymenæa per urbem,
Incedunt Nymphæ iuuenes agitare choreas.
Cernere erat citharã, & lituos audire putares,
Saltãtum hos inter strepitus mirãtur, & oẽs
Vestibulo adstabãt. populũ iuuat inde uidere
Parte alia, densè subitò coit omnis in unum,
Cum lis orta duos agit in discrimina ciues:
Ille dedisse probat, negat alter, iudicis æquum
Itur ad arbitrium. populus circũfluit omnis
Quisq; suis fautor, propiusq; accedere turbam
Præco uetat, silet illa procul. tũ sceptra tenẽtes
Consedere senes, causamq; inquirere certant,
Consilia expediunt, auri stant bina talenta
In meritum cuius melior sententia uisa est.
Hinc geminæ astabãt acies fulgentibus armis,

Vrbis in obsidium alterius fatale minantes
Omnia partiri, siue omnia uertere prædæ.
At contrà obsessi ciues, ubi nulla salutis
Spes erat, insidijs hostes auertere tentant.
Stabant pro muris pueri, innuptæq; puellæ,
Longæuiq; senes: armis exercita pubes
Egreditur furtim, Mars aureus, aurea Pallas
Ibant ductores belli, nitida arma ferentes,
(Esse deos credas) magna stipante caterua.
Est locus insidijs, & ripa accõmoda fraudi:
Fluminis hic dulces spargebat riuulus undas,
Hic soliti potare greges, hic fraude sub ipsa
Celati ferro obseruant dum prodeat hostis.
Protinus ecce greges aderãt, quos ponè sequen
Pastores dulci carmẽ modulãtur auena (tes
Incauti: quos cum specula explorator ab alta
Aduentare uidet, confestim nunciat hosti:
Cõcurrunt, mactantq; greges, grassantur ouili
Sanguine, quinetiã miseris agrestibus atram
Infligunt mortem. postq̃ peruenit ad aures
Mugitus pecudum morientũ, quilibet acres
Scandit equos, taciti nanq; hi tellure sedebant.
Cõmittũt rapidi Martem prope fluminis undã:
Aspiceres mixtos alternis ensibus enses.

Hic

Hic lis, hic rumor, pallens hic mortis imago
Horrebat, cuius hominum perfusa cruore
Palla rubet, qđ cuiq; suũ est fatũ illa minatur.
Hunc trahit exanimẽ à pedibus ꝑ tela, ꝑ hostes:
Hunc amplexa fouet crudeli uulnere uictum,
Expirãtem animam, multos à cæde tuetur.
Mirãdum aspectu, uiuos bellare putares,
Alter & alterius inhumata cadauera portant.
Præterea ignipotens nuper cælarat aratæ
Pingue solũ terræ, ter adunco uomere uersum.
Sub iuga pãda boues doctus uertebat arator,
Qui simul ad summi sulcos peruenerat agri,
Sumebat plenos calices dulcemq; Lyæum:
Inde operi intentus redit ad fastigia terræ.
Versa nigrescebat retrò (mirabile uisu)
Aurea cũ fuerat tellus, & arata uidetur.
Hic quoq; maturas campi flauentis aristas
Atq; operi accinctos uncata falce colonos
Cælarat, fragili stringentes ordea culmo
Cernere erat, sulcis multa in collecta iacebãt.
Tres illic pueros paulatim sparsa legentes
Aspiceres, manibusq; graues afferre maniplos.
Inde manu uirgam qui cunctis imperet unus
Ostentans sulco adstabat, mirumq; uideri

Exultantem animo. fessis messoribus aestu
Accelerant epulas, alij sub tegmine quercus
Ingentem taurum superis ad sacra litarant.
Rustica tũ cõiunx sed praeparat ipsa polenta.
Parte alia multo turgescit uinea foetu
Aurea, purpureos credas pendêre racemos:
Argento excussi sustentant pondera pali.
Clauserat hanc nigro sepes argentea uallo,
Haec inter stanno fulgebat semita, per quam
Itq; reditq; ferens maturas uinitor uuas,
Qua pariter molles pueri innuptaeq; puellae
Iam plenis gaudent calathis, agitãtq; choreas:
Quos inter medius dulci modulatus auena
Incipit, atq; Lino laudes & carmina dicit.
Hunc omnes laeti festo clamore sequuntur.
Posthaec tollẽtes tauros capita ardua, quorũ
Altera pars auro, stanno pars altera fulget,
Fecerat: à stabulis longè mugitibus altis
Pascua nota petunt, rapidis immurmurat undis
Quã Rhodani ripae resonãt. et arũdine multa
Quatuor inde auro caelati armẽta sequũtur
Pastores, catuliq; nouem, uestigia quorum
Alba pedum geminos illic agit ira leones,
Ingentemq; bouẽ rapiũt, ille omnia complet
Mu

Mugitu multo: fauces in ſanguine paſcunt,
Tergora diripiunt coſtis, & uiſcera nudant.
Ecce aũt exciti cuſtodes omnia turbant,
Immittuntq́; canes: altis latratibus illi
Inſtant, & nullos audent infigere morſus.
Præterea longè uiridantia paſcua uallis
Cælarat, caſulas paſtorum, & ouilia multa.
Hic etiã excuderas ſimilẽ Vulcane choream,
Pulchra Ariadna tibi Gnoſo quã Dædal⁹ alta
Arte ſua inſtituit: pueri innuptæq́; puellæ,
Alternis iuncti manibus, ſaltu omnia cõplent.
Ire coronatas illas faſtuq́; ſuperbo
Credideris, tenui uelamine corpore tectas.
At pueri gladios accincti ueſtibus aptis
Ludũ habiles agitãt celeri pede, & oĩa gyro
Circũdãt figuli in morẽ, cum mille per orbes
Acer op⁹ rotat. hic geminos tãtùm ire putares,
Atq; inter ſeſe ſalientes tendere in altum.
Hinc duo præterea mediũq́; interq́; choreã
Impliciti miris mulcebant cantibus aures:
Innumeri aſtabant, cunctis mirũq́; uideri.
Inſuper Oceanũ rapidis mare fluctibus omnem
Orbem ambit clypei. Cælauerat arte magiſtra
Talia Vulcanus: tum cætera tendit ad arma.

Terribilē, ingentē galeā, cristisq; decoram
Informat, capitiq; aptam cōponit Achillis.
Hinc durum thoraca, & supra lāpadis ignem
Splendentē æthereæ, tenui dum perficit ære
Ignipotens læueis ocreas. his ritè peractis,
Ad Thetidē properat, Thetidiq; hæc obtulit ul
Illa dei donis & tanto munere læta, (trò.
Vt leuis accipiter tenues elāpsa per auras
Desilit in terras, nubes cœlumq; relinquit.

LIBRI XVIII. FINIS.

HOMERICAE ILIADOS LIBER XIX. NICOLAO Valla interprete.

VRORA interea roseos induta colores
Surgit ab Oceano, terrisq; & lumina cœlo
Reddidit. arma ferens properat Thetis anxia nato
Vulcani fabricata manu. prope funus amici

Stra-

Strat⁹ humi mœrẽs lachrymas fundebat Achil-
Stãt flẽtes circũ socij. charissima mater (les.
Adstitit, apprendensq́; manũ sic talia fatur:
O mea progenies fili, licet urgeat acer
Corda dolor, paulũ lachrymis urgere iacentẽ
Desine: sic placitũ superis. en accipe docti
Arma dei manibus fabricata, & qualia nunq̃
Visa humeris hoĩm. sic fata est mater, & antè
Deposuit: sonitũ ingentẽ procul illa dederunt.
Myrmidonũ tremuere acies, nec lumina cõtrà
Ferre ualent. subitò furijs accensus & ira
Infremit Aeacides, totoq; ardentis ab ore
Scintillæ absistunt, oculis micat acribus ignis.
Exultat donis, & tanto munere lætus
Expleri mentem nequit, ardescitq́; tuendo.
Dona dei manibus tractat.

Hactenus.

HOMERICAE ILIADOS LIBER XX, NICOLAO Valla interprete.

IC coram inuicti conspectu armantur Achillis
Ante rates Danai, sublimi in uertice campi
Parte alia Troes; Themidi cum Iuppiter omnes
Consilio acciri superos iubet. illa repentè
Euolat, & magni monet ire ad tecta tonantis.
Vndiq; ab oceano cõcurrũt flumina, Nymphæ
Protinus accelerãt, magno sub numine syluæ
Sunt & fluminei fontes, & amœna uireta.
Postq̃ introgessum est, sederũt ordine longo,
Hic patri summo propria fabricauerat arte
Mulciber è niueo miranda sedilia saxo.
Huc properat terræ motor Neptunus ab alto,
Nec contra fas ire putat mandata tonantis:
Consedit medio, & quæ sit sententia quærit:
Iuppiter altitonãs, quæ diuos causa uocãdi?

Nũ

Nũ Danaûm te cura premit, num Troïa castra
Sũt aio? propius quorũ ecce asperrima Martis
Bella tument. Cui sic nubis collector aquosæ:
Mẽtis habes quicqd nostræ est Neptune, nec
Cõuentus te caussa latet. Sũt ò mihi curæ (hui⁹
Hinc Phryges, hinc Danai, fatũ quib⁹ imminet
Ipse qdẽ celso residẽs in uertice Olympi (atrũ.
Despiciã hæc animo exultans, uos pergite diui,
Vos alij capite arma manu, defendite utrinq;
Aut Phryges, aut Danaos, ut fert sua quẽq; uo-
Cõtra Troianos tãtùm si pugnet Achil (lũtas.
Nil trepidi audebũt, sæuo sic terruit illos (les
Aspectu. quid nunc rapida cum fertur ab irã
Vltor Patrocli? timeo ne Pergama Troiæ
Eruat ante diem. sic fatus, suscitat ingens
Bellũ inter superos. diuisi hinc inde recedunt,
Iuno petit Danaos, Pallas, Neptunus, & astu
Acer Mercurius, tum magno robore gaudens
Claudicat, & tardis pedibus comitatur euntes
Mulciber ad bellum. Mars inde ad Troïa castra
Cristatus galea uadit, crinitus Apollo,
Et Latona simul cum bellatrice Diana,
It festina Venus dulci placidißima risu.
Interea, superi dũ sese ad castra propinquãt,

Apparet ferus Aeacides, lætantur Achiui,
Oĩs abest timor, et pugnæ spes omnis in illo est.
Nec mora, Dardanidûm tremor ingẽs occupat
Aspiciũt trepidãtq; uirũ fulgore nitentẽ (artus,
Sanguineo similem Marti. iam castra tenebant
Cœlicolæ, lis orta graues hinc inde tumultus
Excitat: horrẽdum prius intonat Attica Pallas,
Nunc fossam repetens, nunc se clamore ferebat
Per maris undisoni resonantia littora longè.
Parte alia Mauors tenebrosi fulminis instar
Bella fremit, magnæ nũc sũmo è uertice Troiæ,
Nũ Simoenta ꝓpe exclamat spacia ampla recur
Accẽditq; animos. sic pugnæ excita iuuẽtꝰ (rẽs,
Arma parat. Tũ rex hominũ pater atq; deorum
Terribile ex alto intonuit, uibrataq; tellus
Neptuni manibus, nutant à uertice montes,
Atq; omnis tremuit motis radicibus Ida:
Quinetiã Argolicas puppes, ipsamq; moueri
Conspiceres arcem Troianam. territus alta
Prosiluit Pluto de sede, & Nerea contra
Exclamat: Tantas in me ne frange ruinas,
Infera ne pateant immani regna barathro
Regna ipsis horrenda deis, tam magnus utrinq;
Excitus rumor uenientum ad bella deorum.

Con-

Contra Neptunum Phœbus pugnabat Apollo
Tela tenens pennosa manu, cũ Pallade Mauors
Congreditur, iacit arcitenens Diana sagittas
Iunonem contra, pedibus talaria gestans
Latonam aggreditur sumptis Cyllenius armis.
Parte alia ignipotẽs magno cũ flumine pugnat,
Quod superi Xanthũ, Scamandrũ noĩe dicunt
Mortales, sic sese inter concurrere diui.
At ferus Aeacides super Hectore cogitat uno,
Illius affectat Martem saturare cruore.
Tum magnas uires Aeneæ afflauit Apollo
Ire in Peliden, animumq; accendit in hostem.
Assimilans uultum uocemq; Lycaonis, illum
Talibus alloquitur dictis, atq; increpat ultrò:
Aenea Troum consultor, ubi illa minarum
Copia, qua potus Phrygijs promittere quondã
Ausus es Aeaciden te uelle obsistere contra?
Tũ sic Aeneas, Priami sate sanguine, quid me
Magnanimũ cõtra Aeacidẽ pugnare, q̃d urges?
Cedo equidẽ, meᵒ est impar cõgressus Achilli:
Noui hominem, noui cum me ille fugauit ab Ida
Ponè sequens hasta Troiana armenta, bouesq;
Et Pedasi populatus agros, Lyrnesiaq; arua.
Sed me cura dei tam sæuo exemit ab hoste

Annectens

Annectens pedibus celeres pernicibus alas.
Sin secus, Aeacides, & me domuisset Athena:
Hæc illi comes, & belli fert præuia lumen
Dardanidas contra, quis congrediatur Achilli?
Secum numen habet semper, quo tutus acerbã
Nec mortẽ horrescit, telum neq; fallitur unquã
Illius emissum dextra. si numen adesset
Et nobis aliquod, quãq; armis præstet Achilles:
Non tamen Aeneæ facilis sic uictor abiret.
Dixerat, at contrà magno Ioue natus Apollo,
Tuq; etiam confide deis præstantior heros,
Et tibi diua parens de sanguine nata Tonantis
Fertur, at Aeacides matre inferiore creatus:
À Ioue nata Ven9, Thetis est sene nata marino.
En cape tela manu, nec uim, nec uerba minasq;
Illius horrescas. simul his afflauit Apollo
Vim magnam Aeneæ, quẽ tectũ corpore aheno
Percurrentem acies per bella, per arma ruentẽ
Persensit Iuno, superos uocat, his ita fatur:
Hæc Neptũe dĩo meditare, et Pallas Athena,
Cernitis Aenean, ducit quẽ Phœbus Apollo
Peliden contra, rebus quisnam exitus istis?
Eya agite hunc omnes retro pellamus, Achilli
Adsistat donec nostrum unus, uimq;, animumq;

Acrẽ

Acrem addat: contra Aenean audentius ibit.
Defendant alij Phrygios, & Troïa castra,
Numina nos maiora deûm tutemur ab hoste
Aeaciden, pro quo ad pugnã concurrimus oẽs:
Illæsus nobis hodie seruabitur ipse.
Hinc ea sors quæ nascenti contingit Achilli
Succedat, nostro interea sit numine tutus,
Nec quenquã trepidet si quis ferat obuia forsan
Tela deus, sunt & superis sæua arma manusq;.
Cum sese ostentant nullo uelamine tecti.
Talia dicenti, contrà sic Nereus inquit:
Desine turbari Iuno, mortalibus armis
Immiscere deos (neq; enim decet) haud ego tẽtẽ
Bellum inter superos, iuuat hĩc secedere, et alto
Hæc spectare loco, nec fas ea cura quietos
ollicitet: secum mortales arma lacessant.
Quòd si aliqs seu Mars, siue ipse obsistat Apol-
Nec sinat Aeaciden bello uictore potiri, (lo,
Tunc licet exciti pugnam accendemus utrinq;,
Nec dubitẽ his manibus domitos, et robore no-
Protinus ætherei fugientes culmẽ Olympi (stro
Diuisos petere, & turbæ immiscere deorum.
His dictis mouet ante gradũ Neptun⁹ ad ædẽ
Herculis, hanc muro docta cum Pallade Troes
Firmatam

Firmatam duplici cœlo tecta alta ferentem
Composuere, tuos fugiens balena uoratus
Hic ubi se totiens recipit Tyrinthius heros.
Nereus ante alios, tum cætera turba deorum
Hic stetit, & multo nebulæ funduntur amictu.
Inde alia Phœbus diuorum astante caterua,
Et Mars euersor populorum in parte sedebat,
Hinc illinc belli magnis de rebus agentes
Consilia expendunt, tamē arma capessere nulli
Mēs anim⁹q; dabat, de⁹ hæc speculatur ab alto.
Vndiq; Mars sæuit campo, peditumq; equitumq;
Sub pedib⁹ strepit omne solū, nitida arma coru-
In medio heroes stabant pugnare parati (scāt.
Aeneas Anchisiades & diuus Achilles.
Nutanti galea Aeneas uultuq; minaci
Insurgens, forti protectus pectora parma,
Aeratam summis uibrabat uiribus hastam.
Parte alia Aeacides ultro implacabilis ardet,
Attollitq; animos, sæui de more leonis
Quem iuuenes agitant campo, mitissimus ille
Tum demum mouet arma, graui cū saucius ictu
Venantum infrendens inhiat, spumantiaq; ora
Mādit, et hīc illinc caudā latera ipsa retorquēs
Verberat ad pugnā excitus, tum lumine toruo
It ui-

It uictore ferox animo aut moriturus in hostem:
Haud secus accenso gliscit uiolentia Achilli
Magnanimũ contra Aenean. iã cõminus ambo
Stare duces, primùm Thetidis sic filius inquit:
Cur sic Aenea secedis ab agmine? mecum
Nũ forsan bellare paras, atq; haec tibi mẽs est?
Quòd si fortè mei uictricia signa reportes,
Imperium Priamus cedet tibi? falleris amens:
Sunt nati quibus ipse suum rex cedat honorẽ.
Ergo tibi regni prudens committat habenas?
An fortè occisi in meritum promisit Achillis
Troia tibi campum & foecundae iugera terrae?
Haec agitas animo, sed spe frustraris inani.
Si memor es, nosti Aeaciden, cũ te ipse fugabã
Vertice ab Idaeo: neq; enim uestigia retro
Vertebas, pauitans intra Lyrnesia tecta
Te recipis, quae deinde meis cecidere sub armis.
Auxilio Iouis & diuina Palladis arte
Captiuas duxi matres: tu numine tutus
Aethereo, hãc fugiens potuisti euadere dextrã.
Haud ita nũc moneo: ꝓcul hinc fuge ad agmina (Troũ,
Nec faciles tibi finge deos: te triste manet
Exitium, magno si congrediaris Achilli. (bit
Dũ licet hinc ꝓpera, stultũ est cũ poenitet acti.
Dixe

Dixerat, at contrà magnis ita uocibus inquit
Aeneas: In me quid uerba loquacia iactas?
Num terrere minis Aenean credis Achilles?
Iurgia sunt etiam nobis, artesq; loquendi.
Vnde tuũ genus? unde meũ? primiq; parentes?
Scim⁹ ab antiquis, neq; enim cognouimus illos.
Te perhibent claro Pelei de sanguine natum,
Diua parens Thetis est. sed nobis inclyta surgit
Magnanimi Anchisæ, et Veneris materna ꝓpa-
Te fleb ũt hodie pater et pia mater adẽptũ; (go.
Tristis ad Anchisen seu de me nuncius ibit.
Pugnandũ est, neq; enim uerbis secedere bello
Mens suadet pueri in morẽ: tamen ordine dicã
Vnde mihi antiquæ surgunt primordia gentis,
Oĩb⁹ indubitata etiã hæc cognoscat Achilles.
A Ioue ꝓgenies nobis, Ioue Dardan⁹ ort⁹
Vrbem Dardaniã qui condidit: Ilion ingens
Nondũ erat, in magnis habitabant uallibus Idæ
Venit Erichthoni⁹ post te tua Dardane proles,
Ante alos præstans opibus, ter mille uagantes
Qui pascebat equas, lambentesq; ubera pullos.
Concupit has Boreas, faciemq; imitatus equinã
Nigricomas sectatur equas, uotoq; potitur:
Vernat ubi tellus, & florida pascua, nati

Bis

Bis sex alipedes Boreæ de semine, quorum
Quilibet intactæ segetis per summa uolasset
Gramina, nec teneras cursu læsisset aristas:
Vel mare per mediū fluctu suspensus in ipso
Ferret iter, celeres nec tingeret æquore plātas.
Tros ab Erichthonia sat⁹ est, de sanguine Trois
Ilus & Assaracus, similisq; deo Ganymedes,
Egregius forma, raptus sublimis in auras
A superis cœlo positus diuûm inter honores,
Pulcher ut ante Iouē misceret pocula mensis.
Laomedonta Ilus genuit, Priamum Laomedon,
Tithonū, Lāpum, Clytium, fortē Hicetaonta:
Assarac⁹ Capī, Anchisen Capis, hīc ego nat⁹,
Hinc mihi nobilitas, hinc surgūt nomina gētis.
Hectora rex Priamus genuit. mortalibus istis,
Cum lubet, omnipotēs uirtutē datq;, adimitq;.
Eya age qd uerbis opus est? quid stamus inertes
En stolidi, medio belli flagrante tumultu?
Multa quidem inter nos dici conuitia possent,
Quæ nō ulla ratis, cui trāstra ingentia centū,
Ferre queat: uolucris lingua est, & copia rerū.
Verborumq; simul. sed qualia dicet Achilles,
Talia & Aeneas nil respondere timebit.
Iurgia iam cessent: mos est mulieribus iste,

Cum rixas acuunt, & se clamore soluto
Extra tecta ferunt, uocesq; ut postulat ira,
Hinc inde insurgunt, & uerba minacia iactãt,
Suggerit arma anim⁹, uiresq; ĩ pectora surgũt.
Iam uerbis impone modum, tentemus utrinq;
Quãtũ enses animiq; ualẽt. sic fatus, & hastã
Vi iacit, illa uolans infixa cuspide sedit
In clypeo. Aeacides umbonẽ protulit ultro,
Ne forsan corpus lædat penetrabile telum:
Demens, qui diuûm uiolari munera credit
Mortali sic posse manu. non transijt hasta
Magnanimi clypeũ Aeacidæ, sed tegmine primo
Cõstitit, inq; orbem uix est emissa secundum.
Quinq; eteni ignipotẽs fabricauerat arte magi
Fuluo ex ære duo, stãni duo tegmĩa, prim⁹ (stra
Aureus orbis erat, fixũ hic hastile pependit.
At cõtrà Aeacides ingentẽ dirigit hastã,
Quâ ferrũ tenue, & pellis tenuissima tauri
Vmbonẽ tegit: illa moras trãsgressa per omnes
Cũ sonitu clypeũ excußit. tũ protinus heros
Substitit Aeneas, sublata ad pectora parma
Desuper hasta humeros trãsit, clypeoq; retenta
Fixa solo est. casu Aeneas perterritus ipso
Semianimis stãtem dũ cõminus aspicit hastã,
Obstu

Obstupuit; subitaq; oculos caligine fudit.
Nec minus Aeacides frendenti turbidus ira
Altior insurgens, uagina diripit ensem.
Ipse manu raptũ trepida cõtorsit in hostem
Saxũ ingẽs uidet Aeneas, quod nõ duo ferrẽt
Qualia nunc hominũ producit corpora tellus,
Saxũ antiquũ ingẽs, cãpo quod forte iacebat.
Forsitã aut galeã, aut clypeũ cõcussit. acerbam
Quo mortem Aeacides saxi tutatus ab ictu
Fertur in Aeneã, iãq; ipsius imminet hostis
Exitio. superos Nereus uocat, his ita fatur:
Heu heu q̃ magno uexãtur corda dolore,
Angor in Aenea cui fata extrema minatur
Aeacides, iam iamq; ferus sub tartara mittet.
Paruit imperio Phœbi confisus in illo
Ad pugnã excitus, nunc casibus eximat istis
Aenean pater arcitenens. sed cur luat insons
Alterius peccata, deis qui munera semper
Obtulit, & supplex aris celebrauit honorem?
Ergo agite hũc meriti memores tutemur ab ho-
Forte nec ipse aĩo patietur Iuppiter æquo (ste,
Aeneæ interitũ. tamẽ hunc euadere mortem
Fata uolunt, tua ne sine semine Dardane ples
Aut aliqua sine laude cadat: quẽ Iuppiter oẽs

Ex se ortum ante alios, summo dilexit amore.
Dijs Priami genus inuisum, gēs Dardana uiuet,
Et pater Aeneas Phrygibus dominabitur ipsis,
Et nati natorum, & qui nascentur ab illis.
Dixerat. at cōtrà Iuno: Neptune quid optas:
Perge, uel ille tuo defensus numine uiuat,
Aut dextra cadat hostili: quodcunq; sequatur,
Hoc opus est Neptune tuū, tua magna uolūtas.
Ast ego, uel Pallas (quoniā iurauimus ambæ)
Nunq̄ Troianis adero, nō si ipsa cremari
Pergama cōspicerem iam mox ruitura sub igne
Argolico. tacuit Iuno, gressum arripit ultrò
Per medias acies Nereus belliq; fragorem,
Magn⁹ ubi Aeneas, ubi clar⁹ pugnat Achilles.
Protinus huic oculos fusa caligine obumbrat,
Illius è clypeo pendentem detrahit hastam,
Quā deus ante pedes furtim proiecit Achillis.
Aeneam in tenues auras rapit, euolat iste,
Mille acies Danaûm fugiēs, mille agmina rūpit,
Alipedum tacito Neptuni numine tutus:
At postq̄ retrò belli ad cōfinia uentum est,
Rursus ubi fessis renouantur Caucones armis,
Astitit Aeneæ propius Neptunus, & illum
Talibus alloquitur dictis, atq; increpat ultrò:

Quis deus, aut belli suasit quæ tāta cupido
Tros Anchisiade magno cōcurrere Achilli?
Gratior hic superis, te bello maior & armis:
Impar es, Aenea fuge, ne sis obuius hosti,
Ante diem fati ne te sub tartara mittat.
Tūc tibi pugnādū, nec quēq; horresce Pelasgū,
Fisus Marte tuo Troum comitante caterua,
Occiderit postq̄ Aeacides. nec plura locutus
Hinc abit, iste dei monitus ac iussa capessit.
Protinus ex oculis nebulas amouit Achillis
Nereus. at mirū Aeacides circumspicit atrox,
Asper, acerba fremēs, secūq; ita corde uolutat:
Proh iacet hasta solo, ex oculis euanuit hostis
Quē cecidisse meo rebar sub uulnere. sed quid
Tutātur superi Aenean? dijs gratus & ipse est,
Incassum nec se Veneris de sanguine natum
Iactabat. ualeat non congressurus Achilli,
Amplius euasit suprema pericula mortis.
Eya agè nunc oēs ad bellū hortare Pelasgos,
Ire iube Iliades contra, tuq; obuius obsta,
Experiare Phryges alios. sic fatus in ipsas
Irrumpens acies ait: O quid statis Achiui
Magnanimi pcul à Phrygib9. ferte obuia tela,
Ite uirum cōtra uir quilibet. omnia nobis

Ferre graue est, quis uires & grãdia surgãt
Pectora, tot contra solus non ibit Achilles.
Palladis armisonæ, nec tanta potentia Martis,
Tot belli fauces moderari & rebus adesse.
Ast ego, quãtum ipsæ uires animiq; ualebunt,
Belli ductor ero, manibus pedibusq; iuuabo.
Scilicet accedat propius, hanc sentiet hastam
Hostis Troianus. sic pugnæ accẽdit Achiuos.
Parte alia armipotẽs Troianos excitat Hector
Talibus: Ite alacres, nec formidetis Achillem
Magnanimi heroes. loqtur multa ille, loquẽdo
Scirem ego cũ superis etiã pugnare, nec istis
(Credite) rebus erit finis quem dicit Achilles.
Plura quidẽ faciet, plura imperfecta relinquet.
Ibo egomet contrà, quamuis igni manus illi
Sit quamuis igni similis manus ignea ferro,
Ardenti similis, uis sæuo in pectore quamuis
Fulminet. his dictis Troes hastilia contra
Disposuere, fremit uis undiq;, mixtus utrinq;
Bellandi rumor. propius tunc Phœbus Apollo:
Hector (ait) nimiũ ne hosti cõfide superbo,
Hinc cede, et furtim paulũ te subtrahe pugnæ,
Pelides de te tantum ne gaudeat atrox.
Dixerat. ad uocẽ Phœbi cõterritus heros
Pa-

Paruit, & retrò cedens intra agmina sese
Miscuit. Aeacides uim pectore colligit acrem,
Horrendū exclamās Troianos fertur in hostes,
Et primū ante alios interficit Iphitionem.
Multorum hic ductor populorū sanguine natus
Otrynthæe tuo, mater nimbosus ubi mons
Tmolus & in cāpis fœcundæ pinguibus Idæ
Quē genuit Naïs. hasta hūc percussit Achilles
Ceruicis medio, & partes discidit in ambas:
Insonuit lapsus, morienti hæc addidit heros:
Occidis Otryntide hoīm tremor, ecce sub ipsa
Mors tellure tibi est, q̄uis generatus in undis
Sit Gigea tuis, ubi opes & terra paterna est
Hyllo in piscoso & sinuosi fluminis Hermo.
Dixerat. hūc atro mors circumfudit amictu,
Sternitur alipedes inter, tractuq; rotarum
Scinditur in partes uarias. tum robur in armis
Demoleonta petit Troiano Antenore natum:
Tēpora cuspis adit, nec ferrea reppulit ictum
Caßis, ad os trāsit, totumq; hastile cerebrum
Ossaq; dispersit cerebro permixta cruento.
Inficit inter equos fugientē inde Hippodamāta
Ponè sequens, tristi ceruicē uulnere signat:
Ille animā expirās immugijt, ut ualidus bos

Cũ iuuenũ manibus Neptuni in sacra litãdus
Sacratas trahitur Eliconi regis ad aras.
Inde petit Priami Polydorũ è sanguine natũ,
Quẽ genitor frustra infelix pugnare uetabat.
Nã minimus patri ante alios gratissimus oẽs.
Sectãtem pedibus uelox Polydorus Achillem,
Donec anhelanti uires animæq; ualebant,
Dũ fugit, & teneris uirtutẽ ostẽdit ab annis,
Verberat hasta humeros, quâ pẽdẽt aurea zonæ
Lora: p hæc duplicẽ thoracẽ rupit, & ipsum
In medium defessa femur. suspirat ab alto
Infelix oculos subita caligine fusus:
Labitur in genua, & paulum semotus ab hoste
Viscera sustẽtat manib⁹, manibusq; tenentem
Viscera dũ fratrem uidit Priameius Hector,
Prostratũq; solo, & turpatum puluere multo,
Et caligantes oculos, stetit acer in armis
Ardenti similis flammæ, iamq; obuius ibat
Aeacidæ excutiens ingentem uiribus hastam.
Quẽ procul ut uidit ueniẽtẽ ac dira frementẽ,
Insiluit contrà, simul hæc effatus Achilles:
Iã propè adest chari inuisus pstrator amici
Excidiũq; meũ. libeat nunc arma uicissim
Intrepida conferre manu, locus aptus utriq;,
Hos

Hos etiam stragis pugnabimus inter aceruos.
His dictis toruũ aspiciẽs, sup Hectore tantũ
Exclamat, mortem & crudelia fata minatur.
At contrà impauidus galea cristisq; decorus
Hector ait, Num mè Aeacide clamoribus istis
Perterrere putas? facilem sic Hectora credis?
Iurgia sunt etiam nobis artesq; loquendi.
Et quanquam bello præstes insignis & armis,
Forsitã occũbes dextra hac. deus æqu⁹ utrũq;
Respicit, est etiam nobis penetrabile telum.
His pariter ualido intorquens hastile lacerto
Mittit in aduersum: subito quod flamine Pallas
Auertit, retro rediens sine uulnere telum
Hectoris ante pedes cecidit, tũc sæuus Achilles
Terribile infrendẽs fertur uiolentus in hostem.
Protinus aërio circumuelauit amictu
Priamidẽ Phœbus, manibusq; exemit Achillis.
Ter frustra insiluit, nebulas percußit inanes;
Ter frustra Aeacides. grauiter tũ motus ab alto
Pectore, Nunc iterũ potuisti euadere mortem
Crude canis, magno defensus numine Phœbi.
Nũc uenerare hector, supplex da thuris odores:
Hoc duce tutus eris, quoties bella aspera tentas.
Quòd si fortè aliàs nobis deus annuit, ultrò

Hac caderes dextra non cõgressurus Achilli.
Amplius ibo alios contra. sic fatus, & hasta
Percussit Dryopẽ media inter colla: repentè
Mortuus ante pedes cecidit. petit inde potentẽ
Demuchon, ferit hasta genu, quo uulnere tard⁹
Substitit, eripiens animã ferro instat Achilles.
Hinc geminos curru fratres deuoluit ab alto,
Ex te magne Bias Laogonũ et Dardanon ortos:
Eminus hasta illum ferit, illum cõminus ense.
Dumq; in Alastoriden Troem furit, obuius iste
Occurrit flexis genubus, uitamq; precatur,
Munera pollicitus inquit, miserere iuuentæ,
Te decus hoc æui, similis te gratia tangat.
Orabat demens, manet implacabilis ille,
Indomitum cui cor, sæuitq; in pectore uirtus
Prõpta neci, tamen iste manus, si flectere posset,
Tractabat supplex. frendenti concitus ira
Hostis atrox, iecur in mediũ mucrone subacto
Vulnus agit: toto fluit ater corpore sanguis,
Nox oculos obscura tegit. tum dirigit ictum
In Mulion, auremq; hasta transfixit utrinq;.
Hinc petit ense ferox Echeclon Agenore natũ:
Dat uulnus capiti calefactus sanguine mucro,
Purpuream uomit iste animã. tum Deucalionem
Quâ cubitum nerui seruant, ferit arduus hasta,

Cuſpis adit, fixumq́; tenet, miſer iſte moratur,
Et mortẽ ãte oculos uidet, enſem ſæuꝰ Achilles
Fulminat; & longè caput à ceruice reuulſum
Cum galea iacit: exanimis, taboq́; cruentus
Stratꝰ humi cecidit. Pirei de hĩc ſanguine natũ
Rhigmũ adit, ad Troiã pinguis quẽ Thracia mi
Vulnerat hũc, medio ferrũq; in corpore cõ(ſit:
Cõcidit è curru. flectẽtẽ Arethoõ habenas (dit:
Hinc petit aurigã, ceruicemq́; imprimit haſta:
Labitur infelix, turbati hinc inde iugales.
Non aliter uẽto crepitantibus undiq; flammis
Immenſas urit ualles Vulcanius ignis,
Quàm ferꝰ Aeacides hĩc illinc dæmonis inſtar
Cuncta metit, nigro manabat ſanguine tellus.
Vt frumenta premũt uincti per colla iuuenci,
Si quando lata trituræ urgentur in area,
Sub pedibꝰ ſpicæ, et ſtipulæ uoluuntur inanes:
Non aliter ſub magnanimi calcantur Achillis
Cornipedũ pedibus, clypeiq́;, et fuſa uirorum
Corpora, rorabat conſperſus ſanguine currus,
Humidus axis erat, radijq́;, orbesq; rotarum,
Aſpiceres ab equis guttas manare cruentas.
Humana ſic cæde manus fœdabat Achilles,
Egregiam cupiens uirtutem extollere factis.

LIBRI XX. FINIS.

HOMERICAE ILIADOS LIBER XXII, NICOLAO Valla interprete.

IC fugiunt muros, & propugnacula complent
Ceruorum de more Phryges sudoris anheli,
Alleuiantq; sitim guttæ super ora cadentes,
At Danaûm contrà concusso Marte phalanges
Protectæ clypeis humeros muroq; propinquāt.
Ante urbem obscura mortis caligine tectus
Stat bello intrepidus Scæas defendere portas
Priamides: tum Peliden affatur Apollo:
Quid me immortalē celer īsectaris Achille
Mortalis? nec adhuc tibi cognit⁹. aspice, Troes
Intra tecta ruunt, illos nihil amplius urges
Pugnando, tantumq; mihi sic feruidus instas,
Vt summā de me laudē et spolia ampla reportes.
Falleris, inuictum numen mihi. talia fatus
Conticuit. tum sic contrà indignatus Achilles:

Multa

Multa quidē tristi cecidissent corpora leto
Dardanidûm, & terræ moribūdos figere mor-
Aspiceres: at tu nobis telo obuius obstas (sus
Improbe, tu tantum nostris decus eripis armis.
Vltimus abscedēs: neq; enim hæc humana time
Tela. sed ò utinam de te mihi sumere fas sit (bas
Supplicium, lueres inimico uulnere pœnas.
His urbem dictis cursu petit, haud aliter q̄
Cū bellator equus currūq; rotasq; uolucres
Secum agit effuso protensus in æquore campi.
Ibat, & ærati radiabant pectoris arma:
Autumno ueluti cum sydus Orionis alto
Extulit os nitidum cœlo, & fulgore corusco
Ingentes uincit tenebras, noctemq; resoluit,
Sed letale malum miseris mortalibus infert.
Hunc prior eximo rumpens suspiria corde
Cōspexit Priamus uenientē, & brachia tollens
Ora quatit, sparsasq; manus ante Hectora tēdēs
Pro foribus stantē, & magno se credere Achilli
Nil trepidū, misera genitor sic uoce precatur:
Nate patris prædulce decus, fuge nate, q̄d ho
Expectas solus uenientē, et uiribus impar? (stē
Ne tamen occūbas, magis hic absiste morari.
O utinam tantum superis dilectus Achilles,

Quàm

Quàm mihi: præda feris canib⁹ laniāda iaceret,
Huius & exanimes uultur depasceret artus.
Sic ego, sic tantos possem finire dolores.
Hostis atrox, qui tot charissima pignora natos
Aut leto dedit, aut alias transmisit ad urbes.
Heu ubi nūc etiam Polydorus, & ipse Lycaon,
Quos mihi Laothoe pepit pulcherrima? non hic
Aspicio infelix. ò saltem luce fruantur
Captiui; sunt magna æris, sunt pondera et auri,
Multaq; quæ quōdā natæ dedit inclytus Altes:
His redimam. quòd si inferni crudelibus umbris
Hostili cecidere manu, dolor heu mihi quant⁹,
Heu quantus miseræ matri dolor, atq; eadē uos
Mœstitia urgebit Troes. tamen omnia solus
Hæc lamenta potes sedare, & tollere luctus,
Eripe te paulū hinc, ne magnā extinctus Achilli
Concedas belli laudem, spes una salutis
Ingredere, & tantis Troiam defende periclis
Hector, et affecti senio miserere parentis,
Quē deus omnipotēs subeuntem extrema senec
Casibus aggreditur tātis, ut acerba meorū (ctæ
Funera conspiciam, notosq; in cæde madentes,
Allisosq; solo pueros, natasq; nurusq;
Infandis raptas manibus, uiolataq; lecti
Fœdera,

Fœdera, tum demum nobis in limine primo
Ferro aliquis uitam eripiat, canibusq; cruentis
Præda ferar, quos ipse domi studiosus alebam
Portarum uigiles custodes, iamq; iacebunt
Vestibulũ ante ipsum saturati sanguine nostro.
Infelix, iuueni pulchrũ est occũbere in armis,
Et ferro sua membra rapi: miserabile uisu
Esse tamen reor, ut confectum ætate parentem,
Cui canum caput & canæ reuerentia barbæ,
Ora cruẽta canũ lacerant. nec plura locutus,
Albentes summo uellit de uertice crines.
Parte alia infelix nudato pectore mater,
Infelix mater ostentans ubera nato,
Et lachrymis effusa genas, sic talibus infit:
Nate mei (si qua est pietas) miserere precãtis:
Si tibi lac tribui, paulum reminiscere matris.
Nate urbem ingredere & magno te subripe A-
Me miseram, leto si te dabit impius ille: (chilli.
Non coniunx, non ipsa mei te mater ademptum
Florẽ uteri pheretro aspicerẽ de more locatũ.
Hinc ꝓcul ante rates canib⁹ fera præda iacebis.
Dixerat, effundẽs lachrymas. nihil ille moue
Incassum gemitus et inania uerba parentũ: (tur
Hæret, et inuictã uim pectore suscitat omnem
Fulgenti

Fulgenti nixus clypeo. de uertice suprà
Arduus expectat uenientem cõminus hostem.
Qualis ubi agricolã coluber mala gramina pa-
Lumina cõtorquẽs manet acri p̃citus ira, (stus,
Multiplicatq; sinus, seq; in sua terga reuoluit:
Talis Priamides, secumq; ita corde uolutat:
Ingrediar patriæ muros, ubi uoce magistra
Insurget mihi Polydamas? quẽ multa monentẽ
Nil ueritus, ne nostram aciem temerarius hosti
Obiicerem, inq; urbis tuta statione tenerem
Nocte sub obscura, qua bello armatur Achil-
Scilicet obieci demens, & fusa meorum (les.
Agmina conspexi. ò utinam tua iussa secutus
Polydamas. pudet ire, meorumq; ora tueri,
Quorũ aliquis tales iactabit ad æthera uoces:
En hic, qui tantis affecit cladibus urbem,
Fisus Marte suo. sic de me. tunc ego mallem
Occubuisse libens tecum congressus Achille
Ante urbẽ: neq; enĩ hic cecidissem inglorius ar-
Aut mea te uictum strauisset dextera leto. (mis,
Nunc quid agam? quid si telis exutus Achilli
Obuius Hector eam? rigida nec casside tectus,
Nec clypeo ingenti? coniunx erepta marito,
Tanti caussa mali, & belli reddatur origo

Tyndaris.

Tyndaris, et quicquid cũ pellice uexit adulter.
Quinetiã Phrygiæ quascũq; habet Ilion ingẽs,
Polliceamur opes media pro parte, nec ulli
Illarum quicq̃ iurato abscondere fas sit:
Cũcta palã. sed quæ nũc mentẽ insania uersat?
Nulla mei pietas, nec me miserabitur hostis:
Protinus occumbã imbellis de more puellæ.
Iam cape tela manu, neq; enim de uertice saxi,
Vt quõdã assuetus, nec magno è robore querc⁹
Ille mihi affandus, nec tanq̃ uirgo procusq;:
Certemus licet: experiar cui nam deus istam
Concedat belli laudẽ. dum talia uersat,
Ecce fero similis Marti galeatus Achilles
Irruit, excutiens ingentem uiribus hastam
Quã nato dederat genitor: ꝓcul arma coruscãt
Flãmarum in morẽ, aut Phœbeæ lãpadis instar.
Contremuit tanto aspectu Priameius heros,
Inde fugam retro celeri pede corripit Hector.
Nec minus Aeacides pernicibus aduolat alis,
Quàm facilè accipiter saxo demissus ab alto
Cõsequitur pennis sublimẽ in nube columbã:
Illa uiam celerat trepidans, ille ocyus instat
Stridẽs, & prædã pedib⁹ iam prẽdit adũcis: (su
Haud sec⁹ Aeacides rapido premit Hectora cur

M Ten

Tēdētem ad muros. tumulū post terga relīquūt,
Praetereunt ubi se muro caprificus in alto
Erigit, atq; imis penitus radicibus haeret.
Et iā cōtigerant ubi nunc (mirabile dictu)
Erumpunt gemini Scamādro è flumine fontes:
Feruidus alter enim, fundoq; exaestuat imo,
Vnde uelut rapido circùm se tollit ab igne
Fumus, & ad coelum caligine uertitur atra:
Alter enim multa concretus grandine surgit,
Vnde gelu mediaq; niues aestate uideres
Effluere. hos circum preciosi marmoris urnas
Aspiceres, quibus antè tamē q̄ Pergama Graij
Opprimerent, lataq; urbem obsidione tenerēt,
Iliades solito uestes de more lauabant.
Huc iter expediunt. fugit hic, ille acrius urget
Ponè sequens, meliorq; pedis uim corripit oēm
Aeacides. neq; enim abiecto pro uellere certāt,
Nec bouis astabat coriū ipsa in praemia pugnae:
Omnis in Hectoreo pendebat funere cursus.
Haud secus alipedes, precium si fortè laboris
Apparent tripodes, coniunx'ue orbata marito,
Exiliunt spacio, & metam contingere gaudent:
Sic illi accelerant gemini, iamq; acer Achilles
Ter circum Iliacos agitauerat Hectora muros,

Aspe-

Aspexere dei, quorum pater atq; hominũ rex
Iuppiter has tristi mittit de pectore uoces:
En supi, Aeacides rapido fugat Hectora cur-
Cerno eqdẽ, mẽtẽq; mihi dolor anxiꝰ urget. (su
Ille igitur totiẽs nunc Troiæ in mœnibus altis,
Nunc nostri memor Idææ sub uertice syluæ
Terga boũ pecorũq; dedit torrẽda per aras.
Quare agite ò supi, & uobis qd præstet agẽdũ
Cõsulite: aut illũ manibus trademus Achillis,
Aut leto ereptus uitales exigat auras.
Dixerat. at cõtrà surgit Glaucopis Athena:
Iuppiter hæc'ne tuo residet sentẽtia cordi?
Scilicet hunc quẽ fata diu iã proxima morti
Decreuere mori, fatis auertere tentas? (bũt
Perge quod ipse uelis, neq; enĩ (reor) ipsa pba-
Cœlicolæ. tum sic nubis collector aquosæ (las
Ne dubita, neq; enĩ hæc stabili Tritonia Pal-
Mẽte loquor, cari miseret tamẽ Hectoris: at nũc
Esto quod ipsa cupis. dixit. mora nulla, p auras
Illa uiam celerans summo de uertice Olympi
Desilit ad terram. fugientẽ urgebat Achilles
Priamiden canis in morẽ, cũ ceruus ab alto
Colle rapit cursum, uallesq; & cõcaua circũ
Fertur, & interdum nimia formidine septus

M 2 Vir-

Virgultis latet: ille sagax uestigia nactus
Prosequitur, certatq; auidos infigere morsus,
Haud aliter poterat fugere hũc Priameiꝰ heros.
Nã quãtum ille urbis portas accessit, & arte
Extructas turres, ferrent Phrygij unde supnis
Auxilium telis, hostemq; à cæde mouerent:
Tãtum hic præuertẽs in cãpum traxit ab urbe.
Ac uelut in somnis fugere haud ualet alter, et al
Frustra ĩsectatur, sic pnix Hectora achilles (ter
Cõprẽsare neqt: qui sic fugere haud ualuisset,
Ni genua & uires confirmauisset Apollo
Obuius accurrens, & ni uetuisset Achilles
Voce manuq; suis ne quis temerarius illam
Præriperet laudẽ, qua nõ speciosior ulla est.
Cũ uerò quartũ sub aquã uenere, deûm rex
Lancibus auratis amborum fata pependit,
Hectoreumq; citò deflexum inferna petiuit.
Quod cernẽs mœsto de hĩc Deliꝰ Hectora uul.
Deserit, at præsens affatur Pallas Achillẽ: (tu
Inclyte Pelide, superûm charissime regi,
Hactenus ingentem speraui è funere laudem
Hectoris indomiti nos naues ferre ad Achæas.
At nũc nulla fugæ spes est, mora nulla fugaci,
Nõ si procumbens patris ad uestigia Phœbus

Arciger obstiterit. sed cursum siste parumper
Respirans, donec tibi congrediatur, ut ultro
Persuadebo uiro, lætusq; his paret Achilles
Fraxineæ innitens hastæ. tum uersa Minerua
Deiphobi in faciem uocemq; his uocibus infit:
Ah nimiũ frater te circũ Pergama Achilles
Persequitur uelox: agè consistamus uterq;
Illũ aggressuri. cui magnus reddidit Hector:
Deiphobe ante alios Priamoq; Hecubaq; creatos
Nup charº eras: nũc lõgè charior, unus
Egresso patrijs comitem te mœnibus addis.
Atq; iterũ Pallas: Genitor, uenerãdaq; mater
Consistas orant proni genibusq; reflexis.
Omnes nãq; timent q̃ par sit credere Achillem,
Et mœrore graui trepidant præcordia cunctis.
Sed nunc rectà in eum læti irrũpamus uterq;,
Amplius haud cessent tela, experiamur an ille
Occisis nobis spoliatisq; arma cruenta
Ad naues referat, telo an magis occidat isto.
Hæc ait illa dolo, tanq̃ sint iussa parentum.
Cũ fierent igitur propiores, magnus Achillem
Priamides prior inuadens ait: Haud ego posthac
Te formidabo Pelide, ut Pergama circum
Actus ter dudum potui consistere nusquam.

Nunc animus rediịt, quo uel te uictor ad imos
Demittam manes, uel uictus destiner orco.
Verùm obtestemur diuos, queis fœdera curæ,
Et qui pactorum custodes optimi habentur:
Si me fortè tui uictorem Iuppiter istis
Donarit spolijs, cum te spoliauero pulchris
Dilectisq; armis, non te crudeliter ultra
Exanimẽ ulciscar, sed charis reddã inhumãdũ:
Tuq; uelim facias itidem, si uincere detur.
Tũ toruis oculis respectãs sæuus Achilles:
Erras Hector (ait) mecum nolito pacisci.
Vt iusiurandũ nullum est homini atq; leoni
Sãctum, nec fidum quicq̃ est agnoq; lupoq;,
Semper in alterius siquidẽ mala cogitat alter:
Sic nec amor nobis, nec amoris fœdera sunto,
Ni prius alterius funestum sanguine Martem
Expleat alteruter. quocirca pectore firmo
Virtutes omnes, animosq; recollige totos,
Queis tibi nũc opus est, quoniã fuga nõ datur ul
Nãq; Minerua mea te mox deiecerit hasta, (trà:
Vlciscarq; meos socios quos straueris unq̃
Infesto telo Troiæ pro mœnibus altæ.
Dixit, & insultans prælõgã fortiter hastã
Corpus in Hectoreũ cõtorsit. at inclytus heros
Præ-

Præuiſam euitat capite in contraria flexo.
Quam dea Pelidæ ſupra caput illius actam
Attica reſtituit, latuit tamen id populorum
Hectora paſtorem, qui ſic inſurgit Achilli:
 Erraſti Graiûm Pelide acerrime, nec dij
Ex Ioue te noſtrum caſum docuere, quod inqs
Subdolus atq; loquax, ut me formidine captum
Immemorem efficias notæ uirtutis. at ipſe
Experiere quidem non tergum te fugientis,
Sed cũ uulneribus (modò Iuppiter annuat) in te
Vrgentis pectus. nunc telum, ſi potes, iſtud
Quo minus accipias, uel toto corpore uita.
Te ſiqdẽ exanimi premerẽt nos bella minora,
Vt qui præcipuè nos lædis. talia iactans,
Inſiluit telum uibrans, clypeumq; petiuit
Nil errãs mediũ, ſed duro umbone repulſum
Decidit innocuum. ſtetit autem triſtior, atq;
Indignabundus, quòd fruſtra emiſerat ipſum
Fraxineum telum, quo ſolo præditus eſſet.
 Ergo Deiphobum præclara uoce petebat
Cãdenti inſignem clypeo, qui cõmouet haſtã:
Ille aũt iam longè aberat, nam ſubdola Pallas
Quæ fratrem illius ſimularat, conſcia fraudis
Se procul ex oculis ſubduxerat expectantis

Suppetias frustra. quod cernens Hector, amarè
Hei mihi proclamat, dij me traxere profectò
In mortẽ, siquidem fratrẽ quem rebar adesse
Mœnia habent Troiæ, sic me decepit Athena.
Nũc dirũ exitium misero impendet, neq; quisq̃
Quô fugiã locus est: siquidẽ rex Iuppiter, atq;
Natus Apollo Iouis, fuerã quibus antea cordi,
Et quibus auspicibus seruatus bella peregi,
Nũc me destituunt, urgentq; grauissima fata.
Non tamẽ ignau⁹ cadet aut inglorius Hector
Priamides quondã bellãtum terror Achiuûm,
Verùm magnũ aliud fortasse minoribus ipse
Moliat audendũ. sic fatus, magnum & acutum
Atq; grauem lateri pendentem diripit ensem,
Aduolitansq;, uelut Iouis ales nubila scindens
Deuolat in cãpum timidũ leporẽ uel opimum
Direptura agnum, stricto defertur in hostem
Obiectum gladio. sed Achilles uiribus olli
Collectisq; animis, clypeo pulchro uarioq;
Admoto ad pectus, quadricristiq; per auras
Nutanti galea, cui crines Mulciber aureos
Aptarat uento stringendos, astitit acer
Atq; ferox. qualis tamẽ hesperus inter Olympi
Ignes per noctem fulget pulcherrimus atram,
Emi-

Emicuit uibrata hasta ferro sub acuto,
Infestoq; animo partem obseruauit inermem,
Qua petat Hectoreum letali uulnere corpus.
Totum namq; armis quibus expoliauerat antè
Patroclum, infelix sese munierat Hector,
Vna parte modò tanto de corpore dempta,
Quà ceruix latis humeris committitur: hancq;
Fraxineo telo partem uiolentus Achilles
Perfodiens, iugulum non totum incîdit, et arctũ
Linquit iter uoci, qua respondere superbo,
Atq; preces humiles uictori effundere possit.
Ipse tamẽ moribũdꝰ humo cadit inclytꝰ Hector.
Quẽ super his pariter dictis exultat Achilles:
Tu'ne etiam demens sperasti euadere nostras
Posse manus, ò dure mei prostrator amici?
Nec mentẽ subit Aeacides, nec me ipse timebas
Absentẽ, & longè residẽtem in puppibus altis?
Credo equidem, nec fata lues inimice Patrocli.
Alitibus linquêre feris canibusq; cruentis
Præda, Menœtiadẽ tumuli ueneremur honore.
Sic fatus. paulum aspirans sic reddidit Hector:
Per genua hæc animãq; tuã, charosq; parentes
Aeacide hunc oro saltem dimitte furorẽ,
Ne me trade feris, miseri pro corpore nati

Aes aurū'q; dabit genitor: cape munus Achilles,
Me quoq; redde meis: sine iam collapsa cremari
Mēbra rogo, patrio'q; artus concede sepulchro.
Dixerat. at toruum aspiciēs sic reddit Achilles:
Quid me p genua haec, animā'q;, et amica pa.
Noīa crude rogas canis? hos ego (si modò (rētū
Mēs animus'q; pati) laniarē dētibus art⁹, (poßet
Patrocli tantus urget dolor. hoc mihi de te
Suppliciū expēdes, canibus data praeda iacebis
Alitibus'q; feris, Priami nil dona ualebunt,
Sint ea magna licet, maiora'q; plura daturum
Spondeat, exanimem nec si te ponderet auro:
Improbe diripiēre feris, non te optima mater
Vrgebit lachrymis feretro de more locatum.
Sic fatus. moriens tum sic Priameius heros:
Ferre⁹ es, nec te ulla mouēt, nec flectere poßūt
Verba, preces'q; meae. nimis ah nimis asp Achi
His saltē annueres, dabis ò dabis improbe (les
Impbe: te Paris, et lunato Delius arcu (poenas,
Prosternent medio Scaeae sub limine portae.
Haec'ne audis? hoc omē habe, tecum'q; reporta.
Talia dicenti gelidos mors occupat artus,
Vita'q; cum gemitu fugit indignata sub umbras.
Tum super exanimes artus ita fatur Achilles:
Nunc

Nunc morere, ast de me diuũ pater atq; hoĩm
Viderit. hoc dicens eduxit corpore telum, (rex
Arma humeris spoliat multo consperfa cruore
Exuuiasq; omnes. concurrunt undiq; Achiui,
Mirantur speciem insignem, mirantur et annos
Hectoris, atq; hilares in uulnere uulnera figũt:
Quorum fortè aliquis iactabat talia, Quàm tu
Mollior hic, quàm cũ iaculatus puppibus ignes
Letiferasq; faces. sic dicens uulnera telo
Ingeminat. postq̃ exuuias spoliauit Achilles:
Argolici heroes (inquit) belloq; potentes,
Occidit hostis atrox dijs aspirantibus Hector,
Atra lues Danaûm, & multorũ caussa malorũ,
Nunc igitur totis adeundum est Ilion armis.
Festinate uiri, quænam hostibus Hectore rapto
Vis animusq; aderit? siue arcẽ et Pergama liquẽt,
Aut arma expedient trepidi. quô pectora uertis
Aeacide? tumuli'ne prius celebrabis honores
Patroclo? iacet ante rates inhumatus, ad urbem
Tu tamen ire paras defuncti oblitus amici.
Quinetiã ipse meos dũ spiritus hoc reget artus,
Et mea fata uolẽt numerari hos inter Achiuos,
Excidet ille meo nunquam de pectore, nec me
Oblitum fore crede tui cum fata deusq;

Hanc

Hãc animã abstulerit, manesq́; immittat ad imos,
Quanquã ibi sint obitus et longa obliuia rerũ.
Quare agite ò lætum socij Pæana canentes
Ad naues celeremus iter, referantur & artus
Hectoris exanimes, quẽ magni numinis instar
Iamptidẽ coluit sua Troia. hæc fatus Achilles
Transadijt ferro talos, corioq́; iuuenci
Annectit curru, caput atro in puluere pendet.
Tum super aßiliens ingentia collocat arma,
Præcipitatq́; moras. fertur miserabilis Hector
Pulcher adhuc, neq; enĩ mutarat forma decorẽ
Ipsa suũ: tamen huic ceruixq́; comæq́; trahũtur
Per terrã, et puluis inscribitur Hectore tracto.
Sic illum, sic dijs placitum, raptabat Achilles.
Protinus ipsa sui capitis uelamina soluit,
Euellitq́; comas, altumq́; in pectore mugit
Infelix imo rumpens suspiria corde
Mater acerba tuens direpti funera nati.
Parte alia pater, et populi circùm undiq; tristes
Ingeminãt questus, gemitu oĩs Troia remugit,
Non aliter quàm si supremis ignibus altum
Ilion, et magnæ ruerent sacra Pergama Troiæ.
Quinetiam Priamum portis exire uolentem
Vix cũcti tenuere Phryges: sed pugnat, et instat
Stra-

Strat⁹ humi genitor, cupit ire, miserq́; precatur
Nomine quẽq; uocans, Sinite ò sinite ire uolẽtẽ
O Phrygij, uobis seruandum est Ilion intus:
Ibo equidẽ, supplexq́; inimicũ affabor Achillẽ,
Crudelis si fortè meos miserabitur annos,
Antiquumq́; caput. talis manet, & manet illi
Peleus Aeacides, cuius de sanguine cuius
Vrbis in excidium Troianæ erupit Achilles
Exitiumq́; meum. uidi tot acerba meorum
Funera, tot natos sæua florentibus annis
Aeacidæ cecidisse manu: quin occidit Hector,
Ille meos omnes gemitus habet, ille dolores.
Quem sequar infelix, & uitæ lumina linquã,
Infernasq́; petam sedes? tam maximus urget
Corda dolor. saltẽ ille meis cecidisset in ulnis,
Explerẽ mẽtem lachrymis pater, ægraq́; mater.
Dixerat, ingeminant miseri suspiria ciues:
Tum tristes Hecube fundit miseranda querelas:
Quid magis hac in luce moror? quæ nam ista
Viuẽdi? imperiũ, spes, et tutela suorũ (uoluptas
Occidit infelix Hector. charissime fili
Troianum tu numen eras, te Troia colebat
Numinis in morem, dum uiuere fata sinebant:
Nũc moriẽs lachrymis afflictã deseris urbem,

Sic

Sic ait. at nõdũ Andromachæ percusserat au
Fama mali tanti: fortè in penetralibus altis (res
Telam exercebat, uariosq; in murice flores
Dum misera intexit radijs, iubet ire ministras,
Ingentesq; agitare focos, tripodemq; locare
Vndantem lymphis, sese quibus abluat Hector.
Andromache infelix, nec tanti conscia luctus,
Iãq; tu⁹ pcul Hector adest, nec balnea quærit.
Interea gemitus uocemq; è turribus altis
Cõcipit, ac subit⁹ miseræ tremor occupat art⁹,
Flauentes detecta comas, Mecum ite ministræ,
Hei mihi nescio quid, uocem, lamentáq; socrus
Audio. iam mentẽ tremor occupat, ægráq; motu
Genua labant. utinã uana frustremur ab aure,
Sit sine mente sonus: timeo tamẽ omnia, nostrũ
Ne ferus Aeacides rapido premat Hectora cur
Vulneráq; atra ferat. timeo, nã maximus illi (su,
Martis amor, nec stare potest, sed ab agmine ce-
Intrepidus sese temerarius obijcit hosti. (dẽs
Hæc effata, rapit cursum, similisq; furenti
Corda metu pulsans: famulæ post terga sequũ.
At postq̃ Iliadũ medio stetit agmĩe, et altos (tur.
Conscendit muros, uidet atro in puluere corp⁹
Cõiugis, exanimesq; trahi uidet Hectoris art⁹.

Nõ

Non tulit hanc speciem, nigra caligine obūbrat
Nox iniecta oculos, animamq; efflauit anhelam
Andromache collapsa retro, detecta capillos
Ornamenta iacit, capitisq; insigne coronam,
Quā quōdā dono dederat Venus aurea, tūc cū
Transtulit hanc Hector patris Eëtionis ab urbe
Ilion in patriam, & communia fœdera lecti
Munera magna ferens. Priami natæq;, nurusq;
Semianimem adstabāt circum. postq̄ illa reuixit
Visq; animo rediit, auras ita questubus implet:
Infelix Hector, nimiūq; miserrima coniunx
Vna eademq; ambo fatorum sorte creati,
Te Priamus Troiæ genuit sub mœnibus altis,
Me pater Eëtion Placea generauit in urbe
Thebarū, & primis miserā sors fecit ab annis.
Infelix utinam infelix non orta fuissem.
Sub terris petis ipse domos, uiduamq; relinquis
Andromachē, uiduā Andromachen, plena oīa
Mœroris Stygii. quin et te filius infans (nobis
Extinctū dolet, ac patris spem luget ademptam.
Qui si etiam fortasse manus euadat Achiuûm,
Cernet cuncta rapi, atq; alios dominarier agris,
Pupillus puer, & primis orbatus ab annis.
Heu quantum damni fatū attulit. omnia narrat.

Et lachrymis effusa genas hæc insuper addit:
Ibis ad antiquos miseri genitoris amicos
Infelix puer, & gemitu confusus ocellos
Nūc hunc nunc illū accipiens pietate mouebis.
Horū fortè aliquis tibi pocula porriget, hæc tu
Vix ore attingens summo: quos inter erit qui
(Cui mēs dura quidē, cui nondū nota parētum
Funera) te puerum expellet, uerbisq; lacesset:
I procul hinc, nō est pater hic tuus. inde redibis
Pulsus ad Andromachen, gremio quē sæpe sole
Sustentās genitor pecorū nutrire medullis, (bat
Quiq; etiam dulci perfusus membra sopore
Amplexus inter nutricis & ubera somnum
Carpebas. sors & fatum nunc omnia uertit,
Multaq; sublato patiere indigna parente
Astyanax, quē sic Troes cognomine dicunt,
Astyanax mea progenies, spes una salutis.
Occidis heu nimium infelix charissime cōiunx,
Iā canibus data præda feris: misera ora manusq;
Dilaniant rapidi, & si quid de corpore restat
Hoc sæuæ uolucres morsu laceratis adunco.
Nudus adhuc prostratus humi, detectaq; mēbra
Ostentas cœlo. quid tot penetralibus imis
Arte laboratæ uestes seruantur? habebit,

Vret

Vret & ignis edax. tecum simul occidat usus
Illarum, neq; enim haec restabũt Troia decori
Ornamenta tuo, pereant simul. haec ita fatur
Andromache, lachrymisq; genae rorãtur. obor
Cũctaq; foemineo replẽtur moenia luctu. (tis,

LIBRI XXII. FINIS.

HOMERICAE ILIADOS LIBER XXIII. NICOLAO Valla interprete.

ARDANIDAE totã sundunt lamenta per urbem,
At Danai littus repetunt maris Hellesponti
Quisq; suas iter ad naues. discedere Achilles
A se Myrmidonas uetuit, fortissima bello
Pectora, quos uerbis sic est affatus amicis:
Praestãtes socij, pugnaeq; electa iuuentus,
Soluere nũc nõ tẽpus equos: sub curribus ipsis
Astantes lachrymas Patrocli in funus amici

Fundite, defunctis tales debentur honores.
Tum demum tristi saturati pectora fletu,
Alipedes soluemus equos, ac quisq; paratis
Accūbet dapibus. simul his praecedit Achilles,
Clamorem extollunt omnes, cōdensaq; circum
Turba gemit, curr⁹ agitantq; hinc inde iugales.
Excitat ipsa Thetis plāct⁹, lamētaq; suadet: (nae.
Arma uirûm lachrymis, lachrymis rorātur are
Tū sic Aeacides Patrocli ad pectora tendēs
Sanguineas hominūq; manus in caede madētes,
Incipit: Infernis gaude Patrocle sub umbris,
Expediā promissa, trahā huc exāgue cadauer
Hectoreum, morsuq; canū lacerabitur unco:
Bis sex ante pyrā pulcherrima pectora Troum
Iratus gladio feriam. sic fatus, & illud
Ante Menoetiadae feretrū trahit, inde cruentū
Puluereae resupinat humi: tum caetera pubes
Soluit equos curru, splēdentiaq; exuit arma.
Hinc inde ad naues circumfunduntur Achillis
Innumeri heroes, ubi gratae pocula mensae
Adstabantq; dapes: ferro dant colla iuuenci,
Balātumq; greges, stillāt extensa per ignem
Pinguia terga suū, circumq; exangue cadauer
Manat caesorum passim cruor armentorum.

Inte-

Interea Aeacidē ad regē Agamēnona ducūt
Ductores Danaûm, tentāt lenire dolorem
Iratosq́; animos. postq̄ ad tentoria uentum est,
Praecones hinc ire iubent, tripodemq́; locari
Vndantem lymphis, quibus artus tabe cruentos
Cōspersos lauet Aeacides. tamē ille repugnat,
Perq́; Iouem iurat, quo nullū est numine maius,
Nūq̄ hoc unda caput, nūq̄ abluet, ossa Patrocli
Ni prius in cinerē iaceant cōuersa sepulchro.
Hos etiam abscindā crines, tumuloq́; sodalis
Imponā mœrēs. quid'nā mihi tristius unquam
Accidere, aut tanti possent urgere dolores?
At nunc inuisis epulis accumbere fas sit,
Manè tamē primo Graecos hortare Agamēnon
Ligna ferāt, statuātq́; pyrā qualem decet artus
Patrocli exāgues miseri, quem nigra morātur
Tartara: nūc rapidis urendū imponite flammis
His procul ex oculis. dixit. labor omnibus idē
Imminet, assensere omnes, dapibusq́; paratis
Discumbunt aequis partiti lancibus escam.
Postq̄ exempta fames epulis, uinoq́; repleti
Discedunt, fessos placidus sopor occupat artus.
At maris undisoni mœrēs prope littus Achilles
Aegra iacet summo repetens suspiria corde:

Stāt circum mœſti comites. tū mēbra dolore
Feſſa graui, quibus Iliacos circū Hectora muros
Impulerat, furtim curas animumq; reſoluens
Occupat alta qes. dū ſomno indulget Achilles,
Viuenti ſimilis uocemq; habitumq; oculoſq;
Infelix ſupra caput aſtitit umbra Patrocli:
Aeacide dormis (inquit) nec te amplius ulla
Cura ſubit noſtri. dum uiuere fata ſinebant,
Charus erā: me nunc inopina morte perēptum
Deſeris. extinctū corpus concede ſepulchro,
Da ſedes petere infernas: tranſire ſilentum
Me prohibent umbræ: neq; enim miſcerier illis
Vltra amnē licet, oſſa prius niſi terra recōdat:
Interea obſcuris inhumati erramus in umbris.
Da dextram miſero, nunq̄ ad te poſſe redire
Fas iterum, noſtros poſtq̄ artus uſſerit ignis,
Nec dabitur tecum rurſus de rebus agendis
Cōſulere. heu fatū Stygijs me merſit in undis.
Te quoq; ſors eadē Troiæ ſub mœnibus altis
Proſternet leto, pariter tunc oſſa recondi
Noſtra iube, nec ſtare alio permitte ſepulchro.
Scis bene, me teneris fatū tibi iūxit ab annis,
Cū genitor patria ex Opoente ad Pelea duxit,
Quādo ego mētis īops natū Amphidamāte pemi

Te-

Talorum iratus ludo, me fronte benigna
Suscepit, paruumq; domi studiosus alebat,
Adiunctus comes inde tibi. sic uiximus unà,
Sic cineres urna amborum cōdantur in aurea,
Quā tibi diua Thetis dono dedit optima mater.
Dixerat. Aeacides cōtrà: Patrocle qd ò qd
Tāta mones? charū caput ò mihi desine, cuncta
Expediā: huc adsis paulum, sine tāgere dextrā,
Alterno extinctum fletu solemur amorem.
His dictis, cupit amplexus, & inania tendit
Brachia: nam fumi refugit labentis ad instar
Vmbra solo repens, tenuiq; immurmurat aura.
Territus Aeacides somno surrexit Achilles,
Terq; quaterq; man⁹ ābas quatit, altaq; fundēs
Lamēta, Heu comites (inqt) miseri ūbra Patrocli
Tartareas habitat sedes: sensus tamen ipsos
Esse alibi reor. illa meum sub nocte silenti
Multa monēs supra caput astitit, omnia certè
Viuenti similis, & fata miserrima flebat.
His dictis querulis īplēt cōquestubus auras
Astantes feretro. dum fletibus ora rigabant,
Ecce diem roseis aurora inuecta quadrigis
Ostentat cœlo, Danaos iubet ire Agamemnon,
Ligna ferāt, statuātq; pyrā, quos maximus inter

Meriones surgit famulus ducis Idomenæi.
Itur in antiquã syluã, sunt arma, bipennes,
Et bene contextæ portanda ad pondera funes.
Præcedunt operi hemiones, decliuia pergunt
Nũc loca, nũc summis sursum conatibus instãt.
Cõtigerant liquidis undantem fontibus Idam,
Sese aptant celeres operi, sonat icta bipennis,
Alticomæq; cadunt ingenti põdere quercus:
Dat gemitũ tellus, cœlum tonat omne fragore.
Tum partes in frusta secant, extensáq; dorso
Multorum imponũt, redeunt, lætãtur onusti
Per nemus umbriferũ, signat grauis ungula cã-
Quisq; manu ramũ referebat, iusserat istud (pũ.
Meriones clari famulus ducis Idomenæi.
Ventũ erat ad littus, tumulũ quo diu⁹ Achilles
Et sibi communemq́; tibi Patrocle dicarat:
Hic longo ingentem deponunt ordine syluam,
Littoreq́; expectant medio. tum tristior heros
Myrmidonas iubet armari, curruq́; iugales
Nectere. consurgunt omnes, & iussa facessunt,
Lora parant aurigæ, atq; audit currus habenas.
Præcedunt equites, peditũ post nubis ad instar
Densantur turmæ, referũt hinc inde frequẽtes
Impositũ feretro Patrocli exangue cadauer,
Et

Et miseros uelant abscißis crinibus artus.
Ponè sequēs, caput Aeacides cōplexus amici
Sustinet alta trahens imo suspiria corde.
Deposuere loco funus, properantq; uicißim
Cōgerere ingentem syluā, dispersaq; paßim
Ligna. sed Aeacides summo de uertice crines,
Quos totiēs Sperchie tuis madefecerat undis,
Flauentes secat ante pyrā. tū lumina torquens
Aequora prospexit, querulisq; ita uocibus inqt:
Sperchie, hos alio crines tibi numine Peleus
Sacrarat, reditum ad patriam si fata dedissent
Impia felicem: quin & sacras Hecatombas
Et quinquaginta ad fontem mactare bidentes,
Hic ubi templa tibi & diuina altaria fumant,
Pollicitus. miseri non exaudita parentis
Vota, sed aduersa dānamur sorte. Patroclus
Hos secum crines habeat, seruetq; sepulchro.
Sic fatus, chariq; manus obnubit amici
Cæsariē imponens lacerā. quis talia cernens
Tēperet à lachrymis? gemitus ad tēpora noctis
Durasset, nisi sic regem monuisset Achilles:
Atrida, quoniā Danaûm tot millia parent
Ante alios tibi, & unius mandata uerentur,
Præcipe secedāt paulū hīc, epulasq; ministrēt:

Tum lachrymis loc⁹ & tātū exaturare dolorē
Tempus erit, nobis curādum exāgue cadauer,
Ductores tātum expectēt. sic fatus Achilles,
Audijt Atrides, dispersi hinc inde recedunt
Ad classem. ingenti statuunt heroes Achiui
Mole pyrā, pedibus quæ partes æqua per oēs
Cētū erat, hic funus suprema in parte locarūt,
Multa boum circà mactantur corpora morti,
Balantumq; greges, costas & uiscera nudant.
Hinc totū Aeacides mixta pinguedine corpus
Vngit taurorum, pecudumq; exanguia mēbra;
Imponit mellis oleiq; ingentia uasa,
Quatuor addit equos flāmis capita alta ferētes,
Inde canes geminos numero delegit ab omni
Quos ipse assuetos mensæ pascebat herili:
Bix sex inde rogo pulcherrima corpora Troum
Ense necat, miseros ignis depascitur artus.
Suspirans sic Aeacides affatur amicum;
Patrocle, infernis salue Patrocle sub umbris,
Promissa expediā: bis sex Troiana cremantur
Corpora. sed canibus laniandos Hectoris artus
Tradā eqdē, haud tumuli tāto uenerabor hono(re.
Mixta minis ea uerba dabat, tamē īteger He(ctor
Illæsusq; iacet, seruabat sedula funus
A Io-

A Ioue nata Venus, prostratũ exangue cadauer
Ambrosio infundens oleo, si forsitan hostis
Raptet atrox, nullo lædantur uulnere membra.
Inde globos atræ nubis demisit Apollo,
Velauitq; locum, ne solibus usta iacerent
Mẽbra, neq; Hectoreos uis ignea læderet art⁹.
Interea Aeacides, quoniã sine uiribus ignem
Senserat esse rogi, Zephyrũ Boreãq; sonantẽ
Conuocat, & geminis sacra atq; ingentia dona
Pollicitus, supplex patera libabat in aurea:
Festinate (inquit) uimq; omnẽ immittite flãmis,
Vrite Patrocli corpus. sic fatus, & Iris
Audijt orantem, celeri cita nuncia cursu
Aduolat ad uentos, quos nõ sine turbine magno
Indulgere epulis circumspicit intus in aula
Marmorea: medios inter dea constitit Iris,
Consurgunt, ueritiq; deam considere mensis
Inuitant, uerbis quos illa affatur amicis:
Oceani repetam fluctus extremáq; ponti,
Hic epulas nobis & dijs sacras Hecatombas
Aethiopes de more parant: accumbere uestris
Nũc dapib⁹ uetitũ est, sũ magni nũcia Achillis
Hic Zephyrũ Boreãq; petit, sacra munera sup-
Pollicitus, uos sopitas accendite flammas, (plex

Excitet aura rogum, miserandum funus amici
Corruat in cinerem quē luget Achiua iuuētus.
Sic effata gradum retro dedit, omnia uenti
Turbinibus miscent, & nubibus aëra complēt,
Incūbuntq; mari, sonitu procul unda remugit.
Nec mora, contendunt ad sacræ littora Troiæ,
Insiliuntq; rogo, flammasq; repentè uideres
Ventorum crebris hinc illinc flatibus actas.
Per totam feruet noctem Vulcanius ignis.
Tum dextra Aeacides plenum cratera Lyæo
Accipit, & uerso tellurem aspergit Iaccho
Patroclum exclamans. heu nō secus impia nati
Funera conqueritur pater, omnis cuius acerbo
Interitu domus orba, & spes sublata parentum:
Quàm miser Aeacides repetens suspiria ab alto
Corde, pyram iuxta serpens, mœrebat amici
Corpus inane rogo flammisq; liquentia mēbra.
Aurora interea roseos induta colores
Extulerat cœlo lucem, cum flamma quieuit,
Sopitiq; ignes, uentis redeuntibus æquor
Infremuit, paulùm inde tamē semotus Achilles
Demum fessa graui pascebat lumina somno.
Interea regem heroes Agamemnona circum
Ante pyram coëunt, strepitum uenientibus illis

Hau

Hausit; & ereptus somno sic fatur Achilles:
Atridæ, & uos ò Danai fortissima Martis
Pectora, nunc nigro cineres extinguite uino,
Ignis edax quantū patuit: miseri inde legemus
Ossa Menœtiadæ. medio posita ista uidentur
Sola loco, Troiana rogi sub parte suprema
Mixta uirûm collapsa iacēt, & corpora equorū.
Colligite, & multa circùm pinguedine tecti
Patrocli cineres urna condantur in aurea.
Ipse tuos donec manes sequar, & comes antris
Infernis adero, te nunc nec honore sepulchri
Ingenti ueneror, post me quos fata reseruant
Busta duces, nobis statuent maiora Pelasgi.
Dixerat, expediunt cineres extinguere uino
Argolici heroes, quantum Vulcanus obibat.
Tū flentes nitida ossa legunt, atq; omnia pingui
Aspergunt adipe tenui, uelataq; panno
Includunt auro, atq; intus seruata reponunt
Ante pyram, donec tumulū facto aggere terræ
Certatim effodiunt, descripto limite fossæ.
Interea populū uocat in certamen Achilles.
Principio è ratib⁹ pulcherrima præmia pugnæ
Extulit ingentes tripodas, clarosq; lebetes:
Addit equos, tauros addit capita alta ferētes.
Illic

Illic & mulos, & grandia pondera ferri,
Illic aspiceres forma præstante puellas.
Alipedum uolucri si quis contendere cursu
Audeat, indicit: cui dat uictoria laudem,
Olli serua datur operũ haud ignara Mineruæ.
Præterea ingentẽ tripodem cui brachia pendẽt
Ansarum, ter quinq; cados, septenaq; uasa.
Qui caperet metam tangenti donat eidem,
Huic nondũ domitæ preciũ dat habere secundo
Acris equæ, sextũ quæ iam cõpleuerat annum,
Et teneram grauido gestabat corpore mulam.
Tertius intactum flãmis atq; igne lebetem
Accipiet lata capientem quattuor aluo.
Vasa dehinc auri quarto dat bina talenta,
Inde noua quintus phiala donatus abibit.
Talibꝰ ante oculos positis sic inquit Achilles:
Atridæ, & uos qui bello præstatis Achiui,
Dona patent, cursu si quis contendere equestri
Audeat. at nobis si nunc certare liceret,
Nil dubitem nostros contingat gloria tantæ
Laudis equos, nostis quanta uirtute ferantur:
Immortale genus Peleo Neptunus habendos
Quos dedit, ipse suo genitor concessit Achilli.
Cedo tamen: uincant alij, lugere Patroclum
Nos

Nos decet, aligeris nec quod prius esse solebat
Robur equis, animiq; alacres in pectora surgũt.
Flent mœsti aurigam, nitida quibus ille lauare
Corpus aqua, suetusq; oleo perfundere, crines
Nunc sparsi per colla iacent. iã nuncia castris
Fama uolet, currus properè in certamina iũgãt,
Acri si quis equo fidat. sic fatus. in unum
Conueniunt, prior Admeti de sanguine natus
Surgit doctus eques hominũ princeps Eumel9.
Post hunc Tydides curru fortis Diomedes
Nectit equos, Phrygio quos abstulit acer in ar-
Aeneæ, fugientẽ illũ tutatus Apollo est. (mis
Tertius assurgens generosæ stirpis Atrides,
Alipedem uolucri curru subnectit Eortem:
Cũ quo iungit equã germani Agamẽnonis Ae-
Hãc Amphisiades magno donarat Atridæ (thẽ.
Diues equis, opibusq; potens: Sycione relicta
Ad bellum accitus, peteret ne Pergama Troiæ,
Esse domi inter opes & opaci gaudia regni
Orabat, celerem in meritũ regi dedit Aethen.
Post hunc armat equos pulchra in certamina re
Magnanimo Pylij de sãguine Nestoris ort9 (gis
Antilochus, patriæ insignis uirtutis imago:
Quem iuxta genitor cursumq; artemq; docebat

Multa

Multa monens, Quõdã iuuenẽ te Iuppiter, inqt
Te maris undisoni rector Neptunus, equestris
Artis erat quicquid docuit, nec plura necesse
Esse reor monstrare patri: iam doctus in orbem
Flectere equos nostĩ, & metã circũdare curru.
Sed tibi sunt hebetes nec tantis cursibus apti
Cornipedes, alium hæc expectat gloria palmæ.
Aspice equos sociorum alacres, quæ pectora,
Assurgunt animis uires. tamẽ oĩb⁹ unus (quãtæ
Nil dubitem præstes uirtute insignis equestri.
Sed cape dicta memor: non ui, sed uincere nate
Consilio poteris. non ui, sed fissile lignum
Scinditur ingenio, medijs in fluctibus actam
Ipse gubernator puppim regit arte magistra.
Sic comes aurigam currentem præterit astu.
Acri quisquis equo fidit, nec legibus ullis
Frena regit, facilè huc illuc diuersa pererrat.
Ille autem, segnes cui sunt & ad omnia tardi
Quadrupedes, moderet si frena & laxet habe-
Dũ sequitur comitẽ, et cursu præcedere (nas,
Mẽtẽ, animũ ad metã tẽdẽs, et lumĩa, cuius (tẽtat
Signa tibi dicam, tu condita mente teneto,
Huic poterit facilis uictoria cedere laudem.
Stat medio campi nullo uiolatus ab imbre
Octo

Octo pedũ pinu uel querna ex arbore truncus
Nudatus folijs, uiridis cui deficit humor.
Hinc illinc geminos lapides, ubi bina uiarum
Conueniunt capita, aſpicies albentia ſaxa.
Planicies campo iacet, aptum curſibus æquor.
Illic eſſe reor ueteris monumenta ſepulchri,
Aut aliàs metam primi ſtatuêre parentes,
Hanc etiam uobis hodie deſignat Achilles.
Proximus huic acres tunc totis uiribus urge
Lætus equos: tamẽ ad lapidẽ, latus inq; ſiniſtrũ
Te curru inclines dextro, laxentur habenæ
Alipedi, ſtimulis illum & clamoribus altis
Ire iube, læuum modera, tantum hæreat iſte
Ipſaq; uix ſummæ tangat contermina metæ,
Ne ſaxo offenſus ſonipes, & currus, & axis
Mille in fruſta ruant, radijq;, orbeſq; rotarum:
Gaudebunt comites caſu, tu nate dolebis.
Ergo caue, nam ſi ante alios circundare ſignum
Hoc dabitur, celeres & circumflectere curſus
Ingenio ualeas, comitem poſt terga relinques,
Quanquam illi currus Adraſti, inſignis Arion
Regis equus uehat, æthereo de ſanguine natus,
Et Laomedontis, quos his nutriuit in aruis,
Nate tibi alipedes cedant. poſt talia retro
Confedit

Consedit Nestor Neleius. ordine quintus
In certamen agit currusq; rotasq; uolucres
Meriones, terræ descendunt protinus omnes.
Elicit Aeacides uersata è caßide sortes:
Antilocho sors prima loci datur, altera regi
Eumelo: Atriden Menelaum tertia, quarta
Merionem tetigit, fuit ultima sors Diomedis.
Ordine composito longè super æquore campi
Designat metam Aeacides, quam fidus Achilli
Seruabat Phœnix, qui cursus uera referret.
Protinus alipedes loris & uocibus acti
Finibus extitere suis, ratibusq; relictis
Corripiũt spacia ampla, leuis ferit ungula cãpũ,
Erigitur pedibus sublatus ad æthera puluis.
Esse procellosæ nubis caligine tectum
Aëra credideris: hinc inde mouentur ab aura
Alipedum per colla iubæ: nũc mobilis hæret
Currus humi tractus, celeri nũc emicat orbe.
Instabant auidè aurigæ, exultantiaq; haurit
Corda pauor pulsans, laudũq; immensa cupido.
Quisq; suos urget clamore, & nomine uero
Increpat alipedes: festinant acrius illi
Puluereũ ĩ cãpũ, et lõgè spacia ampla relinquũt.
Cum tamen ad ripam rapidi prope littora ponti
Ven-

Ventum erat, hic uirtus et uis animosa docebat
Quis melior cursu. sed principis hic Eumeli
Ecce uehuntur equæ ante alios pernicibus alis,
Quas celeres Diomedis equi iā iamq; sequētes
Euadunt, iam terga premūt, & præpete cursu
Iam scindunt cāpum, latosq; humeros Eumeli
Afflanti incendunt aura: sic æqua uolantes
Colla gerunt, sic ora loco spirantia eodem.
Vincere Tydides poterat, uel forsitan ambo
Aequassent cursus, & par spectabat utrunq;
Gloria: sed manibus Diomedi iratus Apollo
Verbera discußit, curruq; reliquit inermem.
Ille autem in lachrymas ira cōmotus, c intes
Ante uidebat equas, mētē premit anxius ardor:
Iamq; sequi nec posse datur. quibus urgeat ipsos
Poscebat stimulos. audit Tritonia Pallas,
Nec fratris perpessa dolos dea reddidit ultro
Verbera, & ad cursum mox excitat ipsa iugales
Inspirans animis uires. tum protinus ipsum
Eumelum turbata petit, nec tendere passa
Vlterius, fregitq; iugum: per deuia campi
Obliquant, tenduntq; uias iam colla solutæ
Regis equæ, ad terram resupinus uoluitur axis.
Ipse rotas inter cecidit: lacera omnia, nares,

O Os,

Os, frõtem, & cubitũ miser ostẽtabat, & uda
Lumina, & ob casum uox ipsis faucibus hæsit.
Accelerat cursum paulum semotus ab illo
Ante alios dux Tydides. Tritonia Pallas
Vrget equos, tantaq; uiri pro laude superbit.
Tydidem Atrides seqtur. dehinc Nestore natus
Increpat alipedes dictis: Quid statis inertes?
Ite citi: nec uos Diomedem excedere cursu
Sollicito, uires illi dedit Attica Pallas:
Sed pudet, Atrides q̃ uos post terga relinquit,
Fœmina quòd uobis equa sit uelocior Aethe.
Festinate, dabit uobis nec pabula Nestor
Vlterius, quin & ferro iugulabit acuto,
Vltima si pigris contingat gloria palmæ.
Creditis hæc? ergo ite alacres, ego tramite re-
Doctus frena regã, nec me uia fallet euntẽ (cto
Ire per angustum callẽ. dum multa minatur,
Corripiunt spacia ampla breui. caua semita tan
Obijcitur, quẽ fecit hyẽs pluuialib⁹ undis (dem
Abrosa tellure locus uergebat ad imum,
Hâc iter obliquũ Menelaus tendebat Atrides
Quẽ iuxta insequitur, sed paulũ tramite flexo,
Antilochus, cui sic trepidãs Menela⁹, Habenas
Cõprime (ait) demẽs, loc⁹ hic formidine plen⁹
Re-

Respicit in præceps, mox latũ pãditur æquor,
Imminet exitiũ hic ambobus, cõprime currum.
Instabat magis Antilochus, stimuloq; premebat
Acrius alipedes, & dictis obstruit aures.
Quantũ aũt potuit terræ cõprendere discus,
Quem iuuenis misit uirtutẽ expertus ab annis,
Tãtum Nestorides post terga reliquit Atriden.
Cesserat iste uolans celeri stridore rotarum
Territus, angusto ne limite currus uterq;
Aurigam opprimeret, collisisq; orbibus orbes
Ad terram ruerent, palmæ dum gloria pendet.
Quem sic obiurgans iterum affatur Menelaus:
Pessime (quo nemo est alius) tu scilicet ille es,
Quẽ falso appellãt prudentem heroes Achiui,
Occumbas. iurare opus est, nec præmia laudis
Hac cum fraude feres. sic dicẽs urget anhelos
Acer equos, Properate gradũ, qd tristia corda?
Quæ uos segnities hebetat? præcedite, uobis
Sunt animi iuuenes, & uis, & robur, & ætas:
Genua labant illis effracta senilibus annis.
Accelerant regem ueriti clamoribus altis,
Exciti, iam iam cursu propiore tenebant
Antilochum. ludos spectabat Achaia pubes,
Atq; in puluereo uolitantes æquore currus.

Cætera desiderantur.

HOMERICAE ILIADOS LIBER XXIIII. NICOLAO Valla interprete.

T iam finis erat ludorum, effusa iuuentus
Ad naues festinat iter, labor omnibus idem
Accelerare dapes, placito per membra sopore
Carpitur alta quies: dirum sed luget Achilles
Patrocli exitium. nunc huc, nūc uertitur illuc,
Et nunquam dulci declinat lumina somno.
Patroclum cupit, ac defunctum robur amici,
Crudeles fundēs lachrymas, haud īmemor, ille
Quàm uarios secum casus belliq; furores
Pertulit, & rapidos scopulosa per aequora fluctus.
In latus interdum iacet, interdumq; supino
Corpore, nūc haeret uultu, nūc surgit, & alti
Anxius ad littus maris errat & omnia uersat.
Non hunc littoreis surgens aurora sub undis
Illius immemorem fecit: tandemq; uolucres

Post-

Postq̃ iunxit equos curru, rapit Hectora, bigæ
Alligat extremæ, quẽ circum funus amici
Ter rotat, hinc fessus redit ad tentoria, & illũ
Puluereæ resupinat humi, stratumq; relinquit
In faciem neq; nõ lacerum miseratus Apollo
Hectoris extinctũ corpus, ne sparsa trahãtur
Membra uiri, tegit hũc, atq; auri tegmine uelat,
Sic Priami genitum iratus spernebat Achilles.
Indoluere dei, mora nulla, hortãtur & oẽs
Ire satum Maia, & prompto furarier astu
Hectoreũ corpus. placet hoc, sed Nere⁹ instat,
Glaucaq; cum magna pariter Iunone Mineruæ
Est odio Priamus, gens, & sacra mœnia Troiæ,
Haud animo exciderãt ueteris monumẽta doloris,
Iudiciũ Paridis, spretæq; iniuria formæ,
Et prælata Venus, meriti quæ munera reddit
Exitiale malum. Iam bis sex acta dierum
Trãsierãt spacia, & supos tũc Phœb⁹ Apollo
Talibus aggreditur: O diuũ ingrata potestas,
O nimium infesti. num sacris ignibus Hector
Terga boum pecudũq; dedit torrẽda per aras?
Nec miseret? neq; collapsos defenditis artus,
Quos uideat cõiux, quos nat⁹, & anxia mater,
Quos pater infelix, quos oĩs Troia crematos

Mãdet humi? placet ut sæuꝰ crudescat Achilles,
Cui nihil humanũ est, atq; implacabile pectus?
Surgit acerba fremens, rapidi de more leonis
Cũ trahit hũc uesana fames, tumidusq; p agros
Fertur in armentum: nihil inclementius illo
Aeacide, furit in facinus, quem nulla pudoris
Causa mouet, iuuat interdũ pudor, & modò læ
Mortales. nũ chara magis rapiũtur? adẽpto (dit
Fratre dolet frater, queritur pater impia nati
Funera, sed flendo finem posuere dolori.
Fata dedere homini patientius omnia ferre.
Hic tristi postq̃ diuum dedit Hectora leto,
Alligat acer equis, & circum funus amici
Raptat atrox. hoc ille piũ quod retur, iniquũ est
O superi, nec adhuc miseret? furibũdꝰ Achilles
Sæuit in exanimum corpus. sic fatus, & iram
Non tenuit cõtrà candenti pectore Iuno:
Sit quod ais pater arcitenẽs, æquetur Achilli
Hector, & alterius alter non cedat honori:
At genꝰ humanũ hic mortaliaq; ubera sumpsit,
Ille dea genitus, mea quam custodia talem
Nutriịt, & thalamo consortem Pelea iunxi:
Acceptũ superis. sacros celebrasse Hymenæos
Vos eqdem memini pariter, cultorq; malorum
Ad-

Adstitit, atq; aures cithara mulcebat Apollo
Perfidus. hic tacuit Iuno, nec plura locuta est.
Iuppiter huic contrà nubis collector aquosæ:
Desine, nec prorsus superos irata lacessas:
Haud honor unus erit, gratū sed et Hectora cre-
Cœlitibus, quorū magno sub nūie Troia est: (das
Tum mihi, cui nunq̄ cumulare altaria donis
Destitit, & sacros implere uaporibus ignes.
Dignus honos superū. sed nō furemur Achilli
Fraude sub occulta, uinctos soluamus & artus:
Iā nihil est Hector, supplex rogat anxia mater
Ante aras, noctesq; dies pro funere nati.
Huc aliqs Thetidē uocet, ut mea iussa capessat,
Consulat & nato, Priami pro munere corpus
Soluat ut Hectoreū. pedibus celer aduolat Iris
Nūcia ad æquoreas sedes, Imbrūq; Samumq;
Inter utrāq; cadit, sonitu procul unda remugit.
Haud secus ima petit, q̄ cornu plumbea moles
Dū grauat, & pisces iacta ĩ mare decipit hamo.
Hāc ingressa cauo stātem prospexit in antro,
Cœruleas inter Nymphas, media ipsa sedebat
Anxia, & ingeminās questus lugebat Achillē
Sede procul patria peniturū ad Pergama Troiæ.
Adstitit, & roseo Thaumātias ore locuta est:

O dea surge, uocat magni cõsultor Olympi.
Cui Thetis, Et qd me uolet ille? sed hei mihi, q
Misceri superis pudor est, sic æstuat imo (iam
Corde dolor: ueniã tamẽ, haud mãdata refellã.
Certè aliquid. sic fata caput uelamine nigro
Diuarum de more tegit, sed candida uestis
Fulget, iterq; rapit. pedibus celer expedit Iris
Antè uiam, cedunt latæ uenientibus undæ,
Conscẽdunt littus, cœliq; ad mœnia uentũ est.
Iuppiter adstabat medius diuûm inter honores,
Cui Thetis admota est soliũ ppe: cessit Athena
Protinus, & blãdis dedit aurea pocula Iuno
Oblectans uerbis, ea sumpto reddidit haustu.
Incœpit tãdem diuûm pater atq; hominum rex;
Venisti dea, quanq̃ ægri tua pectora questus
Sollicitẽt, nec me ista latẽt: sed percipe quæ nã
Aduentus modò causa tui, quid ue ipse uocarim:
Nona dies agitur, rixam cœlestibus ex qua
Hinc Hector, regnorũ illinc euersor Achilles
Excitat ire deum, & prompto furarier astu
Suadebãt: at nos (quoniam tua magna ueremur
Numina) laude aliquid dignũ quærem⁹ Achilli.
Ergo agè carpe uiam, & nato pia cõsule mater,
Iratosq; deos, ac me magis omnibus unum

Ede

Edoceas, quoniam crudo sic pectore sæuit
Impius, & sicca ad naues iacet Hector arena
Vinct⁹ adhuc: quòd si mea numina magna uere
Eximat à uinclis. Priamo mittem⁹ et Irim, (tur
Munera grata ferat nati redimentia corpus.
Sic fatus. Thetis æthereo de culmine labens
Paruit imperio Iouis, & tentoria nati
Iam tenet, hunc ægro dantem suspiria corde
Aspicit, at circà sociorum intenta labori
Turba dapes celerat: nam fortè ad sacra litarat
Dijs pecudem. propius nato stetit anxia mater,
Attingitq; manu, & uerbis compellat amicis:
Nate quid in tristes soluis tua pectora questus?
Nec cibus ora capit, mœstã neq; fœmina mentis
Vlla mouet Veneris, quãuis ea grata uoluptas.
Heu moriture citò, pennis circumuolat atris
Te fera mors, fatumq; tibi crudele minatur.
Nũc aduerte animũ, summi mandata tonantis
Exequor, irasci tibi se pia numina diuûm
Haud dubites, ipsum sed cunctis altior urget
Ira Iouem, quoniam sic crudo pectore sæuis
Impius, & sicca ad naues iacet Hector arena
Vict⁹ adhuc. sed iã preciũ cape, et exime uĩclis.
Dixerat. huic cõtrà pedib⁹ celer inqt Achilles:

Huc ueniat qui dona ferat, fas reddere corp⁹
Hectoreũ, summi postq̃ Iouis ista uoluntas.
Multaq; præterea alterno sermone feruntur
Matris ad Aeacidẽ. Tũ sacræ ad Pergama Tro-
Ire iubet, celeremq; affatur Iuppiter Irim: (iæ
I dea, linque polũ, uelocemq; arripe cursum.
I, Priamo mandata refer, pro corpore nati
Munera grata ferat, solus naualia Graiũm
Dic adeat, tantumq; senex auriga sequatur
Frena regẽs, referat qui tristes Hectoris artus:
Impauidus rex castra petat, Cyllenius unà
Fidus ad Aeaciden comes intra limina ducet.
Hic senis aduentu procul omnes stare iubebit,
Nec ferus in Priami mortẽ crudescet Achilles:
Haud illũ demẽs agitat furor, impia nõ sunt
Corda, sed oranti paret. sic fatus, & Iris
Desilit in terras, Priamiq; ad mœnia tendit:
Quem tristes inter strepitus, miserosq; ululat⁹
Aspicit. at circà natorum maxima proles
Stat lachrymãs, sedet hic atro uelatus amictu
Colla, caput multo turbatus puluere circum
Quem stratus collegit humi: nataeq; nurusq;
Immensos iterant questus, defunctaq; plangũt
Corpora, quæ dudũ Graio cecidere sub hoste.

Tunc

Tunc propius Priamo Thaumātias adstitit Iris,
Pauca refert, illi subitus tremor occubat artus:
Ne dubites, depone metū, non tristia mecum
Iussa fero: felix adsum tibi nuncia magno
A' Ioue, quē tua fata premunt, miseretq; malorū
Tantorum, iubet ut chari pro corpore nati
Munera grata feras, solum naualia Graiūm
Ire monet, tantumq; senex auriga sequatur
Frena regēs, referat qui tristes Hectoris artus,
Impauidusq; ad castra ueni: Cyllenius unà
Fidus ad Aeacidem comes intra lumina ducet:
Qui senis aduentu procul omnes stare iubebit,
Nec ferus in Priami mortē crudescet Achilles:
Haud illum demens agitat furor, impia nō sunt
Corda, sed oranti parcet. sic fata recessit.
Protinus hemiones natis currumq; parari,
Et feretrum super imponi iubet, inde superbos
Ascendit thalamos, miris ubi tecta figuris
Intus odoratam respirant omnia cedrum.
Hic Hecubam Priamus uerbis affatur amicis:
Chara mihi coniunx, Irim demisit ab alto
Iuppiter, ut rapti misero pro corpore nati
Munera digna ferā, sed quid tibi mēte uidetur?
Ire animus suadet, uiresq; in pectora surgunt,

Per

Per medias Danaorum acies, hostiliaq; arma.
Dixerat, at lachrymis cõiunx ita fatur obortis:
Heu ubi nũc cecidit tua mẽs, qua laudis adep
Nomẽ eras? decus ĩperij nũc solus ad hostẽ (tus
Ire paras? poteris crudelem ferre tyranni
Aspectum, qui tot natorum tradidit orco
Illustres animas? equidem tua ferrea credam
Pectora. uade, truces oculos si intorserit ille
Perfidus, arreptum non te miserabitur hostis
Impius, haud quenquã Priami reuerentia tãget:
Siste igitur, mecum lachrymas lamentaq; funde
Debita, sic illum parcarum stamine duro
Infelix peperi, nimiumq; miserrima mater,
Vt procul (heu pietas) mœstorũ ante ora parẽtũ
Occidat, & canibus iaceat fera præda cruẽtis.
Aeacidæ cui si iecur ò iecur ò mihi siquis
Apportet medium, morsus ubi sæua nephandos
Explerem, tua nate ultrix, quem nõ fuga nobis,
Non timor eripuit bello, haud inglorius armis:
Occidis, omnis enim uidit tua Troia cadentem,
Argolicas stãtẽ ante acies, nec plura locuta est.
Olli tum contrà sic Laomedontius heros:
Ne prohibe, neu triste mihi prænuncia cantes
Omen auis, cupit ire animus, nulloq; uirorum
Ducimur

Ducimur auspicio, manifesta in luce monentem
Ipse deum uidi, uocemq; his auribus hausi.
Ibo equidē, neq; enim magni contemnere fas est
Iussa Iouis. mihi si campis occumbere Graiûm
Sorte datur, rapiat uiolento protinus ense
Hanc animā Aeacides, complexo corpore nati.
Sed liceat lachrymis prius exaturare dolorem.
Hæc fatus, subitò capsarū ingentia pandit
Tegmina, de hīc bis sex numero pulcherrima pe-
Eligit ac totidē chænas, totidemq; tapeta, (pla
Et procul albentis totidem uelamina panni,
Tot tenues tunicas, auri bis quinq; talenta
Addidit æquata primùm cum pondere lance:
Tum geminos tripodas, fuluosq; ex ære lebetes
Quattuor, hinc paterā signis auroq; nitentem,
Clarū opus, hāc Thraces peterēt cū Pergama
Legati dederant Priamo, mirabile donū: (Troiæ
Nec tamen huic parcit genitor, modò corpora
Eximat, hæc animo pendet pia cura senili. (nati
Egreditur tandem, Troianiq; agmina uulgi
Vestibulo excludit dictis, atq; increpat ultro:
Ite Phryges mala sors hoīm, pcul ite, quid æ-
Vrgetis? neq; enim tantis plāgoribus ædes (grū
Exultant uestræ, Priamū sed acerba gementem

Cernere

Cernere forte iuuat, tantiq; incendia luctus.
Hectore sublato facilis uictoria pendet
Iã Danais: utinamq; prius sub tartara Ditis
Mittar et ad Stygios manes, quàm diruta cernã
Argolica mea regna manu, Troiamq; cadentem.
Sic ait, insequtur sceptro, Phrygia agmĩa circũ
Effugiũt, tũ rex Helenũq;, Agathona, Parimq;,
Pãmona, et Antiphonon, ac clarũ uoce Politẽ,
Deiphobũ, Hyppothoũ, et diuũ cõpellat Agauẽ
Talibus: Ite citi natorũ pessima proles
Digna obitu, quos extinctos tãtùm Hectore ui-
Optarem: periere quidem fortissima bello (uo
Corpora, quæ genui infelix. ubi Mestor, et ar-
Troilus acer equo? uel qua iacet Hector ha(mis
Sydereũ quondã numen mortalibus ille, (rena?
Dignior ætherea diuorum ab origine nasci.
Hos mihi Mars rapuit, soboles inuisa remansit
Quẽ cantus choreæq; iuuant, mentitaq; uerba,
Nec pudet agnorum turpes committere raptus.
Ite citi, currumq; mihi (quid statis inertes?)
Construite, hæc etiam superaddite. dixit, et illi
Iussa patris celerant trepidi, currumq; nitentem
Expediunt, feretrumq; locant, pendentiaq; alto
Tum iuga deponunt buxo fabricata recenti,
Et

Et maculis uariata suis, firmataq́; clauo:
Inde nouem cubitis protenta ligamina soluunt,
Temoni prius illa, iugo dehinc protinus aptant,
Et triplici firmant nexu. sudantia mittunt
Tum ualidos operi hemiones ualidosq́; labori
Sub iuga, quos olim Priamo donarat habendos
Mysia gens, huc è thalamis ea dona ferentes
Desuper imponunt miseri pro corpore fratris.
Parte alia regi currumq́; rotasq́; parabant,
Cui celeres iunguntur equi, præsepibus altis
Quos ille ingenti studio mandarat alendos.
Interea Priamus seniorq́; Idæus eundi
Expēdūt casus animo, atq; iter omne reuoluūt,
Et uarias agitāt curas. cum proxima coniunx
Alipedes contra stetit acri fixa dolore,
Fulgentemq́; auro pateram, dulciq́; Lyæo
Vndantem dextra ostentans, sic uoce precatur.
Postq̄ ita mēs suadet, nec te tua cōtinet uxor,
Hanc prius Idæo pateram libamina patri
Accipe, quē summo patriæ ueneremur honore,
Felices ora reditus, utq; auspice certo
Mittat auē cœlo, sibi quam magis omnibus unā
Seruitio elegit celeri stridore uolantem.
Hac cōfisus abi, Danaū pete castra, nec ultra
Demorōr

Demoror. ast illam si Iuppiter abneget, ultro
Siste precor, nec te tantis committe periclis.
Dixerat, at contrà sic Laomedontius heros:
Fas tua dicta sequi, cœloq; extollere palmas:
Sic tu summe parens diuûm miserere precantis.
Hæc fatus, Tamienq; uocat, quæ iussa nitentem
Dat manib9 lymphã, peluimq; ministra tenebat:
Tum paterã capit, ac superis libauit honorem
Suppliciter cœlum aspiciens, sic uoce precatur:
Summe parẽs sacra Phrygiæ regnator in Ida,
Da facilẽ Priamo Aeaciden, reditusq; secũdos:
Quæq; tibi ante alias, qua non præstantior ulla
Seruitia exercet, celeri per inane uolatu
Felicem concede aquilam, sic omine certo
Castra inimica petam. tacuit, nec plura locutus.
Audijt omnipotens, cœlo Iouis ales aperto
Venanti similis, uarios induta colores
Desilit ad dextram, spaciosasq; explicat alas,
Haud aliter quàm si reserari ingentia credas
Limina portarum. confestimq; omine uiso
Lætitia exultant animi, rex ipse iugales
Scandit, & excusso tenduntur lora flagello.
Porticus ingenti sonitu tremefacta rotarum,
Et procul illisi reboant testudinis arcus:
Nec

Nec minus antè trahit ſapiens auriga quadrigā.
At ſocerum generi lachrymis comitātur euntē,
Mœſtaq; proſequitur natorum turba parentē,
Ac uelut extremæ ſubiturum incēdia mortis.
Poſtq̄ urbem egreßi cāpos tenuere patentes,
Dardaniæ repetunt Neptunia Pergama Troiæ.
Iſti ibant gemini, quos cū deus æthere ſummo
Proſpiceret, Priami caſus miſeratus acerbos,
Mercurium Maia genitum compellat ab alto:
Vade comes Priamo, tibi nā magis oībus uni
Conuenit iſte labor: uariaq; ambage uiarum
Falle hoſtes, ne quis ſciat aut cognoſcere poßit,
Quàm pri⁹ ad magni aſpectū uenietis Achillis.
Audiſtin'? celeres iter arripe iamq; per auras.
Dixerat. ille patris magni parēre parabat
Imperio, & primùm pedibus talaria nectit
Aurea, quæ ſublimem alis ſiue æquora ſupra,
Seu terram rapido pariter cū flamine portant:
Tum uirgā capit, hac oculos deus excitat ipſe,
Hac dulces ſuadet ſomnos, & lumina claudit.
Iāq; uolās Phrygiū ſuper incidit Helleſpōtum
Effigie ſimilis iuueni, cui gratior ætas
Induit albentes tenera lanugine malas.
Interea expediūt curſus, tumuloq; propinquāt

Ingenti, sistuntq; inuento fonte iugales,
Atraq; nox fuscis terram complectitur alis,
Cum subitò Idæus uenientem cominus audit
Mercuriū, & tacita Priamo sic uoce locutus:
Audēdū est, uigeāt omnes in pectore sensus,
Nunc fati suprema dies: mihi uisa per umbras
Forma uiri, iam carpe fugā, uel supplice dextra
Oremus, fortè est aliquid pietatis in illo.
Vix ea fatus erat, Priamo color excidit omnis,
Obstupuit, steteruntq; comæ, collapsaq; mēbra.
Ille tamen contrà graditur, dextramq; senilem
Arripit, & uerbis sic est affatus amicis:
Quô pater hos currus, quô te uia ducit euntē
Nocte sub umbrosa, dū somno cūcta quiescūt?
Nec sæuas Danaūm mentes, hostiliaq; arma
Horrescis demens? quorum si uisus ab ullo
Ferre per obscurum noctis tot pondera rerum,
Quæ tibi mens? cum nec uires defendere cōtrà
Sufficiant, similesq; tibi comes exigat annos.
Ex me pone metum, pro te mea pectora ferro
Obijciam, summiq; loco uenerabere patris.
Sic fatus. contrà sic Laomedontius heros.
Vera quidem sunt hæc (fateor) charissime fili,
At nūc nosco deos, & opem conferre roganti.
Cū

Cum tu chare puer Priamo sic obuius adsis,
Credo equidē sanctos qui te genuere parentes,
Eximia tantum mirandus imagine formæ
Ac clara uirtute nites. Tum reddidit ille:
Haud aliter loqueris q̄ te decet optime regū,
Tu modò fare precor, cui'nam seruāda ferūtur
Tutius externæ genti tot pondera rerum?
Siue metu potius miserandam linquitis urbem,
Postq̄ Hector magnæ cecidit spes inclyta Tro-
Ille quidem nulli bello cessurus Achiuûm. (iæ?
Tū Priam⁹, Quisnā hic, q tā bene tristia nati
Fata refert? agè fare precor, quo sāguine cret⁹?
Dixerat. Ille tamen cōtrà, Pater optime nosco,
Nosco animū, iam scire aliqd super Hectore tē-
Vidimus hūc, cū pugnaci uiolētus in hasta (tas.
Hostilem inuasit classem, quot funera paßim
Edidit, Argolico manabat sanguine ferrum.
Mirati astantes, neq; enim tela obuia duci
Atridæ infensus regi conceßit Achilles.
Armiger huic ego sum, puppiq; inuectus eadē,
Myrmidonū patria est, genitore Polyctore na-
Qui nūc diues opū similes tibi computat an(t⁹,
Sex etiam uiuunt fratres tellure paterna, (nos:
At mihi Myrmidonū comitari ad Pergama classē

Sorte datum. sed nũc paulũ per apta uagamur
Digreßi ratibus: cum crastina fulserit hora,
Nuncio pugnaturã aciem, circumq; uidebis
Ilion ingentes agitari in prælia turmas:
Gens bello satis abstinuit. nec plura locutus.
Tum senior: Si te famulũ dignatur Achilles,
Vera refer. iacet ante rates me⁹ Hector? an illũ
In partes secuit uarias, canibusq; trahendum
Tradidit hostis atrox? Priamo sic reddidit ille:
Diue senex, neq; adhuc canib. rostrisq; trahẽdũ
Tradidit, ante rates media iacet Hector in aula
Pulcher adhuc, nullo uiolatus corpora tabo,
Quanq̃ abijt bis sexta dies, nec uermibus ullis
Læditur, exangues solitis depascier artus.
Ille autem quotiens undis aurora resurgit,
Raptat atrox circum defuncti corpus amici:
Integer ipse tamen, nec parte offenditur ulla.
Multi etiam exanimum telis petiere iacentem,
Restat adhuc nato roseum decus. omnibus idem
Vulneribus color est, ac nullo tetra cruore
Membra nitent, mirũ credas. sed scilicet altos
Hæc tãgit pia cura deos, quib⁹ Hector ad auras
Dona tulit, totiesq; sacros libauit honores.
His senior paulum gauiso pectore fatur:

Est

Est aliquid superis igitur libare, nec illos
Immemores reor accepti dum fata sinebant,
Semper honore pio coluit sacra numina diuûm
Infelix Hector, nunc illi corpora seruant
Nate tua accepti memores. quid demoror ultrà?
Iãq; agè, carpe uiã, & miserũ comitare parentẽ
Fidus ad Aeaciden superis felicibus oro,
Hæc etiam meriti precium cape pocula. dixit.
Sic fatur contrà interpres hominũq; deûmq;:
Quanq̃ æuũ iuuenile mihi, tibi grãdior ætas
Iam matura annis, nunq̃ hoc suadebis, Achille
Vt meriti precium ignaro data pocula sumam.
Illum equidẽ timeo, qui si modò senserit, insons
Supplicio affligar, subreptaq; pocula dicet.
Nil posco: clarũ usq; etiã comitabor ad Argos,
Siue pedes, uel si celeri placet ire carina:
Me duce tutus eris, nec quisq̃ offendet euntem.
Sic fatus, curru tum protinus insilit alto,
Et uiolentus equis iter omne afflauit anhelis
Lora tenens, & iam turres fossasq; subibant.
Fortè ibi custodes portarum limine clauso
Inuigilãt dapibus, quos hic dulcedine somni
Leniit, & docta medicauit lumina uirga:
Tum furtim reserat uectes, & limina pandit.

Ingreditur Priamus, preciosaq; munera portat
Idæus senior. sed iam tentoria Achillis
Contigerant, secta quæ montibus abiete regi
Myrmidones fecere suo, trabibusq; coactis
Constituere aulam in medio. sed culmina fœno
Tecta patent, ingens claudit sera lignea portã:
Vix illam poterant foribus tres addere Graiûm
Viribus enixi, uix illam euellere contrà,
Quã solus præstanti animo librabat Achilles.
Postq̃ introgreßi, curru deus exilit alto
Humanam exutus faciem, capitisq; decorum
Effulsit iubar, & Priamo sic talibus infit:
Sum Deus, et nihil est in me mortale futurũ,
Sum Iouis interpres, nũc æthere missus ab alto
Dux tibi ad Aeacidẽ, sed ne me indignus Achil
Aspiciat, neq; enim fas est ita numina diuũ (les
Ostendi sese, cœlo uestigia uertam.
Tu tamẽ ingredere, et genua amplexatꝰ Achil
Per Thetidẽ patremq; suũ natũq; precator. (lis
Credo eqdẽ, si qua est pietas, miserabitur hostis.
Sic fatus, uento similis se tollit in auras.
Desilijt curru senior, traditq; tenendos
Idæo alipedes, sed Achillem tramite recto
Rex adijt, nulli uisus nec cognitus ulli,
Cœnantẽ

Cœnantē offendit mensa, neq; cui omnis edēdi
Finis adhuc: circūq; epulas & uina parabat
Heros Automedon, ac clarum robur in armis
Alcim⁹. hic genua amplectēs tremebūd⁹ Achil
Oscula dat manib⁹, toties quas cæde uirorū (lis,
Polluit, & misero natorum sanguine tinxit.
Obstupuit uisu Aeacides, mirantur et omnes
Alter in alterius iactantes lumina uultum.
Nec sec⁹ ille oculos hominū sibi cōtrahit, ac se
Mirandum ostentat populis, qui crimine cædis
Damnatus petit externos patriamq; relinquit,
Quē Priam⁹ tādē lachrymis ac uoce precatur:
Heu ubi nūc Peleus? reminiscere patris Achil'
Forte illū similis patientē extrema senectæ (le:
Vicini populant hostes, nec regna tueri
Posse datur, tantum senio confractus & annis,
Nec cui rem committat habet, te sospite nato
Lætatur tamen, atq; animo spem concipit ille,
Et nati fingit reditus noctesq; diesq;.
Ast mihi cui nimiū infelix fortuna minata est,
Quinquaginta aderat natorum clara propago
Quorū alios aliæ peperant, sed fœmina tantum
Vna decemq; nouem: quorum ualidissima bello
Pectora, uidi equidē manib⁹ succurrere Graiū.

Heu dolor, heu tātū spes una remāserat Hector
Hūc etiā rapuit tua uis merita arma gerētem
Pro patria. quid agā? sed nūc mea uota precesq;
Exaudi, subeat chari genitoris imago,
Et uenerare deos, exangues exime uinclis
Hectoreos artus, tumulandos redde parenti.
Accipe & hæc meriti preciū quæ munera por-
Heu nimiū infelix. qs enī infelicior alter? (to
Hostiles en tāgo manus, quas sanguine tinxit
Hectoreo, supplex hostis licet ora tueri.
Sic fatus. patriæ subijt pietatis imago,
Inq; pios pariter gemitus prorupit Achilles
Patrocli memor, atq; interdum Pelea flebat.
Ille etiam amißi lachrymatur funera nati
Affusus genibus, tectis lamenta resultant.
Deposito tandem gemitu miseratus Achilles
Et canum caput, & canam sub pectore barbam,
Surgit, & ante pedes ægro mœrore jacentem
Alleuat à terra Priamum, dehinc talia fatur;
Infelix totiens casus expertus acerbos,
Fare agè nūc, qua mēte senex, quo pectore sol-
Castra inimica petis? potuisti ferre tyranni
Aspectum, qui tot natorum tradidit orco
Illustres animas? equidem tua ferrea credam
Pe-

Pectora, nunc unà paulum hic aßiste, quiescãt
Hæ lachrymæ, pater infelix, quid fundis inanes
Cõquestus? sic Dijs placitum: tristißima fato
Hæc data sors homini, ut miseris in luctib⁹ æuũ
Exigat, at nullos superi nouere dolores.
Binaq; prætereа Iouis esse in limine dicunt
Vasa, quibus sortem deus ipse emittit utrãq;.
Ille miser, cui sors fati contingit amara:
Heu quantos etiam gemitus, quàm dura uidebit
Exitia, atq; omnem mixtam mœroribus atris
Vitã aget, hũc homines odio superiq; sequẽtur.
At genitor Peleus primis donatus ab annis
Munere felici diuûm, sub sceptra tenebat
Myrmidones, quo non opibus sublimior alter:
Et iuncta est homini coniux dea, iamq; beatus
Tu pater unus eras, tamẽ inuida fata, malorum
Adiecere aliquid, non illi optata propago
Natorum concessa deis, nisi solus Achilles,
Et cui uita breuis, nam me procul urbe paterna
Bellantem tua Troia tenet ferroq; ruentem.
Quondã etiã felix tua sors fuit, & tibi tantum
Imperiũ, quantũ pandit sacra Lesbos, & ingens
Nũc Phrygiam supra circunsonat Hellespõt⁹.
Adde etiam natos, charißima pignora patrum,

Omnibus his admixta mali pars maxima, cædē:
Et fera bella uides circū sacra Pergama Troiæ.
Siste igitur, neq; enī plorādo extincta resurgūt
Corpora, nō ita fata sinunt: iā cōprime luctus.
Sæpe nocet nimiū lachrymis explere dolorem.
Dixerat, at diuûm sic ille simillimus heros:
Ipse licet sedeam media prostratus in aula,
Hector adhuc merito iaceat sine honore sepul-
Heu dolor, heu pietas: preciū cape, et exi (chri?
Redde patri: tibi sic felicia fata secun (me uīclis,
In patriā redit⁹, tecūq; hæc munera portes. (dēt
Seruasti hanc animam nobis & uescimur aura
Aetherea. tum sic contrà respondet Achilles:
Desine, quid toties hortaris soluere natum?
Hoc etiā Thetis admonuit, patre nata sub undis
Oceano, mihi magna parēs, Ioue missa tonante
Iampridem, diuûm iussis parêre necesse est.
Te quoq; nescio quis deus huc comitatur eūtē:
Quandoquidem iuuenile etiam si robur inesset,
Nec quisq̄ auderet, nec se committeret hosti
Ingrediens furtim reserato cardine nostras
Decepto custode fores. quid nostra querelis
Pectora sollicitas? ad Troiam hinc tutus abibis,
Infelix referes exangues Hectoris artus:

Nam

Nāuereor mandata Iouis. nec plura locutus.
Territus his senior dictis, ac paruit ultrò.
Ille autem egreditur frendentis more leonis,
Heros Automedō simul, et comes Alcim9 ibāt,
Quos sibi delegit socios post tristia chari
Fata Menœtiadæ, & primo ueneratus honore:
Exonerant currum, atq; ingētia munera portāt.
Hic geminas tantū uestes, tunicamq; relinquunt
Arte laboratam, quarum uelamine nati
Mēbra tegāt, referat qui tristes Hectoris artus.
It simul Idæus senior, tum clarus Achilles
Exanimū corpus, tergendaq; uulnera lymphis
Tradidit, atq; olei crasso spargenda liquore,
Aspectu procul à Priami, ne fortè recentes
Irrumpant gemitus, ac ferrum iratus Achilles
In iugulum senis absumat. Iam lauta nitebant
Mēbra, leuāt curru, et stratis collapsa reponūt,
Tum uarios super ornatus. hic tristis Achilles
Patrocli memor ingemuit, cui talia fatur:
Si quid apud manes indignum percutit aures,
Parce precor, corp9 cōcessum exangue parenti
Munera digna dedit, quorum tibi debita ponām
Dijs superis. fatus repetit tentoria Achilles,
Atq; è conspectu regali sede locatus

Quam manus artificis uaria confecerat arte.
Constitit, ac regem uerbis affatur amicis:
Soluimus exangues nati pater Hectoris art⁹,
Infelix iacet en curru sublimis in alto:
Cum tamen effulget roseis aurora quadrigis,
Cernere fas illum, et patriam referetis ad urbē.
Nūc mensis adsiste, modumq; impone dolori.
Aureo sex natas arcu cecidisse Dianæ,
Ac totidem Phœbi iuuenilia corpora telo
Infelix uidit Niobe, cum se illa per omnes
Ostentat populos, nec demens cedit honori
Insignis Latona tuo, quia munere felix
Natorum, sed te genitam Titanida Ceo
Arguit enixam geminos: qui numina facti
Tam facilè exitio potuerunt tradere plures.
Nona dies illos funesta morte iacentes
Vidit adhuc, neq; enim tumulari Iuppiter ipse
Passus, et in lapidē populū conuerterat omnem.
Luce tamen decima miserantia numina diuūm
Mandauere solo. Niobe tot funera uidit,
Et potuit tandē lachrymis saturata dolorem
Indulsisse epulis. Sypili nunc monte sub alto
In lapidem uersa aspicitur, similisq; gementi
Supplicia expendit superis, ubi numina mille
Nympharū

Nympharũ sua tecta colunt, Acheloia circum
Littore, ubi totiens iuuat indulgere choreis.
Quare agè diue senex epulis accũbe, quid aegrũ
Sollicitas animum lachrymis? tunc flere licebit,
Debita tunc solues nato, cum tristis ad urbem
Exanimum referes corpus. sic fatus Achilles
Albentem mactat pecudẽ, mora nulla, ministri
Tergora diripiunt costis, & uiscera nudant,
In partesq́; secant uarias, uerubusq́; trementes
Protinus infigunt artus, cereremq́; canistris
Expedit Automedon, dapibusq́; ante ora paratis
Discumbunt, ferro carnes partitur Achilles.
Postq̃ exempta sitis, & amor cõpressus edendi,
Laomedontiades magnum admiratur Achillem,
Quãtũ dijs similis, q̃ pulchro corpore praestet.
Nec min⁹ Aeacides cõtra os, oculosq́; loquẽtis
Iamdudum, et toto lustrabat lumine corpus.
Cũ tamen amborum cernẽdi expleta uoluptas,
Laomedonte satus senior compellat Achillem:
Dijs genite Aeacide, quoniã post tristia nati
Funera, somn⁹ adhuc nunq̃ mea lumina clausit,
Tot gemitus aderant, curarumq́; anxia moles,
Stratus humi toties, facilẽ cõcede soporẽ (primũ
Nũc precor, hei nimiũ infelix pater, heu mihi,

P 7 Nunc

Nūc dulces epulas, et Bacchi sumpsim⁹ haust⁹.
Dixerat, accelerāt famuli, lumenq; ferentes
Extruxere thoros, ornantq; tapetibus altis
Regifico luxu uarios intexta colores
Tegmina, et imponunt preciosas murice uestes.
Olli subridens pedibus celer inquit Achilles:
Vade senex, fessos dulcis sopor irriget artus,
Nec magis hic standū est, soliti nā sæpe uenire
Huc Danai, nostris et quid de rebus agendum
Consulti redeunt, quorū si uisus ab ullo,
Quæ tibi mēs? sciat hoc populorū ductor Atri-
Nec tibi cōcedet referēdos Hectoris art⁹. (des,
At nūc fare precor, quot nati busta diebus,
Et meritos etiam tumuli celebrabis honores,
Vt totidem bello abstineam sub pace sequestra.
Olli tum contra sic Laomedontius heros:
Cædua sylua mihi procul est in mōtib⁹ altis,
Vnde trabes, & ligna ferant: tū Dardana pubes
Hostiles timet insidias, nam Pergama circum
Excubiæ inuigilant Danaûm, furtimq; latentes
Hīc atq; hinc errant, & tota claudimur urbe.
Si placet ut dignos nato impendamus honores,
Flere nouem concede dies, aurasq; querelis,
Aetheraq;, & miseris implere ululatibus urbē.
At

At decima rogus hunc capiet, dapibusq́; paratis
Conueniet populus, cineres atq; Hectoris art
Vndecima tumulo imponam: tum luce sequenti,
Si placet, armatæ redeant in prælia turmæ.
Dixerat, huic cōtrà pedib⁹ celer inqt Achilles:
Ne dubita, cōcede libēs, sub pace sequestra
Tutus eris: sic tāgo manū, sic fœdere certo
Hinc abeunt gemini, & dulci collapsa sopore
Mēbra leuāt, curasq́; animo sub nocte uolutant.
Nec minus Aeacides somnū penetralibus imis
Carpit in amplexu charæ Bryseidis, & iam
Cuncta silent, superūq́; gen⁹ sopor alt⁹ habe-
Insomnis tantū interpres hominūq́; deūq́; (bat.
Noctem agit, & uario curarum fluctuat æstu,
Vt Priamum tutè castris emittat Achiuûm.
Huic furtim supra caput adstitit, atq; ita fatur:
Surge agè. qd magis hic inimica ĩ gēte moraris,
Cum datur ad patriā reditus? natumq́; reportas
Exanimem, pro quo tot munera cepit Achilles?
Scilicet expectas, sciat hoc Agamēnō Atrides,
Captiuūq́; trahat? miser hinc fuge, et arripe cur
Ter tantū pro te soluent tua pignora nati. (sum,
Sic fatus. timuit senior, somnoq́; iacentem
Excitat Idæum. Deus ipse annectit habenas,

Et

Et curru subiungit equos, tacitusq; per hostes
Transilit, & frustra excubias custodia seruat.
Et iam contigerant sinuoso uertice Xanthum,
Quē pater omnipotēs propria de stirpe crearat:
Hic genitus Maia cœlo se tollit in auras.
Aurora interea roseis inuecta quadrigis
Extulerat lucem, totoq; effulserat orbe,
Hectora lamentis referunt miseroq; ululatu,
Iliacos & iam muros, portasq; subibant,
Nec tamen auditum quicquam, mirabile dictu,
Sola prior Veneri similis Cassandra futuros
Prospiciens casus Troiæ, de mœnibus altis
Agnouit longe Priamum, curruq; iacentes
Hectoris exanimes artus, tum uicta dolore
Ingentes rumpit gemitus, urbemq; querelis
Excitat: Aspicite en qualis referatur ab hoste,
Heu mihi quàm dispar, quantum mutatus ab illo
Hectore, quē toties redeuntē ad Pergama bello
Vidimus eximiū patriæ decus. heu mihi quantū
Mœstitiæ, & quantū linquit tibi Troia doloris.
His dictis concussi animi, miseroq; tumultu
Concurrunt portis: hic uxor, & anxia mater
Innixæ curru, natum hæc gemit, illa maritum,
Amplexæ caput exanimum. stat flebile uulgus
Hinc

Hinc atq; hinc, & si flendi concessa potestas,
Credo equidē medio portarum in limine luctus
Solis ad occasum durassent solis ab ortu:
Sed uetuit Priamus, curruq; erectus in alto
Talibus alloquitur populum: Sinite ire iugales
O' Phrygij, spaciumq; uiæ concedite ad alta
Atria, tunc liceat lachrymis explere dolorem.
Secessere omnes, & in alta palatia uentum est,
Stratus ubi exanimis feretro cōponitur Hector.
Cantores circum miseri lugubria fundunt
Carmina, et ingeminant funesta uoce querelas
Hinc atq; hīc mœstæ Iliades matresq;, nurusq;:
Quas inter caput infelix complexa mariti
Andromache tales effundit pectore questus:
Hector ubi es? cui me uiduā sub flore iuuētæ
Linquis, et imbellē cōmunia pignora natum?
Quē peperi infelix, cui uita breuissima: nā mox
Diruta Troia cadet, cum tu spes inclyta gentis
Dardaniæ cadis ante annos charißime coniūx.
Tu patriæ tutamen eras, te coniuge rapto
Ibimus Argolicis seruitum matribus. at tu
Captiuam quocunq; tuam comitabere matrem
Infelix puer, & mecum seruire licebit,
Multaq; sub domino patiere indigna superbo.

Vel

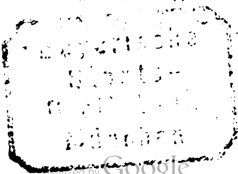
Vel te aliquis, qui forte patrē cecidisse sub hasta
Viderit Hectorea, fratrem ue, aut pignora nati,
Protinus arreptum turri demittet ab alta
Præcipitem, pœnasq; tuó de sanguine sumet.
Credo etenī innumeros leto dedit inclytus He
Tā bello uiolent⁹ erat: nunc oīs ademptū (ctor,
Te tua Troia gemit, nūc plāgor percutit aures.
Maternos'ne audis gemitus, lamentáq; patris?
Sed lugēda mihi tua mors magis. heu mihi cur te
Nō licuit thalamis morientē extendere dextrā,
Ac saltem mandare aliquid, quo sedula curas
Lenirem memor ipsa tui, noctesq; diesq;?
Tum magis atq; magis tectis lamenta resultant.
Parte alia ingentes renouat mœstissima luctus
Mater, & afflicto tandem sic pectore fatur:
Nate mihi āte alios, charissima pignora nate,
Maternumq; decus, tibi nūc pia numina diuûm
Illæsos seruāt artus, & corpora tabo.
His quoq; gratus eras. miserā me, talis ab hoste
Nate redis, mihi tot rapuit uiolentus Achilles.
Sed Samō, aut Lemnō, ambos trāsmisit ad Him-
Vendendosq; dedit: te tātū perfidus hostis (brū,
Raptat atrox circum defuncti corpus amici.
Nec fuit exanimasse satis, sæuire decebat
Scilicet

Scilicet ulterius. num raptæ lumina uitæ
Restituit Patrocle tibi? quid conqueror ultra
Infelix nullo uiolatus corpora tabo?
Nate iaces, illi similis, quem magnus Apollo
Intendens arcum telo transfixit acuto.
Dixerat. ingeminant luctus. Tũ tertia surgit
Tyndaris, & mœstum lachrymis solata dolorẽ
Sic ait, O utinam mihi si licuisset obire
Quàm prius hũc ego te nec digna morte perem-
Aspicerẽ clara cõsanguinitate propinquũ, (ptũ
Si Paris est cõiunx frater tuus. heu mihi quid iã,
Quid primũ deserta querar? iã lustra trahuntur
Quattuor his nobis, patriãq; & regna reliqui,
Iratus nunquam ipse mihi, contra aspera patris
Iurgia, me dominam solitus defendere contra,
Illorumq; humili cohibebas uoce furorem:
Omnibus inuisa infelix, me solus amabas,
Spes mea solus eras. quid agã? q̃ maximus urget
Corda dolor. sic fata. sonat concussa querelis
Et uario mugit populorum regia luctu.
Tum Priam⁹ tali populum sic uoce precatur:
Ite Phryges, uarias nec formidetis Achiuûm
Insidias, pacem dextra firmauit Achilles,
Sex totidẽq; dies, ingentem euertite syluam,
Sublimẽq;

Sublimemq́; pyram nato statuamus, at illi
Talibus accelerant dictis, curruq́; iugales
Et plaustris iunxere boues. mora nulla, parati
Conueniunt omnes in eodem limine portæ.
Itur in antiquam syluam, sonat icta bipennis.
Ligna nouẽ referunt plaustris congesta diebus.
Tũ pyra construitur decima, cõponitur Hector
Desuper exanimis, gemitu miseroq́; tumultu
Subijciunt flammas, abeunt, ac luce sequenti
Conueniunt, nigroq́; ignes extinguere uino
Dardanidæ certant, lachrymis albentia fratres
Ossa legunt, urnaq́; solo clauduntur in aurea,
Purpureoq́; tegunt molli uelamine circùm.
Tum super imponunt ingentia saxa sepulchro,
Et uigil Hectoreos cineres custodia seruat,
Ne quicquam auderent Danai, seu fortè recẽti
Effoderent tumulo funus rursusq́; reportent.
Tũ Priamus populum iubet in sua tecta uocari,
Et statuit de more dapes. hæc funera magni
Hectoris, hos illi genitor celebrauit honores.

ILIADOS HOMERICAE

FINIS.

AD LECTOREM
Tetrastichon.

Qui legis, emenda: liuor discede, reuersus
In Latium duce me magnus Homerus erat:
Romaq; certasset tecum, uel Smyrna, uel Argos,
Vertere si totum Parca tulisset opus.

BASILEAE, MENSE
MARTIO, ANNO
M. D. XLI.

